

KODEKS POSTĘPOWANIA NIESPORNego

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

Nowe dekrety z zakresu postępowania niespornego

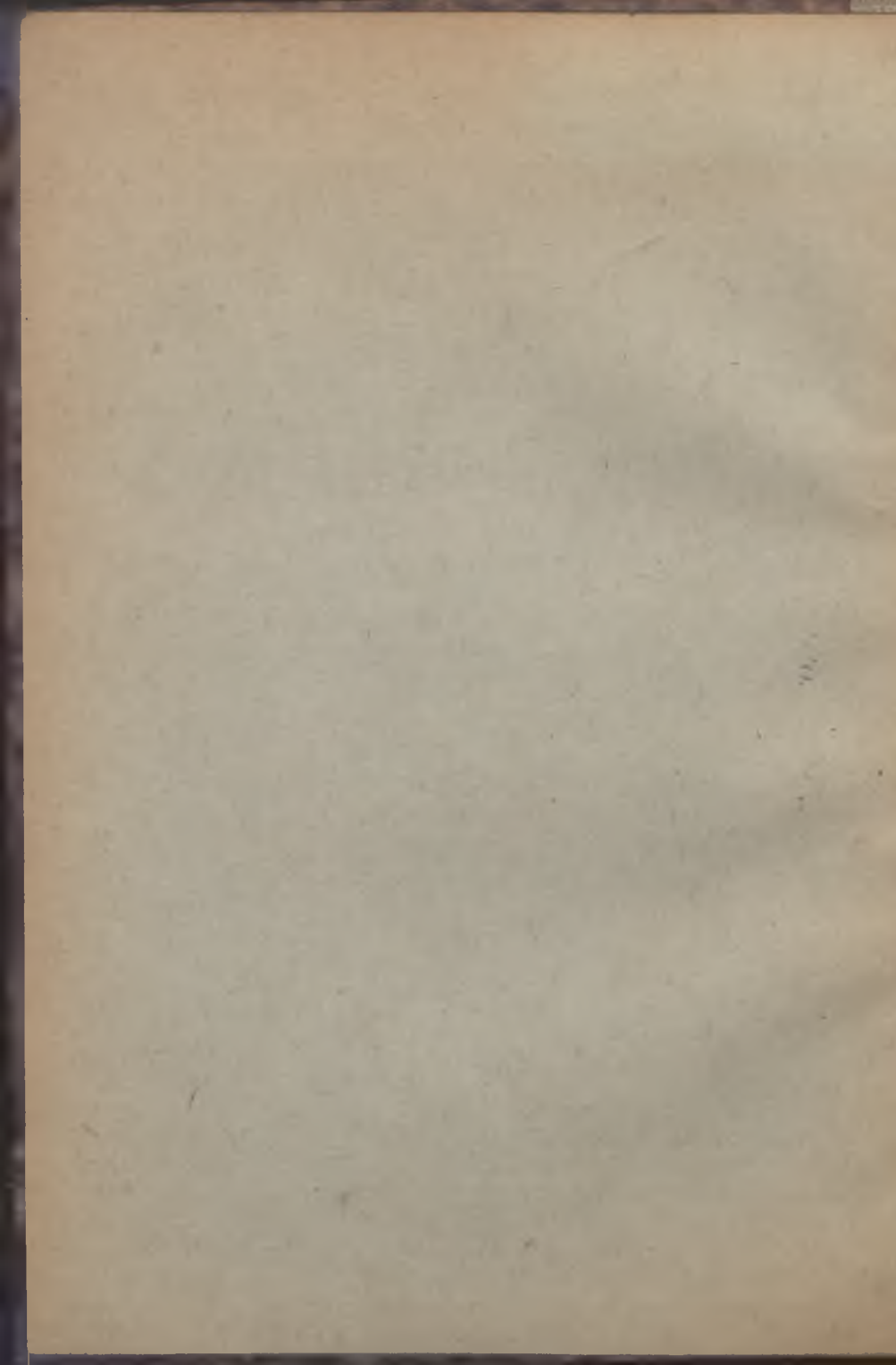
z objaśnieniami

w opracowaniu

JANA JAKÓBA LITAUERA

ŁÓDŹ 1947

5477
NAKŁADEM SPÓŁDZIELNI WYDAWNICZEJ „PRAWO”

Nr 4

BIBLIOTEKA KOMENTARZY

Nr 4

KODEKS POSTĘPOWANIA NIESPORNego

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

Nowe dekrety z zakresu postępowania niespornego

z objaśnieniami

w opracowaniu

JANA JAKÓBA LITAUERA

ŁÓDŹ 1947

NAKŁADEM SPÓŁDZIELNI WYDAWNICZEJ „PRAWO“

R. 12. Ksiąg, Domu Książki Nr. 10/viii
17. 2. 51

Inw. 5152

Dz. 34

PRZEDMOWA

Zbiór niniejszy — zbiór nowych dekretów z zakresu postępowania niespornego — jest kontynuacją poprzednio już wydanego zbioru, który obejmował przede wszystkim część ogólną czyli księgę I kodeksu postępowania niespornego a następnie w chronologicznym porządku przepisy szczegółowe jednolitego postępowania niespornego, w ich liczbie z kolei i dekrety nowego ustawodawcy polskiego. W przedmowie do poprzedniego zbioru zazaczyłem, że w miarę postępów unifikacji prawa materialnego postępować będzie i unifikacja szczegółowej części postępowania niespornego i w ten sposób utworzy się całkowicie jednolite postępowanie czyli wypełni się księga II kodeksu, a tym samym powstanie całość kodeksu postępowania niespornego. I oto stwierdzić należy, że olbrzymie dzieło unifikacji prawa cywilnego czyniło niewiarogodnie szybkie postępy, i dziś można powiedzieć, że niemal całkowicie zostało ukończone. W toku zaś prac unifikacyjnych skryształizował się w umyśle ustawodawcy pogląd na granice i zasięg postępowania niespornego, które on, powodując się względami celowości, wytyczył w tym zakresie, jaki jest uzewnętrzniony w wydanych przezeń odnośnych dekretach. Do podanych już w poprzednim zbiorze dekretów o postępowaniu w sprawie ubezwłasnowolnienia, o uznaniu za zmarłego i stwierdzeniu zgonu, w niektórych sprawach małżeńskich, w sprawach o odtworzenie, sprostowanie i unieważnienie aktów stanu cywilnego, w sprawach rodzinnych i opiekuńczych (a nawet w niektórych sprawach, dotyczących majątków opuszczonych i poniemieckich), dochodzą teraz dzięki unifikacji prawa materialnego nowe dekrety o postępowaniu niespornym z zakresu prawa ma-

jątkowego małżeńskiego, rozgraniczenia nieruchomości, prawa rzeczowego, prawa spadkowego, umarzania dokumentów, złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego. Należy a przynajmniej można liczyć się z tym, że lista ta albo zakres spraw z listą tą mających łączność, wobec coraz bardziej ujawniającej się tendencji do przekazania niektórych spraw procesowych postępowaniu niespornemu, z biegiem czasu jeszcze się powiększy, ale już teraz oczywiste jest, że część szczegółowa t. j. księga II kodeksu postępowania niespornego będzie miała pokąźną objętość. I to możemy przy tej sposobności bez chępliwości powiedzieć, że dzieła w konstrukcji podobnego naszemu, gdy zostanie ono obleczone w kształty jednolitego kodeksu — co może nastąpić w bliskiej już przyszłości — żadne inne ustawodawstwo w dorobku swym wykazać nie zdoła.

Sprawiedliwość nakazuje zarazem stwierdzić fakt, że wkład Komisji Kodyfikacyjnej do tego dzieła jest nie do zbagatelizowania. Z jej to twórczej pracy powstała księga I kodeksu postępowania niespornego, a w księdze II żywą po niej pamiątką pozostanie rozdział o postępowaniu spadkowym. I tu, jak przy opracowaniu księgi I, główna praca spoczywała na dwóch referentach, koryfeuszach naszej cywilistyki, profesorach M. Allerhandzie i E. Wańkowskim, ale jako przewodniczący tym pracom nie mogę nie stwierdzić zasług bardzo czynnego udziału pozostałych członków podkomisji: W. Dbałowskiego, W. Miszewskiego i J. Sławskiego. Projekt Komisji uchwalony był dopiero w pierwszym czytaniu, ale gros jego już w tej postaci nadawało się do homologacji przez dekret nowego ustawodawcy. Dlatego też i uzasadnienie projektu częstokroć mogło w tym zbiorze być przyjęte za podstawę objaśnienia postanowień dekretu, a nawet w razie różnicy między obu tekstami wydawało się nieraz pożytecznym uwydatnienie jej gwoli lepszemu oświetleniu danego zagadnienia. Objaśnienia do poszczególnych artykułów dekretu wykażą bądź rozbieżność między obu tekstami bądź o wiele częściej ich identyczność. Nie trzeba przy tym zapominać, że niejedna różnica musiała powstać na tle nowego jednolitego prawa spadkowego, podczas gdy Komisja ope-

rowała mocno niejednolitym materiałem ustawodawstw dzielnicowych.

Przy objaśnieniach trzymałem się zasady, że nie tylko należy oświetlać sens poszczególnych przepisów, ale też wypada nie pomijać milczeniem dostrzeżonych — nielicznych zresztą — usterek, a to w tym celu, ażeby można było wyeliminować je przy kodyfikacji całokształtu postępowania niespornego.

Wreszcie podkreślam, że zadanie niniejszej pracy — podobnie jak poprzedniej — polega na zebraniu i tylko pierwiastkowym oświetleniu dekretów, tym razem nowych, o postępowaniu niespornym; istotny komentarz będzie na miejscu wówczas, gdy kodeks postępowania niespornego ukaże się w całym swym kształcie, a i w praktyce sądowej wysunie się wiele pytań, których nie podobna z góry przewidzieć.

Zbiór niniejszy zamykają przepisy o kosztach sądowych w postępowaniu niespornym, stanowiące część dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r., normującego ogół kosztów w sprawach cywilnych.

Co się tyczy skrówidza, to uważałem za celowe podać go tylko do dekretu o postępowaniu spadkowym, jako ustawy obszernej (190 artykułów). Inne, o wiele krótsze, dekrety nie nadawały się do takiej ewidencji artykułowej ich treści.

Nie podaję w niniejszym zbiorze „regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów' grodzkich w sprawach spadkowych“ (Dz. U. 1946 r. Nr. 63, poz. 348), gdyż zawiera on czysto techniczne zarządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości, nie należące do części szczegółowej kodeksu postępowania niespornego.

Natomiast załączam do zbioru niniejszego, jako uzupełnienie poprzedniego zbioru, uwagi obejmujące zmiany ustawodawcze, jakie nastąpiły w ostatnim roku, a nadto objaśnienia dodatkowe do niektórych przepisów.

J. J. Litauer

Łódź, 1 maja 1947 r.

DODATEK DO POPRZEDNIEGO KOMENTARZA

Kodeks postępowania niespornego.

Art. 4.

2. W postępowaniu niespornym stosuje się odpowiednio także przepisy kodeksu postępowania cywilnego o obowiązku zwrotu kosztów, gdy co do tego nie ma przepisów szczególnych (np. art. 20 dekretu w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie, art. 14 dekretu o postępowaniu dotyczącym złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie). Stosuje się mianowicie artykuły: 98—102, 103 (w sprawach o roszczenia majątkowe), 104—105, 106 (w sprawach o roszczenia majątkowe), 107, 109—111. Nie ma zastosowania art. 108, skoro w postępowaniu niespornym nie ma interwencji.

Art. 9.

do obj. 2. Jeżeli przeszkoda dotyczy sądu apelacyjnego, właściwym do wyznaczenia innego sądu apelacyjnego jest Sąd Najwyższy.

Art. 15.

2. W postępowaniu rejestrowym stosuje się co do przymusu adwokackiego nie art. 15 k. p. n., lecz § 13 rozporządzenia o rejestrze handlowym.

Art. 35.

3. Stosowanie art. 35 k. p. n. jest ograniczone przepisem § 23 rozporządzenia o rejestrze handlowym.

4. Przy rozpoznaniu sprawy w postępowaniu niespornym Sąd Najwyższy jest związany podstawami i wnioskami kasacyjnymi (art. 427 i 432 k. p. c.), o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Takim przepisem szczególnym jest np. § 24 rozporządzenia o rejestrze handlowym.

Art. 39.

Artykuł ten należy uważać za uchylony wobec art. 68 przep. koszt.

Dekret w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie.

Art. 17.

1. Postanowienie o ubezwłasnowolnieniu podlega ujawnieniu także w rejestrach publicznych, w których uwidocznione są prawa i zobowiązania ubezwłasnowolnionego. Brak wzmianki w tym względzie objaśnić można przeoczeniem: wynika to z zestawienia § 2 art. 17 dekretu z art. 42 k. p. n.

2. Postanowienie o ubezwłasnowolnieniu podlega ujawnieniu jeszcze przed uprawomocnieniem się.

3. W księdze wieczystej ubezwłasnowolnienie ujawnia się w dziale, w którym jest wpisane prawo służące ubezwłasnowolnionemu (art. 11 prawa o księgach wieczystych).

Art. 21. uchylony przez art. 112 p. 4 przep. koszt.

Dekret w sprawie postępowania o uznanie za zmarłego.

Art. 20.

Postanowienie o uznaniu za zmarłego powinno być uchylone, choćby zaginiony nie stawił się osobiście celem wykazania swej tożsamości, jeżeli stwierdzone będzie, że on żyje. W tym przypadku wniosek powinien zgłosić prokurator (art. 13 § 1) z własnej inicjatywy lub na prośbę osoby zainteresowanej.

Art. 22.

Jeżeli stwierdzone były prawa spadkowe po osobie rzekomo zmarłej, a w rzeczywistości żyjącej, sąd spadku na jej wniosek uchyli postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku (art. 80 dekretu o postępowaniu spadkowym).

Art. 23. uchylony przez art. 112 p. 5 przep. koszt.

Art. 26. uchylony przez art. 175 p. 9 dekretu o postępowaniu spadkowym.

Prawo małżeńskie

Art. 10.

Zniszczenie akt stanu cywilnego wskutek działań wojennych może uzasadniać zwolnienie przyszłych małżonków przez sąd w myśl art. 10 § 2 pr. małż. od przedstawienia odpisu aktu urodzenia, nie byłoby bowiem zgodne z celem ustawy domaganie się od nich we wszystkich takich przypadkach odtworzenia aktu urodzenia w trybie postępowania, przewidzianego w art. 33 ust. 3 prawa o aktach stanu cywilnego, skoro sąd może nabrać przekonania, iż wstępujący w związek małżeński przekroczyli granicę wieku, ustanowioną w art. 6 § 1 prawa małżeńskiego na podstawie innych dowodów, niekoniecznie odpisu aktu urodzenia (orzeczenie Sądu Najwyższego 17/XII 1946, C. I. 685/46).

Dekret o postępowaniu przed władzą opiekuńczą.

Art. 34—42 uchylone przez art. 112 p. 6 przep. koszt.

Art. 45.

Z art. 45 dekretu w związku z art. 35 i 49 § 2 k. p. n. wynika, że skarga kasacyjna jest dopuszczalna w sprawach: 1) o udzielenie zezwolenia przez władzę opiekuńczą do dokonanie czynności prawnej (art. 13 dekretu), 2) o odebranie i przywrócenie władzy rodzicielskiej (art. 16), 3) o przyznanie opiekunowi wynagrodzenia. Jednak *de lege ferenda* byłoby racjonalne wyłączyć skargę kasacyjną na postanowienia, zezwalające na dokonanie czynności prawnej jako też przywracające władzę rodzicielską tudzież w przedmiocie wynagrodzenia opiekuna.

Art. 47 uchylony przez art. 112 p. 6 przep. koszt.

Objaśnienie skrótów.

Dz. U. — Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

k. p. c. — kodeks postępowania cywilnego.

k. p. n. — kodeks postępowania niespornego.

k. z. — kodeks zobowiązań.

np. — na przykład.

obj. — objaśnienie.

p — punkt.

przep koszt. — przepisy o kosztach sądowych w sprawach
cywilnych.

przep.wprow. — przepisy wprowadzające.

ust. — ustęp.

zob. — zobacz.

**NOWE PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE
POSTĘPOWANIA NIESPORNego**

I. Dekret z dnia 29 maja 1946 r.

Prawo małżeńskie majątkowe.

(Dz. U. Nr. 31 poz. 196)

Dział I

Przepisy obowiązujące przy wszystkich małżeńskich ustrojach majątkowych

Art. 7. Małżonek może żądać sądownie ustalenia wysokości udziału każdego z małżonków w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny.

Co do postępowania w sprawach, przewidzianych w tym artykule, zob. art. VIII przep. wpraw. prawo małżeńskie majątkowe.

Art. 8. Jeżeli małżonek nie dopełnia obowiązku przyczyniania się do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny, sąd może nakazać, aby wynagrodzenie za pracę lub inne należności, przypadające temu małżonkowi, były wypłacane w całości lub w części do ręk drugiego z małżonków.

Co do postępowania w sprawach, przewidzianych w tym artykule, zob. art. VIII przep. wpraw. prawo małżeńskie majątkowe.

Dział II.

Ustawowy ustrój majątkowy.

Art. 14. Stosunki majątkowe małżonków podlegają ustrojowi ustawowemu, chyba że małżonkowie poddali je ustrojowi umownemu albo że z mocy prawa lub orzeczenia sądu podlegają ustrojowi przymusowemu.

Orzeczenie, o którym mowa w tym artykule, sąd wydaje w postępowaniu spornym, nie zaś niespornym: zob. art. 56 i obj. do art. VIII przep. wpraw. prawo małżeńskie majątkowe.

Art. 20. § 1. Małżonek nie może bez zgody drugiego z małżonków, wyrażonej pod nieważnością na piśmie, zbywać lub obciążać nieruchomości, ani zbywać przedsiębiorstw zarobkowych, jeśli te nieruchomości i przedsiębiorstwa zostały nabyte w czasie trwania ustroju ustawowego.

§ 2. Przepisu powyższego nie stosuje się do nieruchomości i przedsiębiorstw nabytych przez spadek, zapis lub darowiznę.

§ 3. Jeżeli jeden z małżonków odmówi zgody albo nie ma możliwości oświadczenia swej woli, sąd zezwoli drugiemu z małżonków na daną czynność, skoro uzna, że względ na dobro rodziny nie stoi temu na przeszkodzie.

Co do postępowania w sprawach, przewidzianych w tym artykule, zob. art. VIII przep. wpraw. prawo małżeńskie majątkowe.

Dział III

Umowne ustroje majątkowe.

Rozdział III

Ustrój ogólnej wspólności majątkowej.

Art. 44. § 1. Małżonek sprawujący zarząd samodzielnie nie może bez zgody drugiego z małżonków, wyrażonej pod nieważnością na piśmie:

1) zbywać ani obciążać nieruchomości oraz wierzytelności hipotecznych;

2) zbywać ani obciążać przedsiębiorstw zarobkowych;

3) zaciągać pożyczek i zobowiązań wekslowych;

4) czynić darowizn, chyba że chodzi o darowizny odpowiadające obowiązкови moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajom;

5) zawierać umów o dożywocie;

6) wypuszczać nieruchomości w najem lub dzierżawę na czas powyżej lat sześciu.

§ 2. Brak zgody drugiego z małżonków może być zastąpiony przez zezwolenie sądu na zasadach, przewidzianych w przepisach o ustroju ustawowym, które stosuje się odpowiednio również do skutków czynności, dokonanej bez wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu.

Co do postępowania w sprawach, przewidzianych w tym artykule, zob. art. VIII przep. wpraw. prawo małżeńskie majątkowe.

Art. 45. § 1. Na żądanie jednego z małżonków sąd może odebrać drugiemu z małżonków zarząd majątkiem wspólnym, jeżeli ten małżonek:

- 1) wykonywa zarząd w sposób sprzeczny z interesem rodziny lub małżonka, który występuje z takim żądaniem;
- 2) wskutek ułomności fizycznych lub psychicznych jest niezdolny do prawidłowego wykonywania zarządu.

§ 2. W razie odebrania zarządu małżonkowi drugi z nich będzie sprawował zarząd samodzielnie.

Co do postępowania w sprawach, przewidzianych w tym artykule, zob. art. VIII przep. wpraw. prawo małżeńskie majątkowe.

Rozdział IV.

Ustrój wspólności dorobku.

Art. 54. Przepisy ustroju ogólnej wspólności majątkowej stosuje się odpowiednio do ustroju wspólności dorobku z tym jednak wyjątkiem, że w braku odmiennych zastrzeżeń skład majątku dorobkowego oraz majątku osobistego ustala się według przepisów ustroju ustawowego.

Zob. przepisy art. 44 i 45 oraz obj. do nich.

Dział IV.

Ustrój przymusowy.

Art. 56. Na żądanie jednego z małżonków sąd ustanowi zamiast ustroju dotychczasowego ustrój rozdzielności, jeżeli zachodzi obawa, że przy ustroju dotychczasowym małżonek nie

będzie należycie przestrzegał interesów drugiego małżonka lub rodziny.

Sąd rozpoznaje sprawę na skutek powództwa jednego z małżonków. Co do tego zob. obj. do art. VIII przep. wprowadz. prawo majątkowe małżeńskie.

II. Dekret z dnia 29 maja 1946 r.

Przepisy wprowadzające prawo małżeńskie majątkowe.

(Dz. U. Nr. 31 poz. 197).

Art. IV. Uchyła się:

3) §§45, 99, 161 i 162 ustawy z dnia 17 maja 1898 r. w sprawach sądownictwa niespornego w brzmieniu obwieszczenia z dnia 20 maja 1898 r. (Dz. U. Rzeszy, str. 339 i 771).

Art. VIII. W sprawach przewidzianych w art. 7, 8, 20, 44, 45 prawa małżeńskiego majątkowego sąd orzeka w postępowaniu niespornym.

1. Poza sprawami, oznaczonymi w art. 7, 8, 20, 44 i 45 i przekazanymi do postępowania niespornego, jurysdykcję sądową przewiduje jeszcze art. 56, który głosi, że na żądanie jednego z małżonków sąd ustanowi zamiast ustroju dotychczasowego ustrój rozdzielności, jeżeli zachodzi obawa naruszenia przez drugiego małżonka interesów żądającego lub rodziny. Zdawałoby się, że i tego rodzaju sprawy nadają się do drogi postępowania niespornego (tak też projektowała Komisja Kodyfikacyjna), skoro jednak art. VIII, wymieniając sprawy z art. 7, 8, 20, 44 i 45, spraw wskazanych w art. 56 nie przekazuje do drogi postępowania niespornego (aczkolwiek analogiczne sprawy, wymienione w art. XIII tego samego dekretu prowadzone będą w trybie postępowania niespornego), trzeba przyjąć, że sprawy z art. 56 należą do postępowania spornego. Żądanie tedy oparte na art. 56 wino być zgłoszone w drodze powództwa i skierowane (ze względu na nieokreśloną wartość przedmiotu sporu) do sądu okręgowego, miejscowo właściwego według zasad art. 43 k. p. c.

2. Art. VIII w związku z art. 7 i 8 prawa małżeńskiego majątkowego przekazuje do postępowania niespornego sprawy o alimenty między małżonkami w czasie trwania małżeństwa. Natomiast po rozwodzie spór o alimenty powinien być wytoczony w drodze powództwa.

Art. IX. Uchylony przez art. 112 p. 7 przep. koszt.

Art. IX określał koszty sądowe w sprawach, wymienionych w art. 7, 8, 20, 44 i 45 prawa małżeńskiego majątkowego. Obecnie koszty te są unormowane w art. 70 pp. 4 i 5 w związku z art. 66 i 67 przep. koszt.

Art. IX.

§ 1. Do działu majątku wspólnego małżonków stosuje się odpowiednio przepisy dekretu o postępowaniu spadkowym.

§ 2. W postępowaniu tym sąd rozstrzyga także o tym, czy majątek jest osobistym lub dorobkowym majątkiem małżonka.

Artykuł ten został wprowadzony przez art. 177 przep. wpraw. dekret o postępowaniu spadkowym.

Art. XIII.

§ 1. Na żądanie jednego z małżonków, którzy nie zawarli majątkowej umowy małżeńskiej, zgłoszone przed upływem roku od wejścia w życie prawa małżeńskiego majątkowego, sąd ustanowi w zamian ustroju dotychczasowego ustrój rozdzielności.

§ 2. W tym przypadku przepisy prawa małżeńskiego majątkowego stosuje się od dnia prawomocności orzeczenia sądowego.

§ 3. Orzeczenie wydaje sąd w trybie postępowania niespornego.

§ 4. Od wniosku o ustanowienie ustroju rozdzielności oraz od zażalenia na postanowienie, kończące postępowanie w instancji i od skargi kasacyjnej w takich sprawach pobiera się wpis stały w wysokości 1000 zł. Poza tym stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach sądowych.

1. Prawo małżeńskie majątkowe weszło w życie z dniem 1 października 1946 r.

2. Art. XIII § 4, pomimo wejścia w życie nowych przepisów o kosztach sądowych, został utrzymany w mocy wyraźnie dyspozycją art. 113 tych przepisów.

III. Dekret z dnia 13 września 1946 r.

o rozgraniczeniu nieruchomości.

(Dz. U. Nr. 53 poz. 298)

Art. 1. Rozgraniczenie nieruchomości polega na oznaczeniu granic, t. j. na określeniu położenia punktów i linii granicznych, utrwaleniu ich na gruncie oraz sporządzeniu odpowiednich dokumentów.

Art. 40 prawa rzeczowego stanowi: „Właściciele nieruchomości sąsiadujących obowiązani są do współdziałania przy ich rozgraniczeniu oraz przy utrwaleniu i utrzymywaniu stałych znaków granicznych. Koszty rozgraniczenia oraz urządzenia i utrzymywania stałych znaków granicznych ponoszą właściciele nieruchomości sąsiednich po połowie.

Art. 3. Do rozgraniczenia nieruchomości właściwe są władze miernicze, o ile przepisy niniejszego dekretu nie stanowią inaczej.

Art. 7. 1. W przypadku sporu co do ustalenia granic mierniczy skłania strony do ugody.

2. Ugody zawarte przed mierniczym, dokonującym czynności ustalenia granic, posiadają moc ugód sądowych.

3. Jeżeli do ugody nie dojdzie, powiatowa władza miernicza przekazuje z urzędu sądowni sprawę wraz z opinią.

4. Spory graniczne w toku przebudowy ustroju rolnego rozstrzygają ostatecznie władze, dokonujące tej przebudowy.

1. Art. 41 prawa rzeczowego stanowi: „Jeżeli granice nieruchomości stały się wątpliwymi tak, że stanu prawnego nie da się stwierdzić, ustala się je według ostatniego spo-

kojnego posiadania. Gdyby takiego posiadania nie dało się stwierdzić, lub gdyby postępowanie rozgraniczeniowe nie doprowadziło do ugody stron, sąd ustali granice z uwzględnieniem wszelkich okoliczności; może przy tym przyznać jednemu z właścicieli odpowiednią dopłatę pieniężną“.

2. Co do wykonania ugody sądowej, a więc i ugody, posiadającej moc ugody sądowej, zob. art. 527 k. p. c. Zob. też niżej art. 17 dekretu.

Art. 8. 1. Po dokonaniu czynności, wymienionych w art. 4—6, powiatowa władza miernicza orzeka o rozgraniczeniu.

2. Na obszarach, objętych przebudową ustroju rolnego, orzeczenia właściwych władz kończące postępowanie zastępują orzeczenia o rozgraniczeniu.

Art. 11. Prawomocne orzeczenia władzy mierniczej o rozgraniczeniu, wydane w trybie niniejszego dekretu, mają moc wyroków sądowych.

Art. 14. 1. Do właściwości sądów należą sprawy, przekazane przez powiatową władzę mierniczną, w których przed miernicznym nie dojdzie do ugody (art. 7 ust. 3).

Z treści art. 14 wynika, że przepis art. 40 § 1 k. p. c. w części, dotyczącej powództwa o rozgraniczenie, jest już nieaktualny, skoro sprawy o rozgraniczenie przekazane są do postępowania niespornego. Pozew z żądaniem o rozgraniczenie nieruchomości ulegałby odrzuceniu z powodu niedopuszczalności drogi procesu cywilnego, jeżeli wniesiony został po dniu ogłoszenia dekretu (co do tego zob. art. 23).

Art. 15. Sąd, przed którym toczy się sprawa o własność lub o wydanie nieruchomości albo jej części, właściwym jest także do przeprowadzenia rozgraniczenia, jeżeli ustalenie granic jest potrzebne do rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy. W tym przypadku sąd zamieści w sentencji wyroku także rozstrzygnięcie o rozgraniczeniu.

2. Do postępowania sądowego stosuje się przepisy kodeksu postępowania niespornego z tą zmia-

ną, iż sądem właściwym miejscowo jest sąd grodzki miejsca położenia nieruchomości.

1. Upoważnienie sądu procesowego do zamieszczenia w sentencji wyroku rozstrzygnięcia o rozgraniczeniu (ostatnie zdanie art. 15) nie oznacza bynajmniej, że mamy tu do czynienia z rozstrzygnięciem o żądaniu pozwu (zob. obj. do art. 14). Rozstrzygnięcie to jest niezależne od żądania stron, i sąd wydaje je z urzędu, gdy uzna, że do rozstrzygnięcia sprawy o nieruchomości niezbędne jest ustalenie granic. Ażeby zapobiec sporam o te granice w przyszłości, należało zapewnić rozgraniczeniu powagę rzeczy osądzonej, i w tym celu dekret, nie zadowalając się koncepcją ustalenia granic w samym tylko uzasadnieniu wyroku, dopuścił zamieszczenie tego rozstrzygnięcia w sentencji wyroku.

2. Przy rozpoznaniu sprawy o rozgraniczenie w postępowaniu niespornym (wobec tego, że postępowanie rozgraniczeniowe przed władzami mierniczymi nie doprowadziło do ugody: art. 7 i 14 dekretu) sąd w myśl art. 41 prawa rzeczowego ustali granice z uwzględnieniem wszelkich okoliczności; może przy tym przyznać jednemu z właścicieli odpowiednią dopłatę pieniężną (zob. obj. 1 do art. 7).

Art. 16. uchylony przez art. 12 p. 8 przep. koszt.

Obecnie co do wpisu w sprawach o rozgraniczenie obowiązuje art. 80 przep. koszt.

Art. 17. Wykonanie orzeczeń sądowych o rozgraniczeniu nieruchomości odbywa się z udziałem mierniczego, wyznaczonego przez powiatową władzę mierniczą.

Art. 18. Ustalone przy rozgraniczeniu nieruchomości granice winny być ujawnione w księgach wieczystych (hipotecznych, gruntowych).

Art. 19. Przepisy niniejszego dekretu nie mają zastosowania do odgraniczenia pól górniczych.

Art. 23. 1. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

2. Równocześnie tracą moc dotychczas obowiązujące przepisy, dotyczące przedmiotów unormowanych w niniejszym dekrete.

Dekret został ogłoszony 21 października 1946 r.

IV. Dekret z dnia 11 października 1946 r.

Prawo o księgach wieczystych

(Dz. U. Nr. 57, poz. 320).

TYTUŁ I

Ustrój ksiąg wieczystych

Dział I

Przepisy ogólne

Art. 1. Prowadzenie ksiąg wieczystych należy do właściwości sądów grodzkich.

Art. 14 § 1 prawa rzeczowego stanowi: „W celu ustalenia praw rzeczowych na nieruchomościach prowadzi się dla wszelkich nieruchomości księgi wieczyste“. § 2 tegoż artykułu stanowi: „Jednakże dla nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa albo związków samorządu terytorialnego księgi wieczyste będą zakładane tylko na żądanie właścicieli“.

Art. 2. § 1. Właściciel w tym do prowadzenia księgi wieczystej jest sąd grodzki, w którego okręgu nieruchomość jest położona.

§ 2. Jeżeli nieruchomość jest położona w okręgach kilku sądów grodzkich, sąd właściwy do prowadzenia księgi będzie wyznaczony przez prezesa sądu okręgowego; jeżeli położona jest w okręgach kilku sądów okręgowych — przez prezesa sądu apelacyjnego; jeżeli jest położona w okręgach kilku sądów apelacyjnych — przez Ministra Sprawiedliwości.

Art. 3. Księgi wieczyste prowadzi sędzia. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi czynności, które sekretarz sądowy może spełniać samodzielnie.

Art. 4. Dla każdej nieruchomości prowadzi się oddzielną księgę wieczystą.

Art. 5. Jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej, nieruchomość będzie oznaczona w księdze wieczystej na podstawie urzędowych pomiarów.

Art. 6. Księga wieczysta zawiera cztery działy.

Art. 11. Ubezwłasnowolnienie ujawnia się w dziale, w którym jest wpisane prawo, służące ubezwłasnowolnionemu.

Dział II

Wpisy

Art. 22. Wpis, potrzebny do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym może nastąpić, gdy niezgodność będzie wykazana orzeczeniem sądu lub innymi odpowiednimi dokumentami

1. W przedmiocie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym przytoczyć wypada przepisy art. 23 — 27 prawa rzeczowego.

Art. 23. „Jeżeli treść księgi wieczystej jest niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym, osoba, której prawo nie jest wpisane albo jest wpisane błędnie albo jest dotknięte wpisem nieistniejącego obciążenia lub ograniczenia, może żądać usunięcia niezgodności“.

Art. 24. „§ 1. Roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym może być ujawnione przez ostrzeżenie. Podstawą ostrzeżenia jest zarządzenie tymczasowe sądu albo wyrok nieprawomocny. § 2. W zakresie, którego roszczenie dotyczy, ostrzeżenie wyłącza rękojmię publiczną księgi wieczystej“.

Art. 25. „Do wydania zarządzenia tymczasowego, przewidzianego w artykule poprzedzającym, nie potrzeba uprawdopodobnienia, że roszczenie jest zagrożone“.

Art. 26. „Jeżeli zarządzenie tymczasowe albo wyrok nieprawomocny, na których podstawie było wpisane ostrzeżenie, zostaną prawomocnie uchylone, ostrzeżenie będzie wykreślone

na żądanie osoby, której prawo jest nim dotknięte. Wykreślenie może nastąpić również z urzędu. To samo obowiązuje, gdy osoba, która uzyskała ostrzeżenie na zasadzie zarządzenia tymczasowego, wydanego przed wytoczeniem powództwa, nie wniesie pozwu w terminie“.

Art. 27. „Jeżeli wskutek wniesionego powództwa wpis zostanie prawomocnie uchylony, sąd prowadzący księgę wieczystą, zarządzając wykreślenie zaskarżonego wpisu, zarządzi równocześnie wykreślenie wpisów dokonanych na jego podstawie po wpisaniu ostrzeżenia“.

2. Co do wpisu od wniosku o wniesienie ostrzeżenia o niezgodności księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym zob. art. 35 p. 6 przep. koszt.

Art. 23. Wpis hipoteki przymusowej następuje na podstawie tytułu wykonawczego w rozumieniu kodeksu postępowania cywilnego albo na podstawie wykonalnego tytułu egzekucyjnego w rozumieniu innych ustaw. Dokonanie wpisu winno być na tytule zaznaczone.

Hipotekę przymusową normują przepisy prawa rzeczowego. Spośród nich art. 244 stanowi: „§ 1. Wierzyciel, którego wierzytelność jest stwierdzona tytułem egzekucyjnym, może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę na wszystkich nieruchomościach dłużnika (hipoteka przymusowa). § 2. Do powstania hipoteki przymusowej potrzebny jest wpis w księdze wieczystej“. Art. 245 głosi: „Hipotekę przymusową można uzyskać także na podstawie tymczasowego zarządzenia sądu. W przypadku takim hipoteka jest kaucyjna“.

Art. 29. § 1. Właściciel nieruchomości obowiązany jest do ujawnienia swego prawa. Jeżeli właścicielem jest osoba prywatna, sąd prowadzący księgę wieczystą przynagli opieszalego właściciela za pomocą grzywien. W razie uzyskania wpisu grzywny nieuiszczone mogą być przez sąd darowane w całości lub w części.

§ 2. Wysokość i zasady wymierzania grzywien oraz tryb postępowania będą określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości.

TYTUŁ II.

Postępowanie.

Art. 30. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wpisy dokonywane są tylko na wniosek.

Art. 31. Wniosek o wpis nie może być uzależniony od warunku lub terminu, może jednak być uzależniony od dokonania innego wpisu na podstawie uprzednio lub równocześnie złożonego wniosku.

Art. 32. Wniosek o wpis może być postawiony przez osobę, na której rzecz wpis ma nastąpić, albo przez osobę, której prawo ma być wpisem dotknięte.

Art. 33. We wniosku winno być wskazane zamieszkanie osoby, na której rzecz wpis ma nastąpić. Jeżeli osoba ta ma zamieszkanie za granicą, wniosek winien wymienić jej pełnomocnika do odbioru doręczeń zamieszkałego w Polsce.

Art. 34. Wnioski o wpis składa się na piśmie.

Art. 35. § 1. Wniosek o wpis winien być niezwłocznie wciągnięty do dziennika ksiąg wieczystych i opatrzony numerem kolejnym.

§ 2. Minister Sprawiedliwości wyda w drodze rozporządzenia przepisy o prowadzeniu dziennika ksiąg wieczystych.

Art. 36. § 1. O kolejności wniosku o wpis rozstrzyga jego numer. O kolejności numeru rozstrzyga chwila złożenia wniosku.

§ 2. Za chwilę złożenia wniosku uważa się chwilę jego wpływu do właściwego sądu. Wnioski, które wpłynęły równocześnie, będą uważane za złożone równocześnie.

Art. 37 § 1. Niezwłocznie po wciągnięciu wniosku o wpis do dziennika ksiąg wieczystych będzie zaznaczony w odpowiednim dziale księgi wieczystej numer wniosku (wzmianka o wniosku).

Art. 38. 1. Okoliczność, że po złożeniu wniosku osoba, której prawo ma być wpisem dotknięte, zmarła lub została ograniczona w możliwości rozporządzania prawem albo w zdolności

do działań prawnych, nie stanowi przeszkody do wpisu.

Art. 39. Pełnomocnictwo do złożenia wniosku winno być udzielone na piśmie.

Art. 40. Notariusz, który sporządził akt mający być podstawą wpisu w księdze wieczystej, jest umocowany do złożenia wniosku w imieniu interesowanych, jak również do przedsięwzięcia w ich imieniu wszelkich czynności potrzebnych do uzyskania wpisu, w szczególności do wnoszenia środków odwoławczych; jednakże do wniesienia skargi kasacyjnej notariusz nie jest uprawniony.

Art. 41. Notariusz, który sporządził akt obejmujący umowę przenoszącą własność nieruchomości, obowiązany jest z urzędu przesłać w ciągu tygodnia wypis aktu do sądu, prowadzącego właściwą księgę wieczystą, wraz z wnioskiem o dokonanie wpisu. Przepis ten nie wyłącza uprawnienia interesowanych do złożenia wniosku o wpis.

§ 42. § 1. Do cofnięcia wniosku potrzebne jest oświadczenie osoby, na której rzecz wpis ma nastąpić, oraz osoby, której prawo ma być wpisem dotknięte. Oświadczenia te winny być złożone na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym.

§ 2. W razie cofnięcia wniosku wzmianka o wniosku ulega wykreśleniu z urzędu.

Art. 43. Pełnomocnictwo do cofnięcia wniosku winno być udzielone na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym.

Art. 44. W przypadkach w ustawie przewidzianych wpis nastąpi na podstawie wezwania władzy publicznej.

Art. 45. Rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść wniosku i dołączonych doń dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Postanowienie odmawiające dokonania wpisu może opierać się także na okolicznościach, które doszły do wiadomości sądu w inny sposób w drodze urzędowej albo są powszechnie znane.

Art. 46. Sąd stosownie do okoliczności może wyznaczyć wnioskodawcy odpowiedni termin do usunięcia przeszkody do

wpisu. Z ważnych powodów termin ten może być przedłużony. Po bezskutecznym upływie terminu sąd odmówi dokonania wpisu.

Art. 47. Postanowienie, odmawiające dokonania wpisu lub wyznaczające wnioskodawcy termin do usunięcia przeszkody, winno być uzasadnione z urzędu. W uzasadnieniu sąd wymieni wszystkie przeszkody do wpisu, jakie stwierdził.

Art. 48. § 1. Na postanowienie sądu prowadzącego księgę wieczystą służy zażalenie do sądu okręgowego.

§ 2. Zażalenie wnosi się do sądu prowadzącego księgę wieczystą w terminie miesięcznym od daty doręczenia postanowienia. Sąd ten może sam uczynić zadość żądaniu wyrażonemu w zażaleniu.

Przepisy art. 48 i dalszych (art. 49—51) nasuwają w związku z art. 19 prawa rzeczowego pewną wątpliwość. Art. 19 stanowi co następuje: „Jeżeli ważność rozporządzenia prawem rzeczowym zależy od zachowania formy aktu notarialnego, wyłączony jest po dokonaniu wpisu w księdze wieczystej zarzut, że akt obejmujący to rozporządzenie nie ma mocy dokumentu publicznego z powodu naruszenia przepisów prawa o notariacie. Nie dotyczy to jednak zarzutu, że osoba, która sporządziła akt, nie była notariuszem“ (chodzi tu o zarzut naruszenia przepisów, wymienionych w art. 88 prawa o notariacie). Wobec tego, że art. 48 prawa o księgach wieczystych ma ogólne brzmienie i nie wyłącza zażalenia na postanowienie sądu, zarządzające wpis na podstawie aktu, który może być podstawą do zarzutu z art. 88 prawa o notariacie, wydaje się, że art. 19 prawa rzeczowego powinien być rozumiany w sensie prawomocnego dokonania wpisu w księdze wieczystej.

Art. 49. Postanowienia sądu okręgowego, wydane w przedmiocie zażalenia, winno być uzasadnione z urzędu.

Art. 50. § 1. Na postanowienie sądu okręgowego wydane w przedmiocie zażalenia, służy skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego. Przepis ten nie dotyczy postanowień, które zarzą-

dza dokonanie wpisu albo oddała zażalenie przeciwko dokonanemu wpisowi.

§ 2. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu okręgowego w terminie miesięcznym od daty doręczenia postanowienia.

Art. 51. W razie wniesienia zażalenia przeciwko dokonanemu wpisowi sąd prowadzący księgę wieczystą uczyni z urzędu wzmiankę o zażaleniu. Do takiej wzmianki stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące ostrzeżenia o niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Art. 52. § 1. Jeżeli sąd dostrzeże, że skutkiem uchybienia przepisów ustawy przy dokonaniu wpisu treść księgi wieczystej stała się niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym, zarządzi niezwłocznie z urzędu wpisanie ostrzeżenia.

§ 2. Sprostowanie usterek wpisu, które nie mogą wywołać niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, winno nastąpić z urzędu.

Art. 53. § 1. O dokonaniu wpisu zawiadamia się osobę, na której rzecz wpis nastąpił, oraz osoby, których prawa zostały wpisem dotknięte.

§ 2. O wyznaczeniu terminu do usunięcia przeszkody do wpisu oraz o odmowie dokonania wpisu zawiadamia się osobę, na której rzecz wpis miał nastąpić, oraz osobę, której prawo miało być wpisem dotknięte.

Art. 54. Osoba, na której rzecz wpisane jest prawo w księdze wieczystej, albo jej pełnomocnik do odbioru doręczeń ma obowiązek zawiadomić sąd prowadzący księgę o każdej zmianie swego zamieszkania. Zawiadomienie powinno być uczynione na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym.

Art. 55. W razie zaniedbania obowiązku, przewidzianego w artykule poprzedzającym, doręczenia dokonane w poprzednim zamieszkaniu mają moc prawną. Jednakże doręczenie w zamieszkaniu rzeczywistym będzie również ważne.

Art. 56. O ile ustawa nie stanowi inaczej, do postępowania przewidzianego w prawie niniejszym stosuje się przepisy kodeksu postępowania niespornego.

V. Dekret z dnia 11 października 1946 r.

**Przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo
o księgach wieczystych.**

(Dz. U. Nr. 57. poz. 321).

Rrt. LVII. § 1. Dla nieruchomości, które nie mają urządzonych ksiąg wieczystych albo których księgi zaginęły lub uległy zniszczeniu, będą aż do chwili założenia ksiąg prowadzone, we właściwych sądach z b i o r y d o k u m e n t ó w , przeznaczone do składania wniosków i dokumentów dotyczących tych nieruchomości.

§ 2. Właściwym sądem jest sąd grodzki, który według przepisów prawa o księgach wieczystych byłby właściwy do prowadzenia księgi.

Art. LVIII. § 1. W przypadkach gdy przepisy obowiązujące przewidują wpis do księgi wieczystej, osoba, która w razie istnienia księgi byłaby uprawniona do złożenia wniosku o wpis, może złożyć we właściwym sądzie odpowiednie dokumenty wraz z wnioskiem o złożenie ich do zbioru dokumentów.

§ 2. Do p o s t ę p o w a n i a w przedmiocie wniosku o złożenie dokumentów do zbioru stosuje się odpowiednio przepisy prawa o księgach wieczystych.

Art. LX. wymienia w czterech punktach przypadki, w których złożenie dokumentów do zbioru nie jest dopuszczalne, niezbędne jest bowiem uprzednie założenie księgi wieczystej.

Ar. LXII. Szczegółowe przepisy o urządzeniu i prowadzeniu zbioru dokumentów oraz o postępowaniu wyda Minister Sprawiedliwości.

VI. Dekret z dnia 8 listopada 1946 r.

o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego

(Dz. U. Nr. 63 poz. 345)

R o z d z i a ł I.

Przepisy ogólne

Art. 1. W postępowaniu unormowanym w niniejszym dekrete stosuje się przepisy części ogólnej kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Artykuł ten odpadnie przy kodyfikacji księgi II jako części szczegółowej i wprowadzeniu do niej tytułu o stosunkach z zakresu prawa rzeczowego.

R o z d z i a ł II.

Zarząd rzeczy wspólnej

Podłożem materialnym tego rozdziału są normy prawa rzeczowego o współwłasności (art. 78—99). O jurysdykcji sądu w tym zakresie mówią art. 82, 83 § 2, 84, 94 §§ 1 i 2, 96 i pośrednio art. 97. Tytuł rozdziału jest węższy niż jego treść, która obejmuje nie tylko „zarząd“, lecz i „rozporządzenia“ rzeczą wspólną.

Art. 2. Do przeprowadzenia postępowania, dotyczącego dokonywania rozporządzeń oraz zarządu rzeczą wspólną jako też wyznaczenia zarządcy i składania rachunków właściwy jest sąd miejsca położenia rzeczy.

1. Podstawą tego artykułu („rozporządzenia“, „zarząd“, „rachunki“) są przepisy prawa rzeczowego, zawarte w art. 82, 83 § 2, 84 i 87.

Art. 82 stanowi: „Do rozporządzenia rzeczą wspólną, w szczególności do jej zbycia lub obciążenia, jako też do zmiany jej przeznaczenia oraz do innych czynności, przekraczających zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli. W braku takiej zgody większość współwłaścicieli może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeknie, mając na względzie cel rozporządzenia oraz interesy wszystkich współwłaścicieli“.

Art. 83 § 2. stanowi: „Do zwykłego zarządzania rzeczą wystarcza zgoda większości współwłaścicieli. W braku takiej większości każdy współwłaściciel może żądać rozstrzygnięcia przez sąd“.

Art. 8 stanowi: „Jeżeli większość współwłaścicieli postanawia o zarządzie rzeczą wspólną w sposób oczywiście krzywdzący mniejszość albo oczywiście sprzeczny z zasadami prawidłowego zarządu, każdy ze współwłaścicieli, będących w mniejszości, może wystąpić do sądu o wyznaczenie zarządcy. Sąd może wyznaczyć jako zarządcę jednego ze współwłaścicieli albo osobę trzecią“.

Wreszcie art. 87 stanowi: „Współwłaściciel, nie sprawujący zarządu rzeczą wspólną, może żądać w odpowiednich terminach rachunków z zarządu. Umowa przeciwna jest nieważna.

2. Właściwość sądu miejsca położenia rzeczy jest wynikającym z istoty stosunku odchyleniem od podstaw właściwości miejscowej, wskazanych w art. 7 k. p. n.

3. Co do wpisu od wniosku o zobowiązanie do złożenia rachunków z zarządu rzeczą wspólną zob. art. 79 p. 3 przep. koszt.

Art. 3. Postanowienia co do rozporządzenia rzeczą wspólną oraz co do wyznaczenia i odwołania zarządcy zapadają po przeprowadzeniu rozprawy.

1. Odwołanie czyli „zwolnienie“ zarządcy przewidziane jest w art. 5 i 11 dekretu. I w tym przypadku rozprawa jest obowiązkowa; nie wystarczy wysłuchanie uczestników bez rozprawy (zob. art. 25 k. p. n.).

2. Co do wpisu od wniosku o zezwolenie na rozporządzenie rzeczą wspólną zob. art. 77 ust. 1 p. 1, od wniosku o wyznaczenie zarządcy zob. art. 80 przep. koszt.

Art. 4. Zarządcą może być wyznaczona osoba, która wyrazi zgodę na objęcie zarządu i posiada odpowiednie przygotowanie do należytego sprawowania zarządu.

1. Ten artykuł jest sformułowany na wzór art. 770 § 1 k.p.c. z rozdziału o egzekucji przez zarząd przymusowy.

2. Wobec tego, że na mocy art. 84 prawa rzeczowego sąd może wyznaczyć zarządcą jednego z współwłaścicieli, należy przyjąć, że gdy współwłaścicielem jest osoba prawna, zarządcą może być ustanowiony jej przedstawiciel pod takimi samymi warunkami jak współwłaściciel, będący osobą fizyczną.

Art. 5. Sąd może z ważnych powodów zwolnić zarządcę i wyznaczyć innego.

1. Ten artykuł jest wzorowany na artykule 770 § 3 k.p.c.

2. „Ważne powody“ naogół sprowadzają się do stwierdzonej bezczynności (choćby z powodu dłuższej choroby) zarządcy albo do działania na szkodę zarządu, a tym samym współwłaścicieli lub jednego z nich.

Art. 6. § 1. Od chwili wyznaczenia zarządcy współwłaściciele mogą używać rzeczy i korzystać z niej tylko o tyle, o ile to nie przeszkadza w wykonywaniu zarządu.

§ 2. Jeżeli w chwili wyznaczenia zarządcy współwłaściciele korzystali z mieszkań w nieruchomości poddanej zarządowi, należy im je nadal pozostawić.

Źródłem § 2 tego artykułu jest § 2 art. 768 k.p.c., który może posłużyć za podstawę jego wykładni w ym duchu, że sąd może na wniosek zarządzić odebranie pozostawionego współwłaścicielowi mieszkania, jeżeli on lub jego domownik przeszkadza w wykonywaniu zarządu.

Art. 7. § 1. Zarządca może podejmować czynności zarządu, przekraczające zakres zwykłego zarządu, tylko za zezwoleniem sądu.

§ 2. Zezwolenie to może być udzielone tylko po uprzednim wysłuchaniu zarządcy i współwłaścicieli.

1. Źródłem tego artykułu są przepisy art. 777 k.p.c.

2. Poza zwykły zarząd wykraczają takie czynności jak np. inwestycje, mające służyć na czas dłuższy, zmiana przeznaczenia gospodarczego budynków, przyznanie większego kredytu nabywcom pól itp. Sąd ze swej strony, udzielając zezwolenia na takie czynności, powinien kierować się celowością i dobrem całości przy możliwym uwzględnieniu interesów wszystkich współwłaścicieli.

3. Sumę, wypłaconą przez instytucję ubezpieczeń za uszkodzony wskutek pożaru budynek, zarządca powinien stosownie do okoliczności bądź użyć na odbudowę bądź złożyć na oprocenowanie według istniejących przepisów, uzyskawszy uprzednio zgodę wszystkich współwłaścicieli i wierzycieli hipotecznych, a w braku takiej zgody — zezwolenie sądu.

4. W granicach zwykłego zarządu może zarządca zaciągać zobowiązania. Za takie zobowiązania wszyscy współwłaściciele odpowiadają solidarnie (art. 88 prawa rzeczowego).

5. Jako czynność zwykłego zarządu należy uważać m. in. wytaczanie powództw o rozwiązanie umów najmu mieszkania (S. N. 241/38).

6. Według art. 777 k.p.c. wysłuchania zarządcy i stron można zaniechać, jeżeli zwłoka groziłaby szkodą. Byłoby więc odpowiednie wykładnię taką przyjąć i do przepisu § 2 art. 7 dekretu.

7. W procesach o roszczenia, podlegające zarządowi, zarządca może być przesłuchany jako strona (analogicznie do art. 324 k.p.c.), chociaż nie jest współwłaścicielem.

8. Co do wpisu od wniosku o zezwolenie na dokonanie czynności zwykłego zarządu rzeczą wspólną zob. art. 77 p. 1 przep. koszt.

Art. 8. § 1. Zarządca składa sądowi w wyznaczonych terminach sprawozdania ze swoich czynności oraz sprawozdania

rachunkowe. Sprawozdania te muszą być składane co najmniej z końcem każdego roku, a ponadto po zwolnieniu zarządcy.

§ 2. Postanowienie sądu co do uznania sprawozdań rachunkowych zapada po wysłuchaniu zarządcy i współwłaścicieli.

§ 3. Na postanowienie to służy zażalenie.

1. Źródłem tego artykułu jest art. 779 k.p.c.

2. Sąd może wyznaczyć terminy sprawozdań krótsze, np. półroczne lub kwartalne, jeżeli uzna to za celowe.

3. Zarządca, który bez usprawiedliwiającej go przyczyny nie złoży sprawozdania w terminie wyznaczonym, może być usunięty („zwolniony“) z zarządu (por. art. 787 § 3 k.p.c.).

4. Po rozpoznaniu sprawozdania zarządcy sąd wydaje postanowienie, w którym ustala usprawiedliwione pozycje rachunkowe: a) dochody, b) wydatki, c) nadwyżkę.

5. Zażalenie służy: współwłaścicielom, jeżeli uważają, że niektóre pozycje przez sąd usprawiedliwione są w rzeczywistości nieusprawiedliwione, i zarządcy, jeżeli uważa, że pewnych pozycji sąd nie uznał wbrew usprawiedliwiającym je dowodom. Poza tym na ogólnych zasadach dopuszczalny jest wniosek o sprostowanie lub uzupełnienie postanowienia.

Art. 9. § 1. Nadwyżka dochodów po pokryciu wydatków podlega wypłacie współwłaścicielom w terminach przez sąd określonych.

§ 2. Sąd może postanowić, aby zarządca wydawał współwłaścicielom nadwyżkę dochodów w naturze.

Podstawą tego artykułu są przepisy art. 91 prawa rzeczowego, który stanowi co następuje: „§ 1. Pożytki i inne przychody z rzeczy wspólnej ulegają podziałowi między współwłaścicieli w stosunku do wielkości udziałów. § 2. Każdy współwłaściciel może żądać przypadającej mu części pożytków i innych przychodów w naturze, chyba że byłoby to połączone ze znacznymi trudnościami lub stratami“.

Art. 10. Zarządca jest odpowiedzialny wobec współwłaścicieli za należyte pełnienie swych obowiązków.

• 1. Źródłem tego artykułu jest § 1 art. 787 k.p.c.

2. Odpowiedzialność zarządcy za wyrządzoną szkodę normuje się na podstawie art. 135 i 157 k.z. Realizować ją można tylko w drodze powództwa.

Art. 11. Sąd zwolni zarządcę, jeżeli odpadnie podstawa do dalszego trwania zarządu.

Brak zgody większości współwłaścicieli co do sposobu zarządzania rzeczą wspólną prowadzi do ustanowienia zarządu sądowego. Wynika stąd, że do zniesienia zarządu sądowego niezbędne jest osiągnięcie zgody większości co do sposobu zarządzania nadal.

Art. 12. § 1. Zarządca ma prawo do wynagrodzenia, odpowiadającego jego nakładowi pracy, oraz do zwrotu wydatków poniesionych przezeń z powodu zarządu. Wysokość ich oznacza sąd.

§ 2. Na postanowienie co do wynagrodzenia i zwrotu wydatków służy zażalenie.

1. Podstawę materialną tego artykułu stanowi pośrednio przepis art. 86 prawa rzeczowego następującej treści: „W braku odmiennej umowy współwłaściciel, sprawujący zarząd rzeczą wspólną, może żądać od pozostałych współwłaścicieli wynagrodzenia, odpowiadającego uzasadnionemu nakładowi jego pracy“. A fortiori wynika stąd, że wynagrodzenia może żądać obcy zarządca, nie będący współwłaścicielem. W tym też duchu art. 780 § 1 k.p.c., na którym wzorował się art. 12 dekretu, stanowi, że zarządca ma prawo do wynagrodzenia stosownie do trudów poniesionych oraz do zwrotu wydatków, które z własnych funduszy wyłożył.

2. Aczkolwiek § 1 art. 12 poleca sądowi oznaczenie wynagrodzenia zarządcy stosownie do nakładów jego pracy, słusznym się wydaje, że ocena wartości pracy powinna zależeć też od wysokości osiągniętych dzięki tej pracy dochodów.

3. Terminy przyznania wynagrodzenia sąd oznacza według swego uznania odpowiednio do rozmiaru wykonywanej przez zarządcę pracy. Sąd może też przyznać zaliczkę na wynagrodzenie.

nie, odraczając stanowcze unormowanie do czasu zgromadzenia większego materiału.

4. Przez „wydatki“, wyłożone z własnych funduszków zarządcy i podlegające zwrotowi, rozumie się wydatki konieczne, a zatem następnie usprawiedliwione i przez sąd uznane. Takie wydatki zarządca może sam pobrać z osiągniętych dochodów.

5. Zażalenie służy współwłaścicielom i zarządcy stosownie do tego, kto z nich jest pokrzywdzony.

Art. 13. Przyznane przez sąd należności z tytułu wynagrodzenia i zwrotu wydatków, nieopbrane przez zarządcę z dochodów, podlegają ściągnięciu od współwłaścicieli rzeczy.

Odmienne niż w przypadku art. 88 prawa rzeczowego (zob. obj. do art. 7 dekretu) współwłaściciele nie odpowiadają solidarnie za wynagrodzenie i wydatki zarządcy. Stanowi to wyraźnie art. 92 prawa rzeczowego: „Wydatki związane z rzeczą, jako to koszty zarządu, podatki i inne ciężary, ponoszą współwłaściciele w stosunku do wielkości udziałów“.

Art. 14. § 1. Zarządca traci prawo do wynagrodzenia i zwrotu wydatków, jeżeli nie zażąda przyznania ich w terminie dwumiesięcznym od daty zwolnienia go z urzędu.

§ 2. Roszczeń powyższych nie można dochodzić w drodze powództwa.

1. Źródłem tego artykułu jest art. 781 k.p.c.

2. Z wyłączenia drogi powództwa (§ 2) wynika, że postanowienie sądu, oznaczające wysokość należności zarządcy, jest tytułem egzekucyjnym przeciwko współwłaścicielom i nawet następnemu zarządcy.

Art. 15. Na postanowienie sądu drugiej instancji z wyjątkiem postanowień co do rozporządzenia rzeczą skarga kasacyjna nie służy.

Przepis ten, będący w związku z art. 35 k.p.n., należy uznać za trafny: „rozporządzenie“ rzeczą w odróżnieniu od „zarządu“ jest czynnością nieodwracalną, a więc postanowienie sądu 2 instancji kończy w ym przedmiocie postępowanie.

Rozdział III

Wyznaczenie zarządcy rzeczy obciążonej użytkowaniem.

Art. 16. Do postępowania o wyznaczenie zarządcy rzeczy obciążonej użytkowaniem w przypadku niezłożenia przez użytkownika zabezpieczenia oraz do zarządu taką rzeczą stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału poprzedzającego.

1. Podstawą tego przepisu jest art. 153 prawa rzeczowego, który stanowi co następuje: „§ 1. Z ważnych powodów właściciel może żądać od użytkownika odpowiedniego zabezpieczenia, wyznaczając mu w tym celu na piśmie stosowny termin. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu właściciel może wystąpić do sądu o wyznaczenie zarządcy. Sąd może wyznaczyć jako zarządcę także samego właściciela. § 2. Użytkownik może domagać się uchylenia zarządu, gdy da odpowiednie zabezpieczenie“.

2. Co do wpisu od wniosku o wyznaczenie zarządcy rzeczy obciążonej użytkowaniem zob. art. 79 p. 4 przep. koszt.

Rozdział IV.

Upoważnienie sądowe przy użytkowaniu wierzytelności.

Art. 17. Postanowienie co do upoważnienia wierzyciela lub użytkownika wierzytelności do dokonania czynności przez jednego z nich bez zgody drugiego zapada po przeprowadzeniu rozprawy.

1. Treść tego artykułu wyjaśniają przepisy art. 163—165 prawa rzeczowego w dziale o użytkowaniu praw. Brzmienie ich jest następujące:

Art. 163. „§ 1. Jeżeli wymagalność wierzytelności obciążonej użytkowaniem zależy od wypowiedzenia przez wierzyciela, do wypowiedzenia potrzebna jest zgoda użytkownika. § 2. Do wypowiedzenia wierzytelności przez dłużnika potrzebne jest jego oświadczenie także wobec użytkownika“.

Art. 164. „§ 1. Do odbioru świadczenia uprawnieni są wierzyciel i użytkownik wierzytelności łącznie.

§ 2. Każdy z nich może żądać spełnienia świadczenia łącznie do rąk jednego i drugiego albo złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego“.

Art. 165. „W przypadku, gdy ustawa wymaga współdziałania wierzyciela i użytkownika wierzytelności, każdy z nich może żądać z ważnych powodów upoważnienia sądowego do dokonania czynności bez zgody drugiego“.

2. Wymaganie obowiązkowej rozprawy dostatecznie uzasadnione jest treścią art. 165 prawa rzeczowego: chodzi o kontrydiktoryjne ustalenie „ważnych powodów“ upoważnienia sądowego.

3. Co do wpisu od wniosku o upoważnienie wierzyciela lub użytkownika zob. art. 77 ust. 1 p. 2 przep. koszt.

Art. 18. Na postanowienie sądu drugiej instancji skarga kasacyjna nie służy.

Przepis ten, będący w związku z art 35 k.p.n., słusznie ogranicza dopuszczalność skargi kasacyjnej w danej materii.

Rozdział V.

Stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości i praw rzeczowych ograniczonych oraz wygaśnięcia tych praw przez przedawnienie.

Podstawę materialną tego rozdziału stanowią przepisy prawa rzeczowego o „dawności“ (art. 50—59). Przez „prawa rzeczowe ograniczone“ rozumie się prawa na rzecz cudzej, zapewniające treścią prawa wskazane korzyści, w przeciwstawieniu do prawa w treści nieograniczonego, jakim jest prawo własności, zapewniające wszelkie korzyści, których prawo nie zabrania (art. 28).

Ograniczone prawa rzeczowe (tytuły IV—IX) są następujące: użytkowanie, służebności, hipoteka, zastaw, ciężary realne. Ponadto art. 108 prawa rzeczowego zalicza do tej kategorii prawo powrotu na rzecz zbywcy nieruchomości.

Art. 19. Do przeprowadzenia postępowania o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości i praw rze-

czowych ograniczonych na nieruchomości właściwy jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Przepis ten o miejscowej właściwości sądu stanowi odchylenie od art. 7 k. p. n. w myśl ogólnie przyjętej co do nieruchomości zasady „forum rei sitae“. W stosunkach prawa rzeczowego właściwość sądu miejsca położenia rzeczy, zwłaszcza nieruchomości, jest powszechnie uznana (por. art. 2 i 23 dekretu oraz art. 40 k. p. c.).

Art. 20. Postanowienie co do stwierdzenia nabycia własności i praw rzeczowych ograniczonych zapada po przeprowadzeniu rozprawy.

Rozprawa jest obowiązkowa, ponieważ okoliczności zasiedzenia i przedawnienia wywołują nieraz skomplikowane spory między zainteresowanymi.

Art. 21. Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się również do spraw o stwierdzenie wygaśnięcia przez przedawnienie praw rzeczowych ograniczonych.

Artykuł ten nie wspomina o nieruchomości, ponieważ według art. 58 prawa rzeczowego roszczenia, wynikające z własności nieruchomości, nie ulegają przedawnieniu. Co się tyczy ograniczonych praw rzeczowych, to art. 128 § 1 prawa rzeczowego stanowi: „Ograniczone prawo rzeczowe na nieruchomości przedawnia się wskutek niewykonywania przez lat dwadzieścia. Z upływem terminu przedawnienia prawo wygasa“.

Rozdział VI.

Umorzenie hipoteki.

Podstawę materialną przepisów tego rozdziału stanowią art. 225 i 226 prawa rzeczowego o wygaśnięciu hipoteki.

Art. 225 głosi: § 1 „Gdy wierzytelność jest już wymagalna albo gdy jej wymagalność zależy od wypowiedzenia wierzycielowi, hipoteka wierzyciela, którego osoby albo miejsca zamieszkania i pobytu ustalić nie

można, może ulec umorzeniu, jeżeli właściciel nieruchomości złoży kapitał do depozytu sądowego, zrzekając się uprawnienia do odebrania go z powrotem przed upływem lat dwudziestu od daty postanowienia o umorzeniu hipoteki. Gdy wierzytelność jest oznaczona we wpisie hipoteki jako oprocentowana, właściciel winien złożyć wraz z kapitałem odsetki nieprzedawnione". § 2. „Hipoteka wygasa, gdy postanowienie o jej umorzeniu stanie się prawomocnem“.

Art. 226 stanowi: „Jeżeli przed upływem lat dwudziestu od daty postanowienia o umorzeniu hipoteki wierzyciel nie zgłosi się po odbiór sumy złożonej do depozytu sądowego, jego prawo do tej sumy wygasa, a składający może odebrać ją z powrotem“.

Art. 22. § 1. Wniosek o umorzenie hipoteki, która zabezpiecza wierzytelność wymagalną lub podlegającą wypowiedzeniu przez dłużnika, powinien oprócz danych ogólnych zawierać uprawdopodobnienie niemożności ustalenia osoby wierzyciela lub miejsca jego zamieszkania i pobytu, wskazanie ostatniego znanego miejsca jego zamieszkania oraz oświadczenie wnioskodawcy o zrzeczeniu się uprawnienia do odebrania z powrotem, przed upływem lat dwudziestu, złożonej przezeń do depozytu sądowego sumy, zabezpieczonej hipoteką, wraz z zaległymi nieprzedawnionymi odsetkami.

§ 2. Do wniosku winien być dołączony wyciąg z księgi wieczystej, dotyczący hipoteki mającej ulec umorzeniu, i pokwitowanie stwierdzające złożenie sumy do depozytu.

Przepis ten staje się zupełnie jasny po zestawieniu go z art. 225 prawa rzeczowego.

Art. 23. Właściwym do rozpoznania wniosku jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Co do uzasadnienia właściwości sądu miejsca położenia nieruchomości zob. obj. do art. 19.

Art. 24. § 1. Jeżeli według treści wniosku istnieją przesłanki do jego uwzględnienia, sąd zarządzi dokonanie ogłoszeń o wszczęciu postępowania.

§ 2. Ogłoszenie winno zawierać:

1) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wnioskodawcy oraz imię, nazwisko i ostatnie znane miejsce zamieszkanie wierzyciela;

2) wezwanie skierowane do wpisanego wierzyciela, aby w terminie sześciomiesięcznym od dnia ogłoszenia w piśmie zgłosił swoje prawa i złożył oświadczenie co do żądania wniosku, gdyż w przeciwnym razie hipoteka może być umorzona.

Art. 25. Ogłoszenie winno być umieszczone w piśmie urzędowym, przeznaczonym do ogłoszeń, oraz podane do wiadomości publicznej w budynku sądowym i urzędzie gminnym miejsca położenia nieruchomości.

Art. 26. Dalsze postępowanie może się toczyć dopiero po upływie jednego miesiąca od końca terminu, wskazanego w ogłoszeniu zamieszczonym w piśmie urzędowym.

Art. 27. Wierzyciel może składać wyjaśnienia i zgłaszać zarzuty przeciwko żądaniu wniosku także po upływie terminu wskazanego w ogłoszeniu aż do zamknięcia postępowania w drugiej instancji.

Art. 28. § 1. Jeżeli w toku postępowania zgłosi się wpisany w księdze wieczystej wierzyciel i sprzeciwi się umorzeniu hipoteki wniosek podlega oddaleniu.

§ 2. Jednocześnie z oddaleniem wniosku sąd nakaze zwrot dłużnikowi sumy, złożonej przezeń do depozytu sądowego.

Wyjaśnienie stosunku między przepisami art. 27 i 28 dekretu nasuwa wątpliwości wobec tego, że w pierwszym mowa jest o „wierzycielu“, a w drugim o „wpisanym wierzycielu“ (tak samo art. 24 § 2 p. 2). Określenie „wpisany“ wydaje się zbędne. Może, oczywiście, okazać się, że prawa wierzyciela „wpisanego“ przeszły na inną osobę (w drodze spadku lub innego przejścia); wówczas osoba ta może wykazać przed sądem swoje prawa i zgłosić zarzuty przeciwko umorzeniu hipoteki, np. z powodu przedwczesności spłaty albo niedostateczności sumy lub odsetek. Ale trudno przypuścić, że prawo zgłoszenia zarzutów nie służy „wpisanemu“ wierzycielowi. Przy takim rozumieniu

rzeczy art. 27 stosowałby się zarówno do niego jak i do jego następcy prawnego. Natomiast art. 28 według jego literalnego brzmienia stosuje się tylko do wierzyciela „wpisanego“, poszukiwanego przez ogłoszenia. Pożądana byłaby korektura art. 24, 27 i 28.

Rozdział VII.

Zniesienie współwłasności.

Podstawą materialną tego rozdziału są przepisy o zniesieniu współwłasności, zawarte w art. 93—97 prawa rzeczowego z działu o współwłasności. Treść tych przepisów jest następująca:

Art. 93. § 1. „Każdy współwłaściciel może żądać zniesienia współwłasności. § 2. Uprawnienie do zniesienia współwłasności może być wyłączone przez czynność prawną, jednakże na czas nie dłuższy niż lat pięć. W ostatnim roku przed upływem zastrzeżonego terminu termin ten może być przedłużony na okres czasu nie przenoszący lat pięciu. Ponowne przedłużenia są dopuszczalne“.

Art. 94. § 1. „Na żądanie któregośkolwiek ze współwłaścicieli sąd może odroczyć zniesienie współwłasności, jeżeli z powodu nadzwyczajnych wypadków, jako to: wojny, zarazy, zupełnego nieurodzaju lub innych klęsk żywiołowych, groziłoby ono żądającemu odroczenia rażąca strata. § 2. W przypadku gdy uprawnienie do zniesienia współwłasności zostało wyłączone przez czynność prawną, sąd może na żądanie któregośkolwiek ze współwłaścicieli zezwolić na zniesienie współwłasności, jeżeli z powodu okoliczności przewidzianych w paragrafie poprzedzającym, odroczenie groziłoby żądającemu rażąca strata“.

Art. 95. § 1. „Każdy współwłaściciel może żądać, ażeby zniesienie współwłasności nastąpiło przez podział rzeczy, chyba że podział taki sprzeciwiałby się przepisom ustawy albo pociągałby za sobą zmianę istoty rzeczy lub znaczny ubytek wartości rzeczy. § 2. Podział nieruchomości nie jest dopuszczalny, jeżeli byłby sprzeczny z interesem społeczno-gospodarczym“.

Art. 96. „W braku porozumienia współwłaścicieli co do sposobu dokonania podziału rzeczy podział będzie przeprowadzony przez sąd z uwzględnieniem wszelkich okoliczności. Sąd może zarządzić obciążenie nieruchomości, utworzonych przez podział, niezbędnymi służebnościami gruntowymi oraz, jeżeli okaże się to konieczne, wyrównanie nieznacznych różnic wartości przez dopłaty pieniężne“.

Art. 97. „W razie niemożności dokonania podziału zniesienie współwłasności następuje przez sprzedaż rzeczy. Każdy współwłaściciel może żądać sprzedaży przez licytację publiczną, chyba że chodzi o rzeczy mające cenę targową lub giełdową“.

Art. 29. § 1. We wniosku o zniesienie współwłasności należy oznaczyć dokładnie rzeczy, mające ulec podziałowi.

§ 2. W przypadku gdy wniosek dotyczy nieruchomości, do wniosku należy dołączyć dokument, stwierdzający prawo własności uczestników.

Artykuł ten precyzuje okoliczności faktyczne, uzasadniające żądanie wniosku. Ściśle biorąc nie zawiera on nic ponadto, co już się mieści w art. 16 k.p.n. w wiązku z art. 206 k.p.c.

Art. 30. Właściwym do rozpoznania wniosku jest sąd miejsca położenia rzeczy.

Co do miejscowej właściwości sądu zob. obj. do art. 29.

Art. 31. O wszczęciu postępowania sąd zawiadamia wszystkich współwłaścicieli rzeczy.

Ten artykuł jest właściwie zbędny wobec art. 13 k.p.n.

Art. 32. Na skutek wniosku o zniesienie współwłasności sąd wyznacza rozprawę.

Rozprawa jest obowiązkowa (art. 25 k.p.n.).

Art. 33. W toku postępowania sąd winien nakłaniać uczestników do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mające do tego doprowadzić.

Przepis tego artykułu mieści się właściwie już w dyspozycji art. 4 k.p.n. i art. 239 k.p.c.

Art. 34. W razie sporu co do prawa własności sąd może

zawiesić postępowanie do czasu rozstrzygnięcia tego sporu w drodze procesu.

Sąd „może“ zawiesić postępowanie, ale nie jest do tego obowiązany, jeżeli podniesione zarzuty nie są istotne. Zastrzeżenie takie byłoby pożyteczne, zwłaszcza iż w analogicznych sytuacjach zostało ono wprowadzone w odwrotnej postaci, jak np. w art. 76 i 145 dekretu o postępowaniu spadkowym.

Art. 35. § 1. Postanowienie o zniesieniu współwłasności zapada na podstawie zgodnego oświadczenia wszystkich uczestników, jeżeli skutek tego nie będą naruszone interesy uczestników, nie mających pełnej zdolności do działań prawnych lub nieobecnych oraz prawa osób trzecich lub przepisy prawa, a nadto gdy przedmiotem podziału jest nieruchomości — jeżeli podział jej nie jest sprzeczny z interesem społeczno-gospodarczym.

§ 2. Jednakże, jeżeli przedmiotem podziału w naturze jest nieruchomości ziemską, sąd przed wydaniem postanowienia winien zasięgnąć opinii powiatowej władzy ziemskiej co do żywotności gospodarstw, mających powstać w wyniku projektowanego podziału.

Przepis § 1 częściowo natury materialnej w końcowym zdaniu odtwarza § 2 art. 95 prawa rzeczowego (zob. obj. przed art. 29), o ile zaś zawiera moment procesowy, oparty jest na podstawowej zasadzie dyspozycyjności („zgodne oświadczenie wszystkich uczestników“). Ściśle biorąc, przepis ten, jako wynikający z powyższych przesłanek, nie był niezbędny, ale daje pożyteczną wskazówkę sądowi. Jako dalsze zastosowanie zasady dyspozycji zob. art. 46.

Art. 36. W braku podstaw do wydania postanowienia według przepisów artykułu poprzedzającego postanowienie będzie wydane według przepisów poniższych.

Art. 37. Sąd ustala w toku postępowania, jakie rzeczy podlegają podziałowi, oraz ich wartość.

Ustalenie przedmiotu podziału i jego wartości nie wymaga

oddzielnego postanowienia; może ono być przesłanką postanowienia o zniesieniu współwłasności. Ustalenie przez sąd wartości odpada w przypadku art 46.

Art. 38. Sąd w postępowaniu o zniesienie współwłasności rozstrzyga również o wzajemnych roszczeniach z tytułu wspólnego posiadania rzeczy, zgłoszonych w tym postępowaniu.

Niezgłoszenie roszczenia w danym postępowaniu nie powoduje prekluzji.

Art. 39. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności przez podział rzeczy w naturze sąd oznaczy, co z rzeczy będących przedmiotem podziału przypada każdemu ze współwłaścicieli na wyłączną własność.

§ 2. Jednakże, jeżeli przedmiotem podziału w naturze jest nieruchomości ziemskie, należy co do możliwości i sposobu jej podziału zasięgnąć opinii biegłego, a nadto przesłać projekt podziału do powiatowej władzy ziemskiej dla wyrażenia opinii co do żywotności gospodarstw, mających powstać w wyniku projektowanego podziału.

§ 3. Części winny w zasadzie odpowiadać co do swej wartości udziałom uczestników; jednakże nieznaczne nierówności w naturze wyrównywa się przez dopłaty.

§ 4. Można przyznać część rzeczy kilku współwłaścicielom za ich zgodą na współwłasność.

1. Z tego, że o zasięgnięciu opinii biegłego mowa jest w § 2, a w §§ 1 i 3 brak takiej wzmianki, nie wynika, że w innych przypadkach poza oznaczonym w § 2 opinia biegłego jest zbędna. Opinia taka co do możliwości podziału w naturze często jest konieczna, zwłaszcza względem podziału nieruchomości (nie tylko ziemskiej).

2. Przy interpretacji art. 39 należy pamiętać o art. 96 i 172 — 174 prawa rzeczowego (zob. obj. przed art. 29 i obj. 2 do art. 152 dekretu o postępowaniu spadkowym), normującym sprawę służebności w związku z podziałem. Pod tym względem przyjąć należy, że, tworząc z nieruchomości podlegających po-

działowi odrębne nieruchomości, sąd może jednemu uczestnikowi wobec drugiego przyznać potrzebne służebności; może też uregulować wykonywanie istniejących służebności, jeżeli korzystać z nich ma kilku uczestników; może służebności te przyznać tylko niektórym uczestnikom, jeżeli dla innych okazują się zbędne; wreszcie może orzec, że pewne części po podziale będą wolne od służebności, które nadal mają obciążać inne części. Gdyby w grę wchodził interes osób trzecich, należy je wysłuchać przed wydaniem postanowienia.

Art. 40. Jeżeli przedmiotem zniesienia współwłasności jest nieruchomość, sposób podziału jej na części winien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad, obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Należy zwrócić uwagę na różnicę między art. 40 a przepisem § 2 art. 39, który dotyczy podziału w naturze tylko nieruchomości ziemskiej, a nie wogóle nieruchomości, jak art. 40. Przez powołanie „zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych“ należy rozumieć przepis art. 5 prawa o księgach wieczystych.

Art. 41. W przypadku gdy przepisy prawa wymagają uprzedniego zatwierdzenia planu podziału nieruchomości przez władze administracyjne, sąd przesyła sporządzony przez biegłego plan projektowanego podziału tym władzom do zatwierdzenia.

Sąd przesyła władzy administracyjnej tylko plan projektowanego podziału, a zatym w tej fazie przedwczesne byłoby wskazanie, jak część przypada każdemu z współwłaścicieli. Zob. też objaśnienia do art. 154 dekretu o postępowaniu spadkowym.

Art. 42. W razie wprowadzenia przez władze administracyjne w planie projektowanego podziału zmian lub poprawek sąd stosownie do okoliczności albo dokona podziału nieruchomości zgodnie ze zmienionym planem albo odstąpi od podziału w naturze.

Z treści tego artykułu wynika, że jest to dalszy ciąg art. 41 i powinienby stanowić jego § 2.

Art. 43. Na zgodny wniosek wszystkich uczestników sąd przeprowadzi losowanie części. Sposób przeprowadzenia losowania określa sąd.

Sama zasada losowania nie zależy od sądu, który tylko określa sposób losowania.

Art. 44. W przypadku zgodnego wyboru części przez uczestników lub przeprowadzenia losowania sąd przyznaje w postępowaniu poszczególnym uczestnikom części według ich wyboru lub wyniku losowania.

Artykuł ten właściwie nie zawiera nic innego ponad to, co się mieści w § 1 art. 39.

Art. 45. § 1. Jeżeli podział w naturze nie może być dokonany, sąd wyda postanowienie, w którym nakaże w celu zniesienia współwłasności sprzedaż rzeczy mających cenę rynkową lub giełdową z wolnej ręki, a wszystkich innych — z licytacji publicznej.

§ 2. W postępowaniu tym sąd może także określić, jakie części sumy, która zostanie uzyskana ze sprzedaży, przypadną poszczególnym uczestnikom oraz rozstrzygnie o wzajemnych roszczeniach uczestników.

§ 3. Postanowienie o sprzedaży rzeczy uważa się zawsze za postanowienie kończące postępowanie, chociażby nie zawierało rozstrzygnięcia co do podziału sumy, jaka ma być uzyskana ze sprzedaży, oraz o wzajemnych roszczeniach uczestników.

Podstawą materialną tego artykułu jest przepis art. 97 prawa rzeczowego (zob. obj. przed art. 29). W związku z § 1 pozostaje art. 47, w związku zaś z § 2 — art. 48. Przepis § 3 ma to znaczenie, że na postanowienie sądu I instancji służy zażalenie (art. 34 k.p.n.), a na postanowienie sądu II instancji — skarga kasacyjna (art. 35 k.p.n.).

Art. 46. Na zgodny wniosek wszystkich współwłaścicieli sąd nakaże także sprzedaż rzeczy z licytacji publicznej bez badania możliwości ich podziału oraz ustalenia ich wartości.

Przepis tego artykułu jest konsekwencją zasady dyspozycji stron swymi prawami, na skutek której i ustalenie wartości rze-

czy i oznaczenie sposobu zniesienia współwłasności zależą od zgodnej ich woli. Wobec tej zasady dopuszcza się częściowe odstąpienie od przepisu art. 37 o ustaleniu wartości rzeczy przez sąd; z drugiej jednak strony pozostają w mocy zastrzeżenia natury publiczno-prawnej, zawarte w § 1 art. 35.

Art. 47. § 1. Sprzedaż rzeczy odbywa się według przepisów kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji.

§ 2. Współwłaściciel nie składa rękojmi.

Co do samego nakazania sprzedaży zob. art. 45 i 46.

Art. 48. Jeżeli postanowienie o sprzedaży rzeczy nie zawierało rozstrzygnięcia co do podziału sumy i co do zgłoszonych wzajemnych roszczeń uczestników, sąd po dokonaniu sprzedaży wyda w tym przedmiocie odrębne postanowienie.

Ten artykuł pozostaje w bezpośrednim związku z art. 45 § 2 i właściwie powinienby stanowić jego dalszy ciąg. Rzecz prosta, że „odrębne postanowienie“ będzie potrzebne o tyle, o ile nie nastąpi zgodne zadysponowanie uzyskaną ze sprzedaży sumą przez wszystkich uczestników.

Rozdział VIII

Przepisy wprowadzające

Art. 40. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu tracą moc wszystkie przepisy w przedmiotach unormowanych w tym dekrete.

§ 2. W szczególności uchyla się wraz z wszystkimi późniejszymi zmianami i uzupełnieniami:

1) art. 1424 — 1426¹, 1433, 1433¹⁻⁴, 1434 oraz 1782 — 1796 ustawy postępowania cywilnego z 1864 r., utrzymane w mocy art. XVII § 1 pkt. 10 i 12 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego.

2) art. 22 przepisów przechodnich z 1917 r. do ustawy postępowania cywilnego z 1864 r., utrzymany w mocy art. XVII § 2 pkt. 2 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego co do zniesienia współwłasności;

3) §§ 267 — 280 patentu ces. z dnia 9 sierpnia 1854 r. o postępowaniu w sprawach niespornych (Dz. p. p. austr. Nr. 208);

4) §§ 977 — 988 ustawy o postępowaniu cywilnym z 1876 r., utrzymane w mocy art. XXXI § 2 pkt. 6 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

5) art. 33 i 66 — 76 ustawy z dnia 21 września 1899 r. o sądownictwie niespornym (Zb. u. prusk. str. 249);

6) art. XV i XXIV przepisów wprowadzających prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym oraz art. XLVII tych przepisów co do zniesienia współwłasności.

Art. 50. Do postępowania w sprawach o zniesienie służebności, ustanowionych na obszarze b. Królestwa Kongresowego przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu, które utraciły wszelkie znaczenie, stosuje się przepisy tego dekretu, dotyczące stwierdzenia wygaśnięcia przez przedawnienie praw rzeczowych ograniczonych.

Zob. art. 21 dekretu.

Art. 51. Do postępowania unormowanego dekretem niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy przejściowe, zawarte w rozdziale VIII kodeksu postępowania niespornego (art. 49 — 53) ze zmianą zawartą w artykule następującym.

Art. 52. § 1. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa rzeczowego, wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu w trybie spornym, toczy się aż do prawomocnego zakończenia w trybie spornym, chociażby według przepisów tego dekretu sprawy te należały do postępowania niespornego.

§ 2. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa rzeczowego, wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu w trybie niespornym, toczy się aż do prawomocnego zakończenia w trybie niespornym, chociażby według przepisów tego dekretu sprawy te należały do postępowania spornego.

Rozdział IX.

Przepisy końcowe

Art. 53. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 54. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1947 r.

VII. Dekret z dnia 8 listopada 1946 r.
o postępowaniu spadkowym
(Dz. U. Nr. 63, poz. 346)

D z i a ł I

Przepisy ogólne

Art. 1. W postępowaniu spadkowym, unormowanym w niniejszym dekrete, stosuje się przepisy części ogólnej kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Artykuł ten odpadnie przy skodyfikowaniu części szczegółowej tj. księgi II kodeksu postępowania niespornego.

Art. 2. Właściwym do przeprowadzenia postępowania niespornego jest, o ile ustawa inaczej nie stanowi, sąd spadku, którym jest sąd miejsca ostatniego zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli spadkodawca nie miał takiego zamieszkania w Polsce, sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część, w braku zaś tych podstaw — sąd, w którego okręgu ma siedzibę Sąd Najwyższy.

1. Zamiast podstaw właściwości sądu, przewidzianych w art. 7 księgi I kodeksu postępowania niespornego, dekret w art. 2, wzorując się na art. 1 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, przyjął inne podstawy, wynikające z istoty danej materii. Komisja w uzasadnieniu tego przepisu wyjaśnia, że do przeprowadzenia postępowania spadkowego należało w zasadzie powołać sąd miejsca ostatniego zamieszkania spadkodawcy, tam bowiem, gdzie zmarły mieszkał, skupia się zazwyczaj cała jego działalność gospodarcza, tam więc można stwierdzić wszelkie okoliczności, które dla rozstrzygnięcia sądowego są

istotne. Od tej zasady należało uczynić wyjątek dla przypadku, gdy spadkodawca nie miał zamieszkania w Polsce, nie można jednak było przyjąć właściwości według zamieszkania wnioskodawcy (art. 7 k.p.n.), skoro w wyniku postępowania spadkowego mogą być zainteresowane także inne osoby, które również biorą w nim udział. Za najodpowiedniejszą w tym przypadku podstawę właściwości uznać należy miejsce znajdowania się majątku spadkowego. Jeżeli zaś majątek znajduje się w okręgu kilku sądów, nie można kierować się tym, gdzie jest majątek posiadający większą wartość (np. nieruchomości), gdyż to prowadziłyby do konieczności szacowania przedmiotów spadkowych przed ustaleniem właściwości sądu, a tym samym przewlekąłyby właściwe postępowanie spadkowe. Najprostszym tedy rozwiązaniem jest uznanie za właściwy w tych przypadkach każdego sądu, w którego okręgu zmarły miał majątek. Ten sąd, w którym wszczęto postępowanie, staje się „sądem spadku“, właściwym dla wszystkich czynności spadkowych, tak iż nie można następnie zwracać się do sądu innego o dokonanie dalszych czynności. Ze względów celowości dopuszczono wyjątki w przypadkach art. 5 (zabezpieczenie spadku) i art. 61 § 2 (oświadczenie o przyjęciu i odrzuceniu spadku). W przypadku, gdy zmarły nie miał zamieszkania ani majątku w Polsce, dekret uznaje za właściwy sąd w siedzibie Sądu Najwyższego, a zatem tutaj nie odstępuje od zasady, wyrażonej w art. 7 k. p. n.

2. Przewód spadkowy przeprowadza się także w przypadku uznania osoby za zmarłą (zob. art. 62 § 2), co oczywiście nie pozbawia jej, gdy stwierdzone będzie, że żyje, prawa do majątku i żądania zwrotu od tych, którzy jej majątek objęli na podstawie stwierdzenia ich praw do spadku. Przepisy o właściwości sądu do przeprowadzenia postępowania spadkowego mają zastosowanie i w tym przypadku: sąd ostatniego miejsca zamieszkania w Polsce jest i tu najodpowiedniejszy do zebrania danych, potrzebnych w postępowaniu, i dlatego sąd majątku może być tylko posiłkowo właściwy. Niekiedy więc będzie to

n sam sąd, który wydał postanowienie o uznaniu za zmarłego, niekiedy zaś inny sąd.

Art. 3. Za postanowienie kończące postępowanie uważa się postanowienie, kończące samodzielną część postępowania spadkowego.

Przepis ten wynika już z ducha dotychczasowych przepisów postępowania niespornego i w ogólniejszej postaci powinien być w przyszłości przeniesiony do księgi I kodeksu postępowania niespornego, jako uzupełnienie art. 34 i 35.

Art. 4. Na postanowienie sądu drugiej instancji nie służy skarga kasacyjna, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Przepisy „poniższe“, które dopuszczają skargę kasacyjną, są to art. 67 § 2, 81, 101, 106, 158 § 3 i 164. Chodzi tu o: 1) zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzucenia spadku (art. 67), 2) stwierdzenie praw do spadku (art. 81), 3) zmniejszenie zapisów (art. 101), 4) oddzielenie spadku (art. 106), 5) sprzedaż rzeczy w postępowaniu działowym (art. 158 § 3), 6) zakończenie postępowania działowego (art. 164). Z wyjątkiem postanowienia o nakazaniu sprzedaży rzeczy w toku postępowania działowego pozostałe przypadki podpadają pod pojęcie postanowień, kończących samodzielną część postępowania w rozumieniu art. 3 dekretu. Potwierdza to też art. 180 dekretu, który tak właśnie kwalifikuje części postępowania, unormowane w poszczególnych rozdziałach dekretu. Skoro więc art. 67 zakańcza rozdział VI, art. 81 — rozdział VII, art. 101 — rozdział X, art. 106 rozdział XI, art. 164 — rozdział XIII, wynika z tego, że skarga kasacyjna dopuszczalna jest już na podstawie art. 35 k. p. n. w związku z art. 3 dekretu; tym samym art. 67, 81, 101, 106 i 164 okażą się zbędne, jako też zbędny będzie art. 4, a tylko potrzebny będzie i celowy przepis art. 158 § 3 o dopuszczalności skargi kasacyjnej na postanowienie o sprzedaży rzeczy w toku postępowania działowego. Natomiast przy ostatecznej redakcji kodeksu postępowania niespornego potrzebny będzie w pewnych przypadkach przepis wyłączający skargę kasacyjną, np. w przypadkach art. 33 i 91 dekretu (zob. obj. do tych artykułów).

Dział II

Przepisy szczególne.

Rozdział I.

Zabezpieczenie spadku.

Art. 5. Zabezpieczenie spadku należy do sądu miejsca, gdzie znajdują się rzeczy, które były we władaniu spadkodawcy w czasie jego śmierci. Jeżeli sąd ten nie jest sądem spadku, winien on o dokonany zabezpieczeniu niezwłocznie zawiadomić sąd spadku.

Artykuł ten, oparty na art. 2 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, czyni ze względów celowości wyjątek od zasady właściwości sądu spadku (art. 2) według ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy. Jeżeli on zmarł gdzieindziej i tam znajdują się pewne rzeczy, które były w jego władaniu, trzeba niezwłocznie zabezpieczyć te rzeczy i z tego powodu czynność ta musi być przekazana sądowi miejscowemu.

Art. 6. Spadek zabezpiecza się, gdy zachodzi niebezpieczeństwo usunięcia, uszkodzenia lub zniszczenia rzeczy, pozostałych po spadkodawcy, albo gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba pieczy nad mieniem spadkowym.

Zabezpieczenia nie zarządza się bezwzględnie, lecz tylko wówczas gdy zachodzi ku temu potrzeba. Warunkiem ogólnym jest niebezpieczeństwo usunięcia, zniszczenia albo uszkodzenia rzeczy spadkowych; w tych przypadkach konieczność zabezpieczenia nie ulega najmniejszej wątpliwości. Ale potrzeba zabezpieczenia może zajść także w innych przypadkach, w szczególności gdy chodzi o dalsze prowadzenie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa, bo zaniedbanie może spowodować znaczne straty, mimo iż przedmioty spadkowe będą nienaruszone. Dekret nie wymienia szczegółowo warunków zabezpieczenia, gdyż nie dają się one taksatywnie przewidzieć. Tym się objaśnia ogólne sformułowanie art. 6, odtwarzającego art. 3 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 7. Środki zabezpieczenia są następujące: 1) spisanie

i oddanie majątku ruchomego pod dozór, 2) złożenie do depozytu sądowego, 3) ustanowienie zarządu tymczasowego, 4) ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Można zastosować kilka sposobów zabezpieczenia jednocześnie lub kolejno.

Artykuł ten odtwarza art. 4 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Wymienione w artykule środki zabezpieczenia są unormowane w art. 11, 16, 20—22.

Art. 8 § 1. Sąd wydaje postanowienie o zabezpieczeniu spadku na wniosek: osoby, która uprawdopodobniła prawo do spadku, wykonawcy testamentu, współwłaściciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz na wniosek prokuratora, Prokuratorii Generalnej i właściwej władzy podatkowej.

§ 2. Sąd wydaje z urzędu postanowienie o zabezpieczeniu, jeżeli poweźmie wiadomość, że spadkobierca jest nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do działań prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela albo gdy spadkobierca jest nieznan.

1. Artykuł ten jest oparty na art. 5 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu przytacza co następuje: Zarówno całe postępowanie jak i zabezpieczenie odbywa się na wniosek osoby zainteresowanej, zasadą jest bowiem działanie na wniosek. Tylko w wyjątkowych przypadkach wskazane jest zabezpieczenie z urzędu, a mianowicie gdy brak osoby uprawnionej i zdolnej do działania w celu ochrony majątku spadkowego. Zachodzi to w przypadkach wymienionych w § 2. Poza tym wniosek zgłosić może tylko osoba zainteresowana spośród wymienionych w § 1; za wierzyciela uważać należy także zapisobiercę, co do tej kategorii uprawnionych istnieją jednak odrębne przepisy o zabezpieczeniu zapisów (zob. art. 87—91 dekretu). Nie wystarcza jednak samo twierdzenie, że się jest spadkobiercą lub wierzycielem. O ile chodzi o spadkobiercę, można poprzestać na uprawdopodobnieniu, gdyż niezwłocznie po śmierci nie podobna żądać ścisłego dowodu pokrewieństwa, często bowiem księgi stanu cywilnego prowadzone są w innej miejscowości, a nie tam, gdzie zmarły mieszkał. Inaczej jednak

jest, gdy chodzi o wierzycieli; tu wymagany jest dowód pisemny należności, ponieważ chodzi o niedopuszczenie do szykanowania spadkobiercy przez osobę, gołosłownie mianującą się wierzycielem.

Zabezpieczenia niekiedy wymaga *interes publiczny*, nie jest bowiem — jak podkreśla uzasadnienie Komisji Kodyfikacyjnej — wyłączone, że, chociaż wszyscy obecni na miejscu spadkobiercy są ze sobą w zgodzie, to jednak działają oni na szkodę spadkobierców istniejących gdzieindziej albo na szkodę wierzycieli nieznanych z nazwiska lub z miejsca pobytu. Projekt Komisji nie ograniczył się do przepisu, że zabezpieczenie ma nastąpić z urzędu w interesie pewnych osób, lecz mając na względzie, że niekiedy zabezpieczenia wymaga bezpieczeństwo publiczne, przyznał *prokuratorowi* uprawnienia do żądania zabezpieczenia, nie stanowiąc pod tym względem żadnego ograniczenia. Dekret zaś, uzupełniając projekt, uprawnienie takie przyznał *Prokuratorii Generalnej* (zob. art. 13 k. p. n.); ponadto przyznał uprawnienie do żądania zabezpieczenia *władzy podatkowej* w interesie Skarbu Państwa.

2. Co do wpisu od wniosku o zabezpieczenie spadku zob. art. 91 p. 1 przep. koszt.

Art. 9. Gdy zachodzi niebezpieczeństwo usunięcia, uszkodzenia lub zniszczenia rzeczy, które były we władaniu spadkodawcy, organa miejscowej administracji ogólnej lub zarządu gminy stosownie do okoliczności mogą zarządzić środki tymczasowe celem zabezpieczenia. Obowiązane są one jednak o zarządzonych środkach zabezpieczenia zawiadomić niezwłocznie sąd, do którego właściwości należy zabezpieczenie spadku.

Artykuł ten oparty jest na art. 6 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Ze względu na nagłość sprawy zabezpieczenie rzeczy spadkowych przekazane jest nie tylko sądowi, lecz także organom administracji lub gminy, ogranicza się ono jednak do zarządzenia środków tymczasowych, o czym obowiązane są niezwłocznie zawiadomić właściwy sąd, który wyda stanowcze za-

rzządzenie na podstawie zgłoszonego wniosku, a z urzędu tylko w przypadkach, gdy to jest dopuszczalne.

Art. 10. § 1. Gdy śmierć spadkodawcy nastąpiła na statku morskim, zabezpieczenie rzeczy, które znajdowały się we władaniu zmarłego, zarządzone i dokonane będzie przez kierownika według przepisów o zabezpieczeniu. Akt zabezpieczenia kierownik odsyła sądowi spadku, jeżeli zaś zachodzą trudności w oznaczeniu tego sądu — sądowi grodzkiemu miejsca przybycia statku w Polsce.

§ 2. Przepisy te stosuje się odpowiednio w przypadku śmierci na statku powietrznym.

Art. 7. projektu Komisji Kodyfikacyjnej dopuszczał zabezpieczenie rzeczy zmarłego na statku powietrznym nie tylko przez jego kierownika, lecz także przez kierownika portu, w którym statek wylądował. Przepis ten miał ulec w drugim czytaniu uzgodnieniu z normami prawa lotniczego z 14 marca 1928 r. i rozporządzeń wykonawczych z 1928 i 1932 r. oraz konwencji paryskiej z 1919 r. Normy te nie przewidują funkcji kierownika portu w omawianym zakresie, natomiast analogicznie do funkcji kierownika statku morskiego zlecają „dowódcy“ statku powietrznego rejestrację m. in. zgonów w księdze pokładowej statku i prowadzenie „dziennika podróży“, w którym zapisy dotyczące zgonów powinny być dokonywane przez dowódcę w odpowiedniej rubryce. Skoro obecnie § 2 ust. 10 dekretu nakazuje „odpowiednie“ stosowanie na statku powietrznym przepisu o zabezpieczeniu rzeczy zmarłego na statku morskim, to wypada przyjąć, że zabezpieczenia dokonywa dowódca statku powietrznego, który powinien sporządzić akt zabezpieczenia i o tym uczynić wzmiankę w dzienniku podróży. Jednak w-obecnym stanie norm prawa lotniczego przepis § 2 art. 10 wydaje się zbyt ogólnikowy i należałoby rzecz uregulować bliżej w rozporządzeniu wykonawczym do prawa lotniczego.

Art. 11. Przy spisaniu majątku ruchomego mogą być obecne osoby, które mają prawo zgłosić wniosek o zabezpieczenie. Nieobecność tych osób nie wstrzymuje wykonania czynności.

Artykuł ten odtwarza art. 8 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu objaśnia, że o tym, kiedy nastąpi zabezpieczenie, nie zawiadamia się interesowanych, chodzi bowiem o czynność niecierpiącą zwłoki, a wyczekiwanie aż do czasu, kiedy zawiadomienie będzie doręczone, udaremniło by cel, do jakiego dąży zabezpieczenie. Nie stoi to jednak na przeszkodzie, aby przy spisaniu majątku ruchomego były obecne osoby, które mają prawo zgłosić wniosek o zabezpieczenie. **N a ż ą d a n i e** należy je więc zawiadomić o terminie spisania ruchomości.

Art. 12. § 1. Organ wykonywujący postanowienie o zabezpieczeniu w razie potrzeby może zastosować środki, zapobiegające usunięciu ruchomości przed ich spisaniem. Zwłaszcza może dokonać opieczętowania, jeżeli napotka przeszkodę przy przystąpieniu do czynności lub gdy dalszy ciąg czynności odracza.

§ 2. Przy spisaniu majątku ruchomego opieczętowanie może zarządzić sąd, jeżeli czynności organu wykonywującego postanowienie o zabezpieczeniu zostały zaskarżone.

Artykuł ten odtwarza art. 9 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Środki zabezpieczenia spadku mogą być rozmaite: stwierdzić można, że projekt, a za nim dekret, przewiduje środki zapobiegawcze, tymczasowe i ostateczne. Art. 12 przewiduje środki zapobiegawcze, a więc z istoty rzeczy tymczasowe. Organ wykonywujący postanowienie sądu o zabezpieczeniu może zastosować takie środki, które prowadzą do celu; jednym ze środków jest opieczętowanie, które jednak dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy zachodzą przeszkody przy zabezpieczeniu lub gdy **l szy ciąg czynności ma być odroczone**. Opieczętowanie na skutek zarządzenia sądu, gdy zaskarżone zostały czynności organu dokonywującego zabezpieczenia (komornika, notariusza, burmistrza, wójta — art. 31 § 1), również jest środkiem tymczasowym, gdyż stanowczy środek zabezpieczenia zarządza się dopiero po rozstrzygnięciu skargi.

Art. 13. § 1. Opieczętowaniu nie ulegają rzeczy użytku codziennego niezbędne dla osób, pozostających w mieszkaniu

spadkodawcy ,jak również rzeczy, które dla swych właściwości nie mogą być opieczętowane.

§ 2. Mogą być wyłączone z opieczętowania rzeczy, do których osoba trzecia zgłosiła i uprawdopodobniła swe prawa.

Artykuł ten odtwarza art. 10 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z pominięciem tylko w § 2 ostatniego zdania o następującym brzmieniu: „rzeczy te będą wydane osobie trzeciej, jeżeli prawa jej będą udowodnione“. Brak podobnej dyspozycji w art. 13 dekretu nie powinien stać na przeszkodzie wydaniu rzeczy, które do osoby trzeciej należą niewątpliwie.

Ze względu na właściwości rzeczy nie można opieczętować m.in. rzeczy ulegających zepsuciu.

Art. 14. § 1. Pieczęcie, nałożone przez organ wykonywujący zabezpieczenie, odejmuje tenże organ. Odjęcie pieczęci, nałożonych na skutek zarządzenia sądu, następuje na podstawie postanowienia sądu.

§ 2. Przy odjęciu pieczęci mogą być obecne osoby, które mają prawo zgłosić wniosek o zabezpieczenie. O odjęciu pieczęci sporządza się protokół.

§ 3. Do odjęcia pieczęci sąd może upoważnić osobę, która jest uprawniona do objęcia rzeczy opieczętowanej. W tym przypadku nie sporządza się protokołu o odjęciu pieczęci.

Artykuł ten odtwarza art. 11 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tym uzupełnieniem, że na końcu § 3 dodane jest zdanie: „w tym przypadku nie sporządza się protokołu odjęcia pieczęci“.

Na żądanie osoby, która ma prawo zgłosić wniosek o zabezpieczenie (art. 8 § 1), należy zawiadomić ją o terminie odjęcia pieczęci (por. obj. do art. 11).

Art. 15. § 1. Znalezione przy spisaniu ruchomości pakiety zapieczętowane odsyła się sądowi, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu. Stan zewnętrzny pakietu stwierdzony będzie w protokóle.

§ 2. Tak samo należy postąpić z testamentami oraz z dokumentami, mogącymi stanowić dowód uprawnień.

Artykuł ten naogół odtwarza art. 12 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Co do odesłanych sądowi pakietów, testamentów i dokumentów sąd poweźmie decyzję stosownie do okoliczności.

Art. 16. Pieniądze i papiery wartościowe składa się do depozytu sądowego. Kosztowności składa się również do depozitorcy.

Co do kosztowności o tym, jaki środek ma być zastosowany, rozstrzyga organ wykonywujący zabezpieczenie, sąd zaś — w razie skargi na czynności tego organu (por. art. 12 § 2).

Art. 17. Znalezione przy spisaniu dokumenty i rzeczy, które były we władaniu spadkodawcy z tytułu sprawowania przez niego funkcji publicznych lub społecznych, oddane będą właściwemu urzędowi lub instytucji.

Artykuł ten odtwarza art. 14 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Przy skodyfikowaniu części szczegółowej t. j. księgi II kodeksu postępowania niespornego powinien być umieszczony zaraz po art. 15.

Art. 18. § 1. Organ wykonywujący postanowienie o zabezpieczeniu wyda z pieniędzy spadkowych członkowi rodziny spadkodawcy, a gdyby to nie było możliwe, domownikowi spadkodawcy albo innej odpowiedniej osobie sumę, potrzebną na koszty pogrzebu spadkodawcy.

§ 2. W celu zaspokojenia kosztów pogrzebu sąd może zarządzić sprzedaż odpowiedniej części ruchomości spadkowych, oznaczając przy tym sposób sprzedaży.

Artykuł ten odtwarza art. 15 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Jego celowość i słuszność jest oczywista.

Art. 19. Organ wykonywujący postanowienie o zabezpieczeniu może z pieniędzy spadkowych pozostawić członkom rodziny spadkodawcy, którzy w czasie jego śmierci z nim mieszkali, odpowiednią kwotę na zaspokojenie ich potrzeb niezbędnych na czas nie dłuższy niż miesiąc.

1. Ten artykuł naogół odtwarza art. 16 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Nasuwa się wobec nowego prawa spadkowego

pytanie, jak daleko w przypadku, przewidzianym w tym artykule, sięga zakres pokrewieństwa. Życiowo biorąc, wypada tu pojęcie rodziny interpretować szerzej niż w nowym prawie spadkowym. Jeżeli więc np. ciotka mieszkała u spadkodawcy, to chociaż nie dziedziczy ona po nim, niemniej podpada pod przepis art. 19.

2. Przy zabezpieczeniu należy też mieć na uwadze przepis art. 2 § 2 prawa spadkowego, który stanowi, że „spadkobierca obowiązany jest zezwolić małżonkowi i osobom bliskim spadkodawcy, którzy w chwili jego śmierci z nim mieszkali i pozostawali we wspólnym gospodarstwie, na używanie w ciągu trzech miesięcy od dnia otwarcia spadku mieszkania i urządzenia domowego w dotychczasowych rozmiarach“.

Art. 20. § 1. Do przechowania ruchomości organ wykonywujący postanowienie o zabezpieczeniu wyznacza dozorcę.

§ 2. Do przechowania ruchomości stosuje się odpowiednio przepisy o dozorze nad ruchomościami zajętych w drodze postępowania egzekucyjnego.

Ten artykuł odtwarza art. 17 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Przepisy o dozorze nad ruchomościami zawarte są w art. 590—594 k. p. c.

Art. 21. § 1. Jeżeli w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo zarobkowe, gospodarstwo rolne albo nieruchomość, organ wykonywujący postanowienie o zabezpieczeniu może w razie potrzeby ustanowić tymczasowego zarządcę.

§ 2. Zarządca wykonywać będzie czynności, do których jest uprawniony i obowiązany zarządca, ustanowiony w drodze zabezpieczenia roszczenia przez sekwestr.

§ 3. W razie wyznaczenia zarządcy organ, który go wyznaczył, wyda mu z funduszków spadku odpowiednią sumę na niezbędne wydatki.

Artykuł ten, odtwarzający art. 18 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, ma na celu zapobiec temu, ażeby prowadzenie przed-

siębiorstwa spadkowego albo utrzymanie nieruchomości w porządku nie zostało uniemożliwione, a tym samym masa spadkowa nie została narażona na niepowetowane straty. Zarządca ma wykonywać czynności, wskazane w art. 862 k. p. c. o sekwestrze.

Art. 22. Jeżeli zachodzi potrzeba tylko strzeżenia nieruchomości, może być wyznaczony zamiast tymczasowego zarządcy dozorca.

Artykuł ten, odtwarzający art. 19 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, stanowi właściwie dalszy ciąg § 1 art. 21 co do nieruchomości.

Art. 23. Zabezpieczenie, jeżeli ustała jego potrzeba, będzie uchylone przez sąd z urzędu lub na wniosek osób, uprawnionych do żądania zabezpieczenia.

Artykuł ten odpowiada art. 20 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tym słusznym uzupełnieniem, że zabezpieczenie, którego potrzeba ustała, może być uchylone nie tylko na wniosek, lecz nawet z urzędu.

Rozdział II

Spis inwentarza.

Art. 24. § 1. Na wniosek spadkobiercy, wykonawcy testamentu albo wierzyciela, mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy. Prokuratorii Generalnej i właściwej władzy podatkowej sąd wydaje postanowienie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza.

§ 2. Nadto sąd nakaże z urzędu spisanie inwentarza w przypadkach w ustawie przewidzianych.

Artykuł ten na ogół odpowiada art. 22 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

1. Spis inwentarza jest to dokładny wykaz poszczególnych części majątku spadkowego połączony z jednoczesnym ich oszacowaniem (art. 27). Inicjatywa sporządzenia spisu należy do tych samych osób i władz, które mają prawo zgłosić wniosek o za-

bezpieczenie spadku (art. 8) z wyjątkiem prokuratora, który nie ma tu podstawy do interwencji. Sąd wydaje zarządzenie bez badania, czy zachodzi istotna potrzeba spisania inwentarza. Z u r z ę d u sąd nakazuje spisanie inwentarza w przypadkach art. 64 (przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza) i art. 103 (oddzielenie majątku spadkowego od majątku spadkobiercy).

2. Co do wpisu od wniosku o spisanie inwentarza zob. art. 91 p. 2 przep. koszt.

Art. 25. § 1. Jeżeli spisu inwentarza żąda wierzyciel, sąd wydaje postanowienie po wysłuchaniu w miarę możliwości spadkobiercy. W tym przypadku koszty spisu inwentarza mogą być włożone przez sąd na wierzyciela.

§ 2. Spadkobierca władny jest uiścić dług, przypadający wierzycielowi żądającemu spisu inwentarza, chociażby termin uiszczenia jeszcze nie nastąpił.

Artykuł ten odtwarza art. 23 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która przepis § 2 oparła na założeniu, że wierzyciel, którego się zaspokaja, nie ma żadnego interesu w spisaniu inwentarza. Nie może zaś oponować przeciwko zaspokojeniu przed terminem płatności, skoro bowiem żądał zabezpieczenia, to widocznie obawiał się, że w oznaczonym terminie nie otrzyma zaspokojenia, a tę obawę usuwa ofiarowanie natychmiastowej zapłaty. Przymus przyjęcia zapłaty przed terminem odpadłby, gdyby wierzyciel cofnął swój wniosek o spisanie inwentarza.

Koszty spisu inwentarza (§ 1) stosownie do okoliczności „mogą”, ale nie muszą być włożone na wierzyciela.

Art. 26. O terminie spisu inwentarza zawiadamia się wnioskodawcę, spadkobiercę i wykonawcę testamentu, jeżeli ich miejsce zamieszkania jest znane, oraz dozorcę i zarządcę tymczasowego, jeżeli byli ustanowieni. Nieprzybycie tych osób nie wstrzymuje czynności.

Artykuł ten na ogół odpowiada art. 24 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 27. § 1. Do spisu inwentarza wciąga się majątek spadkodawcy z oznaczeniem wartości każdego przedmiotu jak również długi spadku.

§ 2. Przy sporządzeniu spisu i oszacowaniu stosuje się odpowiednio przepisy o spisie i oszacowaniu obowiązujące w postępowaniu egzekucyjnym.

Artykuł ten odpowiada §§ 1 i 2 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, który zawierał nadto § 3 następującej treści: „Jeżeli wszyscy zainteresowani się stawili i między stawającymi nie ma sporu co do wartości rzeczy, wciągniętych do spisu inwentarza, oszacowanie odbywa się według cen, podanych przez stawających“. Przepis ten miał stanowić wyjątek z zasady § 2; wobec wyeliminowania tego wyjątku przez dekret należy obecnie stosować w całej rozciągłości § 2 art. 27, to znaczy należy stosować przepisy egzekucyjne o opisie i oszacowaniu, a mianowicie art. 588 i 589 co do ruchomości (w zasadzie szacuje komornik, ewentualnie biegły) oraz art. 670 i 672—674 k. p. c. co do nieruchomości.

Art. 28. W razie potrzeby wciągnięcia do spisu rzeczy, znajdujących się w innym okręgu, sąd spadku zwróci się do sądu właściwego o wydanie odpowiednich zarządzeń.

Artykuł ten odtwarza art. 26 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Sądem „właściwym“ jest sąd miejsca, gdzie rzeczy się znajdują (art. 5).

Art. 29. § 1. Wciągnięte do spisu inwentarza ruchomości i nieruchomości organ wykonywujący czynność pozostawia w posiadaniu spadkobiercy. Nie dotyczy to przedmiotów złożonych do depozytu sądowego, co do których zarządzenia wydaje sąd.

§ 2. Jeżeli wszyscy spadkobiercy są nieobecni albo jeżeli między spadkobiercami zachodzą spory co do pozostawienia majątku spadkowego w posiadaniu jednego lub kilku z nich, organ wykonywujący czynność odda ruchomości wyznaczonemu przez siebie dozorcę, zawiadamiając o tym niezwłocznie sąd.

Artykuł ten odtwarza art. 27 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Cel przepisu § 2 polega na zapobieżeniu naruszenia majątku spadkowego — przez zarządzenie zabezpieczające w postaci ustanowienia dozorczy ruchomości czy nieruchomości.

Art. 30. W razie ujawnienia majątku lub długu, nie wciągniętego do spisu inwentarza, może nastąpić uzupełnienie spisu inwentarza przy zastosowaniu powyższych przepisów.

Artykuł ten odtwarza art. 30 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

R o z d z i a ł III.

Przepisy łączne o zabezpieczeniu spadku i o spisie inwentarza.

Art. 31. § 1. Wykonanie postanowienia sądu o zabezpieczeniu spadku i o sporządzeniu spisu inwentarza należy do komornika. Sąd jednak, stosownie do okoliczności, może do wykonania tych czynności wyznaczyć notariusza albo burmistrza lub wójta gminy. W zakresie tych czynności podlegają oni sądowi, którego postanowienie jest wykonywane.

§ 2. Spadkobierca może zgłosić wniosek o sporządzenie spisu inwentarza bezpośrednio właściwemu komornikowi lub notariuszowi. Komornik i notariusz zawiadamiają sąd spadku o przystąpieniu do spisu.

Artykuł ten odtwarza art. 31 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Podczas gdy według prawa o notariacie nadzór nad notariuszem sprawuje sąd okręgowy, w zakresie wykonywania czynności spadkowych podlega on sądowi grodzkiemu, którego postanowienie jest wykonywane. Zaznaczyć wypada, że, gdy obecnie notariusze są sędziami okręgowymi, wytworzyła się sytuacja, przy której notariusz-sędzia okręgowy w zakresie czynności spadkowych podlega sądowi grodzkiemu.

Art. 32. § 1. Spisanie majątku ruchomego w trybie zabezpieczenia spadku jak również spis inwentarza powinny odbywać się w obecności dwóch świadków, powołanych przez spisującego

go. Świadcami mogą być także domownicy spadkodawcy.

§ 2. Z dokonanej czynności spisuje się protokół, który podpisują obecni. Odmowę lub niemożność podpisania spisujący stwierdza w protokole.

§ 3. Do protokołu wciąga się również oświadczenia osób, których obecność przy dokonywanej czynności jest dopuszczalna, oraz oświadczenia osób trzecich, zgłaszających swoje prawa do przedmiotu.

Artykuł ten odtwarza art. 32 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu zaznaczyła, że powołanie świadków ma na celu nadanie czynności zabezpieczenia lub spisania inwentarza większej powagi oraz zmierza do tego, aby w razie skargi na czynność organu można było odtworzyć prawdziwy jej przebieg przez przesłuchanie tych świadków.

Art. 33. § 1. Na czynności komornika, notariusza, burmistrza lub wójta, związane z zabezpieczeniem spadku albo spisem inwentarza, można wnieść skargę do sądu w terminie dwutygodniowym od dnia dokonania czynności, jeżeli o wyznaczonym terminie czynności skarżący był zawiadomiony; w przeciwnym razie termin biegnie od dnia, w którym skarżący pozwił wiadomość o czynności.

§ 2. Na postanowienie sądu służy zażalenie do sądu okręgowego.

Artykuł ten odtwarza art. 33 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z wyjątkiem końcowego zdania § 2 w projekcie, które głosiło, że „od postanowienia sądu okręgowego nie ma środka odwoławczego“. Zdanie to jest obecnie zbędne, wobec przepisu art. 4 dekretu (zob. obj. do art. 4).

Art. 34. 2 1. Komornik, notariusz, burmistrz lub wójt obowiązany jest do wynagrodzenia szkody, wyrządzonej przez złą wolę lub niedbalstwo przy wykonywaniu czynności, jeżeli poszkodowany nie mógł zapobiec szkodzie za pomocą środków przewidzianych w ustawie.

§ 2. Roszczenie o wynagrodzenie szkody ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia, kiedy poszkodowany do-

wiedział się o czynności lub zaniedbaniu, które spowodowały szkodę.

§ 1 tego artykułu odtwarza normę § 1 art. 34 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Przepis § 2 różni się od projektu tym, że przyjmuje 3-letnie przedawnienie roszczenia o odszkodowanie podczas gdy projekt — zgodnie z art. 521 § 3 k. p. c. — określił termin przedawnienia na dwa lata. Przepis § 2 art. 34 nie różni się co do terminu przedawnienia od ogólnej normy art. 283 § 1 k. z., a więc właściwie jest zbędny w obecnej postaci.

Art. 35. Komornik, notariusz, burmistrz lub wójt mają prawo upomnieć osoby, które zachowują się niewłaściwie lub przeszkadzają w czynności, a po bezskutecznym upomnieniu wydalic je. W razie oporu mogą wezwać pomocy milicji obywatelskiej.

Artykuł ten, przyznający odnośnemu organowi prawo t. zw. policji sesyjnej, odtwarza art. 35 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tą różnicą, że ogólny termin „policja“ zastąpił aktualnym obecnie terminem „milicja obywatelska“.

Art. 36. § 1. Koszty zabezpieczenia i spisu inwentarza, oprócz tych, które zostały włożone na wierzyciela, żądającego spisu inwentarza, obciążają spadek.

§ 2. Sumę kosztów podaje się w spisie inwentarza. Wysokość tych kosztów w razie sporu oznacza sąd. Na postanowienie sądu nie ma zażalenia.

§ 3. W celu zaspokojenia kosztów sąd może zarządzić sprzedaż odpowiedniej części ruchomego majątku spadkowego, oznaczając przy tym sposób sprzedaży.

Artykuł ten odtwarza art. 36 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Co do nałożenia kosztów spisu inwentarza na wierzyciela zob. art. 25.

Art. 37. Akta, dotyczące zabezpieczenia spadku oraz spisu inwentarza, odsyła się sądowi spadku.

Artykuł ten odtwarza art. 37 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Akta przesyła się sądowi spadku również w każdym

przypadku, gdy zabezpieczenie zarządza inny sąd (art. 9, 10, 28).

Art. 38. Postanowienia sądu, wydane stosownie do przepisów o zabezpieczeniu spadku i o spisie inwentarza, są natychmiast wykonalne z wyjątkiem postanowień w przedmiocie zmiany lub uchylenia zabezpieczenia.

Ten artykuł jest oparty na art. 38 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która natychmiastową wykonalność uzasadniała charakterem czynności nie cierpiącym zwłoki. Zasady tej nie stosuje się do zmiany lub uchylenia zabezpieczenia, nie jest bowiem wykluczone, że poprzednie postanowienie będzie następnie po rozpoznaniu skargi w mocy utrzymane.

R o z d z i a ł IV.

Wyjawienie przedmiotów spadkowych.

Art. 39. § 1. Gdy po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy cały spadek został do niego wciągnięty, sąd z urzędu albo na wniosek spadkobiercy, wierzyciela spadku, Prokuratorii Generalnej lub właściwej władzy podatkowej może nakazać spadkobiercy, aby złożył oświadczenie, iż żadnego przedmiotu spadkowego nie usunął lub nie zataił, albo aby złożył wykaz przedmiotów, nie ujawnionych w spisie inwentarza, o ile mu są wiadome, wreszcie aby wskazał osoby, które majątek ukryły, jeżeli mu są znane. Nadto sąd może nakazać spadkobiercy, aby złożyć oświadczenie, iż podane do spisu inwentarza długi istnieją.

§ 2. Zapisobierca i wierzyciel mają prawo zgłosić wniosek tylko wówczas, gdy uprawdopodobnili, iż ujawniony stan czynny spadku nie wystarcza na ich zaspokojenie.

1. Artykuł ten jest oparty na art. 72 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tą atoli główną różnicą, że wyjawienie majątku spadkowego nakazuje nie tylko na wniosek, lecz i z urzędu. Instytucja wyjawienia majątku spadkowego, znana ustawodawstwu austriackiemu i niemieckiemu, polega na tym, że ten komu strona, mająca w tym interes, zarzuca ukrycie lub zatajenie pewnych przedmiotów spadkowych, obowiązany jest zło-

żyć w tym względzie uroczyste zeznanie, a w razie gdy się do tego czynu przyzna, wskazać miejsce znajdowania się odnośnych przedmiotów lub osoby, która je ukryła lub zataiła. Redaktorowie projektu, a za nimi dekret, nie poszli torem ustaw austriackiej i niemieckiej, które żądanie wyjawienia majątku kierują na drogę procesową, i dla wyjawienia majątku spadkowego przez spadkobiercę wrowadzili postępowanie niesporne. Poza tym projekt, a za nim dekret, przyjął ograniczenie w przypadku, gdy z żądaniem występuje zapisobierca lub wierzyciel, ich bowiem interes polega tylko na tym, aby otrzymali swoją należność, jeżeli więc majątek wykazany w spisie inwentarza wystarcza na ich zaspokojenie, nie mają podstawy do żądania wyjawienia. Z tego powodu od nich wymaga się u p r a w d o p o d o b n i e n i a, że ujawniony majątek spadkowy nie wystarcza na ich zaspokojenie, powinni więc wykazać, że wobec innych zobowiązań spadkowych nie będzie można osiągnąć pełnego pokrycia.

2. Co do wpisu od wniosku o wyjawienie przedmiotów spadkowych zob. art. 91 p. 3 przep. koszt.

Art. 40. § 1. Na skutek wniosku sąd wyznaczy rozprawę, na którą oprócz wnioskodawcy wezwie także innych spadkobierców oraz wierzycieli spadku, jeżeli ci są zainteresowani w wyniku postępowania.

§ 2. Spadkobierca, przeciwko któremu jest skierowany wniosek, może najpóźniej na rozprawie żądać, aby oświadczenie lub wykaz przedmiotów nie ujawnionych w spisie inwentarza a w razie potrzeby przysięgę, złożył również spadkobierca, który zgłosił wniosek.

Artykuł ten odtwarza art. 73 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu przepisu § 2 wychodziła z założenia, że w wielu przypadkach żądanie wyjawienia ma na celu tylko dokuczenie współspadkobiercy, a przeto, by zapobiec szkodzenie, należy spadkobiercy, oskarżonemu przez wnioskodawcę, dać możliwość rewanżu przez wzajemne żądanie wyjawienia majątku spadkowego. W tym przypadku nie jest potrzebne

uprawdopodobnienie twierdzenia, że wnioskodawca dopuścił się sam ukrycia majątku lub posiada co do tego wiadomość. Sąd jednak nie wyda przeciwko niemu nakazu, jeżeli pierwotny wniosek o wyjawienie oddała.

Art. 41. Po przeprowadzeniu rozprawy sąd w razie uwzględnienia wniosku wyda postanowienie, w którym nakaże spadkobiercy albo złożenie na piśmie bądź do protokołu sądowego oświadczenia o treści wskazanej w postanowieniu, albo złożenie w terminie wyznaczonym wykazu przedmiotów, nie ujawnionych w spisie inwentarza. Postanowienie będzie doręczone temu spadkobiercy z uprzedzeniem o skutkach nieusprawiedliwionej odmowy złożenia oświadczenia, wykazu lub przysięgi.

Artykuł ten odtwarza art. 74 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która co do doręczenia postanowienia przyjęła inną zasadę niż w części ogólnej kodeksu postępowania niespornego (art. 32 § 2), uznała bowiem doręczenie wszystkim zainteresowanym za zbędne w tym przypadku. Skutki nieusprawiedliwionego niezastosowania się do postanowienia są doniosłe; określa je art. 45. Z tego to względu przyjęto, że o skutkach tych należy uprzedzić spadkobiercę, na którego nałożono obowiązek wyjawienia.

Art. 42. Po uprawomocnieniu się postanowienia, uwzględniającego wniosek, sąd na żądanie każdego, kto jest uprawniony do zgłoszenia wniosku o złożenie oświadczenia lub wykazu, zarządzi wykonanie postanowienia, jeżeli spadkobierca jeszcze go nie wykonał.

Artykuł ten odtwarza art. 75 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, zgodnie z którym prawomocne postanowienie o nałożeniu obowiązku wyjawienia wykonywa się nie z urzędu, lecz tylko na wniosek, pochodzący bądź od tego, ko żądał wyjawienia, bądź od każdego, kto jest uprawniony do zgłoszenia takiego żądania. Rzecz prosta, że spadkobierca może sam złożyć oświadczenie, nakazane mu przez sąd, nie czekając wniosku o wykonanie postanowienia.

Art. 43. § 1. W wykazie spadkobierca winien wymienić nie ujawnione w spisie inwentarza przedmioty, podając miejsce przechowania ruchomości i dokumentów oraz podstawy prawne wierzytelności i innych praw majątkowych.

§ 2. O złożeniu wykazu sąd zawiadamia pozostałych uczestników postępowania.

Artykuł ten odtwarza art. 76 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 44. § 1. Sąd wyznacza posiedzenie, na które wzywa wszystkich uczestników. Na posiedzeniu spadkobierca złoży oświadczenie treści wskazanej w postanowieniu, jeżeli przedtem nie złożył go na piśmie. Uczestnicy postępowania mogą zadawać spadkobiercy pytania, zmierzające do wykrycia całego spadku.

§ 2. Sąd nakaze spadkobiercy złożenie przysięgi, jeżeli uzna to za potrzebne, oznaczając w postanowieniu fakty, które mają być stwierdzone przysięgą. Na postanowienie to nie ma zażalenia.

§ 3. Na wniosek spadkobiercy zobowiązanego do złożenia przysięgi, sąd spadku zleci przyjęcie przysięgi od tego spadkobiercy sądowi miejsca jego zamieszkania.

Artykuł ten odpowiada art. 77 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która wbrew ustawodawstwu austriackiemu i niemieckiemu nie przyjęła obowiązkowego zaprzysiężenia spadkobiercy, lecz uznaniu sądu pozostawiła, czy spadkobierca ma złożyć przysięgę na stwierdzenie rzetelności swego oświadczenia lub złożonego wykazu. Kierowano się tym, że w wielu przypadkach zaprzysiężenie nie jest potrzebne, skoro już samo oświadczenie spadkobiercy może być wystarczające jako wiarygodne.

Art. 45. § 1. Jeżeli spadkobierca bez usprawiedliwionej przyczyny nie złoży oświadczenia lub wykazu przedmiotów nie ujawnionych w spisie inwentarza albo przysięgi, sąd na żądanie uprawnionego do zgłoszenia wniosku o złożenie oświadczenia lub wykazu nałoży na spadkobiercę grzywnę lub zastosuje przy-

mus osobisty. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

§ 2. W jednym postanowieniu nie można wymienić grzywny wyższej niż dziesięć tysięcy złotych lub orzec przymusu osobistego na czas dłuższy niż dwa tygodnie. Ogólna suma grzywien nie może przewyższać stu tysięcy złotych, a ogólny czas przymusu osobistego sześciu miesięcy.

Artykuł ten odpowiada art. 78 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Z uwagi na to, że złożenie oświadczenia lub wykazu i przysięgi stanowi akt egzekucyjny, projekt przyjął na przypadek, gdyby spadkobierca nie zastosował się do nakazu sądu, takie same sankcje jak kodeks postępowania cywilnego na przypadek niespełnienia czynności, której kto inny za dłużnika wykonać nie może (art. 819), a mianowicie sąd nakłada na opieszalego lub opornego spadkobiercę grzywnę lub stosuje przymus osobisty.

Art. 46. Ponowny wniosek o złożenie oświadczenia lub wykazu może być dopuszczony tylko wówczas, gdy będzie uprawdopodobnione, że spadkobierca powziął o przedmiotach spadkowych wiadomość, której nie miał w czasie złożenia poprzedniego oświadczenia, wykazu lub przysięgi.

Artykuł ten odtwarza art. 79 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, który z kolei oparty był na przepisie art. 627 k. p. c.

Art. 47. W postępowaniu z wniosku o złożenie oświadczenia lub wykazu sąd, o ile przepisy rozdziału niniejszego nie stanowią inaczej, stosuje odpowiednio przepisy o przesłuchaniu stron w postępowaniu spornym. Do złożenia jednak przysięgi może być zobowiązany także ten, kto skazany był wyrokiem prawomocnym za fałszywe zeznania.

Artykuł ten odtwarza naogół art. 80 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Z uwagi na to, że przy złożeniu oświadczenia lub wykazu możliwe jest przesłuchanie spadkobiercy na fakty, zmierzające do wykrycia majątku spadkowego, dekret w ślad za projektem stanowi, że odbywa się ono według przepisów kodeksu postępo-

wania cywilnego o przesłuchaniu stron (art. 323—329). Wyjątek dopuszczony w ostatnim zdaniu art. 47 tłumaczy się tym, że chodzi tu nie o zeznanie w celach dowodowych, lecz o wykrycie majątku.

Art. 48. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do wyjaśnienia przysporzeń i darowizn podlegających wyrównaniu jak również przysporzeń i darowizn podlegających zaliczeniu przy ustalaniu zachowku.

1. Artykuł ten jest konsekwencją przepisów jednolitego dla całego Państwa materialnego prawa spadkowego (dekret z dnia 8 października 1946 r.). Przepisy o wyrównaniu przysporzeń zawarte są w art. 63—67 tego prawa (dział spadku), przepisy zaś o zaliczeniu przysporzeń i darowizn przy ustaleniu zachowku — w art. 161—164.

2. Co do wpisu od wniosku o wyjaśnienie przysporzeń i darowizn zob. art. 91 p. 2 przep. koszt.

R o z d z i a ł V.

Ogłoszenie testamentu.

Art. 49. Kto ma w posiadaniu testament, obowiązany jest złożyć go sądowi spadku niezwłocznie, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy. Notariusz składa sądowi testament przechowywany w kopercie wraz z kopertą, sporządzony zaś w formie protokółu notarialnego — w wypisie.

Artykuł ten jest oparty na art. 39 projektu Komisji Kodyfikacyjnej i jednocześnie dostosowany do przepisów prawa spadkowego o formie testamentów, w szczególności do art. 81. Obowiązek niezwłocznego po śmierci spadkodawcy złożenia sądowi testamentu projekt uzasadniał tym, że w wielu wypadkach wydaje się zarządzenia natychmiast po śmierci spadkodawcy, w tej liczbie niektóre tylko na wniosek osoby zainteresowanej, niezbędne też jest stwierdzenie uprawnienia tej osoby, a to może nastąpić tylko na podstawie testamentu, gdyż treść jego wykazuje, czy i jakie prawa przypadają pewnej osobie i jakie na nią testator włożył obowiązki.

Art. 50. Kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść testamentu ustnego nie została spisana i podpisana, obowiązany jest donieść o tym sądowi z wymienieniem imion, nazwisk i miejsca zamieszkania świadków, którzy byli obecni przy sporządzeniu testamentu. Sąd wezwie świadków do złożenia pod przysięgą zeznań, stwierdzających treść testamentu. Jeżeli sąd ten nie jest sądem spadku, prześle protokół przesłuchania świadków sądowi spadku.

1. Artykuł ten jest konsekwencją przepisów prawa spadkowego o dopuszczalności zeznania w obecności świadków testamentu ustnego w przypadkach, gdy wskutek szczególnych okoliczności, uzasadniających obawę rychłej śmierci spadkodawcy, sporządzenie testamentu zwykłego byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione (art. 82), albo w czasie podróży na polskim statku morskim lub powietrznym (art. 83 § 2), albo wreszcie w czasie mobilizacji, wojny lub przebywania w niewoli w warunkach, określonych w art. 84 § 2 prawa spadkowego.

2. Z treści art. 50 wynika, że każdy sąd grodzki jest właściwy do przyjęcia doniesienia o testamencie ustnym, a tylko przesyła protokół przesłuchania świadków sądowi spadku. Gdyby do przesłuchania z jakiegokolwiek powodu nie doszło, w każdym razie doniesienie należy przesłać sądowi spadku.

Art. 51. § 1. Kto bezzasadnie uchyla się od wykonania obowiązków przewidzianych w dwóch artykułach poprzedzających, odpowiada za wynikłą stąd szkodę.

§ 2. Ponadto sąd może osobie tej wymierzyć grzywnę w wysokości nie przewyższającej 3.000 zł.

1. Odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę (§ 1) kształtuje się według zasad kodeksu zobowiązań (por. art. 636 k. p. c.).

2. Sąd może wymierzyć grzywnę (§ 2) nawet z urzędu — bez wniosku osoby poszkodowanej.

Art. 52. § 1. Na wniosek osoby, która uprawdopodobni, że testament znajduje się u innej osoby, oraz uprawdopodobni swój interes prawny w ujawnieniu treści testamentu, sąd po

wysłuchaniu obu tych osób wyda postanowienie w przedmiocie nakazania złożenia testamentu sądowi. Postanowienie o jest natychmiast wykonalne.

§ 2. W celu stwierdzenia, czy istnieje testament i gdzie się znajduje, sąd może nakazać złożenie odpowiedniego oświadczenia w trybie przepisany dla wyjawienia przedmiotów spadkowych. Obowiązek oświadczenia może być włożony na spadkobiercę i zapisobiercę, na osobę zaś trzecią tylko co do faktu, czy posiada lub posiadała ona testament, co nie wyłącza możliwości przesłuchania jej jako świadka co do innych faktów.

§ 3. W razie uwzględnienia wniosku o złożenie testamentu postanowienie sądu będzie wykonane na żądanie osoby, która zgłosiła wniosek.

1. Ten artykuł odtwarza art. 40 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która opierała się na następujących przesłankach. Ogłoszenie testamentu, znajdującego się w sądzie, następuje z urzędu, nawet bez wniosku osoby zainteresowanej. Gdy testamentu sądowi nie złożono, działanie z urzędu nie jest wstrzymane. Jeżeli ktoś posiada testament, ale nie składa go sądowi, nie należy wkraczać w sferę interesów prywatnych, skoro osoba zainteresowana nie zgłasza w tej mierze wniosku. Do zgłoszenia wniosku o nakazanie złożenia testamentu uprawnione są oprócz spadkobiercy lub zapisobiercy także inne osoby, mające interes w ujawnieniu jego treści. Nie jest jednak wymagane udowodnienie tego interesu; wystarcza jego uprawdopodobnienie, gdyż prowadzenie dowodu przewlekłoby postępowanie, a tymczasem konieczna jest możliwie rychła znajomość treści testamentu. Tak samo wystarcza uprawdopodobnienie posiadania testamentu; nie wymaga się i tutaj ścisłego dowodu. Jeżeli więc i interes w ujawnieniu treści testamentu i jego posiadanie przez pewną osobę zostały uprawdopodobnione, sąd wydaje postanowienie, którym nakazuje tej osobie złożenie testamentu.

2. Komisja miała też na względzie, że pewna osoba może posiadać wiadomość o tym, czy istnieje testament i gdzie się

znajduje; otóż sąd mocen jest na wniosek nakazać tej osobie złożenie oświadczenia co do tego, co wie o istnieniu i miejscu przechowania testamentu. Nakaz taki wydaje się w trybie, przepisany dla wyjawienia przedmiotów spadkowych; może więc sąd nakazać także zaprzysiężenie podanych faktów. Obowiązek oświadczenia ma każdy, zachodzi jednak różnica między obowiązkiem spadkobiercy i zapisobiercy, mających nieraz interes w ukryciu testamentu, a obowiązkiem osoby trzeciej. Na osobę trzecią nie nakłada się obowiązku wyjawienia majątku spadkowego; ma ona jedynie obowiązek oświadczenia, czy posiada lub posiadała testament, co nie wyklucza przesłuchania jej w charakterze świadka co do innych faktów.

3. Postanowienie o złożeniu dokumentu jest natychmiast wykonalne, nie można bowiem ze względu na nagłość sprawy wyczekiwać prawomocności. Wykonanie postanowienia nie odbywa się jednak z urzędu; niezbędny jest wniosek osoby, która uzyskała postanowienie.

4. Co do wpisu od wniosku o nakazanie złożenia testamentu zob. art. 91 p. 5 przep. koszt.

Art. 53. § 1. Sąd otwiera i ogłasza testament, jeżeli ma dowód śmierci spadkobiercy, chociażby spadkodawca zastrzegł dokonanie tych czynności w czasie późniejszym.

§ 2. O terminie otwarcia i ogłoszenia nie zawiadamia się osób zainteresowanych, jednak mogą one być obecne przy tej czynności.

Artykuł ten odtwarza art. 41 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu § 1 przytoczyła m. in., że zastrzeżenie spadkodawcy, aby jego ostatnią wolę ogłoszono w czasie późniejszym, musi pozostać bezskuteczne, ponieważ zarządzenia co do majątku spadkowego należy wydać zaraz po śmierci spadkodawcy, a w uzasadnieniu § 2 przytoczyła, że o terminie ogłoszenia testamentu nie zawiadamia się nikogo, czynność ta bowiem nie wymaga udziału osób zainteresowanych, a o treści może każdy z nich przekonać się z akt spadkowych.

Art. 54. Gdy złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy, otwiera się i ogłasza wszystkie, a na każdym z nich będzie uczyniona wzmianka o innych.

Ten artykuł odtwarza art. 42 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 55. W protokóle otwarcia i ogłoszenia testamentu należy opisać jego stan zewnętrzny oraz wymienić jego datę, datę złożenia i osobę, która testament złożyła. Na testamencie będzie umieszczona data otwarcia i ogłoszenia.

Ten artykuł odtwarza art. 43 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 56. O dokonanym otwarciu i ogłoszeniu testamentu sąd w miarę możności zawiadamia osoby, których rozporządzenie testamentowe dotyczy, a w tej liczbie i wykonawcę testamentu.

Artykuł ten odtwarza art. 44 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z dodatkiem na końcu: „a w tej liczbie i wykonawcę testamentu“. W uzasadnieniu swego art. 44 Komisja wyjaśniła, że ma on na myśli „spadkobierców, zapisobierców, wykonawcę testamentu, ustanowionego opiekuna i t. d.“ i zaznaczyła, że zawiadomienie oczywiście odpadnie, gdy adres tych osób nie jest znany.

Art. 57. § 1. Testament wraz z protokółem otwarcia i ogłoszenia będzie przechowywany w sądzie.

§ 2. Sąd wydaje osobom zainteresowanym odpisy testamentu wraz z odpisem protokołu otwarcia i ogłoszenia. Osoby te mogą przeglądać testament w obecności sekretarza sądu.

Artykuł ten jest oparty na art. 45 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która podkreśliła, że testament przechowuje sąd spadku, a nie notariusz, jak to stanowią niektóre ustawy.

Art. 58. Przepisy powyższe stosuje się także do aktów ostatniej woli, przesłanych przez władze obcego państwa, choćby tam były przedtem ogłoszone.

Artykuł ten jest oparty na art. 46 projektu Komisji Kody-

fikacyjnej, która tylko w uzasadnieniu zaznaczyła, że testamenty, przesłane przez władzę obcego państwa, ogłasza się u nas, choćby tam były przedtem ogłoszone. Dekret szczegól ten włączył do osnowy artykułu.

Art. 59. § 1. Jeżeli z testamentu wynika, że należy dokonać wyboru osoby zapisobiercy, albo że należy dokonać wyboru, co każdy z kilku zapisobierców ma otrzymać z przedmiotu zapisu, albo też że należy dokonać oznaczenia przedmiotu zapisu, sąd na wniosek osoby zainteresowanej, a jeżeli chodzi o wybór osoby zapisobiercy — także z urzędu, wyznaczy osobie uprawnionej stosowny termin do dokonania wyboru. Osoba dokonująca wyboru składa oświadczenie wobec sądu, o czym spisuje się protokół.

§ 2. Jeżeli osoba uprawniona do dokonania wyboru nie uczyni tego w terminie przez sąd wyznaczonym albo jeżeli nie wskazano, kto ma wyboru dokonać lub jeżeli wybór pozostawiony był sądowi, sąd rozstrzyga postanowieniem o wyborze.

Ten artykuł jest konsekwencją art. 118 i 119 prawa spadkowego. Treść tych artykułów jest następująca:

Art. 118. § 1. Spadkodawca może pozostawić uznaniu obciążonego, osoby trzeciej lub rozstrzygnięciu sądu, która z kilku wskazanych przez spadkobiercę osób ma otrzymać zapis albo co każdy z kilku zapisobierców ma otrzymać z przedmiotu zapisu. Jeżeli spadkodawca nie wskazał, kto ma dokonać wyboru, albo jeżeli powołany do dokonania wyboru nie uczynił tego w terminie wyznaczonym przez sąd na wniosek jednego z uprawnionych, wybór następuje przez rozstrzygnięcie sądu“.

„§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli spadkodawca pozostawi uznaniu obciążonego, osoby trzeciej lub rozstrzygnięciu sądu oznaczenie przedmiotu zapisu, którego cel określił“.

Art. 119. „Spadkodawca może pozostawić uznaniu obciążonego, osoby trzeciej lub zapisobiercy albo rozstrzygnięciu sądu, który z pośród kilku wymienionych przez spadkodawcę przedmiotów ma zapisobierca otrzymać. Jeżeli spadkodawca

nie wskazał, kto ma dokonać wyboru, wybór należy do obciążonego. Jeżeli spadkodawca pozostawił wybór uznaniu osoby trzeciej, a osoba ta nie uczyniła tego w terminie wyznaczonym przez sąd na żądanie obciążonego lub zapisobiercy, wybór następuje przez rozstrzygnięcie sądu“.

Otóż „rozstrzygnięcia sądu“, o których mówią powyższe artykuły prawa spadkowego, przekazane są do drogi postępowania niespornego i postępowanie to określa właśnie art. 59 dekretu o postępowaniu spadkowym. Miejsce wyznaczone przepisom art. 59 w rozdziale o ogłoszeniu testamentu nie wydaje się trafnie obranym, gdyż nie chodzi tu o wniosek ogłoszenia testamentu.

Art. 60. § 1. Jeżeli został ustanowiony wykonawca testamentu, składa on sądowi oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu obowiązku wykonawcy testamentu, o czym spisuje się protokół.

§ 2. Sąd z urzędu wyznaczy wykonawcy testamentu termin do złożenia oświadczenia, przewidzianego w paragrafie poprzedzającym.

§3. Na wniosek wykonawcy testamentu sąd wyda mu poświadczenie o jego uprawnieniach.

Przepisy §§ 1 i 2 tego artykułu są konsekwencją art. 138 prawa spadkowego, który ma brzmienie następujące: „§ 1. Osoba ustanowiona wykonawcą testamentu może ten obowiązek przyjąć lub odrzucić. Przyjęcie lub odrzucenie następuje przez złożenie oświadczenia wobec sądu. § 2. Jeżeli wykonawca testamentu nie złożył oświadczenia w terminie oznaczonym przez sąd, uważa się, że odrzucił obowiązek wykonawcy“. Otóż oświadczenie wykonawcy, o którym mówi art. 138 prawa spadkowego, składa się sądowi spadku w trybie niespornym i to właśnie normuje art. 60 dekretu w §§ 1 i 2. I tu (jak przy art. 59) zauważyć wypada, że miejsce dla tych przepisów nie wydaje się trafnie obranym, gdyż i tu nie chodzi o moment ogłoszenia testamentu.

Co się tyczy § 3 to wydaje się, że i dla tego przepisu

miejsce nie jest odpowiednie. Raczej odpowiedniejsze byłoby miejsce w rozdziale o stwierdzeniu praw do spadku, jak to było w projekcie Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu (do swego art. 57) zaznaczyła, że inne osoby, oprócz samego wykonawcy testamentu, nie mogą żądać poświadczenia o jego uprawnieniach; jeżeli jednak zgłoszono wniosek o stwierdzenie praw do spadku, sąd powinien w postanowieniu, które co do tego wydaje, wymienić także uprawnienia wykonawcy testamentu. Jest to konieczne, gdyż inaczej spadkobierca mógłby na podstawie stwierdzenia jego praw do spadku sam działać z pominięciem osoby, powołanej przez spadkodawcę do wykonania jego woli.

Rozdział VI

Oświadczenie o przyjęciu i odrzuceniu spadku.

Art 61. § 1 Oświadczenie o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku spadkobierca składa sądowi spadku, o czym spisuje się protokół.

§ 2. Oświadczenie to może być także złożone w sądzie grodzkim miejsca zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Sąd ten prześle niezwłocznie protokół sądowi spadku.

1. Przepis § 1 tego artykułu jest konsekwencją art. 40 § 1 prawa spadkowego, który głosi, że „oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone tylko wobec sądu“. Prawo spadkowe nie przyjęło koncepcji francuskiej, która wymaga oświadczenia o przyjęciu spadku tylko wtedy, gdy chodzi o przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza; brak takiego oświadczenia oznacza przyjęcie proste t. j. bez odpowiedzialności za długi spadku. Taka też była koncepcja projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Natomiast polskie prawo spadkowe uznaje przyjęcie proste bez oświadczenia tylko wówczas, jeżeli oświadczenie nie zostało złożone w ciągu 6 miesięcy od chwili, kiedy spadkobierca dowiedział się o tytule powołania go do spadku (art. 35).

Z tego, że z oświadczenia spadkobiercy spisuje się protokół, wynika, że spadkobierca winien złożyć je osobiście, chyba że wyreży się pełnomocnikiem (art. 65).

Przepis § 2 art. 61 dekretu oparty jest na § 2 art. 61 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, który oczywiście nie dotyczył przyjęcia prostego (dotyczył zrzeczenia się spadku; przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza normował art. 64 projektu).

Przepis ten stosuje się również w przypadku art. 66.

2. Co do wpisu od oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zob. art. 91 p. 6 przep. koszt.

Art. 62. § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać:

- 1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania;
- 2) tytuł powołania do spadku;
- 3) treść złożonego oświadczenia.

§ 2. Przy oświadczeniu należy złożyć sądowi akt zejścia spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu go za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone.

Artykuł ten, poza wymienieniem szczegółowych elementów oświadczenia, po raz pierwszy zaznacza, że przewód spadkowy przeprowadza się nie tylko w przypadku stwierdzenia śmierci spadkodawcy, ale i w przypadku uznania go za zmarłego (zob. obj. do art. 2).

Art. 63. Oprócz danych, wymienionych w artykule poprzedzającym, oświadczenie o przyjęciu spadku powinno zawierać:

- 1) wymienienie spadkobierców ustawowych;
- 2) wymienienie wszelkich, chociażby nieważnych, testamentów spadkodawcy oraz danych, dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów, jeżeli nie zostały one złożone sądowi;

3) wymienienie wyłączonych od dziedziczenia spadkobierców jako niegodnych z podaniem przyczyny wyłączenia.

Podczas gdy art. 62 wymienia elementy oświadczenia zarówno o przyjęciu jak i o odrzuceniu spadku, art. 63 wymienia inne jeszcze elementy składowe oświadczenia wyłącznie o przyjęciu spadku, niezbędne w celu dokładnego wykazania uprawnień spadkobiercy, składającego oświadczenie o przyjęciu spadku.

Art. 64. Jeżeli złożono oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza, jeżeli inwentarz nie był jeszcze sporządzony.

Artykuł ten odpowiada § 2 art. 64 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która wychodziła z założenia, że w przypadku przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza należy ustalić, jak daleko sięga odpowiedzialność spadkobiercy, a przeto zachodzi potrzeba dokładnego spisania i oszacowania majątku spadkowego, wobec czego sąd spadku z urzędu nakazuje sporządzenie spisu inwentarza, oczywiście jeżeli inwentarz nie był przedtem sporządzony.

Art. 65. Pełnomocnictwo do przyjęcia lub odrzucenia spadku powinno być stwierdzone dokumentem z podpisem notarialnie poświadczonym.

Ten artykuł o tyle odbiega od art. 65 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, że nie wymaga pełnomocnictwa w formie aktu notarialnego, słusznie poprzestając na uwierzytelnieniu podpisu.

Do przyjęcia lub odrzucenia spadku niezbędne jest pełnomocnictwo szczególne (art. 95 § 1 k. z.) Powinno ono wyraźnie wskazać, o jaki chodzi spadek, oraz czy o przyjęcie chodzi czy o odrzucenie. Upoważnienie do przyjęcia albo odrzucenia według uznania pełnomocnika mogłoby wywołać w następstwie komplikacje w razie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia czy też odrzucenia spadku.

Art. 66. Do oświadczenia o uchyleniu się od skutków pra-

wnych przyjęcia lub odrzucenia spadku stosuje się odpowiednio przepisy artykułów poprzedzających, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

1. Artykuł ten — również jak § 1 następnego artykułu 67 — jest konsekwencją przepisu art. 41 prawa spadkowego, który brzmi jak następuje: „§ 1. Do oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu zobowiązań o wadach oświadczenia woli; dotyczy to również niezłożenia we właściwym terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. §2. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzucenia spadku powinno być złożone w o b e c s ą d u; równocześnie należy złożyć nowe oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. § 3. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzucenia spadku ma moc prawną dopiero w razie zatwierdzenia tego oświadczenia przez sąd“.

2. Sprawy, wynikające niezbyt zresztą często na tle dążenia spadkobierców do cofnięcia dokonanego przyjęcia lub zrzeczenia się („odrzucenia“) spadku, są przeważnie nader sporne. Pomimo to ustawodawca dekretowy sprawy te skierował na drogę postępowania niespornego. Jako klapa bezpieczeństwa ma tu służyć z jednej strony zatwierdzenie przez sąd oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych pierwotnego oświadczenia, z drugiej zaś strony obowiązkowe co do tego przeprowadzenie rozprawy, co zastrzega przepis art. 67 § 1.

3. Co do wpisu od oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzucenia spadku zob. art. 91 p. 7 przep. koszt.

Art. 67. § 1. Postanowienie o zatwierdzeniu oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzucenia spadku może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Na postanowienie sądu drugiej instancji w tym przedmiocie służy skarga kasacyjna.

Co do § 1 zob. obj. 1 i 2 do art. 66. Co do § 2 zob. obj. do art. 4.

Art. 68. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do oświadczeń o przyjęciu zapisu oraz do oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzuceniu zapisu.

1. Artykuł ten jest konsekwencją art. 128 prawa spadkowego, głoszącego co następuje: „§ 1. Zapisobierca może zapis przyjąć lub odrzucić. § 2. Do przyjęcia lub odrzucenia zapisu stosuje się odpowiednio przepisy o przyjęciu lub odrzuceniu spadku“.

2. Co do wpisu od oświadczeń: o przyjęciu lub odrzuceniu zapisu jako też o uchyleniu się od skutków prawnych tych czynności zob. art. 91 pp. 6 i 7 przep. koszt.

Rozdział VII

Stwierdzenie praw do spadku.

Art. 69. Postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku wyda sąd spadku na posiedzeniu, na które wezwie zgłaszającego wniosek oraz znanych spadkobierców.

1. Artykuł ten, o ile chodzi o podłoże materialne, oparty jest na art. 45 § 1 prawa spadkowego, który głosi, że „sąd na wniosek osoby zainteresowanej stwierdza postanowieniem prawa spadkobierców do spadku“, o ile zaś chodzi o stronę proceduralną, oparty jest na art. 47 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Uzasadnienie Komisji podkreśla jednak, że nie zawsze stwierdzenie praw do spadku odbywać się będzie w drodze postępowania niespornego. A mianowicie w procesie, wytoczonym z powodu praw lub zobowiązań spadkobiercy, niejednokrotnie trzeba stwierdzić, czy powód lub pozwany jest spadkobiercą i jaka część spadku mu przypada. Stwierdzenie to jednak będzie miało moc tylko w danej sprawie, a nie w innych sprawach. Nasuwa się pytanie, czy ustawodawca dekretem wyłączył taki obrót rzeczy, gdy w art. 46 prawa spadkowego wprowadził nastę-

pującą normę: „w stosunku do osób trzecich, nie roszczących sobie praw do spadku w charakterze spadkobierców, spadkobierca może powołać się na następstwo prawne do spadkodawcy tylko wtedy, gdy uzyskał stwierdzenie swych praw do spadku“. Brzmienie tego przepisu wskazuje, że nie rozciąga się on na odwrotny przypadek, gdy osoba trzecia chce wykazać następstwo pewnej osoby po spadkodawcy w celu dochodzenia na niej zobowiązania tego spadkodawcy. Wówczas ta osoba trzecia, a więc np. wierzyciel, może w drodze procesu o należność przypadającą mu od spadku powołać się na następstwo prawne pozwanego spadkobiercy po spadkodawcy. Ten wniosek pozostaje poniekąd w sprzeczności z przepisem § 1 art. 45, przewidującym stwierdzenie sądowe — a więc w drodze postępowania niespornego — na żądanie każdej osoby zainteresowanej, a zatem i wierzyciela, — inaczej niż projektowała Komisja Kodyfikacyjna, która przewidywała stwierdzenie praw do spadku tylko przez spadkobiercę i zapisobiercę. Nasuwa się więc wyżej postawione pytanie, czy prawa do spadku muszą być zawsze stwierdzone w drodze postępowania niespornego, jak to mogłoby wynikać z art. 45 §1 prawa spadkowego w związku z art. 69 dekretu o postępowaniu spadkowym. Pytanie to — wobec braku materiałów przygotowawczych — rozwiązać wypadnie na podstawie tekstu innych przepisów zarówno prawa spadkowego jak i dekretu o postępowaniu spadkowym. Według art. 70 prawa spadkowego „spadkobierca może w drodze powództwa żądać, aby sąd uchylił stwierdzenie praw do spadku osoby, która spadkobiercą nie jest lub jest spadkobiercą w części mniejszej od stwierdzonej, i aby stwierdził jego prawa do spadku“. W dekrecie zaś o postępowaniu spadkowym dwa artykuły: 87 i 145 przewidują również możliwość stwierdzenia praw do spadku w drodze procesu. Wobec tych danych nie można przypisać ustawodawcy intencji, jaką z brzmienia artykułów 45 i 46 prawa spadkowego pozornie zdaje się płynąć, że stwierdzenie praw do spadku musi bezwzględnie nastąpić w drodze postępowania niespornego. Na-

leży więc przyjąć, że dekrety nie zamykają interesowanych w stwierdzeniu praw do spadku drogi procesu, a przeto będzie ona dopuszczalna, ilekroć podstawowe zasady procesu nie sprzeciwiają się temu. Nawet w przypadku art. 46 prawa spadkowego, który w stosunku do osoby trzeciej, pozwanej przez spadkobiercę o należność spadkową, wymaga stwierdzenia praw do spadku według procedury urządzonej w dekrecie o postępowaniu spadkowym, jasne jest, że, jeżeli pozwany nie zaprzeczy powodowi charakteru spadkobiercy, procedura ta jest zbędna. A już w przypadku sytuacji odwrotnej niż określona w art. 46, t. j. gdy osoba trzecia dochodzi jako wierzyciel należności od spadkobiercy, który przyjął spadek, osoba ta nie ma obowiązku a nawet potrzeby odwołania się do procedury stwierdzenia jego praw, skoro prawa te stwierdza sam fakt przyjęcia spadku. Innymi słowy sytuacja będzie taka, jaką przewidziała Komisja Kodyfikacyjna, a mianowicie w procesie wytoczonym z tytułu praw lub zobowiązań spadkodawcy przez spadkobiercę lub przeciwko niemu strony nie będą pozbawione możliwości stwierdzenia praw spadkobiercy, stwierdzenie to jednak będzie miało oczywiście moc tylko w danej sprawie.

2. W uzasadnieniu do ar. 47 swego projektu Komisja Kodyfikacyjna zaznaczyła jeszcze, że wezwanie na posiedzenie zgłaszającego wniosek i innych osób, które należy uważać za spadkobierców, ma na celu stwierdzenie, czy obok wezwanych nie istnieją inni jeszcze spadkobiercy i czy między wezwanymi panuje zgoda co do praw do spadku. Jeżeli nie zachodzi wątpliwość, że oprócz tych, którzy się zgłosili, nie ma innych spadkobierców, sąd ustali od razu prawa zgłaszających się.

3. Co do wpisu od wniosku o stwierdzenie praw do spadku zob. art. 91 p. 8 przep. koszt.

Art. 70. § 1. Za dowód, że nie ma innych osób uprawnionych do dziedziczenia, może być przyjęte zapewnienie, złożo-

ne przez zgłaszającego się w protokóle sądowym lub w akcie notarialnym.

§ 2. W zapewnieniu zgłaszający się winien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome:

1) o istnieniu lub nieustnieniu osób, które by wyłączały znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyły wraz z nimi,

2) o testamentach spadkodawcy.

§ 3. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznania pod przysięgą, o czym sędzia lub notariusz winien uprzedzić składającego zeznanie.

Ten artykuł odtwarza art. 48 projektu Komisji Kodyfikacyjnej (za wyłączeniem tylko w p. 2 § 2 wzmianki o umowach dziedziczenia).

Od sądu zależy zadowolnić się zapewnieniem zgłaszającego wnioszek (o stwierdzenie praw do spadku), że nie ma innych oprócz wskazanych przezeń spadkobierców. Jeżeli sąd nie uzna zapewnienia za wystarczające, w zastosowanie wchodzi artykuł następny.

Jeżeli testament zaginął lub został zniszczony bez winy spadkobiercy (co zwłaszcza w toku wojny było częste), spadkobierca, który tytuł swój opiera na testamencie, może na podstawie art. 283 k.p.c. powołać dowód ze świadków celem odтворzenia treści testamentu i jego zgodności z przepisami co do formy.

Art. 71. § 1. Jeżeli zapewnienie, o którym jest mowa w artykule poprzedzającym, nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

§ 2. Ogłoszenie będzie dokonane na wniosek osoby zainteresowanej.

§ 3. Wezwanie przez ogłoszenie dokonane będzie z urzę-

du, jeżeli wydane zostało postanowienie o zabezpieczeniu spadku wskutek tego, że spadkobiercy nie są znani.

Ten artykuł odtwarza art. 49 projektu Komisji Kodyfikacyjnej (z zmianą wyrazu „obwieszczenie“ na „ogłoszenie“). W uzasadnieniu Komisja przytoczyła m. in. co następuje: Sąd może uznać złożone zapewnienie za niewystarczające, gdy wydaje mu się, że nie jest ono zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy albo jest niedokładne. Wezwanie spadkobierców przez ogłoszenie jest konieczne nawet wtedy, gdy zgłaszający się spadkobierca powołał się na dowody swego uprawnienia i nieistnienia innych osób uprawnionych, ale sąd nie uznał ich za wystarczające. Może to zająć np. gdy przedłożono wyciąg rodzinny spadkodawcy, który przebywał w kilku miejscowościach, zwłaszcza położonych w rozmaitych krajach, wskutek czego nie jest wyłączone pominięcie niektórych osób, pozostających ze spadkodawcą w stosunku pokrewieństwa, uzasadniającego powołanie do spadku. Z urzędu dokonywa się ogłoszenia tylko wtedy, gdy z urzędu zarządzone było zabezpieczenie spadku z powodu, że spadkobiercy nie są znani, w tym bowiem przypadku niepodobna pozostawić w zawieszeniu stworzonego zabezpieczeniem stanu majątku spadkowego, a przeto należy zarządzić ogłoszenie, chociaż nikt nie zgłosił praw do spadku; tylko w ten sposób można osiągnąć zgłoszenie się spadkobierców i objęcie przez nich majątku spadkowego.

Art. 72. Ogłoszenie powinno zawierać:

- 1) imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie znane miejsce zamieszkania spadkodawcy;
- 2) datę śmierci spadkodawcy;
- 3) wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy;
- 4) wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu sześciu miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili swoje prawa do spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu praw do spadku.

Ten artykuł odtwarza (z nieznacznymi zmianami natury

stylistycznej) art. 50 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Wskazanie majątku spadkowego powinno w miarę możliwości opierać się na spisie inwentarza.

Art. 73. § 1. Ogłoszenie o wezwaniu spadkobierców winno być umieszczone w piśmie urzędowym, przeznaczonym do ogłoszeń, i podane do wiadomości publicznej w miejscu ostatniego zamieszkania spadkodawcy, jeżeli znajduje się ono w Polsce, w sposób w tym miejscu przyjęty. Ponadto sąd może zarządzić umieszczenie ogłoszenia w poczytnym piśmie lub podanie go w inny celowy sposób do wiadomości publicznej, a w szczególności za pośrednictwem radia.

§ 2. Jeżeli koszt umieszczenia ogłoszenia w pismach byłby niewspółmierny z wartością spadku, można poprzestać na podaniu ogłoszenia do wiadomości publicznej w inny sposób, w szczególności wystarczy umieszczenie ogłoszenia w budynku sądowym i w urzędzie gminnym ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Polsce.

Ten artykuł jest oparty na art. 51 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 74. Po upływie terminu sześciomiesięcznego sąd na wniosek osoby zainteresowanej wyznaczy posiedzenie w celu rozpoznania zgłoszonych żądań. O terminie posiedzenia zawiadamia się osoby, które podały miejsce swego zamieszkania w Polsce.

Ten artykuł odtwarza art. 52 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu podkreśla, że sąd nie wyznacza z urzędu posiedzenia pomimo upływu terminu sześciomiesięcznego, lecz wyczekuje wniosku osoby zainteresowanej, t. j. tego, kto zgłosił wniosek o stwierdzenie praw do spadku, oraz spadkobierców, którzy ujawnili się.

Art. 75. § 1. Sąd bada, czy spadkodawca pozostawił testament. Wzywa również do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, iż go posiada. Sąd nakaze tej osobie złożenie testamentu, jeżeli stwierdzi, iż ona go posiada. Postanowienie sądu jest natychmiast wykonalne i będzie wykonane z urzędu.

§ 2. Sąd może również zwrócić się do władzy obcego państwa o przesłanie znajdującego się tam testamentu.

Artykuł ten oparty jest na art. 53 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu zaznaczyła, że jeżeli w celu wydania orzeczenia potrzebna jest znajomość treści testamentu, sądowi jeszcze nie złożonego, sąd poleci osobie, która prawdopodobnie go posiada, jego złożenie. Postępowanie w przypadku tym jest takie same, jak z wniosku o nakazanie złożenia testamentu (art. 53 dekretu), tu jednak nie wymaga się osobnego w tym przedmiocie wniosku, wystarcza już bowiem wniosek o wyznaczenie posiedzenia w celu stwierdzenia praw do spadku.

Art. 76. W razie sporu między żądającymi stwierdzenia praw do spadku lub między zgłaszającymi się na skutek wezwania, sąd, o ile podniesione zarzuty ze względu na przytoczone fakty uzna za istotne, odsyła strony na drogę postępowania spornego i zawiesza postępowanie w całości lub w części do czasu rozstrzygnięcia sporu w tej drodze.

1. Artykuł ten odwarza art. 54 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu przytoczyła następujące wyjaśnienie: Spór między pretendentami do spadku rozstrzyga się w postępowaniu niespornym, gdy chodzi o kwestię prawną, jak np. czy osobie spokrewnionej ze spadkodawcą w dalszym stopniu przysługuje prawo do spadku. Nie można natomiast rozstrzygnąć sporu inaczej jak tylko w postępowaniu procesowym, gdy zarzuty, podniesione przez osobę roszcującą sobie prawa do spadku, opierają się na faktach, których prawdziwość należy stwierdzić (np. niegodność dziedziczenia); w tym przypadku sąd powinien zainteresowanych odesłać na drogę procesową. Nie zawsze atoli odesłanie musi nastąpić. W razie bezpodstawności zarzutów należy je oddalić i zaniechać drogi procesowej. Przy odesłaniu zaś na tę drogę sąd nie oznacza roli zainteresowanych w procesie, t. j. kto powinien wystąpić z powództwem, a komu ma przyspaść stanowisko pozwanego. Uważano za nieodpowiednie,

aby sąd oznaczał rolę, w jakiej zainteresowani mają działać, gdyż wprowadzie na drogę procesową odsyła się zazwyczaj tę osobę, której prawo jest słabsze, której więc rzeczą jest obalić prawo, wydające się silniejszym, ale w praktyce zachodzą znaczne trudności w określeniu prawa silniejszego i słabszego. A zatem z powództwem wystąpić może ten, kto ma interes w rychlejszym rozstrzygnięciu sporu. Nie przyjęto także przepisu austriackiego, że powództwo należy wytoczyć w przeciągu pewnego terminu pod rygorem pominięcia w postępowaniu niespornym roszczenia, odesłanego na drogę procesową.

2. Z istoty rzeczy wynika, że wskutek odesłania sporu na drogę procesu postępowanie niesporne, o ile dotyczy tego sporu, nie może być dalej prowadzone, a więc postępowanie musi być **zawieszone** — stosownie do okoliczności — w całości lub w części aż do prawomocnego ukończenia postępowania procesowego. Komisja Kodyfikacyjna z tego powodu zaznaczyła, że zawieszenie bez oznaczenia czasu jego trwania jest nieuniknione wobec zasady, że inicjatywie osób zainteresowanych pozostawia się, czy prawo do spadku ma być stwierdzone.

Art. 77. W postanowieniu o stwierdzeniu praw do spadku sąd wymienia wszystkich spadkobierców, którym spadek przypada, oraz wysokość ich udziałów.

1. Ten artykuł różni się od art. 56 projektu Komisji Kodyfikacyjnej tym, że nie przepisuje stwierdzenia praw zapisobierców. Z istoty rzeczy wynika, że postanowienie powinno wymieniać także **ograniczenia**, jakim podlegają prawa spadkobiercy, jak powiernictwo, zakaz zbywania i obciążania i t. p. Projekt Komisji zawierał wyraźny w tej mierze przepis (art. 57).

2. Co do poświadczenia uprawnień wykonawcy testamentu zob. obj. do art. 60 § 3.

Art. 78. Sąd odmówi stwierdzenia praw spadkobiercy, jeżeli zachodzi oczywista nieważność testamentu.

Artykuł ten różni się od art. 58 projektu Komisji Kodyfikacyjnej m. in. tym, że nie wspomina o **braku zdolności**

do dziedziczenia. Ale z istoty rzeczy wynika, że w tym przypadku sąd musi odmówić stwierdzenia praw zgłaszającego się. Komisja podkreśla w uzasadnieniu, że stwierdzenie praw do spadku następuje tylko wówczas, jeżeli prawa te są niewątpliwe; choćby więc nawet nikt nie podniósł zarzutu, sąd z urzędu bada dobroć tytułu zgłaszającego się.

Art. 79. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił praw do spadku albo, zgłosiwszy je, nie udowodnił ich w terminie przez sąd zakreślonym, sąd z urzędu wyda postanowienie, stwierdzające prawa do spadku gminy lub Skarbu Państwa jako spadkobierców ustawowych.

Artykuł ten, o ile dotyczy prawa gminy do spadku, stanowi zupełną nowość w ustawodawstwie polskim i jest konsekwencją art. 27 § 1 prawa spadkowego, który stanowi co następuje: „W braku powołanych do spadku krewnych i małżonka spadkodawcy dziedziczy z ustawy gmina ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli miejsce to znajdowało się za granicą — Skarb Państwa. „Jednakże nieruchomości ziemskie oraz nieruchomości położone za granicą dziedziczy Skarb Państwa, inne nieruchomości zaś — gmina miejsca ich położenia“.

Art. 80. Jeżeli stwierdzone były prawa spadkowe po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku na wniosek tej osoby uchyli postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku.

Artykuł ten odtwarza art. 60 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tym uzupełnieniem, że obok uznania za zmarłego stawia sądowe stwierdzenie zgonu spadkobiercy (art. 10—15 dekretu z dn. 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu).

Art. 81. Na postanowienie sądu drugiej instancji, kończą-

ce postępowanie w sprawie stwierdzenia praw do spadku, służy skarga kasacyjna.

1. Co do skargi kasacyjnej w sprawie stwierdzenia praw do spadku zob. obj. do art. 4.

2. W tym miejscu wypada poruszyć pytanie, czy nieprzychylnie postanowienie prawomocne co do stwierdzenia praw do spadku w postępowaniu niespornym jest bezwzględnie wiążące, czy więc wbrew jego treści nie można osiągnąć żadnych korzyści w drodze procesowej. Projekt Komisji Kodyfikacyjnej kwestię tę podniósł i wprowadził przepis (art. 55) następującej treści: „Zgłaszający prawa do spadku, gdy sąd z powodu zarzutów innego uczestnika postępowania, odmówił mu stwierdzenia praw do spadku, może dochodzić tych praw w drodze postępowania spornego, jeżeli nie wniósł zażalenia na postanowienie sądu“. Projekt mógł to uczynić, gdyż wprawdzie art. 43 księgi I kodeksu postępowania niespornego stanowi, że nie można żądać w drodze postępowania spornego zmiany stosunku prawnego, ustalonego w postępowaniu niespornym, zastrzega jednak, że odstępstwo od tego przepisu może być dopuszczone dla poszczególnych stosunków prawnych w części szczegółowej kodeksu („o ile ustawa nie stanowi inaczej“). W uzasadnieniu Komisja przytacza, że oddalenie wniosku o stwierdzenie praw do spadku może być oparte na materiale niedostatecznym, później zaś wnioskodawca mógł odszukać środki dowodowe, które za nim przemawiają i dlatego powinna być dopuszczona droga procesowa — jednak tylko na korzyść tego, kto nie wniósł zażalenia, jeżeli bowiem je wniesiono, o rozszczeniu sąd orzeka ostatecznie w postępowaniu niespornym. Dekret o postępowaniu spadkowym podobnego przepisu nie wprowadził, pomimo to jednak droga procesu dopuszczalna jest nie tylko na rzecz tego, kto w postępowaniu niespornym nie uczestniczył, ale też na rzecz uczestnika tego postępowania, a to na podstawie art. 70 prawa spadkowego (zob. obj. 1 do art. 69 dekretu).

Zarząd spadku nie objętego.

Art. 82. § 1. Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.

§ 2. Ustanawiając kuratora spadku, sąd wyda zarazem postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza, jeżeli inwentarz nie był jeszcze sporządzony.

1. Przepisy rozdziału VIII na ogół są wyrazem zasad projektu Komisji Kodyfikacyjnej, wyłożonych w oddziale o spadku wakującym, przy uwzględnieniu jednak odnośnych materialno-prawnych przepisów prawa spadkowego. Z tego też źródła wywodzi się art. 82, którego celem jest utrzymanie majątku spadkowego jeszcze nie objętego przez spadkobiercę i umożliwienie prowadzenia dotyczących go spraw przez ustanowienie kuratora.

2. Spisanie inwentarza sąd nakazuje z urzędu (zob. art. 24 § 2).

Art. 83. W razie powołania do spadku fundacji jeszcze nie istniejącej w chwili otwarcia spadku sąd, jeżeli spadkodawca inaczej nie zarządził, niezwłocznie ustanowi kuratora, który podejmie czynności niezbędne w celu powołania tej fundacji do życia i przekazania jej majątku.

Artykuł ten jest konsekwencją przepisu art. 6 prawa spadkowego, w myśl którego „fundacja, powołana przez spadkodawcę w testamencie, może być spadkobiercą, jeżeli zostanie utworzona w ciągu roku od zawiadomienia władzy, właściwej do zatwierdzenia fundacji, o powołaniu fundacji do spadku“. Kurator ma tu za zadanie przede wszystkim podjęcie czynności niezbędnych w celu powołania fundacji do życia i przekazania jej majątku przeznaczonego w testamencie.

Art. 84. § 1. Kurator spadku zarządza spadkiem w ramach prawidłowej gospodarki pod nadzorem sądu. Może być pozywany w sprawach, wynikających z zarządu spadku oraz z ty-

tułu roszczeń przeciwko spadkodawcy, jak również może sam pozywać, gdy zajdzie tego potrzeba.

§ 2. Do obowiązków kuratora należy także poszukiwanie spadkobierców.

1. § 1. tego artykułu wyraźnie precyzuje funkcje kuratora, nie poprzestając na lakonicznym ujęciu art. 66 § 3 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Natomiast § 2 odtwarza art. 67 § 1 projektu.

2. Kurator spadku uwolniony jest od opłat sądowych w postępowaniu spadkowym (art. 88 przep. koszt.).

3. Co do wpisu za nadzór sądu nad zarządem spadku przez kuratora zob. art. 94 przep. koszt.

Art. 85. § 1. Sąd może nakazać sprzedaż rzeczy ruchomych należących do spadku, które ulegają szybkiemu zepsuciu lub wskutek opóźnienia sprzedaży straciłyby znaczenie na wartości albo których przechowanie pociąga za sobą koszty niewspółmierne z ich wartością. Sprzedaż dokonana będzie w drodze licytacji według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Sąd jednak może upoważnić kuratora do sprzedaży z wolnej ręki rzeczy nieznacznej wartości.

§ 2. Postanowienie sądu, wydane na podstawie paragrafu poprzedzającego, jest natychmiast wykonalne.

Artykuł ten odtwarza art. 67 § 2 i art. 68 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tym słusznym uzupełnieniem, że nakazuje sprzedaż także rzeczy, ulegających szybkiemu zepsuciu lub mogących wskutek opóźnienia sprzedaży stracić na wartości, o czym art. 67 § 2 projektu nie wspominał.

Przepisy o sprzedaży ruchomości przez licytację zawarte są w art. 599—620 k.p.c.

Art. 86. Zwrot wydatków i wynagrodzenie, przyznane przez sąd kuratorowi spadku, korzystają z pierwszeństwa zapokożenia na równi z pierwszeństwem, przyznanym kosztom dozoru ruchomości lub zarządu nieruchomości według przepisów kodeksu postępowania cywilnego o podziale sum, uzyskanych w drodze egzekucji.

Artykuł ten odtwarza art. 69 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Co się tyczy pierwszeństwa zaspokojenia należności kuratora to uwzględnione mają być one przy podziale sum uzyskanych w drodze egzekucji w pierwszej kategorii — na równi z kosztami dozoru ruchomości (art. 796 § 1 k.p.c.) i zarządu nieruchomości (art. 800 § 1 k.p.c.).

Rozdział IX.

Zabezpieczenie zapisów.

Art. 87. § 1. Sąd na wniosek zapisobiercy zabezpiecza jego roszczenie o zapis, jeżeli testament przewiduje zabezpieczenie albo jeżeli niezabezpieczenie mogłoby pozbawić zapisobiercę zaspokojenia, a roszczenie jest wiarogodne.

§ 2. W postępowaniu spadkowym może być zabezpieczone tylko roszczenie, które nie jest jeszcze wymagalne albo o które, gdy jest wymagalne, zapisobierca nie wytoczył jeszcze powództwa.

1. Artykuł ten na ogół odtwarza art. 81 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Z uzasadnienia Komisji poniższe ustępy będą miały aktualne znaczenie.

Postępowanie niesporne w przedmiocie zabezpieczenia zapisów jest obowiązkowe nie tylko w przypadku, gdy czas świadczenia jeszcze nie nadszedł, lecz także wówczas, gdy świadczenie stało się już płatne, brak bowiem istotnej racji, dlaczego każdy z tych przypadków miałby być odmiennie traktowany, chybaby zapisobierca już wytoczył powództwo o zapis wymagalny, w tym bowiem przypadku może żądać zabezpieczenia w trybie tymczasowego zarządzenia, unormowanym w kodeksie postępowania cywilnego: jasne jest, że jeżeli toczy się już postępowanie sporne, tylko sąd procesowy powinien orzekać o zabezpieczeniu.

Zabezpieczenie zapisu może być zarządzone tylko na wniosek, a więc nawet wtedy, gdy zapisobiercą jest osoba, pozostająca pod pieczęcią sądową. Nie można było iść za ausriac-

kim patentem niespornym, który w tym i w innych jeszcze przypadkach wprowadził zabezpieczenie z urzędu.

Nie przyznano też zapisobiercy bezwzględne go prawa do zabezpieczenia, brak bowiem do tego podstawy. Przyznano je więc tylko wtedy, gdy roszczenie zapisobiercy jest wiarogodne i zachodzi potrzeba zabezpieczenia; a zatem gdy niezabezpieczenie mogłoby zapisobiercę pozbawić zaspokojenia. Oprócz tego zabezpieczenie jest jeszcze dopuszczalne, gdy je przewiduje rozporządzenie ostatniej woli, w tym bowiem przypadku prawo do zabezpieczenia stanowi składową część woli spadkodawcy.

2. Co do wpisu od wniosku o zabezpieczenie zapisu zob. art. 91 p. 9 przep. koszt.

Art. 88. We wniosku należy wskazać sposób zabezpieczenia.

Ten artykuł odtwarza art. 82 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 89. § 1. Roszczenie zapisobiercy zabezpiecza się w sposób wskazany w testamencie.

§ 2. Jeżeli w testamencie nie ma w tym przedmiocie wskazań, roszczenie zabezpiecza się: 1) przez oddanie nieruchomości pod dozór, 2) przez złożenie pieniędzy i papierów wartościowych do depozytu sądowego, 3) przez odpowiedni wpis w księdze wieczystej albo wpis do rejestru statków, 4) przez zakaz zbywania i obciążania nieruchomości, która nie ma urzędzonej księgi wieczystej albo której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu.

§ 3. Ruchomości mogą być oddane pod dozór spadkobiercy.

Artykuł ten naogół odtwarza art. 84 projektu Komisji Kodyfikacyjnej (zmiana polega na dostosowaniu do terminologii nowego prawa rzeczowego).

Postanowienie sądu w przedmiocie zabezpieczenia może być wydane bez przeprowadzenia rozprawy. Wynika to z art. 25 § 1 k. p. n., według którego rozprawa odbywa

się tylko w przypadkach, wskazanych w ustawie. Sąd może jednak wyznaczyć rozprawę według swego uznania; może też porzucić na wysłuchaniu uczestnika i osób zainteresowanych. Zaznaczyć wypada, że projekt Komisji wymagał przeprowadzenia rozprawy (art. 83).

S p o s ó b z a b e z p i e c z e n i a określa przede wszystkim testament, sąd więc nie może nakazać innego sposobu niż określonego w testamencie, wcale zaś nie może zarządzić zabezpieczenia, jeżeli je spadkodawca wyłączył. Komisja Kodyfikacyjna w uzasadnieniu swego projektu podkreśliła, że środki zabezpieczenia zapisu są ściśle oznaczone, a przeto w braku odpowiedniego wskazania w testamencie nie można stosować przepisów kodeksu postępowania cywilnego o środkach zabezpieczenia, bo wchodzi one w zastosowanie tylko w braku odrębnych przepisów w kodeksie postępowania niespornego. Wybór środka jest pozostawiony sądowi, który w granicach wniosków stron wybierze środek w danym przypadku najodpowiedniejszy.

O sposobie **w y k o n a n i a** zabezpieczenia nie ma żadnego przepisu, gdyż co do tego wchodzi w zastosowanie przepis kodeksu postępowania cywilnego o wykonaniu (art. 4 k. p. n.).

Art. 90. Spadkobierca w każdym czasie może żądać uchylenia lub zmiany zabezpieczenia wskutek zmiany okoliczności. O wniosku spadkobiercy sąd rozstrzyga po przeprowadzeniu rozprawy.

Artykuł ten odtwarza art. 85 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Tutaj rozprawa jest już obowiązkowa.

Art. 91. Postanowienie o zabezpieczeniu zapisów jest natychmiast wykonalne.

Ten artykuł oparty jest na art. 86 § 1 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

W tem miejscu zaznaczyć wypada, że na postanowienie sądu 2 instancji nie służy skarga kasacyjna. Wynika to z art. 4 dekretu o postępowaniu spadkowym. W przyszłości wyraźny co do tego przepis będzie niezbędny w części szczegółowej jako wyjątek z zasady art. 35 części ogólnej k.p.n.

Rozdział X.

Zmniejszenie zapisów.

Art. 92. Wniosek o zmniejszenie zapisów może być zgłoszony, jeżeli nie zostało przeprowadzone ani się nie toczy postępowanie o dział lub likwidację spadku albo postępowanie upadłościowe, obejmujące ten spadek.

1. Artykuł ten naogół odtwarza art. 87 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu wyjaśniła, że droga procesu nie jest odpowiednia w sprawach o zmniejszenie zapisów, skoro w sprawach tych trzeba uwzględnić także prawa osób, postępowaniem nie objętych. Wskazane jest więc postępowanie niesporne, ponieważ obejmuje ono każdego, kto w sprawie jest zainteresowany. Gdyby przeciwko temu rozumowaniu podnieść, że spadkobierca ma możliwość wytoczenia procesu łącznie przeciwko wszystkim zapisobiercom i że wówczas zapadnie orzeczenie co do nich wszystkich, argument ten nie przemawiałby przeciwko postępowaniu niespornemu, gdy bowiem chodzi o redukcję zapisów, należy badać skład całego majątku spadkowego i ustalić wysokość długów, a do tego nadaje się raczej postępowanie niesporne niż procesowe. Nie można też pominąć i tego, że przy zmniejszeniu zapisów należy uwzględnić zapisy jeszcze nie wymagalne, w procesie może więc powstać pytanie, czy przed wymagalnością zapisu dopuszczalne jest orzeczenie o jego wysokości. Wszystko zatem przemawia za drogą postępowania niespornego.

2. Postępowanie o zmniejszenie zapisów, wszczęte na wniosek spadkobiercy, nie tamuje spadkobiercy wytoczenia powództwa o zapisany mu przedmiot, a nawet uzyskania wyroku i przeprowadzenia egzekucji (zob. art. 97); w procesie atoli sąd nie orzeka o zmniejszeniu zapisu, gdyż to należy do postępowania niespornego.

3. Postępowanie o zmniejszenie zapisów jest bezcelowe, gdy co do majątku spadkowego toczy się postępowanie upadłościowe, likwidacyjne lub działowe, w postępowaniach tych bo-

wiem uwzględnić się także zapisy i orzeka się o sumie, jaką zapisobiercy mają otrzymać; jeżeli więc już je przeprowadzono albo się prowadzi, zbędne byłoby postępowanie, które dąży do tego samego celu.

4. Co do wpisu od wniosku o zmniejszenie zapisu zob. art. 90 ust. 1 p. 1 przep. koszt.

Art. 93. We wniosku o zmniejszenie albo w osobnym wykazie należy wymienić zapisy, które mają być zmniejszone, i wartość pieniężną każdego z nich; w razie potrzeby należy też dołączyć odpis testamentu i wykaz majątku, który służy na zaspokojenie zapisów z wymienieniem jego wartości.

Artykuł ten odtwarza art. 88 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Także co do zapisu niepieniężnego należy podać jego wartość pieniężną, którą ostatecznie ustali sąd (art. 95).

Art. 94. Na skutek wniosku o zmniejszenie zapisów sąd wyznacza rozprawę.

Artykuł ten odtwarza art. 89 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Z powodu doniosłości rozpoznawanego przedmiotu rozprawa jest obowiązkowa.

Art. 95. Sąd ustala skład i wartość majątku, który służy a zaspokojenie zapisów, oraz wartość każdego zapisu.

Artykuł ten odpowiada art. 90 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tą różnicą, że według projektu zgodne oświadczenie wszystkich uczestników co do składu i wartości majątku jest dla sądu wiążące. Ten dodatek Komisji został pominięty przez dekret prawdopodobnie dlatego, że pomimo odnoszącej się do danego przypadku zasady art. 28 k.p.n. sąd może powziąć wątpliwość, czy w postępowaniu uczestniczą wszystkie zainteresowane osoby (co do wierzycieli zob. art. 137 §§ 2 i 3 dekretu). Wówczas sąd może zastosować przepis art. 26 k.p.n.

Art. 96. Uczestnik, który w postępowaniu o zmniejszenie nie podniósł zarzutu co do istnienia lub ważności zapisu, nie ma

awa wytoczyć o to powództwo ani bronić się tym zarzutem przeciwko innemu uczestnikowi, chyba że powództwo lub obrona oparte będą na okolicznościach, ujawnionych po zamknięciu rozprawy w drugiej instancji w postępowaniu o zmniejszenie.

Artykuł ten odtwarza art. 91 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu przytoczyła co następuje: W postępowaniu o zmniejszenie zapisów jako kwestię wstępną sąd rozstrzyga pytanie, czy zapis należy się, a więc czy go rzeczywiście uczyniono i czy jest ważny. Wobec tego zarzut nieistnienia lub nieważności zapisu powinien być podniesiony w toku postępowania aż do zamknięcia rozprawy w 2 instancji. Aby jednak zapobiec wszelkim wątpliwościom, powiedziano wyraźnie, że uczestnik, który w toku postępowania o zmniejszenie zapisów nie podniósł zarzutu co do istnienia lub ważności zapisu, nie może bronić się tym zarzutem przeciwko innemu uczestnikowi ani na nim oprzeć powództwa. Od tej zasady uczyniono wyjątek dla przypadku, gdy obronę lub powództwo można oprzeć na okolicznościach ujawnionych po zamknięciu rozprawy w 2 instancji w postępowaniu niespornym.

Art. 97. § 1. W przypadku, gdy wszczęta została egzekucja w celu zaspokojenia zapisu, którego dotyczy wnioszek o zmniejszenie, sąd na żądanie zgłaszającego ten wniosek może zawiesić postępowanie egzekucyjne do czasu rozstrzygnięcia wniosku.

§ 2. Sąd może uzależnić dalsze prowadzenie egzekucji od złożenia przez egzekwującego zapisobiercę stosownego zabezpieczenia sumy, o jaką zapis może być zmniejszony. Postanowienie sądu jest natychmiast wykonalne.

Ten artykuł odtwarza art. 92 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Jeżeli zapisobierca wystąpił przeciwko spadkobiercy o zapisany mu przedmiot, uzyskał wyrok i prowadzi egzekucję, spadkobierca może wystąpić o zmniejszenie zapisu pomimo uprawomocnienia się wyroku, a nawet w toku egzekucji. Na ten przypadek dopuszczono zawieszenie egzekucji aż do czasu, kiedy wszczęte już postępowania niesporne o zmniejsze-

nie zapisów będzie ukończone. Zawieszenie pozostawione jest uznaniu sądu, który dalsze prowadzenie egzekucji może uzależnić od złożenia przez zapisobiercę stosownego zabezpieczenia.

Art. 98. W postanowieniu, uwzględniającym w całości lub w części wnioski o zmniejszenie zapisów, sąd wymienia zapisy, które ulegają zmniejszeniu, oraz oznacza zakres i sposób zmniejszenia.

Przepis ten odtwarza art. 93 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

W postanowieniu o zmniejszeniu zapisów sąd oznacza zakres i sposób zmniejszenia. Jeżeli więc zapis jest pieniężny, sąd oznacza sumę pieniężną, a jeżeli jest niepieniężny, sąd oznacza bądź sumę, jaką należy uiścić zapisobiercy, bądź sumę, jaką on powinien zapłacić w razie otrzymania przedmiotu w naturze.

Art. 99. Postanowienie o zmniejszeniu zapisów ma skutek także wobec zapisów jeszcze nie uiszczonych, choćby prawnym zasądzonych.

Przepis ten odtwarza art. 94 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Jeżeli nawet egzekucja zapisu na podstawie wyroku prawomocnego nie tamuje wniosku o zmniejszenie zapisu (art. 97), to w logicznej konsekwencji postanowienie o zmniejszeniu ma skutek wobec wszystkich zapisów, choćby już zasądzonych.

Art. 100. Przepisy powyższe stosuje się również do zapisów ograniczonych warunkiem lub terminem oraz poleceń spadkodawcy zawartych w testamencie.

Przepis ten odpowiada art. 95 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z zastosowaniem terminologii nowego prawa spadkowego (art. 120 § 1 i 135). „Polecenia“ spadkodawcy zawarte w testamencie traktuje się tu tak samo jak zapisy. Komisja jako na wzór w tym względzie powołała się na § 2192 niemieckiego kodeksu cywilnego.

Art. 101. Na postanowienie sądu drugiej instancji, kończące

postępowanie w sprawie o zmniejszenie zapisów, służy skarga kasacyjna.

Co do skargi kasacyjnej zob. obj. do art. 4.

Rozdział XI

Oddzielenie spadku od majątku spadkobiercy.

Art. 102. Postanowienie o oddzieleniu spadku od majątku spadkobiercy może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

1. Ażeby zrozumieć przepis tego artykułu o obowiązkowym przeprowadzeniu rozprawy ze względu na doniosłość jej przedmiotu, należy zdać sobie sprawę z istoty instytucji oddzielenia majątku spadkowego od majątku spadkobiercy. Komisja Kodyfikacyjna, która uregulowała ją w swym projekcie art. 129 — 134), tak ją określa: instytucja oddzielenia majątku spadkowego od majątku spadkobiercy, znana ustawodawstwu dzielnicowym, ma na celu przez zapobieżenie zmieszaniu jednego majątku z drugim umożliwienie wierzycielom spadkodawcy zaspokojenie z przedmiotów, wchodzących w skład spadku, przed zaspokojeniem wierzycieli spadkobiercy. Oddzielenie jest dopuszczalne także tam, gdzie upadłość jest możliwa, wierzyciel więc może wybrać bądź wniosek o ogłoszenie upadłości, bądź wniosek o oddzielenie majątku spadkowego. Jeżeli jednak ogłoszono już upadłość spadkodawcy, niedopuszczalne jest oddzielenie majątku spadkowego, bo wtedy cel, do którego dąży oddzielenie, został już osiągnięty.

Projekt Komisji, acz miał za zadanie unormować postępowanie spadkowe, musiał — ze względu na konieczność unifikacji pewnych zasad niejedynolitego jeszcze wówczas prawa spadkowego — wkroczyć na omawianym odcinku w sferę takiej unifikacji, której wyraz dał w swym artykule 129. Natomiast ustawodawca obecny dzięki przeprowadzonej przez siebie unifikacji mógł zamieścić odnośną normę materialno-prawną już nie w przepisach o postępowaniu spadkowym, lecz w samym prawie spadkowym, co też uczynił w art. 52 tego prawa. Oto jego brzmienie: „§ 1. Wierzyciele spad-

ku, w szczególności osoby uprawnione do zachowku i zapisobiercy, oraz wierzyciele spadkobiercy mogą żądać oddzielenia spadku od majątku spadkobiercy, jeżeli długi spadkowe przewyższają wartość majątku, pozostawionego przez spadkodawcę, albo jeżeli zaspokojenie żądającego oddzielenia jest zagrożone przez zachowanie się lub położenie majątkowe spadkobiercy. § 2. Oddzielenia nie można żądać po upływie roku od dnia otwarcia spadku“ Nawiasowo wypada zaznaczyć tę między prawem spadkowym a koncepcją Komisji Kodyfikacyjnej różnicę, że prawo spadkowe uprawnia do żądania oddzielenia także wierzycieli spadkobiercy. Powracając zaś do tekstu art. 102 dekretu stwierdzić należy, że z powyższego obrazu instytucji oddzielenia jasno się przedstawia jej doniosłość i konieczność kontradykcyjnego rozważenia interesów wszystkich uczestników, a przeto uzasadniony jest przepis art. 102 o obowiązkowym przeprowadzeniu rozprawy.

2. Uzasadnienie Komisji Kodyfikacyjnej do § 1 art. 129 projektu wyjaśnia, co należy rozumieć przez „zachowanie się“ spadkobiercy, zagrażające zaspokojeniu wierzycieli (tak samo art. 52 § 1 prawa spadkowego): chodzi mianowicie o usuwanie lub niszczenie majątku spadkowego. Wyjaśnia też znaczenie wyrażenia „położenie majątkowe spadkobiercy“: ma się tu na myśli jego niepomysłne warunki majątkowe wskutek znacznego zadłużenia, tak iż zachodzi obawa, że jego osobiści wierzyciele uprzedzą wierzycieli spadku, którzy wobec tego mogą nie otrzymać zaspokojenia, chociażby stan czynny spadku przewyższał stan bierny.

3. Komisja uzasadnia także przepis § 2 art. 129 swego projektu, obecnie odtworzony przez § 2 art. 52 prawa spadkowego. Stan majątku spadkodawcy i stan majątku spadkobiercy można należycie stwierdzić tylko wkrótce po śmierci spadkodawcy i wtedy wierzyciel ma możliwość ocenić, czy zachodzi potrzeba oddzielenia spadku od majątku spadkowego. Z tego powodu nie można dopuścić do oddzielenia po upływie dłuższe-

go czasu od śmierci spadkodawcy; to też projekt przyjął, że z żądaniem oddzielenia można wystąpić tylko w ciągu roku od dnia otwarcia spadku. Wierzyciel pomimo to nie zostaje narażony na szkodę, jeżeli bowiem zachodzi potrzeba ochrony, może ją uzyskać w drodze zabezpieczenia na poszczególnych przedmiotach.

Art. 103. § 1. Uwzględniając wniosek o oddzielenie spadku od majątku spadkobiercy, sąd zarządzi spisanie inwentarza, jeżeli spis inwentarza nie był jeszcze sporządzony.

§ 2. Sąd może również zabezpieczyć spadek, a w razie potrzeby ustanowić kuratora spadku.

Ten artykuł naogół odtwarza art. 130 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Co do kuratora spadku zob. art. 84 § 1 oraz obj. 1 i 2 do tego artykułu. Co do wpisu od wniosku o oddzielenie zob. art. 91 p. 10 przep. koszt.

Art. 104. § 1. Spadkobierca może uiścić należność, przypadającą żądającemu oddzielenia, chociażby termin uiszczenia, jeszcze nie nastąpił. Po uiszczeniu postępowanie będzie umorzone.

§ 2. Postępowanie również będzie umorzone, jeżeli spadkobierca zabezpieczy w sposób dostateczny należność, której istnieniu zaprzecza albo która nie jest jeszcze płatna.

§ 3. Umorzenie postępowania nie nastąpi, jeżeli sprzeciwią się temu inni uprawnieni do żądania oddzielenia.

Ten artykuł naogół odtwarza art. 132 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu podnosi, że oddzielenie majątku spadkowego nie powinno być środkiem szykany ze strony wierzycieli; tak samo więc, jak przy żądaniu spisania inwentarza (zob. art. 25 § 2 dekretu), spadkobierca może zapobiec oddzieleniu majątku spadkowego przez uiszczenie należności wierzycieli, chociażby termin uiszczenia jeszcze nie nastąpił. Wskutek tego wniosek nie podlega uwzględnieniu, jeżeli dług został uiszczony, i postępowanie należy umorzyć,

choćby zaspokojenie wierzyciela nastąpiło już po dozwoleniu oddzielenia. Z tym samym skutkiem umorzenia postępowania spadkobierca mocen jest wierzytelność tylko zabezpieczyć. Należy podkreślić tu różnicę między art. 132 projektu a art. 104 dekretu w punkcie istotnym: Komisja przyznała wierzycielowi pierwszeństwo zaspokojenia z przedmiotu zabezpieczenia, motywując to tym, że tylko to daje mu pełną rękojmię całkowitego zaspokojenia jego należności, gdy tymczasem dekret gwarancji tej wierzycielowi nie zapewnił.

Art. 105. Jeżeli zapadło już postanowienie o oddzieleniu, sąd na wniosek osoby zainteresowanej uchyli to postanowienie i umorzy postępowanie, gdy zachodzą przyczyny umorzenia, przewidziane w artykule poprzedzającym, albo gdy nie zostanie nakazana likwidacja spadku na skutek żądania zgłoszonego przed upływem sześciu miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia o oddzieleniu.

Ten artykuł pochodzenie swe zawdzięcza wyłącznie dekretowi. Według koncepcji Komisji Kodyfikacyjnej osobny artykuł co do umorzenia postępowania nawet po dozwoleniu oddzielenia jest zbędny (zob. obj. do art. 104). Co się tyczy likwidacji, to jej stosunek do oddzielenia normują: art. 55 prawa spadkowego, w myśl którego po oddzieleniu spadku od majątku spadkobiercy osoby uprawnione do żądania oddzielenia jako też spadkobierca i wykonawca testamentu mogą żądać likwidacji spadku, i § 1 art. 56, w myśl którego nakazanie przez sąd likwidacji spadku pociąga za sobą skutki oddzielenia, a likwidacji może żądać także spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, choćby uprzednio nie nastąpiło oddzielenie.

Nie można nie zauważyć, że według powszechnie przyjętych zasad oddzielenia spadku, a zatem i likwidacji, żądać może tylko ten spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza (zob. obj. do art. 107). Niepodobna przecież dopuścić do tego, ażeby spadkobierca, który

przyjął spadek wprost t. j. z odpowiedzialnością za długi, mógł wywołać likwidację masy spadkowej (i to na jej koszt). W tym punkcie art. 55 i 56 prwa spadkowego powinny ulec zasadniczej rewizji.

Art. 106. Na postanowienie sądu drugiej instancji, kończące postępowanie w sprawie o oddzielenie spadku, służy skarga kasacyjna.

Co do skargi kasacyjnej zob. obj. do art. 4.

Rozdział XII

Likwidacja spadku.

Art. 107. § 1. Postępowanie likwidacyjne nie może być wszczęte, jeżeli toczy się postępowanie upadłościowe przeciwko spadkodawcy.

§ 2. Po wszczęciu postępowania likwidacyjnego nie może być wszczęte postępowanie o ogłoszenie upadłości spadkodawcy.

Rozdział XII dekretu o postępowaniu spadkowym oparty jest na projekcie Komisji Kodyfikacyjnej, mianowicie na przepisach, zawartych w oddziale 12 o likwidacji spadku (art. 96—128). Odchylenia dekretu od projektu zaznaczone będą we właściwych miejscach. W uzasadnieniu swego projektu Komisja przytoczyła m. in. następujące rozważania:

Likwidacja spadku jest instytucją zastępującą upadłość w przypadkach, gdy — przy przewyżce długów spadku nad stanem czynnym — nie zachodzą warunki ustawowe ogłoszenia upadłości i musi dojść do egzekucji. Droga egzekucji jest jednak niekorzystna dla tych wierzycieli, którzy nie posiadają jeszcze tytułu egzekucyjnego, a tym bardziej dla tych, których należności nie są jeszcze wymagalne, gdyż mogą ich ubiec inni wierzyciele i uzyskać pełne zaspokojenie swych wierzytelności, tak iż nie pozostanie żaden majątek, z którego można by uzyskać zaspokojenie. Nie tylko jednak wierzyciele mają interes w tym, aby majątek był równomiernie między nich rozdzielony, lecz także spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza,

może on bowiem stać się odpowiedzialny w razie, gdyby zaspokajał należności niektórych wierzycieli w całości a innych pomijał, wskutek czego zabraknie dla nich pokrycia z majątku spadkowego (tak też § 2 art. 56 prawa spadkowego). Jest więc również w interesie tego spadkobiercy postępowanie, które dąży do zaspokojenia wszystkich wierzycieli w miarę wartości majątku spadkowego albo z przedmiotów w skład jego wchodzących.

Z tak pojętej instytucji likwidacji spadku wynika, że postępowanie likwidacyjne i postępowanie upadłościowe wzajemnie wyłączają się. Temu daje wyraz art. 107 dekretu (art. 97 projektu). Z tego jednak nie wynika, że tam, gdzie dopuszczalne jest postępowanie upadłościowe, nie można wszcząć postępowania likwidacyjnego. A więc, jeżeli spadkodawca był kupcem, można wybrać jedno albo drugie postępowanie, atoli z wyborem jednego drugie nie może być już dopuszczone.

Art. 108. § 1. Spadkobierca może uiścić należność, przypadającą żądającemu likwidacji, chociażby termin uiszczenia likwidacji nie nastąpi. Po uiszczeniu postępowanie będzie umorzone.

§ 2. Postępowanie również będzie umorzone, jeżeli spadkobierca zabezpieczy w sposób dostateczny należność, której istnieniu zaprzecza albo która nie jest jeszcze płatna.

§ 3. Umorzenie postępowania nie nastąpi, jeżeli sprzeciwią się temu inni uprawnieni do żądania likwidacji.

1. Artykuł ten stanowi to samo, co art. 104 dla przypadku oddzielenia spadku od majątku spadkobiercy; zob. co do tego obj. do art. 104. W projekcie Komisji Kodyfikacyjnej oba przypadki połączone były w art. 132, na którym tedy oparte są oba artykuły dekretu: 104 i 108.

2. Co do wpisu od umorzenia postępowania likwidacyjnego zob. art. 92 ust. 1 p. 4 przep. koszt.

Art. 109. Do wniosku o przeprowadzenie likwidacji należy dołączyć spis wierzycieli, którzy mają prawo do zaspokojenia

ze spadku, z podaniem w miarę możliwości ich adresów i podstaw prawnych wiarytelności.

1. Artykuł ten odpowiada art. 98 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

2. Co do osób uprawnionych do zgłoszenia wniosku o przeprowadzenie likwidacji zob. obj. do art. 105.

3. Wymienienie podstaw prawnych wiarytelności potrzebne jest dlatego, że inni wierzyciele powinni mieć dokładną wiadomość o tym, na czym zgłoszona wiarytelność się opiera i czy rzeczywiście się należy. Doniosły skutek zgłoszenia wniosku o przeprowadzenie likwidacji wskazany jest w art. 116 § 1.

4. Co do wpisu od wniosku o przeprowadzenie likwidacji spadku zob. art. 91 p. 11 przep. koszt.

Art. 110. § 1. Postanowienie o likwidacji spadku może zapisać tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Z 2. Na postanowienie sądu drugiej instancji, kończące postępowanie w tym przedmiocie, służy skarga kasacyjna.

Przepis § 1 o obowiązkowym przeprowadzeniu rozprawy co do samej zasady likwidacji jest słuszny. Nie było go w projekcie Komisji Kodyfikacyjnej, wobec czego wyznaczenie rozprawy byłoby zależne od uznania sądu (art. 25 k.p.n.).

Co do § 2, dopuszczającego skargę kasacyjną, zob. obj. do art. 4.

Art. 111. W postępowaniu uwzględniającym wniosek sąd wyznaczy likwidatora spadku. Likwidatorem może być spadkobierca lub wykonawca testamentu.

Artykuł ten odtwarza art. 99 § 1 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Na likwidatora może być wyznaczony nie koniecznie ten spadkobierca, który zgłosił wniosek o likwidację, lecz również inny spadkobierca.

Art. 112. Likwidator obejmuje z mocy samego prawa zarząd majątku spadkowego. W razie potrzeby przekazanie mająt-

ku likwidatorowi dokonane będzie przez komornika na podstawie postanowienia o wyznaczeniu likwidatora.

Artykuł ten odtwarza art. 100 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

1. W zasadzie likwidator nie potrzebuje wprowadzenia w zarząd; gdyby jednak napotkał na pewne trudności, może zażądać wprowadzenia od właściwego komornika.

2. Likwidatorowi spadku służy uwolnienie od opłat sądowych w postępowaniu spadkowym (art. 88 przep. koszt.).

Art. 113. Pieniądze i papiery wartościowe likwidator składa do depozytu sądowego. Składa również do depozytu kosztowności, jeżeli uzna to za potrzebne albo jeżeli sąd tak zarządzi.

Artykuł ten odtwarza art. 101 § 2 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która uważała, że pieniądze i papierów wartościowych bezwzględnie nie można pozostawić w rękach likwidatora. Co do kosztowności, to sąd może nakazać złożenie ich do depozytu sądowego, jeżeli sam likwidator tego nie uczynił.

Art. 114. Przed rozpoczęciem likwidacji sąd na wniosek likwidatora może wydać postanowienie o zezwoleniu na sprzedaż ruchomości, o ile to jest potrzebne na zaspokojenie kosztów postępowania, oraz na sprzedaż ruchomości, które ulegają szybkiemu zepsuciu lub wskutek opóźnienia sprzedaży straciłyby znacznie na wartości, albo których przechowanie pociąga za sobą koszty zbyt wielkie w stosunku do ich wartości. Postanowienie sądu jest natychmiast wykonalne.

Ten artykuł odtwarza art. 102 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Po zapadnięciu postanowienia o przeprowadzeniu likwidacji (art. 111) przed jej rozpoczęciem mogą być wydane zarządzenia, przewidziane w tym artykule.

Art. 115. Po wydaniu postanowienia o przeprowadzeniu likwidacji sąd wzywa wierzycieli przez ogłoszenie, aby zgłosili na piśmie swoje wierzytelności w sądzie w ciągu trzech miesięcy od daty ogłoszenia w piśmie urzędowym, przeznaczonym do

ogłoszeń. Nadto wezwania będą wysłane imiennie wierzycielom, których adresy zostały wskazane.

Ten artykuł odtwarza art. 103 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Unormowana tu jest wstępna faza procedury likwidacyjnej wezwanie wierzycieli do zgłoszenia się w ciągu 3 miesięcy. Dal-
sze postępowanie jest zbliżone do tego, jakie jest przyjęte
w prawie upadłościowym i układowym, i wyłożone jest
w art. 117 i nast.

Art. 116. § 1. Po zgłoszeniu wniosku o przeprowadzenie likwidacji sąd na wniosek może zawiesić egzekucję, skierowaną do spadku. Postanowienie sądu jest natychmiast wykonalne.

§ 2. Po uprawomocnieniu się postanowienia o przeprowadzeniu likwidacji nie może być kierowana egzekucją do spadku, a egzekucja wszczęta wcześniej będzie zawieszona z samego prawa.

§ 3. Przepisów powyższych nie stosuje się do egzekucji z przedmiotu zabezpieczenia wierzytelności, zabezpieczonych hipoteką, zastawem lub prawem zatrzymania, jeżeli zabezpieczenie powstało przed otwarciem spadku.

Przepisy §§ 1 i 2 odtwarzają §§ 1 i 2 art. 104 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Objaśniają się one tym, że postępowanie likwidacyjne nie miałyby żadnego celu, gdyby wierzyciele mogli prowadzić egzekucję z majątku spadkowego; chodzi przecież o równomierne zaspokojenie wszystkich. Nie tylko więc konieczny jest (za wzorem prawa o postępowaniu układowym) z a k a z e g z e k u c j i po uprawomocnieniu się postanowienia o przeprowadzeniu likwidacji, ale już odrazu po zgłoszeniu wniosku o likwidację sąd może z a w i e s i ć e g z e k u c j ę skierowaną do przedmiotów spadkowych.

Przepis § 3 różni się od § 3 art. 104 projektu tym, że mówi ogólnie o hipotece i nie zawiera wzmianki o hipotece umownej i sądowej, o zabezpieczeniu na podstawie tymczasowego zarządzenia i w rejestrze. Co się tyczy h i p o t e k i, objaśnia się to

tym, że stosownie do jednolitego dla całego Państwa prawa rzeczowego (tytuł VII), termin ogólny „hipoteka“ obejmuje różne jego rodzaje, a więc zarówno hipotekę umowną jak przymusową (czyli dawniej „sądową“) na podstawie tytułu egzekucyjnego i na podstawie tymczasowego zarządzenia (art. 244). Brak wzmianki o rejestrze objaśnić można minimalnym znaczeniem tej formy zabezpieczenia w nowych warunkach gospodarczych. Przepis § 3 in fine nie wyłącza egzekucji z przedmiotu zabezpieczenia, które powstało dopiero po dacie otwarcia spadku, tę bowiem chwilę uznaje się za miarodajną dla równomiernego zaspokojenia wierzycieli.

Art. 117. § 1. Wierzyciel powinien zgłosić swoją wierzytelność, jeżeli chce brać udział w postępowaniu likwidacyjnym.

§ 2. Wierzytelności, do których w myśl artykułu poprzedzającego nie stosuje się przepisów o zawieszeniu egzekucji, winny być zgłoszone, jeżeli wierzyciel chce brać udział w postępowaniu dotyczącym likwidacji majątku, na którym nie ma zabezpieczenia.

Artykuł ten odtwarza art. 105 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Tu rozpoczyna się właściwe postępowanie likwidacyjne. Każdy wierzyciel powinien zgłosić likwidatorowi swoją wierzytelność, nawet ten, który ma zabezpieczenie (art. 116 § 3), jeżeli, uważając to zabezpieczenie za niedostateczne, chce uczestniczyć także w likwidacji majątku, na którym nie ma zabezpieczenia. Przepis ten jest odmienny od art. 46 § 2 prawa o postępowaniu układowym, który wymaga od wierzyciela, mającego zabezpieczenie, ażeby zrzekł się tego zabezpieczenia.

Art. 118. § 1. Wierzyciel w zgłoszeniu winien wymienić swoje imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, wierzytelność, jej podstawy i dowody, a w miarę możliwości dowody złożyć; nadto winien podać stan sprawy, jeżeli co do wierzytelności toczy się postępowanie.

§ 2. Wierzyciel zamieszkały zagranicą obowiązany jest obrać sobie w Polsce zamieszkanie dla doręczeń. W przeciwnym

razie pisma dla niego przeznaczone pozostawione będą w aktach sprawy.

Artykuł ten odtwarza naogół art. 106 projektu Komisji Kodyfikacyjnej i — co jest zupełnie zrozumiałe — wymaga podania w zgłoszeniu wszystkich istotnych okoliczności, dotyczących wierzytelności, m. in. też stanu sprawy, co do niej toczącej się w instancji sądowej lub administracyjnej.

Art. 119. § 1. Niezwłocznie po upływie terminu do zgłoszenia się wierzycieli likwidator układa projekt listy wierzytelności.

§ 2. Wierzytelności w walucie obcej wciąga się na listę w przerachowaniu na walutę polską według kursu obowiązującego w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przeprowadzeniu likwidacji.

§ 3. Likwidator składa sądowi projekt listy wierzytelności, których nie wciągnięto na listę. Sąd po zbadaniu projektu i wysłuchaniu likwidatora ustala listę wierzytelności, a następnie niezwłocznie zawiadamia spadkobiercę i wszystkich wierzycieli o ustaleniu listy, przy czym wierzycieli pominiętych zawiadamia nadto o niewciągnięciu ich wierzytelności na listę.

Artykuł ten, poświęcony sprawie listy wierzytelności, różni się w kilku punktach od art. 107 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Według § 1 likwidator układa „projekt listy wierzytelności”, podczas gdy według Komisji sporządzał tę listę jako taką. Dalej w § 2 kurs przerachowania waluty obcej oznacza się według dnia uprawomocnienia się postanowienia o likwidacji, podczas gdy Komisja uważała za właściwy kurs dnia otwarcia spadku. Wreszcie § 3 nie krępuje likwidatora w decyzji co do podstaw niewciągnięcia wierzytelności na listę, podczas gdy Komisja zobowiązywała likwidatora do niewciągnięcia wierzytelności, której istnieniu zaprzeczył spadkobierca. W każdym razie i przy brzmieniu art. 119 należy przyjąć, że — jak to zaznaczyła Komisja w swym uzasadnieniu — nie ma przeszkód do wciągnięcia wierzytelności nie zgłoszonych, ale wykazanych przez spadkobiercę. Projekt ułożonej przez likwidatora listy

staje się definitywnie listą dopiero po aprobachie sądu (postanowienie o ustaleniu listy wierzytelności).

Art. 120. Jeżeli wierzytelność została zgłoszona po upływie terminu wyznaczonego do zgłoszeń, zgłoszenie będzie rozpoznane według przepisów poprzedzających. Czynności już dokonane obowiązują zgłaszającego wierzyciela, a jego wierzytelność, o ile będzie wciągnięta na listę, będzie uwzględniona tylko w tych podziałach funduszów masy spadkowej, które nastąpią po wciągnięciu na listę.

Ten artykuł odtwarza art. 108 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Z jego treści wynika, że zgłoszenie po upływie terminu 3-miesięcznego nie jest wzbronione, a tylko powoduje ograniczone uwzględnienie zgłoszonej wierzytelności, mianowicie w tych tylko podziałach funduszów, które nastąpią po jej wciągnięciu na listę.

Art. 121. § 1. W ciągu dwóch tygodni od dnia otrzymania zawiadomienia o ustaleniu listy wierzytelności może złożyć do sądu sprzeciw co do wciągnięcia wierzytelności na listę — spadkobierca i każdy z pozostałych wierzycieli, którzy zgłosili swoje wierzytelności, a co do odmowy wciągnięcia na listę — ten, komu odmówiono wciągnięcia zgłoszonej wierzytelności.

§ 2. Sąd orzeka o sprzeciwie po przeprowadzeniu rozprawy. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

§ 3. Postanowienie sądu nie tamuje możności wytoczenia procesu o ustalenie istnienia lub nieistnienia wierzytelności. W procesie uczestniczą spadkobierca, likwidator, wierzyciel, który zgłosił sprzeciw, i wierzyciel przeciwko któremu sprzeciw był skierowany.

Ten artykuł jest oparty na art. 109 i 110 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która jednak nie wymagała rozprawy nad sprzeciwem i wyłączyła zażalenie na postanowienie sądu. Przepisy art. 121 w związku z art. 119 należy rozumieć tak, że postanowienie sądu dotyczy tylko formalnej strony ułożonego przez likwidatora projektu listy wierzytelności, ma więc charakter (ażeby użyć terminologii dawnego procesu w b. zaborze rosyjskim) „incydentalny“ i nie przesądza sporu o istnienie lub nie-

istnienie wierzytelności Właśnie wobec tej możności odwołania się zainteresowanych uczestników do drogi procesu Komisja Kodyfikacyjna nie dopuściła zażalenia. Skoro jednak dekret zażalenie dopuścił, trzeba przyjąć, że postanowienie sądu 2 instancji ma ten sam charakter „incydentalny“ co postanowienie 1 instancji. Należy mieć na uwadze, że wyrok, który zapadnie w procesie, będzie wiązał spadkobiercę bezwarunkowo nawet po skończonej likwidacji. Zob. też art. 131.

Art. 122. Na wniosek wierzyciela, złożony w ciągu dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się postanowienia o ustaleniu listy wierzytelności, sąd po wysłuchaniu spadkobiercy może za zgodą wszystkich wierzycieli przysądzić im na własność, majątek spadkowy w miejsce zapłaty ich należności, jeżeli długi przekraczają wartość stanu czynnego spadku albo jeżeli spadkobierca wyraził na to zgodę. Nie jest wymagana zgoda wierzyciela, jeżeli jest ón jednocześnie spadkobiercą.

1. Artykuł ten, oparty na art. 111 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, podaje pierwszy sposób (prawdopodobnie mało realny) likwidacji spadku, mianowicie objęcie majątku spadkowego przez wierzycieli w miejsce zapłaty ich należności. Jeżeli bowiem (jak przytacza Komisja w swym uzasadnieniu) majątek jest przeciążony tak, że spadkobiercom nic z niego nie przypada, słuszne jest, aby wierzyciele mieli możliwość spieniężenia go według swego uznania. W tym atoli przypadku niepodobna przyznać im prawa do poszukiwania niedoboru: skoro sami obejmują realizację, ich rzeczą jest troszczyć się o uzyskanie jak największej kwoty. Wobec tego rzyjęto zasadę, że tylko za jednomyślną zgodą wierzycieli sąd może przysądzić im na własność majątek spadkowy.

2. Co do wpisu za przysądzenie wierzycielom majątku spadkowego zob. art. 92 ust. 1 p. 2, ust. 2 p. 2 i ust. 3 p. 1 przep. koszt.

Art. 123. Jeżeli wniosku o przysądzenie w przepisany terminie nie złożono albo jeżeli wniosek prawomocnie został oddalony, spadkobierca może wnieść do sądu w ciągu dwóch ty-

godni od upływu terminu do złożenia wniosku o przysądzenie lub od uprawomocnienia się postanowienia, oddalającego ten wniosek, podanie z oświadczeniem, że najpóźniej w ciągu miesiąca od daty zebrania wierzycieli wypłaci na całkowite zaspokojenie sumę, odpowiadającą przynajmniej oznaczonej w spisie inwentarza wartości stanu czynnego spadku. Do podania należy dołączyć odpisy dla wierzycieli.

Artykuł ten, naogół odtwarzający art. 112 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, podaje drugi sposób likwidacji spadku na wypadek, gdyby nie doszedł do skutku sposób przewidziany w art. 122, a mianowicie przewiduje objęcie majątku spadkowego przez spadkobiercę. Propozycja spadkobiercy w tym duchu podlega rozpatrzeniu przez zebranie wierzycieli; odnośną procedurę normują art. 124—126.

Art. 124 § 1. Sąd wyznacza zebranie wierzycieli, które winno się odbyć nie wcześniej niż po upływie miesiąca od uprawomocnienia się postanowienia o ustaleniu listy wierzytelności.

§ 2. O terminie i miejscu zebrania sąd zawiadamia wciągniętych na listę wierzycieli przynajmniej na tydzień przed terminem. Na zebranie wzywa się spadkobiercę i likwidatora.

§ 3. Zawiadamia się również wierzycieli, którzy zgłosili swoje wierzytelności, lecz nie zostali wciągnięci na listę, jeżeli w czasie właściwym złożyli sądowi dowód wytoczenia powództwa o ustalenie wierzytelności.

Artykuł ten w §§ 2 i 3 odtwarza §§ 2 i 3 art. 113 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, w §1 zaś odchyła się od projektu co do oznaczenia terminu zebrania wierzycieli. Przepis §3 łączy się z przepisem § 3 art. 121 dekretu, w którym wierzycielowi nie wciągniętemu na listę zastrzeżone jest prawo wytoczenia powództwa o ustalenie wierzytelności. Zebranie wierzycieli ma kompetencję nie tylko do rozpoznania propozycji spadkobiercy, ale i do dalszej decyzji w razie nieprzyjęcia tej propozycji (art. 127).

Art. 125. § 1. Na zebraniu pod przewodnictwem sędziego, po wysłuchaniu sprawozdania likwidatora oraz po przeprowadzo-

nej dyskusji, wierzyciele przyjmują lub odrzucają propozycję spadkobiercy.

§ 2. W głosowaniu uczestniczą wierzyciele, wciągnięci na listę z wyłączeniem jednak spadkobiercy, będącego zarazem wierzycielem spadku.

§ 3. Sędzia, po wysłuchaniu spadkobiercy, likwidatora i wierzycieli postanowi, czy będzie dopuszczony do głosowania: a) wierzyciel nie wciągnięty na listę, który wniósł powództwo o ustalenie wierzytelności, b) wierzyciel, którego wierzytelność jest zabezpieczona, lecz zabezpieczenie jest niewystarczające, c) wierzyciel, którego wierzytelność uzależniona jest od warunku zawieszającego. W tych przypadkach sędzia oznacza sumę, według której będzie obliczony głos dopuszczonego wierzyciela.

§ 4. Propozycja spadkobiercy jest przyjęta, jeżeli na nią zgodzi się większość wierzycieli, mających łącznie conajmniej trzy czwarte ogólnej sumy wierzytelności osób uprawnionych do uczestniczenia w głosowaniu.

Artykuł ten odtwarza art. 114 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tym tylko słusznym uzupełnieniem, że w § 2 wyłącza od głosowania wierzyciela, będącego też spadkobiercą. Nasuwa się pytanie, czy wierzyciela uważa się za obecnego, jeżeli oddał swój głos na piśmie, jak to wyraźnie przewiduje art. 51 prawa o postępowaniu układowym. Wydaje się, że powinno to być dopuszczone, jeżeli tylko nie zachodzi wątpliwość co do podpisu wierzyciela. Zresztą nie ma podstawy do rozróżnienia w tym punkcie obu postępowań; przeciwnie, późniejsze powinno korzystać z wcześniejszego unormowania analogicznej sytuacji.

Art. 126. Po przyjęciu propozycji i po złożeniu przez spadkobiercę do depozytu sądowego sumy, do której złożenia zobowiązał się, sąd wyda postanowienie co do objęcia spadku przez spadkobiercę.

Artykuł ten odtwarza art. 115 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

1. Do depozytu sądowego suma zaofiarowana przez spadkobiercę powinna być złożona w terminie, oznaczonym w propozycji spadkobiercy, najpóźniej zaś w ciągu miesiąca od daty zebrania wierzycieli (art. 123). Dalszy los tej sumy, t. j. jej podział między uprawnionych, normują art. 129 i nast. Nasuwa się jednak pytanie, jaka wytworzy się sytuacja, jeżeli spadkobierca nie złożył do depozytu umówionej sumy w terminie przepisanym t. j. najpóźniej w ciągu miesiąca od daty zebrania wierzycieli. Ponieważ na przypadek takiego obrotu rzeczy dekret nie przewiduje zwołania ponownego zebrania wierzycieli, wypada przyjąć, że zastosowanie znajdzie w tym przypadku art. 128, t. j. że nastąpi likwidacja spadku w trybie oznaczonym na przypadek, gdy uchwała wierzycieli inaczej co do sposobu likwidacji nie stanowi. Bądź co bądź jest tu pewna luka, którą należałoby usunąć wyraźnym przepisem.

2. Co do wpisu od objęcia spadku przez spadkobiercę zob. art. 92 ust. 1 p. 3, ust. 2 p. 3 i ust. 3 p. 2 przep. koszt.

Art. 127. § 1. Jeżeli majątku spadkowego nie przysądzono wierzycielom i jeżeli spadkobierca nie zgłosił propozycji co do wypłaty wierzycielom oznaczonej sumy albo jeżeli propozycja nie została przyjęta, na wniosek spadkobiercy, likwidatora lub wierzyciela zgromadzenie wierzycieli ustali sposób likwidacji spadku.

§ 2. Uchwała zapada większością głosów wierzycieli, mających co najmniej trzy czwarte ogólnej sumy wierzytelności osób uprawnionych do uczestniczenia w głosowaniu. Do ważności uchwały potrzebna jest nadto zgoda spadkobiercy oraz zatwierdzenie sądu.

Artykuł ten, odtwarzający art. 116 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, podaje trzeci sposób likwidacji spadku przez ustalenie go uchwałą zebrania wierzycieli — tego samego, które odrzuciło propozycję spadkobiercy, jeżeli ta była zgłoszona. Gwarancją tego, że większość wierzycieli nie działała na szkodę mniejszości, jest zatwierdzenie uchwały przez sąd. Niezależnie od tego jako gwarancja dla spadkobiercy wymaga-

na jest jego zgoda, można jednak przypuszczać, że zgoda spadkobiercy (jest to więcej niż brak sprzeciwu), rzadko da się używać, że więc i ten sposób likwidacji spadku będzie raczej nie-realny. W przewidywaniu tej ewentualności dalsze przepisy (art. 128—140) określają ostateczny sposób likwidacji.

Art. 128. § 1. Likwidacja spadku, o ile uchwała wierzycieli inaczej nie stanowi, następuje przez sprzedaż ruchomości i nieruchomości, przez ściągnięcie wierzytelności od dłużników i zrealizowanie innych praw majątkowych, wchodzących w skład spadku.

§ 2. Sprzedaż odbywa się według przepisów kodeksu postępowania cywilnego o sprzedaży w drodze egzekucji.

§ 3. Sprzedaż może być dokonana także przez likwidatora z zezwolenia sądu na warunkach przez sąd ustalonych.

§ 4. Spadkobierca nie jest wyłączony z liczby nabywców.

1. Artykuł ten, odtwarzający art. 117 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, daje realną podstawę do przeprowadzenia likwidacji spadku. Wydaje się jednak, że § 1 powinien być uzupełniony w myśl wywodów, zamieszczonych w obj. 1 do art. 126 (np. „Jeżeli spadkobierca nie złożył w przepisany termin zaofiarowanej sumy do depozytu sądowego i jeżeli uchwała wierzycieli inaczej nie stanowi, likwidacja spadku następuje“ i t. d.).

2. Od zasady, że sprzedaż majątku ruchomego i nieruchomości dokonywa się według przepisów egzekucyjnych, uczyniony został wyjątek o tyle, że spadkobiercy nie wyłącza się z liczby nabywców. Wynika to z sytuacji prawnej spadkobiercy beneficjalnego, którego majątek osobisty nie łączy się z majątkiem spadkowym i którego odpowiedzialność za długi spadkodawcy ograniczona jest do majątku spadkowego.

3. Co się tyczy ściągnięcia należności od dłużników i zrealizowania innych praw majątkowych, to o ile likwidator nie uzyska zaspokojenia tych aktywów, realizować je będzie w drodze egzekucji (art. 629—652 k. p. c.).

Art. 129. Po złożeniu przez spadkobiercę sumy, do której złożenia zobowiązał się, albo przy przeprowadzeniu likwidacji sąd dokona podziału funduszków między wierzycieli jednorazowo lub kilkakrotnie w miarę postępującej likwidacji.

Ten artykuł, odtwarzający art. 118 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, rozpoczyna szereg przepisów o podziale sum, uzyskanych z realizacji majątku spadkowego, w miarę wpływu funduszków.

Art. 130. Podział funduszków, osiągniętych ze sprzedaży nieruchomości, będzie dokonany przed podziałem innych funduszków albo jednocześnie.

Artykuł ten odtwarza art. 119 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu wyjaśnia, że podział sumy uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości wywołuje cały szereg kwestyj spornych, wskutek czego przed uprawomocnieniem się planu podziału nie wiadomo, jaka suma będzie przekazana do funduszków, pochodzących z innych źródeł; wskazane więc jest w razie potrzeby dokonać podziału funduszu, pochodzącego ze sprzedaży nieruchomości, razem z podziałem innych funduszków. Nie wprowadzono jednak pod tym względem przepisu bezwzględnie obowiązującego, lecz pozostawiono uznaniu sądu, w jakim czasie podział funduszków ma być przeprowadzony. W sprawach bowiem prostych można połączyć obydwie podziały. Szczegółowe przepisy co do sposobu podziału sum uzyskanych z likwidacji spadku wzorowane są na przepisach prawa egzekucyjnego i upadłościowego.

Art. 131. W podziale będą uwzględnione wierzytelności, nie wciągnięte na listę lub wykreślone z listy na skutek sprzeciwów, jeżeli przed przystąpieniem do podziału złożony będzie dowód, że wierzyciel wytoczył proces o ustalenie wierzytelności.

Przepis ten (naogół odtwarzający art. 120 projektu Komisji Kodyfikacyjnej) jest konsekwencją przepisu art. 121 § 3; dla wierzyciela należy zarezerwować odpowiednią kwotę na przypadek, gdyby jego powództwo zostało uwzględnione.

Art. 132. § 1. O sporządzeniu planu podziału sąd zawiadamia spadkobiercę i wierzycieli.

§ 2. W ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia zawiadomienia spadkobierca i każdy wierzyciel może zgłosić zarzuty przeciwko planowi podziału.

§ 3. W razie wniesienia zarzutów sąd po wysłuchaniu osób zainteresowanych plan zatwierdzi albo odpowiednio zmieni.

§ 4. Jeżeli zarzutów nie wniesiono w terminie przepisanym, sąd zarządzi wykonanie planu.

Artykuł ten naogół odtwarza art. 121 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Na postanowienie sądu, zatwierdzające lub zmieniające plan, w myśl art. 34 k. p. n. służy **z a ż a l e n i e**.

Art. 133 § 1. Z ceny osiągniętej za nieruchomość oraz za rzeczy, które stosownie do kodeksu postępowania cywilnego ulegają egzekucji według przepisów o egzekucji z nieruchomości, zaspokojone będą w następującej kolejności:

1) koszty niezbytkownego pogrzebu spadkodawcy, o ile nie mogą być zaspokojone z innych źródeł;

2) koszty związane z wystawieniem nieruchomości na licytację, a mianowicie: opłaty sądowe, koszty opisu, oszacowania i ogłoszeń, a nadto wynagrodzenie likwidatora, o ile nie może być zaspokojone z innych źródeł;

3) należności pracowników zatrudnionych w sprzedanej nieruchomości lub w przedsiębiorstwach, znajdujących się na tej nieruchomości i wchodzących w skład spadku, byleby nie przewyższały rocznej należności pracownika;

4) podatki i inne daniny publiczne, należne ze sprzedanych nieruchomości za bieżący rok kalendarzowy oraz za dwa lata poprzedzające wraz z dodatkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi;

5) należności instytucji ubezpieczeń społecznych z tytułu ubezpieczenia pracowników, wymienionych w pkt. 3, za rok ostatni przed licytacją;

6) wierzytelności i prawa, zabezpieczone hipotecznie (również i raty amortyzacyjne) przed otwarciem spadku lub na podstawie umowy zawartej ze spadkodawcą, w kolejności według przepisów prawa rzeczowego;

7) podatki i inne daniny publiczne; nie wymienione w pkt. 4 i 5 a stanowiące dług spadkowy, zaległe za rok ostatni przed licytacją, wraz z dodatkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi.

§ 2. Pozostała reszta dołączona będzie do ceny, osiągniętej z innych źródeł.

§ 3. Sprzedaż, dokonana w postępowaniu likwidacyjnym, ma te same skutki prawne, jakie ma sprzedaż w postępowaniu egzekucyjnym.

§ 4. Sprzedaż z wolnej ręki nie narusza praw, korzystających z rzeczowego zabezpieczenia na nieruchomości.

§ 5. Jeżeli sumy przeznaczone do podziału nie wystarczą na zaspokojenie w całości wszystkich należności, należności dalszej kategorii będą uiszczone dopiero po zupełnym zaspokojeniu należności poprzedzającej kategorii, a gdy majątek nie wystarcza na pokrycie w całości wszystkich należności tej samej kategorii, należności te będą zaspokojone stosunkowo do wysokości każdej z nich.

Artykuł ten różni się nieco od art. 122 projektu Komisji Kodyfikacyjnej w pewnych nieistotnych szczegółach. „Inne źródła“, o których wspominają § 1 p. 1 i § 2, są to: sprzedaż rzeczy ruchomych nie obciążonych zastawem oraz realizacja wierzytelności i praw majątkowych.

Art. 134. § 1. Z ceny osiągniętej ze sprzedaży rzeczy ruchomej, obciążonej prawem zastawu, będą zaspokojone w następującej kolejności:

1) koszty sprzedaży rzeczy;

2) podatki i inne daniny publiczne, należne ze sprzedanej rzeczy za bieżący rok kalendarzowy oraz za dwa lata poprzedzające, wraz z dodatkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi;

3) wierzytelności zabezpieczone prawem zastawu na sprzedanej rzeczy.

§ 2. Pozostała reszta dołączona będzie do sumy osiągniętej z innych źródeł.

§ 3. Jeżeli suma przeznaczona do podziału nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności, należności dalszej kategorii będą uiszczone dopiero po zupełnym zaspokojeniu należności poprzedzającej kategorii, a gdy majątek nie wystarcza na pokrycie w całości wszystkich należności tej samej kategorii, należności te będą zaspokojone stosunkowo do wysokości każdej z nich.

Ten artykuł nie ma odpowiednika w projekcie Komisji Kodyfikacyjnej i jest owocem samoistnej twórczości dekretu (por. zresztą art. 511 k. h.). Przepis § 3 jest zupełnie identyczny z § 5 art. 133, wystarczyłoby przeto powołanie się, że przepis § 5 artykułu poprzedzającego ma tu zastosowanie; co do tego zob. też obj. do art. 135.

Art. 135. § 1. Z funduszków, osiągniętych z innych źródeł, będą zaspokojone w następującej kolejności:

- 1) koszty niezbytkownego pogrzebu spadkodawcy;
- 2) koszty sprzedaży majątku, koszty likwidacji i zarządu spadku, nie wyłączając powstałych w czasie postępowania likwidacyjnego podatków i danin publicznych wraz z dodatkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi oraz powstałych w tymże czasie należności z tytułu umów o pracę, o ile należności te nie zostały pokryte z bieżących wpływów;
- 3) należności przypadające za rok ostatni pracownikom domowym, lecz tylko z sum uzyskanych ze sprzedaży urządzenia domowego, oraz pracownikom przedsiębiorstwa, lecz tylko z sum uzyskanych z tego przedsiębiorstwa;
- 4) koszty ostatniej choroby spadkodawcy;
- 5) podatki i inne daniny nie wymienione w pkt. 2, należne za rok ostatni wraz z dodatkami za zwłokę i kosztami egzekucyjnymi;
- 6) należności instytucji ubezpieczeń społecznych, powstałe

z tytułu ubezpieczenia pracowników, wymienionych w pkt. 3, za rok ostatni;

- 7) inne należności przypadające od spadkodawcy;
- 8) wierzytelności z tytułu zachowku;
- 9) wierzytelności z tytułu zapisów.

§ 2. Jeżeli suma przeznaczona do podziału nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności, należności dalszej kategorii będą uiszczone dopiero po zupełnym zaspokojeniu należności poprzedzających kategorii, a gdy majątek nie wystarcza na pokrycie wszystkich należności tej samej kategorii, należności te będą zaspokojone stosunkowo do wysokości każdej z nich.

Artykuł ten różni się nieco od art. 123 projektu Komisji Kodyfikacyjnej w pewnych kategoriach.

Przepis § 2 jest zupełnie identyczny z § 5 art. 133 i § 3 art. 134, wystarczyłoby przeto powołanie się na te przepisy albo wyodrębnienie go jako wspólnego dla art. 133, 134 i 135.

Art. 136. Sumy, przypadające na wierzytelności sporne albo na wierzytelności warunkowe, co do których warunek nie ziścił się jeszcze, będą pozostawione w depozycie sądowym.

1. Przepis ten, odtwarzający art. 124 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, odpowiada zasadom prawa egzekucyjnego i upadłościowego.

2. Co do wpisu za przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego przez podział sum zob. art. 92 ust. 1 p. 1 i ust. 3 przep. koszt.

Art. 137. § 1. Nadwyżkę, która pozostanie po dokonaniu podziału, wydaje się spadkobiercy.

§ 2. Wierzyciele, których wierzytelności zostały pominięte przy podziale, mogą dochodzić swoich należności z nadwyżki, przypadającej spadkobiercy.

§ 3. Jeżeli nie mogą odzyskać swoich należności z nadwyżki, mają prawo dochodzić ich tylko od zapisobierców w grani-

cach wartości otrzymanych przez nich zapisów. Roszczenie przeciwko zapisobiercom przedawnia się z upływem lat trzech od ukończenia likwidacji.

Artykuł ten odtwarza art. 125 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Nadwyżka, która w zasadzie należy się spadkobiercy, służy na zaspokojenie tych wierzytelności, które przy podziale zostały pominięte bądź dlatego, że wierzyciele wcale się nie zgłosili, bądź dlatego, że nie uwzględniono ich przy podziale. Jeżeli i tym razem nie zabezpieczą swych praw, pozostanie im tylko regres do zapisobierców, którzy odpowiadają w ciągu trzech lat od ukończenia likwidacji — oczywiście tylko w granicach wartości otrzymanych zapisów.

Art. 138. § 1. Likwidatorowi należy się wynagrodzenie i zwrot wydatków; wysokość wynagrodzenia i wydatków oznacza sąd.

§ 2. Jeżeli likwidatorem jest spadkobierca, wynagrodzenie będzie mu przyznane, o ile sąd uzna to za słuszne ze względu na okoliczności sprawy.

§ 3. Likwidator traci prawo do otrzymania wynagrodzenia i zwrotu wydatków, jeżeli nie zażąda ich przed przystąpieniem do ostatniego podziału.

Artykuł ten, odtwarzający art. 126 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, nie rozstrzyga nasuwającego się tu pytania, czy i komu służy zażalenie na postanowienie sądu w przedmiocie wynagrodzenia i zwrotu wydatków likwidatora. Zgodnie z istotną myślą art. 34 k.p.n. należy przyjąć, że zażalenie służy likwidatorowi, spadkobiercy i wierzycielom.

Art. 139. Mienie, które będzie ujawnione po dokonaniu podziałów, o ile wszystkie wierzytelności nie zostały zaspokojone, poddane będzie likwidacji stosownie do powyższych przepisów. Likwidacja ta może być zarządzona również na wniosek wierzyciela, którego należność była wciągnięta na listę wierzytelności i nie została w całości zaspokojona.

Artykuł ten odtwarza art. 127 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w jego uzasadnieniu przytoczyła, co następuje: Ukończenie likwidacji nie powinno narażać wierzycieli na utratę niedoboru, jaki mógłby się okazać w jej wyniku, a przeto na ich dalsze zaspokojenie powinien być obrócony majątek, który zostanie ujawniony po dokonaniu podziałów. Obowiązuje więc ta sama zasada, jaką przyjęło prawo upadłościowe na przypadek, gdy likwidacja i podział nie doprowadziły do całkowitego zaspokojenia wierzycieli. Wskutek tego wprowadza się dodatkową likwidację. Nie zarządza się jej jednak z urzędu, nie jest bowiem wyłączone, że należności wierzycieli zgasły wskutek zrzeczenia się nadwyżki lub innej okoliczności. Wobec tego zarządza się ją tylko na wniosek, do którego zgłoszenia uprawniony jest nie tylko ten, kto może żądać przeprowadzenia likwidacji, lecz także wierzyciel, którego należność była wciągnięta na listę, ale nie została w całości zaspokojona. Dodatkową likwidację wypadnie przeprowadzić, oczywiście, według przepisów o likwidacji i wobec tego należy zwołać zebranie wierzycieli, spadkobierca może objąć ujawniony majątek za zapłatą jego wartości itd.

Art. 140. Zawieszona egzekucja z przedmiotów poddanych likwidacji będzie umorzona po ukończeniu likwidacji.

Artykuł ten odtwarza art. 128 projektu Komisji Kodyfikacyjnej.

Wiadomo z art. 116 §§ 1 i 2, że już od chwili zgłoszenia wniosku o likwidację zachodzi celowość a nawet konieczność zawieszenia egzekucji ze strony pojedynczych wierzycieli spadkodawcy. Z chwilą ukończenia likwidacji zawieszona egzekucja będzie już bezprzedmiotowa i dlatego umarza się ją.

R o z d z i a ' XIII

Dział spadku.

Rozdział XIII zawiera 23 artykuły, podczas gdy oddział 14 projektu Komisji Kodyfikacyjnej o dziale spadku zawierał tylko 15 artykułów (135 — 149). Już z tego widać, że w tej materii

dekret o postępowaniu spadkowym operuje pewnymi samodzielными koncepcjami. Przede wszystkim należy zaznaczyć, że materialną podstawą przepisów dekretu jest nowe prawo spadkowe, które w art. 60 — 68 (dział III, rozdział V, oddział 2 zawiera podstawowe postanowienia o dziale spadku. Art. 60 tego prawa stanowi: „§ 1. Każdy spadkobierca może żądać działu spadku. § 2. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o zniesieniu współwłasności“. W tym zaś przedmiocie przepisy materialne mieszczą się w prawie rzeczowym (art. 93 — 99). Natomiast przepisy procesowe o zniesieniu współwłasności mieszczą się w dekrete z dn. 28 listopada 1946 r. o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego: są to art. 29 — 48. Otóż znaczna część tych ostatnich przepisów, mianowicie art. 29 § 2, 32 — 36, 39 § 2, 40 — 48, jest bądź dosłownie, bądź ze zmianą co najwyżej kilku słów powtórzona w dekrete o postępowaniu spadkowym (co będzie uwydatnione przy rozbiorze odnośnych artykułów). Byłoby zatem prostsze, gdyby zamiast powtórzenia tych artykułów powołano je jako mające zastosowanie wprost lub odpowiednio.

Art. 141. § 1. Postępowanie o dział spadku sąd wszczyna na wniosek osoby uprawnionej do żądania działu.

§ 2. O wszczęciu postępowania sąd zawiadamia osoby zainteresowane, a w szczególności wszystkich znanych spadkobierców oraz nabywców praw spadkowych.

§ 3. Jeżeli uczestnikami postępowania są spadkobiercy, których prawa do spadku nie były poprzednio stwierdzone, sąd stwierdza ich prawa do spadku w toku postępowania działowego, stosując przepisy o stwierdzeniu praw do spadku.

Artykuł ten tylko w § 1 odpowiada art. 135 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, natomiast §§ 2 i 3 są nowe.

1. Przepis § 1 jako osobę uprawnioną do wniosku ma niewątpliwie na myśli spadkobiercę i nabywcę jego praw, a to na podstawie art. 60 § 1 i art. 167 § 3 prawa spadkowego

(„nabywca wstępuje w prawa i obowiązki spadkowe zbywcy“). Czy osobą uprawnioną jest także wykonawca testamentu?

Według art. 140 § 1 prawa spadkowego „wykonawca testamentu obowiązany jest stosownie do woli spadkodawcy wykonać rozporządzenie zamieszczone w testamencie“. Wynika stąd, że, jeżeli testator zlecił mu wszczęcie postępowania o dział spadku, tym samym jest on osobą uprawnioną do żądania działu. Tym bardziej będzie osobą uprawnioną, jeżeli testator zlecił mu dokonanie działu na podstawie udzielonych mu wskazówek, bądź bez wskazówek, co właściwie sprowadzałoby się do sporządzenia projektu działu, podobnie jak to może uczynić sam spadkobierca w myśl art. 142 § 1 dekretu.

2. Przepis § 2 jest właściwie zbędny, ponieważ wynika już z ogólnych zasad art 13 i 24 k.p.n. O ile chodzi o nabywcę praw spadkowych, to jego legitymacją musi być akt notarialny (art. 167 § 2 prawa spadkowego). Przepis § 3 należy uznać za celowy, gdyż upraszcza on rzecz przez załatwienie prejudycjalnej kwestii stwierdzenia praw do spadku w toku postępowania działowego, nie odsyłając tej kwestii do osobnej procedury. Projekt Komisji był zbyt wymagający, żądał bowiem, ażeby zgłaszający wniosek o dział miał za sobą prawomocne postanowienie o stwierdzeniu jego praw spadkowych.

3. Co do wpisu od wniosku o dział spadku zob. art. 90 ust. 1 p. 2 przep. koszt.

Art. 142. § 1. Zgłaszający wniosek o dział spadku powinien wskazać majątek, który ma być podzielony, a nadto złożyć testament; jeżeli był sporządzony. Może również złożyć projekt działu.

§ 2. W przypadku gdy wniosek dotyczy nieruchomości, do wniosku należy dołączyć dokument, stwierdzający prawo własności spadkodawcy:

Przepis § 1 tego artykułu różni się od art. 138 projektu Komisji Kodyfikacyjnej tym, że nie wymaga od spadkobiercy złożenia postanowienia o stwierdzeniu jego praw do spadku.

Wnioskodawca powinien wskazać majątek, który ma być podzielony, ponieważ w myśl art. 61 prawa spadkowego aczkolwiek „dział spadku powinien obejmować cały spadek, jednakże z ważnych powodów może być ograniczony do części spadku“. Powodem takiego ograniczenia może być fakt, że spadkobiercy już dokonali między sobą dobrowolnie działu części majątku spadkowego. Przepis § 2 jest powtórzeniem § 2 art. 29 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności; różnica — w ostatnim wyrazie: tu „spadkodawcy“, tam „uczestnika“ (zob. obj. wstępne przed art. 141).

Art. 143. Na skutek wniosku o dział sąd wyznacza rozprawę.

Ten artykuł odtwarza art. 138 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. To samo zresztą głosi i art. 32 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności (zob. obj. wstępne przed art. 141).

Art. 144. Na żądanie uczestnika działu, zgłoszonego nie później niż na pierwszej rozprawie, sąd spadku może przekazać sprawę sądowi grodzkiemu, w którego okręgu znajduje się majątek spadkowy lub jego znaczna część, albo sądowi, w którego okręgu zamieszkują wszyscy uczestnicy. Jeżeli poprzednio nie były stwierdzone prawa spadkobierców do spadku, przekazanie sprawy może nastąpić dopiero po stwierdzeniu tych praw przez sąd spadku.

Ten artykuł z wyjątkiem ostatniego zdania odtwarza art. 131 projektu Komisji Kodyfikacyjnej, która w uzasadnieniu zaznacza, że przepis ten ma na celu ułatwienie postępowania, gdyż często zachodzi potrzeba dokładnego zbadania stosunków, dotyczących majątku spadkowego, a czynność tę może należyście wykonać tylko sąd, w którego okręgu majątek jest położony. Przekazanie zaś postępowania sądowi, w którego okręgu mieszkają wszyscy spadkobiercy, stanowi dla nich udogodnienie. Miano jednak na względzie, że w pewnych przypadkach sąd spadku powinien sam rozpoznać sprawę, pomimo iż zacho-

dążą okoliczności uzasadniające przekazanie, i dlatego nie przyjęto przekazania obowiązkowego, lecz pozostawiono je u z n a n i u są d u s p a d k u . Rozpoznanie przez sam ten sąd wtedy zwłaszcza jest konieczne, gdy majątek znajduje się w kilku okręgach sądowych, a trudno oznaczyć, w którym z nich położona jest znaczniejsza część, albo gdy oznaczenie sched nie jest łatwe. Ostatnie zdanie art. 144 pozostaje w ścisłym związku z § 3 art. 141 i jest jego konsekwencją.

Art. 145. W razie sporu co do praw spadkowych uczestników sąd może zawiesić postępowanie działowe do czasu rozstrzygnięcia tego sporu w drodze procesu, jeżeli podniesione zarzuty uzna za istotne.

Ten artykuł stanowi zastosowanie art. 34 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności („W razie sporu co do prawa własności sąd może zawiesić postępowanie do czasu rozstrzygnięcia tego sporu“) z dodatkiem wziętym z art. 76 dekretu o postępowaniu spadkowym („jeżeli podniesione zarzuty uzna za istotne“). Jednak w zastosowaniu do postępowania spadkowego przepis taki jak art. 145 nie jest odpowiedni ze względu na odmienną koncepcję dekretu w art. 141 § 3. Skoro bowiem sąd przeprowadza stwierdzenie praw do spadku w toku postępowania działowego i stosuje odpowiednio w tej mierze przepisy, to zastosowanie z tego tytułu znajduje art. 76, który rzecz w zupełności reguluje, tak iż art. 145 jest zbędny. Co najwyżej mógłby on stanowić, że sąd, zawieszając postępowanie w przedmiocie stwierdzenia praw spadkowych do czasu rozstrzygnięcia sporu co do tych spraw w drodze procesu, zawiesza równocześnie postępowanie działowe.

Art. 146. W toku postępowania sąd winien nakłaniać uczestników do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mogące do tego doprowadzić.

Ten artykuł odtwarza dosłownie art. 33 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności

ści. Jest on właściwie zbędny wobec art. 4 i 21 k. p. n. w związku z art. 239 k. p. c.

Art. 147. § 1. Postanowienie działowe zapada na podstawie zgodnego oświadczenia wszystkich spadkobierców, jeżeli wskutek tego nie będą naruszone interesy uczestników, nie mających pełnej zdolności do działań prawnych lub nieobecnych oraz prawa osób trzecich lub przepisy prawne, a nadto gdy przedmiotem działu jest nieruchomości — jeżeli podział jej nie jest sprzeczny z interesem społeczno-gospodarczym.

§ 2. Jednakże, jeżeli przedmiotem podziału w naturze jest nieruchomości ziemskiej, sąd przed wydaniem postanowienia winien zasięgnąć opinii powiatowej władzy ziemskiej co do żywotności gospodarstw, mających powstać w wyniku projektowanego podziału.

Artykuł ten odtwarza art. 35 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności.

Art. 148. W braku podstaw do wydania postanowienia działowego według przepisów artykułu poprzedzającego postanowienie będzie wydane według przepisów poniższych.

Artykuł ten odtwarza dosłownie art. 36 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności.

Art. 149. Spadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny i majątkowy, dane dotyczące korzystania przez nich z majątku spadkowego przed działem oraz inne okoliczności, mogące mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy z nich ma ze spadku otrzymać.

Ten artykuł, będący owocem samoistnej twórczości dekretu o postępowaniu spadkowym, jest celowy z uwagi na konieczność wzięcia pod uwagę przy działu spadku okoliczności indywidualnych oraz interesu społeczno-gospodarczego (por. art. 14 § 1 i 152 § 3).

Art. 150. Skład i wartość majątku, ulegającego działowi, będą ustalone przez sąd. Jednakże, jeżeli zachodzi spór co do tego, czy poszczególne przedmioty należą do spadku, sąd może ode-

słać uczestników na drogę postępowania spornego.

1. Zdanie 1-e tego artykułu odwarza § 1 art. 147 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Materiał do ustalenia dostarczają sądowi oczywiście uczestnicy, nawet gdy ich oświadczenia co do tego nie są zgodne. W swoich ustaleniach sąd musi baczyć, ażeby nie doznały naruszenia te same prawa i interesy, których zachowanie zastrzeżone jest w art. 147 dekretu w przypadku zgodnego oświadczenia wszystkich spadkobierców.

2. Zdanie 2-e art. 150 należy rozumieć tak, że spór o własność poszczególnych przedmiotów wynika z powodu oświadczenia jednego z uczestników, że dany przedmiot należy do niego, a nie do spadku. Wówczas sąd „może“, ale nie musi, odesłać strony na drogę procesu; zależy to od istoty spornych okoliczności (por. art. 76).

Art. 151. §1 Sąd w postępowaniu działowym rozstrzyga również o wyrównaniu przysporzeń, o zachawkach oraz o zmniejszeniu zapisów jako też o wzajemnych roszczeniach między uczestnikami działu z tytułu wspólnego posiadania, pobranych dochodów, poczynionych nakładów i spłaconych długów spadkodawcy, chyba że roszczenia te zostały już prawomocnie rozstrzygnięte w innym postępowaniu albo że co do nich toczy się odrębne postępowanie wszczęte przed postępowaniem działowym. Sąd może jednak co do tych roszczeń odesłać uczestników na drogę postępowania spornego.

§ 2. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia działowego uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie poprzedzającym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu działowym.

§ 3. Jeżeli zachodzi spór co do istnienia lub ważności zapisu, sąd zawiesza postępowanie do czasu rozstrzygnięcia tego sporu w drodze postępowania spornego, o ile podniesione zarzuty ze względu na okoliczności sprawy uzna za istotne.

1. W artykule tym przepisy §§ 1 i 3 oparte są na art. 112 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Przepisy te wynikają z samej istoty rzeczy, w działach bowiem nie można ograniczyć się

do postanowień o tym, komu i jak przydzielić poszczególne przedmioty spadkowe. Należy uwzględnić przewidziane w prawie spadkowym powroty czyli — według terminologii nowego prawa — „wyrównać przysporzenia“ t. j. to, co spadkobierca otrzymał od spadkodawcy za jego życia a co mu się wlicza w część spadkową. Nie można też pominąć zapisów, które mogą wobec niewystarczalności majątku spadkowego ulec zmniejszeniu, jako też zachowków. Wreszcie konieczne jest uregulowanie roszczeń, jakie spadkobiercy wzajemnie do siebie podnoszą z tytułu nakładów. spleconych długów spadkowych i po branych przed działem dochodów i w ogóle z tytułu wspólnego posiadania. Niektóre z tych roszczeń, ze względu na okoliczności sprawy, mogą wywoływać na tyle skomplikowane spory, że celowym przedstawia się odesłanie ich na drogę procesu.

2. Przepis § 2 stanowi nowość legislacyjną; ma on chwalebny cel położenia tamy przyszłym procesom między uczestnikami. Tym samym nie może być stosowany w przypadkach, gdy zainteresowany nie został wezwany do uczestniczenia (zob. art. 13 k. p. n.); wówczas może swych roszczeń dochodzić w drodze postępowania spornego (art. 44 k. p. n.).

Art. 152. § 1. Sąd określi w postanowieniu działowym, co ze spadku przypada na schedę każdego spadkobiercy.

§ 2. Jednakże, jeżeli ma być dokonany podział w naturze nieruchomości ziemskiej, należy co do możliwości i sposobu jej podziału zasięgnąć opinii biegłego a nadto przesłać projekt podziału do powiatowej władzy ziemskiej dla wyrażenia opinii co do żywotności gospodarstw, mających powstać w wyniku projektowanego podziału.

§ 3. Przy układaniu sched należy w miarę możliwości dążyć, aby była uszanowana wola spadkodawcy wyrażona w testamencie, a w braku jej aby w skład każdej schedy wcsodziła ta sama ilość ruchomości, nieruchomości, praw lub wierzytelności. Zawsze należy mieć na uwadze interes społeczno-gospodarczy, a w szczególności należy unikać sprzecznego z tym interesem;

rozdrabniania nieruchomości ziemskich i przedsiębiorstw.

§ 4. Różnice wartości poszczególnych sched będą wyrównane w drodze dopłaty.

§ 5. Można przyznać łączną schedę kilku spadkobiercom za ich zgodą.

1. W tym artykule §§ 1, 3, 4 i 5 oparte są na art. 143 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tym uzupełnieniem, że w § 3 załączono dążenie w miarę możliwości, aby przy układaniu sched była uszanowana wola spadkodawcy, i kierowanie się interesem społeczno-gospodarczym. W razie wyznaczenia dopłaty (§ 4) sąd oznaczy też termin jej uiszczenia, wysokość odsetek i sposób zabezpieczenia (art. 163 § 1).

Przepis § 2 odtwarza art. 39 § 2 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności.

2. Projekt Komisji Kodyfikacyjnej przewidywał przy podziale nieruchomości w naturze ewentualność ustanowienia w razie potrzeby na jednej wydzielonej części służebności na rzecz innej części jako też przypadek, gdy do nieruchomości przywiązana jest służebność i zachodzi potrzeba uregulowania jej wykonywania, a nawet zniesienia odnośnie niektórych części, jeżeli wykonywanie ma się odbywać tylko na pewnej części lub na rzecz pewnej części. Dekret o postępowaniu spadkowym pominął te przypadki, jednak w ramach art. 152 wypada zastosować podobne rozwiązanie. Podłoże materialne dla takiego rozwiązania znajdujemy w art. 172—174 prawa rzeczowego. Art. 172 stanowi: „W razie podziału nieruchomości władnącej służebności utrzymuje się w mocy na rzecz każdej z części, utworzonych przez podział; jednakże, gdy służebność idzie na korzyść tylko jednej lub kilku z nich, właściciel nieruchomości służebnej może żądać zwolnienia jej od służebności względem części pozostałych“. Art. 173 głosi: „W razie podziału nieruchomości służebnej służebność utrzymuje się w mocy na częściach, utworzonych przez podział; jednakże gdy wykonywanie służebności ogranicza się do jednej lub kilku z nich, właściciele

pozostałych części mogą żądać zwolnienia ich od służebności“. Wreszcie art. 174 stanowi: „Jeżeli wskutek podziału nieruchomości władnącej lub służebnej sposób wykonywania służebności wymaga zmiany, będzie on w braku porozumienia stron ustalony przez sąd“. Należy wobec tych przepisów przyjąć, że zmiana w korzystaniu ze służebności ustalona będzie przez sąd w postępowaniu niespornym. Ponadto art. 96 prawa rzeczowego stanowi, że sąd może zarządzić obciążenie nieruchomości, utworzonych przez podział, potrzebnymi służebnościami gruntowymi oraz, jeżeli okaże się to konieczne, wyrównanie nieznacznych różnic wartości przez dopłaty pieniężne“.

Art. 153. Jeżeli ma być dokonany podział w naturze nieruchomości, projektowany sposób podziału jej na części winien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad, obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Artykuł ten odtwarza art. 40 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności. Wypada zwrócić uwagę na różnicę między art. 153 a przepisem § 2 art. 152, który dotyczy podziału w naturze nieruchomości tylko ziemskiej, a nie w ogóle nieruchomości — jak art. 153. Przez powołanie „zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych“ należy rozumieć przepis art. 5 prawa o księgach wieczystych.

Art. 154. W przypadku, gdy przepisy prawa wymagają uprzedniego zatwierdzenia planu podziału nieruchomości przez władze administracyjne, sąd przesyła sporządzony przez biegłego plan projektowanego podziału tym władzom do zatwierdzenia.

Artykuł ten odtwarza dosłownie art. 41 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności.

Art. 155. W razie wprowadzenia przez władze administracyjne w planie projektowanego podziału zmian lub poprawek sąd stosownie do okoliczności albo dokona podziału nieruchomości

ści zgodnie ze zmienionym planem albo odstąpi od podziału w naturze.

Ten artykuł odtwarza dosłownie art. 42 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności. Z treści tego artykułu wynika, że jest to dalszy ciąg art. 154 i powinienby stanowić jego § 2.

Art. 156. Na zgodny wniosek wszystkich spadkobierców sąd przeprowadzi losowanie sched, jeżeli uzna, że wyniki losowania nie mogłyby naruszyć interesu społeczno-gospodarczego. Sposób losowania określa sąd.

Ten artykuł wprowadza koncepcję losowania zgodnie zarówno z art. 43 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności jak i z art. 144 projektu Komisji Kodyfikacyjnej. Różnica polega na tym, że według projektu losowanie ma się odbywać po uprzednim wydaniu przez sąd postanowienia o ustaleniu sched, a art. 156 uzależnia losowanie od nienaruszalności interesu społeczno-gospodarczego. Losowanie nie jest wskazane, gdy schedy są ułożone z obowiązkiem dopłat a zachodzą różnice w stopniu odpowiedzialności poszczególnych spadkobierców za dopłaty.

Art. 157. W przypadku zgodnego wyboru sched przez spadkobierców lub przeprowadzenia losowania sąd przyznaje w postanowieniu działowym poszczególnym spadkobiercom schedy według ich wyboru lub wyniku losowania.

Ten artykuł stanowi odpowiednie zastosowanie art. 44 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności. Postanowienie, przyznające oznaczone schedy oznaczonym spadkobiercom, jest postanowieniem działowym (art. 152 § 1), kończącym postępowanie w przedmiocie działu spadku w naturze.

Art. 158. § 1. Jeżeli podział w naturze nie może być dokonany, sąd wyda postanowienie, w którym nakaże w celu do-

konania działu sprzedaż rzeczy mających cenę rynkową lub giełdową z wolnej ręki, a wszelkich innych — z licytacji publicznej.

§ 2. W postanowieniu tym sąd może określić, jakie części sumy, która zostanie uzyskana ze sprzedaży, przypadną poszczególnym uczestnikom oraz rozstrzygnąć o wzajemnych roszczeniach uczestników.

§ 3. Na postanowienie sądu drugiej instancji, nakazujące sprzedaż rzeczy, służy skarga kasacyjna.

1. Artykuł ten stanowi odpowiednie zastosowanie art. 45 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności. Można przypuszczać, że w praktyce najczęściej sąd najprzód nakaze sprzedaż rzeczy podlegających działowi i dopiero po wyjaśnieniu sumy uzyskanej ze sprzedaży przystąpi do rozstrzygnięcia o wzajemnych roszczeniach uczestników, w następstwie czego oznaczy części poszczególnych uczestników, w zależności bowiem od wysokości uzyskanej sumy uczestnicy będą skłonni do zgodnego załatwienia działu.

2. Przepis § 3 w skróceniu zawiera tę samą myśl, jaką przedstawia § 3 art. 45 przy zniesieniu współwłasności, głoszący, że „postanowienie o sprzedaży rzeczy uważa się zawsze za postanowienie kończące postępowanie, chociażby nie zawierało rozstrzygnięcia co do podziału sumy, jaka ma być uzyskana ze sprzedaży, oraz o wzajemnych roszczeniach uczestników“. Dopuszczenie skargi kasacyjnej jest uzasadnione tym życiowym argumentem, że po sprzedaniu rzeczy już nie można wskrzesić sytuacji, umożliwiających podział w naturze.

Art. 159. Na zgodny wniosek wszystkich spadkobierców sąd nakaze także sprzedaż rzeczy z licytacji publicznej bez badania możliwości ich podziału oraz ustalania ich wartości.

Ten artykuł odtwarza dosłownie art. 46 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności. Okazuje się, że sprzedaż z licytacji publicznej dopuszczona jest nie tylko wówczas, jeżeli podział w naturze nie może być doko-

nany, o czym mówi art. 158 § 1, ale także na zgodny wniosek wszystkich spadkobierców.

Art. 160. § 1. Sprzedaż rzeczy odbywa się według przepisów kodeksu postępowania cywilnego o zsekucji.

§ 2. Spadkobierca nie składa rękojmi.

Artykuł ten odtwarza art. 47 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności.

Art. 161. Jeżeli postanowienie o sprzedaży rzeczy nie zawierało rozstrzygnięcia co do podziału sumy i co do zgłoszonych wzajemnych roszczeń uczestników, sąd wyda w tym przedmiocie, po dokonaniu sprzedaży, odrębne postanowienie.

Artykuł ten odtwarza art. 48 przepisów procesowych o zniesieniu współwłasności. Rzecz prosta, że postanowienie działowe będzie wydane po dokonaniu sprzedaży o tyle, o ile nie nastąpi zgodne zadysponowanie uzyskaną ze sprzedaży sumą przez wszystkich uczestników.

Art. 162. § 1. Gdy przedmiotem działu jest nieruchomości ziemskie albo przedsiębiorstwo zarobkowe, których podział w naturze jest prawnie niedopuszczalny lub ze względów społeczno-gospodarczych byłby niepożądany, sąd przyzna ten majątek spadkobiercy, który o to zgłosi wniosek, innym zaś spadkobiercom przyzna od niego spłaty.

§ 2. Jeżeli kilku spadkobierców zgłasza wniosek, sąd przyzna majątek temu, którego uzna za najodpowiedniejszego do objęcia majątku.

§ 3. Szczegółowe przepisy co do podziału nieruchomości ziemskich określi osobna ustawa.

Artykuł ten w § 1 oparty jest na § 1 art. 147 projektu Komisji Kodyfikacyjnej z tą różnicą, że ten ostatni miał na względzie tylko gospodarstwa rolne i ogrodowe, nie nadające się do podziału w naturze. § 2 art. 162 odtwarza dosłownie § 2 art. 147 projektu, natomiast § 3 stanowi nowość, a właściwie zapowiada nowe przepisy co do podziału nieruchomości ziemskich, co do których pewne zasady podaje już art. 152 § 2.

Art. 163. § 1. W przypadku wyznaczenia dopłat lub spłat sąd oznaczy termin i sposób uiszczenia, wysokość odsetek, a w razie potrzeby i sposób zabezpieczenia. W razie rozłożenia dopłat lub spłat na raty, okres ich uiszczenia nie może przeno-
sić łącznie lat dziesięciu.

§ 2. Jeżeli sąd uzna to za potrzebne, nakaże również za-
bezpieczenie roszczeń zwrotnych w przypadku, gdy na niektó-
rych tylko spadkobierców włożony zosta. obowiązek zaspokojenia
długów spadkodawcy, oraz oznaczy sposób zabezpieczenia.

Artykuł ten odtwarza art. 148 projektu Komisji Kodyfika-
cyjnej z tym uzupełnieniem, że ustanawia maksymalny okres
uiszczenia dopłat (art. 152 § 4) lub spłat na raty (art. 162 § 1).

Art. 164. Na postanowienie sądu drugiej instancji, koń-
czące postępowanie działowe, służy skarga kasacyjna.

Co do skargi kasacyjnej na ostateczne postanowienie dzia-
łowe zob. obj. do art. 4.

Rozdział XIV.

Postępowanie spadkowe po cudzoziemcach.

Rozdział XIV dekretu o postępowaniu spadkowym (art.
165—174) odtwarza oddział 15 projektu Komisji Kodyfikacyj-
nej (art. 150—159) z minimalnymi odchyleniami w trzech arty-
kułach, co będzie zaznaczone w odpowiednich miejscach (przy
art. 168, 169 i 171).

Art. 165. Postępowanie spadkowe w przypadku śmierci
cudzoziemca odbywa się według przepisów poniższych, o ile
umowy międzynarodowe inaczej nie stanowią.

Art. 165 (projektu art. 150) daje wyraz tej myśli, że prze-
de wszystkim umowa międzynarodowa rozstrzyga o trybie po-
stępowania spadkowego po cudzoziemcach. Dopiero w braku
umowy stosowane być mają postanowienia dekretu. Zasada ta
wynika już z art. 5 k. p. n., który stanowi, że „przepisy o po-
stępowaniu niespornym stosuje się także do cudzoziemców,
o ile umowa międzynarodowa lub ustawa nie stanowią inac
Postanowienia dekretu normują bądź całkowite przeprowadze-

nie przewodu spadkowego bądź tylko pewnych niezbędnych czynności.

Art. 166. Do znajdującego się w Polsce majątku po cudzoziemcu stosuje się przepisy o zabezpieczeniu spadku. O wydaniu postanowienia o zabezpieczeniu spadku sąd zawiadamia właściwego konsula; może on uczestniczyć w postępowaniu.

Artykuł ten (projektu art. 154) stanowi zasadę, że spadek po cudzoziemcu zabezpiecza się tak samo jak spadek po obywatelu polskim, a tylko o postanowieniu sądu w tej sprawie zawiadamia się właściwego konsula, który może uczestniczyć w postępowaniu. Gdyby przez przeoczenie lub z braku wiadomości o obywatelstwie spadkodawcy konsul nie został zawiadomiony, może on sam zgłosić się do sprawy (zob. art. 13 k.p.n.).

Art. 167. § 1. Stosuje się również przepisy o otwarciu i ogłoszeniu testamentu. O terminie tych czynności sąd zawiadamia właściwego konsula.

§ 2. Władzy państwa, którego obywatelem był spadkodawca, wydaje się na żądanie uwierzytelniony odpis testamentu oraz protokołu otwarcia i ogłoszenia. Pod warunkiem wzajemności może być wydany oryginał testamentu, jeżeli nie jest przewidywana żadna dalsza czynność urzędowa w Polsce.

Artykuł ten (projektu art. 152) w stosunku do przepisów o ogłoszeniu testamentu (art. 49—58) oparty jest na tej samej zasadzie co art. 165 i 166; i tu również nakazane jest zawiadomienie konsula obcego państwa. Konsulowi może być wydany oryginał testamentu, ale tylko wówczas, jeżeli obce państwo może wykazać się wzajemnością względem Polski w tym kierunku.

Art. 168. § 1. Sąd z urzędu zarządzi dokonanie trybem, przepisany dla ogłoszeń o wezwaniu spadkobierców, ogłoszenia, w którym wezwie osoby, roszczące sobie prawo do spadku, zapisobierców i wierzycieli spadkodawcy, aby w ciągu trzech miesięcy prawa swoje zgłosili z podaniem należytych dowodów. W ogłoszeniu należy wskazać obywatelstwo spadkodawcy.

§ 2. Ogłoszenie doręczone będzie właściwym władzom po-

datkowym miejsca otwarcia spadku oraz właściwemu konsu-
lowi.

1. Artykuł ten (projektu art. 153) nakazuje obowiązkowe dokonanie ogłoszenia dlatego, że w razie śmierci cudzoziemca nie można dokładnie wiedzieć, kto jest powołany do spadku, czy pozostał testament oraz kto rości sobie jakiegokolwiek prawa do spadkodawcy. I w tym przypadku niezbędny jest kontakt z konsulem, a przeto doręcza mu się egzemplarz ogłoszenia. Samo ogłoszenie winno być dokonane trybem przepisany w art. 72 i 71 dekretu w rozdziale o stwierdzeniu praw do spadku.

2. Artykuł 153 projektu zawierał jeszcze § 3, który głosił że ogłoszenie nie będzie dokonane, jeżeli pozostały po cudzoziemcu majątek ma nieznaczną wartość. Należy przypuszczać, że paragraf ten został pominięty przez redaktorów dekretu jako zbędny, bo już według art. 73 §2 ogłoszenie w pismach nie jest potrzebne, jeżeli jego koszt byłby niewspółmierny z wartością spadku.

Art. 169. § 1. Jeżeli nikt nie zgłosi się w powyższym terminie, sąd postanowi wydać majątek ruchomy władzy państwa, którego obywatelem był spadkodawca.

§ 2. W przeciwnym razie będzie wyznaczona rozprawa, na którą będą wezwane osoby zainteresowane. Po wysłuchaniu stawających sąd wyda postanowienie o zabezpieczeniu zgłoszonych i wykazanych praw osób zamieszkałych w Polsce oraz obywateli polskich zamieszkałych za granicą tudzież o zabezpieczeniu podatku spadkowego.

§ 3. Zatrzymany w tej drodze majątek ruchomy będzie służył na zaspokojenie zabezpieczonych praw. Reszta majątku ruszomego będzie wydana władzy państwa, którego obywatelem był spadkodawca.

§ 4. Wydanie majątku władzy państwa, którego obywatelem był spadkodawca, może nastąpić tylko pod warunkiem wzajemności

1. Ten artykuł (projektu art. 154) zawiera rozwikłanie

całej procedury wezwania osób zainteresowanych w spadku po cudzoziemcu. Rzecz prosta, że jeżeli po upływie trzech miesięcy od ogłoszenia nikt się nie zgłosi, spadek r u c h o m y należy wydać władzom państwa, którego obywatelem był spadkodawca, chyba że zachodzi przeszkoda wskazana w art. 171 § 2. Jeżeli natomiast zgłoszenia nastąpiły, spuścizna może być wydana poza granice Polski — w myśl art. 35 ustawy r. o prawie prywatnym międzynarodowym — dopiero po zaspokojeniu albo należytym zabezpieczeniu praw i roszczeń spadkowych obywateli polskich, cudzoziemców w Polsce zamieszkałych tudzież Skarbu Polskiego. Tym warunkom czynią zadość przepisy §§ 2 i 3 art. 169. Komisja Kodyfikacyjna w uzasadnieniu swego projektu zaznacza, że rozprawa powinna być wyznaczona w każdym przypadku, nawet gdy nie było ogłoszenia w piśmie, t. j. gdy ogłoszenie było podane do wiadomości publicznej w inny sposób (zob. art. 72 § 2 dekretu)

2. Art. 169 zawiera jeszcze § 4, którego w projekcie Komisji nie było. Ściśle biorąc, przepis o wzajemności nie był konieczny, gdyż w prawie międzynarodowym wzajemność zawsze domniemywa się, jeżeli nawet nie zastrzeżono jej wyraźnie. Skoro jednak wzmianka o wzajemności zamieszczona została w specjalnym przypadku art. 167 § 2, to nie jest niewłaściwa w przypadku wydania spuścizny za granicę.

Art. 170. Postępowanie spadkowe co do majątku nieruchomości, położonego w Polsce, przeprowadza się według przepisów ogólnych.

Artykuł ten (projektu art. 165) jest zupełnie zrozumiały, nie podobna bowiem pozostawić sądom zagranicznym przeprowadzenia postępowania co do majątku nieruchomego w Polsce i na podstawie ich orzeczeń dokonywać wpisów do ksiąg wieczystych w Polsce. W tym też duchu stanowią umowy, które Polska przed ostatnią wojną zawarła z niektórymi państwami co do praw spadkowych.

Art. 171. § 1. Postępowanie spadkowe co do majątku ruchomego będzie przeprowadzone według przepisów ogólnych,

jeżeli zainteresowany obywatel polski albo cudzoziemiec zamieszkały w Polsce zażąda przeprowadzenia tego postępowania przed wydaniem majątku władzy państwa obcego.

§ 2. Postępowanie to będzie również przeprowadzone według przepisów ogólnych, jeżeli władza państwa, którego obywatelem był spadkodawca, odmówi przyjęcia majątku spadkowego pomimo wezwania lub jeżeli wydanie majątku nie nastąpi z powodu braku wzajemności.

Artykuł ten (projektu art. 156) oparty jest na zasadzie art. 34 ustawy z 1926 r. o prawie prywatnym międzynarodowym, według którego na żądanie osoby, wykazującej swe prawa spadkowe a zamieszkałej w Polsce lub posiadającej obywatelstwo polskie, władze postępować będą ze spuścizną, znajdującą się w Polsce, jak gdyby pozostała po obywatelu polskim, stosując zresztą przy tym prawo ojczyście spadkodawcy. Chodzi tu, oczywiście, o majątek ruchomy, bo nieruchomości dotyczy art. 170 dekretu. Zresztą art. 171 wykracza nieco poza zasadę art. 34 ustawy z 1926 r., ponieważ stosuje ją i do przypadków, wymienionych w § 2. Drugi z tych przypadków („jeżeli wydanie majątku nie nastąpi z powodu braku wzajemności“) nie był wzmiankowany w projekcie Komisji Kodyfikacyjnej, a łączy się z § 4 art. 169. t

Art. 172. W przypadkach przewidzianych w dwóch poprzedzających artykułach ponowne obwieszczenie o wezwaniu spadkobierców nie będzie wymagane.

Artykuł ten (projektu art. 157) daje na wszelki wypadek wskazówkę (w gruncie rzeczy zbędną) sądowi, że po dokonany już raz ogłoszeniu (art. 168) nie ma potrzeby ponownie wzywać tą drogą spadkobierców. Przez przeoczenie nie zastąpiono wyrazu „obwieszczenie“ z projektu przez „ogłoszenie“, jak to przyjęto w innych artykułach dekretu i w ogóle we wszystkich nowych dekretach.

Art. 173. § 1. Jeżeli cudzoziemiec zmarł w Polsce w czasie podróży, a nie miał w Polsce zamieszkania lub stałego pobytu

ani majątku oprócz rzeczy znalezionych przy nim, rzeczy te będą zabezpieczone.

§ 2. Odpowiednia część tych rzeczy będzie sprzedana według przepisów o sprzedaży zabezpieczonych ruchomości i z osiągniętej ceny zaspokojone będą koszty pobytu w Polsce i pogrzebu spadkodawcy. Reszta ceny oraz rzeczy nie sprzedane wydane będą władzy państwa, którego obywatelem był spadkodawca.

Artykuł ten (projektu art. 158) za wzorem niektórych umów międzynarodowych uwzględnia przypadek śmierci cudzoziemca w podróży. Przepis o sprzedaży ruchomości odpada oczywiście, gdy przy zmarłym znaleziono gotówkę, dostateczną na pokrycie kosztów.

Art. 174. Postępowanie spadkowe po osobach, nie mających żadnego obywatelstwa (bezpaństwowych), przeprowadza się według ogólnych przepisów.

Artykuł ten (projektu art. 159) daje koncepcję, która skutecznie usuwa kwestię postępowania spadkowego po bezpaństwowych. Skoro nie istnieje państwo, któremu możnaby wydać pozostały po nich majątek ruchomy, to aczkolwiek nie są oni obywatelami polskimi, nie można ich w tym zakresie traktować jak cudzoziemców i przewód spadkowy należy przeto przeprowadzić według ogólnych przepisów.

Dział III

Przepisy wprowadzające

Art. 175. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu tracą moc wszelkie przepisy w przedmiotach unormowanych tym dekretem.

§ 2. W szczególności uchyla się wraz ze wszystkimi późniejszymi zmianami i uzupełnieniami:

1) art. 896—922, 1401—1422, 1682—1758, 1761—1764 i 1766—1774 ustawy postępowania cywilnego z 1864 r., utrzymane w mocy art. XVII § 1 pkt. 6, 10 i 12 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

2) art. 22 przepisów przechodnich z 1917 r. do ustawy postępowania cywilnego z 1864 r., utrzymany w mocy art. XVII § 2 pkt. 2 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

3) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 1650 r., zawierające instrukcję dla naczelników gmin w sprawach sądowych im powierzonych (Dz. u. p. austr. Nr. 256);

4) §§ 20—180 i 220—256 patentu ces. z dnia 9 sierpnia 1854 r. o postępowaniu w sprawach niespornych (Dz. u. p. austr. Nr. 208); .

5) rozdział XIII ustawy notarialnej z dnia 21 maja 1855 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 94);

6) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 1860 r. o czynnościach notariuszów jako komisarzy sądowych (Dz. u. p. austr. Nr. 120);

7) §§ 105—108 i 116 normy jurysdykcyjne z dnia 1 sierpnia 1895 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 111) utrzymane w mocy art. XXVI pkt. 2 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

8) art. XXX i XLVII przepisów wprowadzających prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym;

9) art. 26 dekretu z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu (Dz. U. R. P. Nr. 40, p. 226);

10) §§ 72—98, 192 i 193 ustawy z dnia 17 maja 1898 r. o sprawach sądownictwa niespornego w brzmieniu obwieszczenia z dnia 20 maja 1898 r. (Dz. u. Rzeszy, str. 3339 i 771).

11) art. 19—28 ustawy z dnia 21 września 1899 r. o sądownictwie niespornym (Zb. u. prusk. Nr. 249).

§ 3. W kodeksie postępowania cywilnego uchyla się art. 10 pkt. 2, art. 21 i 41 § 2 a w art. 40 § 1 skreśla się wyrazy „o dział nieruchomości“.

Art. 176. W części drugiej kodeksu postępowania cywilnego § 1 art. 637 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Z mocy samego zajęcia wierzyciel może, o ile to jest potrzebne do zaspokojenia jego wierzytelności, wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika“.

Art. 177. W przepisach wprowadzających prawo małżeńskie majątkowe o art. IX dodaje się nowy art. IX¹ w brzmieniu:

„Art. IX¹. § 1. Do działu majątku wspólnego małżonków stosuje się odpowiednio przepisy dekretu o postępowaniu spadkowym.

§ 2. W postępowaniu tym sąd rozstrzyga także o tym, czy majątek jest osobistym lub dorobkowym majątkiem małżonka“.

Art. 178. Minister Sprawiedliwości wyda instrukcję dla organów wykonywujących postanowienia sądu o zabezpieczeniu spadku i spisie inwentarza.

Art. 179. Do postępowania unormowanego dekretem niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy przejściowe, zawarte w rozdziale VIII kodeksu postępowania niespornego (art. 49—53), ze zmianami i uzupełnieniami, zawartymi w przepisach poniższych.

Art. 180. W sprawach wszczętych przed wejściem w życie niniejszego dekretu za samodzielną część postępowania (art. 49 § 2 kodeksu postępowania niespornego) uważa się postępowanie unormowane w poszczególnych rozdziałach działu II niniejszego dekretu.

Art. 181. Postępowanie, wszczęte w sprawach spadkowych według dotychczasowych przepisów w trybie spornym, toczy się aż do ukończenia według postępowania spornego.

Art. 182. Wszczęte na obszarze mocy obowiązującej kodeksu Napoleona lub tomu X cz. 1 Zводу Praw sprawy, dotyczące uznania spadków za wakujące lub bezdziedziczne i zachowania tych spadków, lecz nie ukończone do czasu wejścia w życie niniejszego dekretu, zostaną z urzędu przekazane sądowi spadku, w którym będą one prowadzone nadal według przepisów tego dekretu o zabezpieczeniu i stwierdzeniu praw do spadku z uwzględnieniem już dokonanych czynności i zebranego ma-

teriału. W sprawach tych należy jednak zawsze dokonać ogłoszeń przewidzianych w niniejszym dekrete, chociażby były już dokonane obwieszczenia według przepisów dotychczasowych.

Art. 183. Postępowanie spadkowe przewidziane w prawie o ustaleniu własności dóbr nieruchomości, o przywilejach i hipotekach z 1818 r., wszczęte przed wejściem w życie niniejszego dekretu, toczy się nadal według przepisów dotychczasowych. Jednakże, gdy wniosek o zamknięcie postępowania spadkowego nie zostanie złożony przed upływem lat dwóch od chwili wejścia w życie niniejszego dekretu, postępowanie ulegnie umorzeniu z mocy samego prawa. W tym przypadku wpis o toczącym się postępowaniu spadkowym, jak również dokonane w toku tego postępowania zastrzeżenia (wzmianki o wnioskach) ulegną wykreśleniu z urzędu.

Art. 184. W postępowaniu dotyczącym spadków, które stosownie do przepisów wprowadzających prawo spadkowe podlegają dotychczasowym przepisom prawa materialnego, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego dekretu ze zmianami, wynikającymi z przepisów poniższych.

Art. 185. Przepisy niniejszego dekretu dotyczące spadkobiercy stosuje się odpowiednio także do spadkobiercy umownego oraz zapisobiercy ogólnego i zapisobiercy pod tytułem, ogólnym, a przepisy dotyczące testamentów stosuje się odpowiednio do umów dziedziczenia.

Art. 186. W postępowaniu, dotyczącym spadków podlegających Kodeksowi Napoleona wprowadzenie w posiadanie spadku w myśl art. 770, 773 i 1008 tegoż kodeksu zastępuje się stwierdzeniem praw do spadku w trybie postępowania spadkowego.

Art. 187. § 1. W postępowaniu, dotyczącym spadków podlegających kodeksowi cywilnemu austriackiemu, oświadczenie o przyjęciu spadku składa się w sądzie spadku. Z oświadcze-

niem tym może być połączony wniosek o stwierdzenie praw do spadku.

§2. Jeżeli oświadczenie o przyjęciu spadku nie zostało złożone przez wszystkich znanych sądowi spadkobierców, sąd wzywa spadkobierców, którzy oświadczenia nie złożyli, aby uczynili to w terminie przez sąd oznaczonym. Spadkobiercy, którzy do wezwania tego nie zastosowali się, zostaną pominięci przy stwierdzeniu praw do spadku.

§ 3. Stwierdzenie praw do spadku zastępuje uchwałę o przyznaniu praw do spadku, przewidzianą w prawie dotychczasowym.

§ 4. Sąd spadku może stosownie do okoliczności nawet przed stwierdzeniem praw spadkowych upoważnić spadkobiercę lub kuratora spadku, którym zarząd majątku spadkowego został powierzony, do rozporządzania majątkiem spadkowym i przyjmowania zapłat od dłużników spadkodawcy.

Art. 188. Wydane w postępowaniu, dotyczącym spadków podlegających kodeksowi cywilnemu niemieckiemu, postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku, zastępuje poświadczenie o dziedziczeniu, wymagane według prawa dotychczasowego.

Dział IV

Przepisy końcowe

Art. 189. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 190. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1947 r.

VIII. Dekret z dnia 10 grudnia 1946 r.
**o rejestracji i umarzaniu listów hipotecznych, listów długów
grunowych i rentowych, wydanych przed dniem 1 września
1939 r.**

(Dz. U. 1947 r. Nr. 5, poz. 19)

Dekret powyższy dotyczy stosunków jednego tylko obszaru, mianowicie mocy obowiązującej niemieckiego kodeksu cywilnego, gdzie na podstawie ustawy hipotecznej z dnia 24 marca 1897 r. wydawane były listy hipoteczne, listy długów grunowych i listy długów rentowych. Do rejestracji tego rodzaju listów, wydanych przed 1 września 1939 odnoszą się art. 1 — 4 dekretu, i ta sprawa nie należy do zakresu postępowania niespornego. Dopiero dalsze artykuły odnoszą się do umorzenia wyżej wymienionych listów, utraconych w okresie od 1 września 1939 r. do 17 grudnia 1945 r., i sprawy z wniosków o umorzenie listów przekazane są do postępowania niespornego.

Art. 1. Posiadacze listów hipotecznych, listów długów grunowych i rentowych, wydanych przed 1 września 1939 r., są obowiązani przedstawić je oddziałowi hipotecznemu sądu, który je wydał, do rejestracji przed upływem siedmiu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego dekretu.

Art. 2. 1. Sąd ostempluje przedstawione listy w ten sposób, że na pierwszej stronie umieści wzmiankę o zarejestrowaniu. Wzmianka powinna zawierać: imię, nazwisko, adres, oznaczenie narodowości i przynależności państwowej posiadacza listu oraz jego oświadczenie, czy list był nabyty przed 1 września 1939 r. i od kogo, datę rejestracji, podpis sędziego i pieczęć sądu.

2. O rejestracji sąd zamieści wzmiankę w księdze grunto-
wej rzy odpowiednim wpisie.

Art. 3. Listy nie przedłożone do ostemplowania przed
upływem okresu rejestracji tracą moc prawną.

Art. 4. Obowiązkwowi rejestracji podlegają także listy wy-
dane przed 1 września 1939 r., które zostały umorzone na pod-
stawie dotychczasowych przepisów i zastąpione duplikatami.

Art. 5. 1. Kto w okresie od 1 września 1939 r. do 17 gru-
dnia 1945 r. utracił list hipoteczny, list długu gruntowego lub
rentowego wskutek zniszczenia, zagubienia lub bezprawnego
zaboru, ten może zgłosić w oddziale hipotecznym sądu, który
list wydał, wniosek o umorzenie listu.

2. Wniosek należy złożyć w terminie 7-miesięcznym od
dnia wejścia w życie niniejszego dekretu.

3. We wniosku należy uprawdopodobnić fakt posiadania
listu i okoliczności jego utraty.

Dekret wszedł w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku
Ustaw t. j. 25 stycznia 1947 r., wobec czego termin do złożenia
wniosku o umorzenie upływie 25 sierpnia 1947 r.

Art. 6. O wniosku zamieści sąd wzmiankę w księdze grun-
tovej przy wpisie, którego list dotyczy.

Art. 7. Rozpoznanie wniosków o umorzenie nastąpi po
upływie terminu rejestracji.

Dopiero po 25 sierpnia 1947 r. sąd przystąpi do roz-
poznawania zgłoszonych wniosków o umorzenie listów.

Art. 8. Do postępowania z wniosków o umorzenie listów
stosuje się przepisy kodeksu postępowania - niespornego. o ile
przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 9. 1. Jeżeli okaże się, że zgłoszono wniosek o umorze-
nie listu, który został zarejestrowany, sąd wezwie dzierżyciela
listu do złożenia w terminie miesięcznym w sądzie.

2. Jeżeli w terminie tym list nie zostanie złożony, sąd wy-
da postanowienie o umorzeniu listu.

Jeżeli list zarejestrowany, którego umorzenia jako utraczonego żąda inna osoba, nie zostanie przez dzierżyciela złożony w przepisany terminie, uzasadniony jest wniosek, że dzierżyciel listu uchyla się od wyjaśnień z tego powodu, że nie jest prawnym posiadaczem, i dlatego sąd umarza list.

Art. 10. 1. Jeżeli list zostanie złożony, sąd wyznaczy wnioskodawcy odpowiedni termin do wystąpienia na drogę postępowania spornego celem odzyskania listu.

2. Po bezskutecznym upływie terminu sąd na żądanie tego, kto złożył list, umorzy postępowanie i zwróci mu list.

W przypadku gdy posiadacz listu zarejestrowanego złoży go sądowi, dekret bezwzględnie odsyła strony na drogę postępowania spornego, nie wchodząc w rozpoznanie żadnych dowodów ani w tym kierunku, że posiadacz listu jest jego prawnym właścicielem, ani w odwrotnym kierunku, że list jest własnością wnioskodawcy. Wydaje się jednak, że wobec równorzędności obu dróg postępowania a nadto zasady ekonomii procesowej byłoby bardziej celowe rozstrzygnąć sprawę w postępowaniu niespornym, a odesłać ją do postępowania spornego tylko w razie konieczności.

Art. 11 Jeżeli wniosek dotyczy listu niezarejestrowanego, sąd rozstrzygnie odpowiednio do ustalonych okoliczności.

Art. 12. 1. Po uprawomocnieniu się postanowienia umarzającego list sąd wyda wnioskodawcy duplikat listu i uwidoczni tę koliczność w księdze gruntowej.

2. Po uprawomocnieniu się postanowienia oddalającego wniosek o umorzenie sąd wykreśli wzmiankę o wniosku o umorzenie w księdze gruntowej.

Art. 13. Po upływie terminu rejestracji hipoteki listowe, długi gruntowe i rentowe, co do których nie została zamieszczona w księdze gruntowej wzmianka o rejestracji lub wniosek o umorzenie listu albo wzmianka taka została wykreślona, uznaje się za ustanowione z wyłączeniem wydania listu. Za uprawionego wierzyciela będzie się uważać tego, kto jest wpisany,

do księgi gruntowej. Przepisy o sprostowaniu księgi gruntowej pozostają nienaruszone.

Art. 14. 1. Od wniosku o rejestrację listów pobiera się wpis stały w kwocie 50 zł., a od wniosku o umorzenie listów, zażalenia i skargi kasacyjnej 1/5 wpisu stosunkowego od wartości nominalnej listu, najmniej jednak 100 zł.

2. Wzmianka w księdze hipotecznej o rejestracji listów i jej wykreślenie nie podlegają opłacie. Poza tym stosuje się przepisy o kosztach sądowych.

Art. 15. 1. Postępowanie o umorzenie listów hipotecznych, listów długu gruntowego lub rentowego, wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu toczy się według dotychczasowych przepisów aż do jego zakończenia.

2. Jeżeli jednak w postępowaniu, wszczętym przed wejściem w życie niniejszego dekretu, ogłoszeń jeszcze nie dokonano, do dalszego postępowania stosuje się przepisy tego dekretu.

Art. 16. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

IX. Dekret z dnia 10 grudnia 1946 r.
o umorzeniu utraconych dokumentów

(Dz. U. 1947 r. Nr. 5, poz. 20)

Jak to wskazuje już intytulacja dekretu, stosuje się on zarówno do dokumentów na okaziciela jak i imiennych, skoro żadnego w tej mierze nie uczyniono rozróżnienia (zob. zresztą wyraźną co do tego enuncjację w art. 7 ust. 1 dekretu). Dotychczasowe jednolite prawo polskie, mianowicie kodeks zobowiązań, przewidywało umorzenie dokumentów tylko na okaziciela. Art. 228 k.z. określa skutki umorzenia dokumentu na okaziciela, nie zawiera natomiast kodeks zobowiązań żadnych norm co do samej zasady umarzenia dokumentów; w jakich warunkach i kto ma prawo żądać umorzenia dokumentu. Uzasadnienie kodeksu wyjaśnia, że nie zamieszczono w nim norm, regulujących umorzenie dokumentów na okaziciela, ponieważ pozostawiono w mocy dotychczasowe ustawy dzielnicowe o umorzeniu dokumentów (art. III p. 8 przep. wprowadz. k.z.). Ustawy te zawierały zarówno przepisy materialne jak i przepisy o postępowaniu w sprawach o umorzenie. Wobec tego, że ustawy dzielnicowe były oparte na rozbieżnych zasadach, odmiennie regulowały zarówno warunki jak i tryb umorzenia dokumentów, a nawet rozbieżnie określały dokumenty podlegające umorzeniu i wreszcie nie były dostosowane do jednolitych już przepisów procesowych, unifikacja w tym zakresie była ze wszechmiar potrzebna. Potrzebie tej dekret z dnia 10 grudnia 1946 r. czyni zadość.

Art. 1. 1. Dokument, którego posiadanie jest potrzebne do rozporządzania prawem z nim związanym, może być w razie utraty wskutek zniszczenia, zgubienia lub bezprawnego zaboru na wniosek ostatniego prawnego posiadacza umorzony.

2. Żądać umorzenia na rzecz ostatniego prawnego posiadacza dokumentu może także każdy, kto ma interes prawny w umorzeniu.

1. Treść tego artykułu wskazuje, że dekret odnosi się do takich dokumentów, których posiadanie jest związane z prawem majątkowym w nim wyrażonym, nie dotyczy natomiast dokumentów dowodowych. Chodzi tu więc w istocie o papiery wartościowe, jak np. akcje, listy zastawne i t. p. Jak wiadomo, papiery te wystawiane są przeważnie na okaziciela, ale też bywają imienne, mogące być przenoszone przez indos (zob. jednak art. 12 ust. 1).

2. Dekret dopuszcza umorzenie dokumentów tylko w trzech przypadkach, wymienionych w art. 1. a nie w ogóle w przypadku utraty posiadania wbrew woli posiadacza, gdyż byłoby to określenie zbyt szerokie.

3. Umorzenie może nastąpić tylko na żądanie uprawnionego do zgłoszenia takiego żądania. Przepisy ówczesne różnie stanowiły, kto jest uprawniony do takiego żądania. Jedne stanowiły, że uprawniony jest tylko ostatni posiadacz, inne że ten, kto może dochodzić praw z dokumentu, wreszcie inne — że każdy, kto ma interes prawny w umorzeniu. Dekret zajmuje stanowisko pośrednie: uprawniony do żądania umorzenia dokumentu jest przede wszystkim ostatni posiadacz prawny, gdyż on powinien mieć prawo do otrzymania zamiast utraconego dokumentu innego takiegoż dokumentu (duplikatu) lub do uzyskania wynikającego z dokumentu świadczenia. Dekret jednak ponadto przyznaje prawo żądać umorzenia także temu, kto ma interes prawny w umorzeniu, ale oczywiście na rzecz ostatniego prawnego posiadacza. Taki interes prawny może mieć np. ten, kto dzierżył dokument w imieniu prawnego posiadacza (zastawnik, depozytariusz), —

ten, kto uzyskał zajęcie utraconego dokumentu lub prawa z dokumentu, a nawet ten, kto zamierza skierować egzekucję do prawa z dokumentu.

Art. 2. Nie podlegają umorzeniu:

- 1) pieniądze papierowe i banknoty oraz inne dokumenty płatne za okazaniem;
- 2) losy loteryjne;
- 3) kontramarki i tym podobne znaki legiymacyjne (art. 230 k. z.);
- 4) dokumenty z zastrzeżeniem nieumarzalności;
- 5) dokumenty przedawnione;
- 6) kupony od dokumentów, płatne okresowo, o ile treść dokumentu nie stanowi inaczej.

Art. 2 dekretu w p. 6 mówi tylko o kuponach, natomiast nie wspomina o talonach. Talon z istoty swej jest papierem legitymacyjnym do otrzymania nowego arkusza kuponów po wyczerpaniu poprzedniego; jako taki nie podlega on umorzeniu na zasadzie p. 3 art. 2. Umorzenie dokumentu podstawowego eo ipso pozbawia mocy i talon. Co się tyczy arkusza kuponowego, to i on nie podlega umorzeniu, skoro p. 6 art. 2 wyraźnie wyłącza kupony od umorzenia, chyba że dokument stanowi inaczej.

Art. 3. Do postępowania w sprawach, objętych niniejszym dekretem, stosuje się przepisy części ogólnej kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Postępowanie w sprawach o umorzenie dokumentów słusznie przekazano do postępowania niespornego, albowiem umorzenie tych dokumentów nie tylko dotyka praw uczestników postępowania, lecz odbywa się także w interesie pewności obrotu, a więc dotyka również interesu publicznego, a orzeczenie sądowe o umorzeniu dokumentu obowiązuje nie tylko uczestników, lecz jest skuteczne dla wszystkich. Odpowiedni jest zatem tryb postępowania niespornego, w którym sąd jest mniej

skrepowany wnioskami dowodowymi i dochodzi prawdy materialnej.

Gdy przepisy postępowania w tych sprawach wejdą jako rozdział do części szczegółowej kodeksu postępowania niespornego, art. 3 dekretu będzie oczywiście zbędny.

Art. 4 . 1. Właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd, w którego okręgu ma siedzibę wystawca dokumentu.

2. W braku takiej siedziby w kraju mają zastosowanie przepisy art. 7 części ogólnej kodeksu postępowania niespornego.

3. Jeżeli dokument stwierdza prawo wpisu do księgi wieczystej, wyłącznie właściwym jest sąd, w którego okręgu znajduje się księga wieczysta.

Jeżeli wystawca nie ma (w czasie zgłoszenia wniosku o umorzenie) siedziby w kraju, właściwy będzie w myśl art. 7 k.p.n. sąd miejsca zamieszkania względnie pobytu wnioskodawcy, a w braku tej podstawy — sąd, w którego okręgu ma siedzibę Sąd Najwyższy.

Art. 5. Wniosek o umorzenie dokumentu powinien prócz danych ogólnych zawierać:

1) wymienienie wystawcy i jego siedziby;

2) oznaczenie dokumentu, jego rodzaju i znamion odróżniających go od innych tego samego rodzaju dokumentów, wystawionych przez tego samego wystawcę;

3) uprawdopodobnienie faktu posiadania dokumentu i okoliczności jego utraty.

1. W przypadku, gdy umorzenia żąda nie ostatni posiadacz prawny, lecz inna osoba, posiadacz ten jest zainteresowany w sprawie; żądający powinien zatem dołączyć odpis wniosku i załączników dla doręczenia posiadaczowi prawnemu, a sam wniosek powinien zawierać dokładne oznaczenie jego osoby i adres. Osobnych postanowień co do tego w dekrecie nie ma, gdyż wynika to z art. 13, 16 i 18 k.p.n.

2. Przez „znamiona odróżniające“ dokument rozumie się oznaczenie emisji, numeru, serii itp.

3. Co do wpisu od wniosku o umorzenie dokumentu zob. art. 95 przep. koszt.

Art. 6. 1. Wniosek może zawierać także żądanie, aby sąd zakazał pod rygorem nieważności dokonywania jakichkolwiek transakcyj, dotyczących praw z utraconego dokumentu, wystawcy zaś wzbronił wypłat z tego dokumentu lub wogóle spełnienia świadczenia, jako też zamiany dokumentu na inny.

2. Żądanie to sąd rozpozna niezwłocznie. Zarządzenie tymczasowe, uwzględniające żądanie, doręcza się z urzędu wystawcy dokumentu i uczestnikom.

Żądający umorzenia dokumentu jest, oczywiście, zainteresowany, by nieprawny dzierżyciel dokumentu nie dokonywał transakcyj z tym dokumentem albo nie uzyskał świadczenia na jego podstawie. Dekret przeto stanowi, że wniosek (zgodnie z art. 16 k.p.n.) może zawierać żądanie wydania odpowiedniego zarządzenia tymczasowego. Ponieważ zarządzenie tymczasowe w myśl art. 848 k.p.c. jest natychmiast wykonalne, przeto doręcza się je niezwłocznie uczestnikom.

Art. 7. 1. Sąd wezwie wszystkich roszcujących prawa do dokumentu przez ogłoszenie publiczne, zamieszczone w piśmie urzędowym, przeznaczonym do ogłoszeń, aby w terminie wskazanym w ogłoszeniu zgłosili swe prawa i złożyli w sądzie ten dokument, gdyż w razie niezłożenia dokument może być umorzony, przy czym w tymże ogłoszeniu poda do wiadomości o wydanym zarządzeniu tymczasowym.

2. Termin do zgłoszenia praw i złożenia dokumentu wynosi w sprawach z wniosków o umorzenie dokumentów na okaziciela — jeden rok, licząc od daty ukazania się ogłoszenia.

Art. 8. Jeżeli wnioskodawcą nie jest ostatni posiadacz prawny dokumentu, lecz inna osoba, a ostatni posiadacz jeszcze przed zarządzeniem ogłoszeń sprzeciwi się umorzeniu dokumentu, sąd wyznaczy rozprawę i stosownie do jej wyniku albo

oddali wniosek o umorzenie dokumentu albo zarządzi dalsze postępowanie.

Może się zdarzyć, że, gdy osoba trzecia zażąda umorzenia dokumentu i odpis wniosku zostanie doręczony ostatniemu posiadaczowi prawnemu, ten sprzeciwi się umorzeniu dokumentu. Wtedy sąd, nie zarządzając narazie ogłoszeń, wezwie wnioskodawcę i ostatniego posiadacza na rozprawę, w wyniku której stosownie do wyjaśnionych okoliczności poweźmie swą decyzję; jeżeli więc nie oddali wniosku, zarządzi dalsze postępowanie t. j. przedewszystkiem ogłoszenie. Z zasady ekonomii procesowej dekret słusznie uznał za niewskazane odkładanie rozstrzygnięcia sporu między ostatnim posiadaczem prawnym a wnioskodawcą i zarządzenie ogłoszenia przed rozstrzygnięciem.

Ar. 9. 1. Jeżeli utracony dokument zostanie złożony, sąd wyznaczy wnioskodawcy odpowiedni termin do sprawdzenia dokumentu i wystąpienia na drogę postępowania spornego celem odzyskania dokumentu.

2. Po bezskutecznym upływie terminu sąd na żądanie tego, kto złożył dokument, uchyli tymczasowe zarządzenie, umorzy postępowanie i zwróci mu dokument.

Art. 10. 1. W razie niezłożenia utraconego dokumentu sąd po upływie miesiąca od końca terminu do zgłoszenia praw wyda stosownie do ustalonych okoliczności postanowienie co do umorzenia utraconego dokumentu.

2. Postanowienie sądu po uprawomocnieniu się będzie ogłoszone w sposób, w jaki było ogłoszone wezwanie do złożenia dokumentu.

Wprawdzie artykuł ten nie nakazuje przeprowadzenia rozprawy, jednak rozprawa będzie często pożądana w interesie gruntownego wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy. Pomimo niezłożenia dokumentu sąd może odmówić umorzenia go, gdy uzna, że dokument został wycofany bądź unieważniony lub płacony; że wnioskodawca, podający siebie za ostatniego prawnego posiadacza, nie był nim; że osoba żądająca umorzenia nie

ma w tym interesu prawnego, a ostatni posiadacz prawny nie przyłączył się do żądania itp.

Art. 11. . 1. Gdy dokument został prawomocnie umorzony, wystawca obowiązany jest wydać osobie, na której żądanie nastąpiło umorzenie, na jej koszt nowy dokument albo, gdy wiarytelność jest wymagalna, spełnić świadczenie.

2. Jeżeli jednak umorzenie dokumentu nastąpiło nie na żądanie ostatniego posiadacza prawnego, lecz innej osoby, postanowienie sądu oznacza, komu ma być wydany dokument lub spełnione świadczenie.

3. Wypis prawomocnego postanowienia o umorzeniu dokumentu zastępuje umorzony dokument, dopóki w zamian za ten wypis nie będzie wydany nowy dokument (duplikat).

Artykuł ten w ust. 1 powtarza przepis art. 229 k.z., który zresztą dotyczy tylko dokumentów na okaziciela. Z ust. 3 wynika, że dekret uważał za zbędne zmuszanie wystawcy do wydania duplikatu w drodze egzekucji i zamiast egzekucji nadaje wypisowi postanowienia o umorzeniu zastępczy charakter.

Art. 12. 1. Przepisów niniejszego dekretu nie stosuje się do umorzenia następujących dokumentów:

- 1) weksli;
- 2) czeków;
- 3) rewersów i warrantów;
- 4) dokumentów emitowanych za granicą;
- 5) książeczek wkładek i czekowych Pocztovej Kasy Oszczędności.

2. Przepisów dekretu niniejszego nie stosuje się także do następujących dokumentów, utraconych w czasie od 1 września 1939 r. do dnia 17 grudnia 1945 r.:

- 1) dokumentów na okaziciela,
- 2) listów hipotecznych, listów długów gruntowych i listów długów rentowych.

3. Umorzenie dokumentów, wymienionych w ustępach poprzedzających, regulują przepisy szczególne.

1. Dekret nie narusza i nie dotyka przepisów o umorzeniu weksli i czeków (art. 96—100 pr. wekslowego; art. 78—81 pr. czekowego) oraz dowodów składowych (rewersu i warrantu — art. 679 k. h.). Umorzenie tych dokumentów trybem określonym w dotychczasowych przepisach weszło oddawna w życie i jest jednolite na całym obszarze Państwa, a zmiana tych przepisów wywołałaby utrudnienie w obrocie.

2. Umorzenie listów hipotecznych, gruntowych i rentowych, utraconych w czasie wojny i do 17 grudnia 1945 r. reguluje dekret z dnia 10 grudnia 1946 r. (Dz. U. 1947 r. Nr. 5, poz. 19), a umorzenie utraconych w tymże czasie dokumentów na okaziciela — dekret z dnia 3 lutego 1947 r. (Dz. U. Nr. 22, poz. 88).

Art. 13. 1. Z dniem wejścia w życie dekretu niniejszego tracą moc dotychczasowe przepisy w przedmiotach, unormowanych tym dekretem.

2. W szczególności tracą moc:

1) ustawa z dnia 20 lipca 1919 r. o utraconych tytułach na okaziciela (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 406) wraz z wszystkimi późniejszymi zmianami i uzupełnieniami;

2) rozporządzenie cesarskie z dnia 31 sierpnia 1915 r. o umarzaniu dokumentów (Dz. u. pr. austr. Nr. 257);

3) § 115 normy jurysdykcyjnej z dnia 1 sierpnia 1895 r. (Dz. u. p. austr., Nr. 110), utrzymany w mocy art. XXV pkt. 2 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

4) §§ 1003—1024 niemieckiej ustawy postępowania cywilnego, utrzymane w mocy art. XXXI § 2 pkt. 6 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

5) postanowienia statutów towarzystw kredytowych i innych osób prawnych, uprawnionych do emitowania dokumentów, o ile dotyczą umorzenia tych dokumentów;

6) §§ 799 i 800 niemieckiego kodeksu cywilnego, utrzymane w mocy art. XXVII § 3 przepisów wprowadzających kodeks zobowiązań, jako też § 1162 tegoż kodeksu;

7) art. III pkt. 8 przepisów wprowadzających kodeks zobowiązań;

8) art. XXV pkt. 4 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

9) art. XIX i LXV przepisów wprowadzających kodeks handlowy.

Art. LXV przep. wpraw. k. h. normował utratę akcji imiennej lub świadectwa tymczasowego. Obecnie umorzenie tych dokumentów regulować będzie niniejszy dekret.

Art. 14. Sprawy o umorzenie dokumentów wszczęte przed dniem wejścia w życie dekretu niniejszego toczą się aż do zakończenia według przepisów dotychczasowych. Jednak postępowanie będzie na żądanie wnioskodawcy umorzone i może być ponownie wszczęte na podstawie przepisów niniejszego dekretu.

Art. 15. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 16. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Ogłoszenie nastąpiło w dniu 25 stycznia 1947 r.

X. Dekret z dnia 20 grudnia 1946 r.

o postępowaniu dotyczącym złożenia świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie

(Dz. U. 1947 r. Nr. 8, poz. 41)

Podstawą materialno-prawną przepisów tego dekretu są normy, regulujące prawo lub obowiązek dłużnika wyzbycia się przedmiotu świadczenia przez złożenie go do depozytu sądowego lub pod egidą sądu na zachowanie. Są to głównie normy, zawarte w art. 5, 175—222, 232—237 i 586 § 1 k.z.; o innych przepisach ustaw szczególnych wspomina ogólnikowo art. II p. 13 przep. wpraw. k.z.

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1. W postępowaniu, unormowanym w niniejszym dekrete stosuje się przepisy części ogólnej kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Po wcieleniu przepisów dekretu do części szczegółowej kodeksu artykuł ten będzie zbędny.

Art. 2. Właściwym jest sąd miejsca wykonania zobowiązania. Gdy miejsce to nie da się określić, właściwym jest sąd miejsca zamieszkania wierzyciela, a w przypadku, gdy wierzyciel jest nieznan lub gdy nie jest znane miejsce jego zamieszkania, sąd miejsca zamieszkania dłużnika. Jeżeli jednak zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, właściwym jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Artykuł ten idzie za innymi ustawodawstwami, uzależniając właściwość sądu od miejsca wykonania zobowiązania. Z prawa materialnego wiadomo, że miejsce wykonania może wynikać z umowy, ustawy lub natury zobowiązania. Na wypadek niemożności ustalenia jednej z tych podstaw, dekret podaje inną podstawę: miejsce zamieszkania wierzyciela ewentualnie dłużnika. Dla przypadku, gdy zobowiązanie jest zabezpieczone hipotecznie, dekret przyjął za podstawę właściwości — stosownie do powszechnej w tej mierze zasady — miejsce położenia nieruchomości. Nie dotyczy ta podstawa odsetek od kapitału, nie zabezpieczonych odrębnym wpisem, ponieważ w myśl art. 9 prawa rzeczowego hipoteka oprócz kapitału zabezpiecza jedynie odsetki za dwa ostatnie lata przed licytacją, tak iż bieżące odsetki, mające charakter zobowiązania osobistego i nie zabezpieczone odrębnym wpisem, nie mogą być uważane za zabezpieczone wpisem kapitału i do nich nie może być stosowana podstawa właściwości sądu, przewidziana w stosunku do zobowiązań, aktualnie korzystających z zabezpieczenia hipotecznego.

Art. 3. Wniosek o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu lub na zachowanie winien prócz danych ogólnych zawierać:

1) określenie zobowiązania, w wykonaniu którego składa się przedmiot;

2) przytoczenie okoliczności faktycznych, uzasadniających złożenie;

4) wskazanie osoby, której przedmiot ma być wydany, oraz warunków, pod którymi wydanie ma nastąpić.

1. Ze względu na skutki prawne związane ze złożeniem przedmiotu dekret, za wzorem niektórych ustawodawstw (austriackiego, szwajcarskiego, dawnego rosyjskiego), wymaga zezwolenia sądu na złożenie. Treść wniosku dłużnika opiera się na ogólnym przepisie art. 16 k.p.n.; art. 3 dekretu jest tylko bliższym rozwinięciem tego przepisu w zastosowaniu do danej materii.

2. Co do wpisu od wniosku o zezwolenie na złożenie do depozytu lub na zachowanie zob. art. 86 przep. koszt.

Rozdział II

Złożenie do depozytu sądowego

Oddział 1

Przyjęcie depozytu.

Art. 4. § 1. Do depozytu sądowego mogą być przyjmowane:

- 1) pieniądze polskie i zagraniczne,
- 2) wszelkiego rodzaju dokumenty i
- 3) kosztowności.

§ 2. Przedmioty, nie wymienione w § 1, mogą być przyjmowane do depozytu sądowego tylko na podstawie szczególnych przepisów.

Artykuł ten formułuje obecny stan rzeczy, nie wnosząc do niego żadnej zmiany. Przepisy szczególne o przyjmowaniu do depozytu sądowego obecnie są zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości (zbiór okólników z 1935 r., poz. 220).

Art. 5. § 1. Sąd nie bada prawdziwości oświadczeń, zawartych we wniosku o zezwolenie na złożenie do depozytu przedmiotu świadczenia i ogranicza się przy rozpoznaniu wniosku jedynie do oceny, czy według okoliczności, przytoczonych we wniosku, złożenie do depozytu jest prawnie uzasadnione.

§ 2. Jeżeli przedmiotem świadczenia są pieniądze polskie, złożenie do depozytu może być dokonane również przed uzyskaniem zezwolenia sądu. W tym przypadku dłużnik winien w terminie 2-tygodniowym od daty złożenia zgłosić wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu. W razie uwzględnienia tego wniosku złożenie do depozytu uważa się za dokonane w chwili, w której rzeczywiście miało miejsce.

Przepis § 1 wynika z istoty postępowania niespornego w zakresie złożenia do depozytu. W tym też duchu można zanoto-

wać orzeczenie Sądu Najwyższego 728/38, które wyjaśniło, że w postępowaniu niespornym sąd nie jest władny rozstrzygać kwestii, czy złożenie do depozytu było pod względem materialno-prawnym uzasadnione, gdyż spór w tym względzie należy do drogi procesu.

Przepis § 2 ułatwia procedurę wyzbycia się przedmiotu świadczenia w stosunku do pieniędzy polskich jako najczęstszego świadczenia.

Art. 6. § 1. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, sąd, uwzględniając wniosek o zezwolenie na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu, zarządzi dokonanie o tym ogłoszeń w piśmie urzędowym, przeznaczonym do ogłoszeń, oraz w budynku sądowym i urzędzie gminnym. Poza tym sąd może zarządzić umieszczenie ogłoszenia w jednym z powyższych pism lub podanie go w inny celowy sposób do wiadomości publicznej.

§ 2. Ogłoszenie winno zawierać dane, wskazane we wniosku o zezwolenie na złożenie, oraz wezwanie wierzyciela do zgłoszenia się celem odbioru depozytu.

Artykuł ten zaradza sytuacji, jaka się wytwarza wskutek tego, że wbrew zasadzie art. 233 k.z. dłużnik nie może zawiadomić wierzyciela o złożeniu przedmiotu świadczenia. Wprawdzie art. 237 § 2 k.z. zwalnia dłużnika od obowiązku zawiadomienia w przypadkach, wskazanych w § 1 tego artykułu, to jednak takiemu stanowi rzeczy, który może szkodzić wierzycielowi, należało zaradzić przez zastosowanie publicznych ogłoszeń.

Oddział 2.

Wydanie depozytu

Art. 7. § 1. Na żądanie dłużnika sąd zwróci mu depozyt, jeżeli wierzyciel przed tym nie zgłosił wniosku o wydanie depozytu albo nie złożył oświadczenia, że przyjmuje złożenie.

§ 2. W przypadku złożenia depozytu z nakazu sądu dłużnik

nie może odebrać depozytu z powrotem bez zezwolenia sądu, który nakazał złożenie depozytu.

1. Przepis § 1 pozostaje w związku z art. 234 § 1 k.z.; uzupełnia go o tyle, że narówni z wnioskiem o wydanie depozytu stawia oświadczenie o akceptacji złożenia, są to bowiem pod względem prawnym momenty równoznaczne, w praktyce zaś zdarza się, że wierzyciel z tej lub innej przyczyny narazie nie podejmuje depozytu, a tylko zawiadamia sąd o swej akceptacji. Trzeba zaznaczyć, że — jak to przytacza i uzasadnienie do art. 234 k.z. — mogą być inne jeszcze przypadki, wyłączające prawo dłużnika do odebrania depozytu z powrotem, ale co do tych przypadków zbędny jest osobny przepis, ponieważ wyraża się w nich domniemana wola wierzyciela akceptacji złożenia.

2. Przepis § 2 daje sądowi niespornemu wskazówkę, że, gdy złożenie nastąpiło na podstawie nakazu sądu, dłużnikowi nie wolno odebrać depozytu z powrotem bez zezwolenia tegoż sądu. Zachodzi to np. w przypadku art. 175 k.z., skoro dłużnik nie rości sobie praw do przedmiotu i pozostawia go temu, kto z pośród roszczących sobie prawo będzie uznany za uprawnionego.

Art. 8. Na wniosek wierzyciela, jeżeli zachodzą warunki, oznaczone we wniosku o zezwolenie na złożenie, sąd postanowi wydanie mu depozytu.

O warunkach, pod którymi ma nastąpić wydanie depozytu, mowa jest w art. 3 p. 4.

Art. 9. W przypadku, gdy wniosek dłużnika o zwrot depozytu i wniosek wierzyciela o wydanie zgłoszone zostały jednocześnie, depozyt wydaje się wierzycielowi.

Artykuł ten w sposób stanowczy rozstrzyga sytuację, która niekiedy sprawiała trudności sądom, gdy znalazły się w jej obliczu, mianowicie gdy w jednym i tym samym dniu wpłynęły dwa sprzeczne ze sobą wnioski dłużnika i wierzyciela. Sąd wyda depozyt wierzycielowi, chyba że jego wniosek nie jest zgodny z warunkami, od których dłużnik przy złożeniu depozytu uczynił zawisłym jego wydanie.

Art. 10. Jeżeli zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, a po złożeniu przedmiotu świadczenia do depozytu nastąpiło wykreślenie tego wpisu, dłużnik może odebrać depozyt z powrotem tylko za zgodą wierzyciela albo na podstawie orzeczenia sądowego.

Artykuł ten, pozostający w związku z ostatnim zdaniem art. 2, oparty jest częściowo na art. 1460³⁶ ros. u.p.c. (zob. art. 15 § 2 p.1).

Rozdział III

Złożenie na zachowanie

Art. 11. Przepisy art. 5—6 o przyjęciu depozytu i przepisy art. 7—10 o wydaniu depozytu stosuje się odpowiednio do przyjęcia na zachowanie oraz do wydania i zwrotu przedmiotów, złożonych na zachowanie.

Postanowienie tego artykułu objaśnia się podobieństwem sytuacji prawnej, jaka w myśl zasad kodeksu zobowiązań zachodzi między obu rodzajami złożenia przedmiotu świadczenia przy udzieleniu zezwolenia zarówno na złożenie jak na wydanie wierzycielowi i odbiór przez dłużnika tego przedmiotu.

Art. 12. § 1. Gdy przedmiotem świadczenia, mającym być złożonym na zachowanie, jest rzecz ruchoma, ulegająca szybkiemu zepsuciu lub wymagająca znacznych kosztów przechowania, sąd na wniosek dłużnika, jeżeli zachodzą ustawowe warunki złożenia jej na zachowanie, zarządzi sprzedaż jej celem złożenia uzyskanej ze sprzedaży ceny do depozytu sądowego

§ 3. Uzyskaną ze sprzedaży cenę komornik składa do depozytu sądowego.

§ 2 Sprzedaż odbywa się według przepisów kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji z ruchomości.

Przepis tego artykułu stanowi procesowe ukształtowanie przesłanek art. 235 § 1 k. z. Należy przy tym jednak mieć na względzie § 2 tegoż artykułu, który głosi, że „jeżeli rzeczy mają cenę rynkową lub giełdową, mogą być

sprzedane z przetargu publicznego tylko wtedy, gdy nie mogą być sprzedane z wolnej ręki po cenie bieżącej.“ Jest to zresztą ten sam przepis egzekucyjny, który zawarty jest w §§ 1 i 2 art. 600 k. p. c. i stanowi, że rzeczy takie komornik wystawi na sprzedaż przede wszystkim z wolnej ręki po kursie dziennym.

Art. 13. § 1. Jeżeli do utrzymania przedmiotu, podlegającego złożeniu na zachowanie, niezbędne jest jego przechowanie, sąd na wniosek dłużnika wyznaczy w tym celu dozorcę, a w przypadku gdy przedmiot ten wymaga czynności zarządu, sąd znaczy zarządcę.

§ 2. Do dozorczy stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące dozorczy w toku egzekucji ruchomości, a do zarządcy przepisy tegoż kodeksu, dotyczące zarządcy w toku egzekucji z pożytków i dochodów z nieruchomości przez zarząd przymusowy.

Artykuł ten stanowi procesowe ukształtowanie przesłanek art. 232 k. z. Z treści § 2 wynika, że dozorcą lub zarządcą może być wyznaczony sam dłużnik (art. 591 § 1 i 770 § 2 k. p. c.

Rozdział IV

Koszty postępowania

Art. 14. Na żądanie dłużnika, zgłoszone przed wydaniem przez sąd postanowienia o wydaniu depozytu lub przedmiotu, złożonego na zachowanie, sąd przyzna mu od wierzyciela zwrot kosztów postępowania.

Artykuł ten realizuje co do odpowiedzialności za koszty zasadę, wyrażoną w art. 236 k. z. Koszty te, spowodowane złożeniem przedmiotu świadczenia, koszty zachowania i koszty sądowe początkowo ponosi dłużnik, ostatecznie zaś obciążają one wierzyciela, chyba że dłużnik odebrał przedmiot z powrotem albo złożenie zostało uznane wyrokiem sądowym za nieważne.

Rozdział V

Przepisy wprowadzające

Art. 15. § 1. Z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu

tracą moc wszelkie przepisy, dotyczące przedmiotów nim unormowanych.

§ 2. W szczególności tracą moc:

1) art. 1460²¹ — 1460⁴⁰ ustawy postępowania cywilnego z 1864 r. utrzymane w mocy art. XVII § 1 pkt. 10 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego.

2) art. 1780 — 1786 teje ustawy, utrzymane w mocy art. XVII § 1 pkt. 12 tychże przepisów wprowadzających;

3) art. XVIII ustawy zaprowadzającej normę jurysdykcyjną z dnia 1 sierpnia 1895 r. (Dz. u. p. austr. Nr, 110), utrzymany w mocy art. XXV pkt. 1 przepisów wprowadzających kodeks postępowania cywilnego;

4) § 165 ustawy z dnia 17 maja 1898 r. o sprawach sądownictwa niespornego w brzmieniu obwieszczenia z dnia 20 maja 1898 r. (Dz. u. Rzeszy, str. 339 i 771).

Art. 16. Pozostaje w mocy przepis art. 317 § 1 kodeksu handlowego.

Przepis ten liczy się z odrębnością materii, objętej art. 317 § 1 k. h. Artykuł ten stanowi: „Przed ogłoszeniem wezwań do zapisywania się na akcje założyciele obowiązania są złożyć do depozytu sądu okręgowego, właściwego według siedziby spółki, kaucję w wysokości 1/20 części kapitału akcyjnego”.

R o z d z i a ł VI

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 17. § 1 W sprawach, objętych niniejszym dekretem, postępowanie wszczęte przed jego wejściem w życie odtąd toczyć się będzie według przepisów tego dekretu.

§ 2. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się do spraw, toczących się do chwili wejścia w życie niniejszego dekretu w Sądzie Najwyższym, oraz do spraw, które będą się toczyć w tym Sądzie na skutek skarg na orzeczenia sądów drugiej instancji, zapadłe przed wejściem w życie tego dekretu.

Z istoty rzeczy wynika, że przepisy tego dekretu powinny

być stosowane odrazu. Wyjątek dla spraw dawniejszych, zawisłych przed Sądem Najwyższym, usprawiedliwiony jest charakterem i zakresem kognicji kasacyjnej.

Art. 18. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 19. Dekret niniejszy wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

Dekret został ogłoszony 3 lutego 1947 r., a zatem wszedł w życie od 4 marca 1947 r.

XI. Dekret z dnia 3 lutego 1947 r.

o rejestracji i umarzaniu niektórych dokumentów na okaziciela
emitowanych przed dniem 1 września 1939 r.

(Dz. U. Nr. 22, poz. 88)

Cel urzędowej tym dekretem rejestracji papierów wartościowych, emitowanych przed ostatnią wojną, jest podwójny: samoistny i pomocniczy. Samoistny cel polega na wyeliminowaniu nieprawnych posiadaczy papierów, które im się dostały dzięki koniunkturze wojennej i grabieżom, związanym z hitlerowską okupacją. Każdy posiadacz papieru na okaziciela musi go zarejestrować, a więc ujawnić się, podać swą narodowość i przynależność państwową, czas i źródło nabycia. Rejestracja taka w znacznej mierze umożliwi usunięcie tytułów z posiadania osób, podstawionych przez Niemców; dzięki procedurze tej rejestracji samo podstawienie będzie utrudnione, gdyż niejedyn nieprawny posiadacz często z obawy przed odpowiedzialnością będzie unikał rejestracji, a wskutek nieprzedstawienia papieru do rejestracji tytuł utraci moc prawną. Cel pomocniczy rejestracji polega na umożliwieniu ogromnej masie obywateli polskich, którzy wskutek wypadków wojennych i zbrodni niemieckich utracili swoje papiery — często drobne oszczędności, otrzymanie nowych tytułów (duplikatów) wzamian za utracone. Dzięki rejestracji niejedyn były posiadacz prawny będzie w stanie ustalić, w czyich rękach znajduje się zrabowany mu tytuł i będzie mógł dochodzić własności od nieprawego posiadacza. Głównie zaś rejestracja umożliwi za pomocą procedury, unormowanej w dekreście, wydanie duplika-

tów nader licznej rzeszy ludzi, którzy utracili papiery podczas wojny, nawet tym, którzy nie mogą podać ich numerów lub innych znamion odróżniających, gdyż razem z całym dobytkiem utracili także wszystkie zapiski. Dotyczy to przede wszystkim ofiar powstania warszawskiego, osób uwięzionych i wywiezionych oraz spadkobierców osób, zamordowanych przez Niemców.

Umarzanie dokumentów na okaziciela utraconych w czasie ostatniej wojny trybem zwykłym byłoby zbyt uciążliwe, wymagałoby dużo czasu i ogromnej masy papieru na ogłoszenia. Z tych przyczyn dekret wprowadza dla umarzania dokumentów utraconych tryb uproszczony bez ogłoszeń publicznych, co jest możliwe właśnie w związku z rejestracją. Przewidziany w dekreście ułatwiony sposób umorzenia będzie dopuszczalny tylko w okresie rejestracji, ażeby zgłaszający papier do rejestracji nie mogli wiedzieć, czy będzie zgłoszony wniosek o umorzenie, i vice versa ażeby zgłaszający wniosek o umorzenie nie mogli wiedzieć, czy dany papier będzie zarejestrowany.

Art. 1. 1. Posiadacze dokumentów na okaziciela, emitowanych przed dniem 1 września 1939 r., a w dniu tym nieprzedawnionych, obowiązani są przedstawić je do rejestracji w ciągu dziesięciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego dekretu.

2. Przepis ustępu poprzedzającego stosuje się także do dokumentów, które zostały umorzone przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu.

Z ustępu 1 tego artykułu w związku z art. 22 wynika, że rejestracja w kraju ma trwać od 4 czerwca 1947 r. do 4 kwietnia 1948 r. Co do rejestracji za granicą zob. art. 4.

2. Przepis ust. 2 oznacza, że rejestracja musi dotyczyć nie tylko pierwotnego papieru, lecz i wydanego w zamian za niego duplikatu.

Art. 2. 1. Jeżeli dokumenty, określone w artykule poprzedzającym, zostały utracone w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 17 grudnia 1945 r., to rejestracja ich może mieć miejsce

na podstawie zaświadczeń, wydanych przez instytucje kredytowe, związki samorządu terytorialnego i gospodarczego, zakłady ubezpieczeń społecznych, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych oraz urzędy i wszelkiego rodzaju osoby prawne prawa publicznego, w których posiadaniu lub dzierżeniu dokumenty te znajdowały się w chwili ich utraty.

2. Zaświadczenie winno zawierać: imię i nazwisko lub nazwę osoby uprawnionej, jej adres oraz dokładne określenie dokumentów utraconych ze wskazaniem ich numerów.

Przepis tego artykułu umożliwia rejestrację papieru w tych przypadkach, gdy dokument na okaziciela zdeponowany był przez posiadacza w banku lub w innej wskazanej w artykule instytucji: nie wymaga się wówczas przedstawienia dokumentu w naturze, skoro później został utracony; wystarcza zaświadczenie odnośnej instytucji. Doniosłe skutki zaświadczenia określa dalej art. 7 dekretu.

Art. 3. 1. Rejestrację dokumentów przeprowadza instytucja, która je emitowała (wystawca).

2. Jeżeli wystawcą jest osoba prawna, nie mająca organu powołanego do prowadzenia jej spraw, sąd rejestrowy ostatniej siedziby wystawcy, a w braku takiego sądu w kraju sąd rejestrowy siedziby Sądu Najwyższego, na wniosek posiadacza dokumentu wyznaczy przedstawiciela wystawcy.

Art. 4. 1. Rejestrację dokumentów, będących w posiadaniu osób zamieszkałych zagranicą, przeprowadzą polskie urzędy konsularne.

2. Określony w art. 1 ust. 1 termin rejestracji liczyć się będzie od dnia dokonania przez polski urząd konsularny ogłoszeń o rejestracji. Ogłoszenia winny być dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu w sposób przyjęty w kraju, na który działalność urzędu się rozciąga.

Art. 5. 1. Organ przeprowadzający rejestrację ostempluje przedstawione dokumenty, umieszczając na nich wzmiankę o zarejestrowaniu, datę rejestracji i swój podpis oraz sporządzi protokół, który winien zawierać: imię i nazwisko lub nazwę,

adres, narodowość i przynależność państwową posiadacza dokumentu lub zaświadczenia, jego oświadczenia, kiedy i od kogo dokument nabył, datę rejestracji oraz podpis zgłaszającego dokument do rejestracji i organu przeprowadzającego rejestrację.

2. Organ przeprowadzający rejestrację jest obowiązany prowadzić oddzielny wykaz dla każdego rodzaju dokumentów zarejestrowanych, zawierający dane podlegające zamieszczeniu w protokóle o zarejestrowaniu.

3. Wykazy, sporządzone przez urzędy konsularne, winny być niezwłocznie po zakończeniu rejestracji przesłane wystawcom dokumentów.

4. Nadzór nad należytym prowadzeniem rejestracji i wykazów sprawuje Minister Skarbu.

Oświadczenie rejestrującego, kiedy i od kogo nabył dokument, musi być dokładnie sprecyzowane w przypadku nabycia od osoby fizycznej, ażeby w razie potrzeby można było sprawdzić źródło nabycia (zob. obj. przed. art. 1): Kto miał wiele papierów, może, rzecz prosta, nie pamiętać daty nabycia i nawet instytucji kredytowej, gdzie nabył papier; wówczas wystarczy ogólne stwierdzenie, że nabył w banku w takim a takim mniej więcej czasie.

Prowadzenie wykazu zarejestrowanych papierów jest niezbędne ze względu na cele rejestracji. Oczywiście, dla każdego rodzaju papierów musi być prowadzony osobny wykaz, osobny dla akcyj lub listów zastawnych, osobny dla obligacyj. Oprócz tego wystawca obowiązany jest prowadzić wykazy dokumentów, zgłoszonych do umorzenia (art. 10).

Art. 6. Dokumenty na okaziciela podlegające rejestracji, nie ostemplowane przed upływem terminu rejestracji, tracą moc prawną.

Art. 7. 1. W zamian dokumentu zarejestrowanego na podstawie zaświadczenia (art. 2) wystawca obowiązany jest wydać osobie uprawnionej po upływie terminu rejestracji duplikat utraconego dokumentu lub świadectwo tymczasowe.

2. Jeżeli co do takiego dokumentu został zgłoszony wniosek o jego umorzenie, wydanie duplikatu lub świadectwa tymczasowego nastąpi po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie i z uwzględnieniem jego wyniku.

Zob. obj. przed art. 1 i do art. 2; zob. też art. 9.

Art. 8. Koszty rejestracji ponosi wystawca, a koszty wydania duplikatu lub świadectwa tymczasowego osoba uprawniona do otrzymania duplikatu.

Art. 9. 1. Kto w czasie od 1 września 1939 r. do dnia 17 grudnia 1945 r. utracił dokument na okaziciela wskutek zniszczenia, zagubienia lub bezprawnego zaboru, może, o ile dokument ten nie został na jego żądanie zarejestrowany na podstawie zaświadczenia (art. 2), złożyć w sądzie miejsca, w którym dokument podlegałby rejestracji, wniosek o umorzenie tego dokumentu.

2. Wniosek winien być złożony w terminie zakreślonym do rejestracji.

3. We wniosku należy bliżej określić dokument mający ulec umorzeniu i wskazać jego numer oraz uprawdopodobnić fakt posiadania dokumentu i jego utraty.

Z ust. 2 tego artykułu w związku z art. 1 wynika, że wniosek o umorzenie dokumentu winien być złożony w ciągu 10 miesięcy, licząc od daty wejścia dekretu w życie, t. j. od 4 czerwca 1947 r.

Art. 10. 1. Wystawca lub wyznaczony przez sąd przedstawiciel (art. 3) obowiązany jest na podstawie doręczonych mu wniosków o umorzenie prowadzić wykaz dokumentów, zgłoszonych do umorzenia. Dla każdego rodzaju dokumentów winien być prowadzony oddzielny wykaz.

2. Po upływie terminu rejestracji wystawca lub jego przedstawiciel obowiązany jest sądowi przedstawić wykazy, określone w ustępie poprzedzającym, oraz wykazy dokumentów zarejestrowanych.

Art. 11. Do postępowania w sprawach z wnioskiem o umo-

rzenie dokumentów stosuje się przepisy części ogólnej kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 12. 1. Jeżeli okaże się, że zgłoszono wniosek o umorzenie dokumentu zarejestrowanego, sąd wezwie dzierżyciela dokumentu lub osobę, która zgłosiła dokument do rejestracji na podstawie zaświadczenia, do złożenia dokumentu lub zaświadczenia w terminie 14-dniowym. Termin powyższy może być przez sąd przedłużony.

2. W przypadku niezłożenia dokumentu lub zaświadczenia w terminie zakreślonym sąd wyda postanowienie o umorzeniu dokumentu.

3. W razie złożenia dokumentu lub zaświadczenia sąd stosownie do okoliczności albo oddali wniosek o umorzenie dokumentu i zwróci dokument lub zaświadczenie dzierżycielowi, albo uznając w braku sporu prawo wnioskodawcy do dokumentu, wyda mu dokument lub zaświadczenie z adnotacją o prawie wnioskodawcy do otrzymania duplikatu lub świadectwa i umorzy postępowanie w sprawie.

1. W artykule tym, zarówno jak w następnym, mowa jest o zaświadczeniu przewidzianym w art. 2.

2. Jeżeli zarejestrowany papier nie będzie złożony w oznaczonym terminie, należy wnosić, że posiadacz papieru uchyla się od wyjaśnień, bo nie jest prawnym posiadaczem, a przeto sąd w tym przypadku umorzy dokument. Jeżeli zaś dokument zostanie złożony, sąd stosownie do okoliczności albo oddali wniosek o umorzenie (gdy nie będzie wątpliwości, że posiadacz dokumentu jest jego prawnym właścicielem) i zwróci dokument posiadaczowi, albo, uznając prawo wnioskodawcy do dokumentu (np. gdy ten, kto złożył dokument, nie zaprzeczy, że dokument jest własnością wnioskodawcy, lub będzie to niewątpliwie wynikało z okoliczności sprawy), wyda mu dokument, — albo wreszcie odeśle interesowanych na drogę postępowania spornego, co stanowi już przedmiot dyspozycji art. 13.

Art. 13. Jeżeli pomiędzy wnioskodawcą i dzierżycielem

dokumentu lub zaświadczenia powstanie spór o prawo do dokumentu, sąd zawiesi postępowanie i odeśle ich na drogę postępowania spornego, zakreślając im termin do wytoczenia powództwa.

Zob. obj. do art. 12.

Art. 14. Jeżeli wniosek o umorzenie dotyczy dokumentu niezarejestrowanego, sąd orzeknie stosownie do ustalonych w toku postępowania okoliczności.

Art. 15. Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu dokumentu wystawca wyda uprawnionemu za zwrotem kosztów sporządzenia duplikat dokumentu lub świadectwo tymczasowe.

Art. 16. Duplikat lub świadectwo tymczasowe, wydane po dniu wejścia w życie niniejszego dekretu, zastępują dokument na okaziciela ze wzmianką o rejestracji.

Art. 17. Od wniosku o umorzenie dokumentu, zażalenia i skargi kasacyjnej w sprawie z takiego wniosku pobiera się piątą część wpisu stosunkowego od wartości nominalnej dokumentu, nie mniej jednak niż 100 zł. Poza tym stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Art. 18. 1. Przepisów niniejszego dekretu nie stosuje się do:

- 1) dokumentów na okaziciela, emitowanych przez Państwo;
- 2) dokumentów emitowanych za granicą;
- 3) kuponów;
- 4) banknotów i innych dokumentów płatnych za okazaniem;
- 5) książeczek wkładkowych na okaziciela Pocztovej Kasy Oszczędności;
- 6) dokumentów z zastrzeżeniem nieumarzalności.

2. Jednakże kupony utracone łącznie z dokumentem płatne po dniu złożenia wniosku o umorzenie dokumentu podlegają umorzeniu, jeżeli umorzenie ich było dopuszczalne według dotychczasowych dzielnicowych przepisów.

Co do ust. 1 p. 2 por. art. 12 p. 4 dekretu z dnia 10 grudnia 1946 r. o umarzaniu utraconych dokumentów; co do p. 3 por. art. 2 p. 6 tegoż dekretu, co do p. 4 por. art. 2 p. 1 tegoż dekretu; co do p. 5 por. art. 12 p. 5 tegoż dekretu; co do p. 6 por. art. 2 p. 4 tegoż dekretu.

Art. 19. 1: Kto nie może podać istotnych znamion utraconego dokumentu, a w szczególności jego numeru, może w terminie przewidzianym dla rejestracji zgłosić wystawcy utratę dokumentu.

2. Zgłoszenie winno zawierać uprawdopodobnienie okoliczności co do posiadania i utraty dokumentu oraz powołanie dowodów na stwierdzenie tych okoliczności.

3. Uprawnienia osób, które zgłosiły utratę dokumentów, określa osobne przepisy.

Zob. obj. przed art. 1.

Zapowiedziane osobne unormowanie uprawnień tych osób, które nie mogą podać numerów utraconych dokumentów, objaśnia się tym, że nie mogą one składać wniosków o umorzenie dokumentów, gdyż nie można umarzać nie oznaczonego ściśle dokumentu. Narazie dopuszczone zostało zgłoszenie utraty dokumentu, przy czym niezbędne jest powołanie pozytywnych dowodów posiadania i utraty dokumentu. Późniejsza procedura przyzna tym, którzy zgłosili utratę, prawo do otrzymania dokumentu równoznacznego utraconemu. Uregulowanie tej sytuacji w następstwie będzie ułatwione przez to, że wyjaśni się, jaka część emitowanych papierów i na jaką sumę nie została zarejestrowana. Wystawca będzie mógł wydać takim pretendantom dokumenty oznaczone numerami niezarejestrowanych papierów.

Art. 20. 1. Sprawy z wniosków o umorzenie dokumentów na okaziciela podlegających przepisom niniejszego dekretu, wszczęte przed dniem jego wejścia w życie, rozpoznaje się według dotychczasowych przepisów aż do ich prawomocnego zakończenia.

2. Jeżeli jednak w sprawach tych nie zostały przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu dokonane ogłoszenia, do dalszego postępowania stosuje się przepisy tego dekretu.

Art. 21. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrom: Sprawiedliwości, Skarbu i Spraw Zagranicznych.

Art. 22. Dekret niniejszy wchodzi w życie w trzy miesiące po ogłoszeniu.

Dekret został ogłoszony 4 marca 1947 r., a zatem wchodzi w życie 4 czerwca 1947 r.

XII. Dekret z dnia 6 grudnia 1946 r.

Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

(Dz. U. Nr. 70, poz. 382)

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Rozdział I

Przepisy wspólne

Art. 1. W sprawach cywilnych wymienionych w dekreście niniejszym pobiera się opłaty sądowe na rzecz Skarbu Państwa oraz zwrot wydatków. Opłaty sądowe i wydatki stanowią koszty sądowe.

Art. 2. 1. Jeżeli dekret niniejszy lub inne przepisy nie stanowią inaczej, do uiszczenia kosztów sądowych obowiązana jest strona, która dokonywa czynności powodującej opłatę sądową lub wydatki

2. Stroną w rozumieniu przepisów o kosztach sądowych jest każdy uczestnik postępowania.

Art. 3. 1. Uwolnienie od kosztów sądowych służy:

- 1) stronie, której sąd przyznał prawo ubogich,
- 2) kuratorowi wyznaczonemu przez sąd do danej sprawy,
- 3) stronie dochodzącej należności za pracę,
- 4) stronie dochodzącej ojcostwa pozamałżeńskiego,
- 5) stronie dochodzącej alimentów.

2. Za strony wymienione w ust. 1 pkt 1), 3), 4) i 5) wydatki ponosi tymczasowo Skarb Państwa, a za kuratora, jeżeli obo-

wiązujące przepisy nie stanowią inaczej — strona, dla której kurator został ustanowiony, lub też, gdyby to było niemożliwe, strona, która swym wnioskiem lub swą czynnością spowodowała ustanowienie kuratora.

3. Do przyznania prawa ubogich stosuje się przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 4. 1, Uwolnienie od opłat sądowych służy:

- 1) Skarbowi Państwa i podmiotom prawnym, za które działa Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) instytucjom ubezpieczeń społecznych w sprawach związanych z ich ustawową działalnością.

2. Minister Sprawiedliwości może w porozumieniu z Ministrem Skarbu i innymi zainteresowanymi ministrami przyznać według swego uznania uwolnienie od opłat sądowych instytucjom, stowarzyszeniom i fundacjom, zasługującym na to uwolnienie ze względu na ich działalność dobroczynną, społeczną, naukową, oświatową lub samopomocową. Uwolnienie może być w każdej chwili odwołane.

Art. 5. 1. Koszty sądowe, od których strona uboga była uwolniona, będą ściągnięte z urzędu po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu w danej sprawie od przeciwnika albo od strony ubogiej z zasądzonego jej roszczenia według przepisów art. 120 §§ 2 i 3 kodeksu postępowania cywilnego.

2. Przepis ustępu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do kosztów sądowych, od których była uwolniona strona, dochodząca należności za pracę, ojcostwa pozamałżeńskiego lub alimentów.

Art. 6. 1. Opłaty sądowe, od których uwolniony był kurator (art 3 ust. 1, pkt 2) lub podmioty wymienione w art. 4, będą ściągnięte z urzędu po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu w danej sprawie od przeciwnika, w takim stosunku, w jakim zostały włożone na niego koszty procesu lub innego postępowania.

2. Jeżeli strona zastąpiona przez kuratora posiada majątek,

opłaty, które nie zostały włożone na jej przeciwnika lub też nie ściągnięte, będą ściągnięte od tej strony.

Art. 7. W razie cofnięcia prawa ubogich lub uchylenia kurateli należne od strony koszty sądowe będą ściągnięte z urzędu z zastosowaniem odpowiednio przepisu art. 119 § 1 kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 8. Jeżeli o obowiązku uiszczenia kosztów sądowych w myśl przepisów art. 5—6 sąd nie orzekł w toku postępowania w danej sprawie, postanowienie w tej mierze wyda sąd, w którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Art. 9. Należności Skarbu Państwa z tytułu powstałych w toku procesu lub innego postępowania kosztów sądowych, a włożonych na przeciwnika strony, uwolnionej od kosztów sądowych lub opłat sądowych, będą w postępowaniu egzekucyjnym lub upadłościowym zaspokojone w tym samym stopniu i w tych samych granicach, jak koszty procesu lub innego postępowania, przyznane stronie uwolnionej.

Art. 10. Postępowanie o przyznanie prawa ubogich i postępowanie przed sądem polubownym wolne jest od opłat sądowych.

Art. 11. Opłatę sądową należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma lub przy złożeniu wniosku podlegającego opłacie.

Art. 12. 1. W każdym piśmie lub wniosku należy podać wartość przedmiotu sprawy, jeżeli od tej wartości zależy wysokość opłaty, a przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna.

2. Pisma lub wnioski, dotyczące części przedmiotu sprawy, podlegają opłacie tylko w stosunku do wartości tej części.

Art. 13. 1. Sąd nie podejmuje żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata sądowa. Pismo takie będzie zwrócone, jeżeli wnoszący je w terminie tygodniowym od dnia doręczenia mu wezwania o uiszczenie należnej opłaty, opłaty tej nie uiści. Termin tygodniowy może być odpowiednio przedłużony tylko wówczas, jeżeli pismo wnio-

sła osoba zamieszkała za granicą, nie mająca w kraju zastępcy.

2. Przepisu co do wezwania o uiszczenie należnej opłaty nie stosuje się do pism wnoszonych przez adwokata, podlegających opłacie w wysokości stałej. Pisma takie, jeżeli nie są należycie opłacone, będą od razu zwrócone.

3. Sąd nie przyjmie wniosku ustnego, podlegającego opłacie, zgłoszonego bez jednoczesnego uiszczenia należnej opłaty.

Art. 14. Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio, gdy w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sprawy albo wskutek zmiany lub rozszerzenia żądania należy uiszczyć opłatę wyższą od poprzednio wniesionej.

Art. 15. Przepisów art. 13 i 14 nie stosuje się w przypadkach, gdy sąd obowiązany jest do działania z urzędu. W tym przypadku opłatę pobiera się na podstawie wymiaru z urzędu.

Art. 16. 1. Przewodniczący wydaje zarządzenia co do wezwania o uiszczenie opłaty, zwrotu pisma nie opłaconego należycie, zwrotu opłaty, wymiaru opłaty z urzędu i ściągnięcia opłaty.

2. Postanowienie co do zwrotu pisma wydaje sąd na posiedzeniu niejawnym, jeżeli opłata przypada od skargi kasacyjnej lub od skargi o wznowienie, wniesionej do sądu drugiej instancji albo do Sądu Najwyższego, lub wreszcie od zażalenia do Sądu Najwyższego.

3. Na zarządzenie co do wezwania strony do uiszczenia należnej opłaty nie ma zażalenia.

Art. 17. Opłatę wymierzoną z urzędu należy pod rygorem egzekucji uiszczyć w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia stronie wezwania do zapłaty.

Art. 18. 1. W postępowaniu związanym z uiszczeniem i zwrotem, wymiarem lub ściągnięciem kosztów sądowych stosuje się przepisy kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli dekret niniejszy nie stanowi inaczej.

2. W sprawach zaś, w których tryb postępowania normują inne ustawy, przepisy kodeksu postępowania cywilnego stosuje

się tylko w braku odpowiednich przepisów tych ustaw.

3. Ponadto obowiązują przepisy następujące:

1) na zarządzenia i postanowienia sądu pierwszej instancji, dotyczące obowiązku uiszczenia kosztów sądowych (art. 8) oraz wymiaru lub zwrotu kosztów, służy zawsze zażalenie;

2) w sprawach wymienionych w punkcie poprzedzającym skarga kasacyjna nie służy.

Art. 19. 1. Zażalenia, dotyczące wyłącznie wymiaru opłaty sądowej, podlegają jedynie opłacie od podań i załączników i za doręczenie.

2. Podania o zwrot opłaty, jak również zażalenia w tych sprawach, wolne są od wszelkich opłat sądowych.

Art. 20. Opłatę uchyloną w całości lub w części prawomocnym orzeczeniem zwraca się stronie z urzędu.

Art. 21. 1. Prawo Skarbu Państwa do żądania nie uiszczonej opłaty sądowej przedawnia się z upływem lat trzech, licząc od dnia, w którym opłatę należało uiścić.

2. Prawo strony do żądania opłaty sądowej przedawnia się z upływem lat trzech od dnia powstania tego prawa.

Art. 22. Groszowe końcówki opłat przekraczające 50 gr zaokrągla się wzwyż do jednego złotego, a końcówki do 50 gr włącznie pomija się.

Art. 23. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi sposób uiszczania opłat sądowych.

R o z d z i a ł I I

O p ł a t y s ą d o w e

Art. 24. W sprawach cywilnych pobiera się następujące opłaty sądowe:

- 1) wpis,
- 2) opłatę od podań i załączników,
- 3) opłatę kancelaryjną,
- 4) opłatę za doręczenie,
- 5) kaucję kasacyjną.

Oddział 1

Wpis

Art. 25. Wpis jest stosunkowy i stały.

Art. 26. 1. Wysokość wpisu stosunkowego zależy od wartości przedmiotu sprawy.

2) Cały wpis stosunkowy wynosi:

1) przy wartości przedmiotu do 5000 zł włącznie 2%

2) przy wartości przedmiotu do 50.000 zł włącznie
od pierwszych 5000 zł 100 zł

a od nadwyżki 2½%

3) przy wartości przedmiotu ponad 50.000 zł od
pierwszych 50.000 zł 1235 zł

a od nadwyżki 3%

3. Każde rozpoczęte 100 zł, a w przypadku, gdy wartość przedmiotu przewyższa 20.000 zł, każde rozpoczęte 1000 zł liczy się za pełne.

Art. 29. Podstawą obliczenia wpisu stosunkowego od środków odwoławczych i skargi o wznowienie jest wartość przedmiotu zaskarżenia objętego pismem.

Art. 30. Wpis uiszczony od pisma odrzuconego z powodu niewłaściwości sądu zalicza się przy ponownym wniesieniu tegoż pisma, jeżeli to nastąpi w terminie tygodniowym od dnia uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu.

Art. 31. Na żądanie strony zwraca się wpis:

1) od pisma zwróconego lub odrzuconego z powodu nieoprawienia lub niezuzupełnienia go w terminie zakreślonym;

2) od pisma odrzuconego lub cofniętego, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron — przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia.

Art. 32. Na żądanie strony zwraca się połowę wpisu w razie cofnięcia pisma przed rozpoczęciem rozprawy lub posiedze-

nia, na które sprawa została skierowana. Również w razie zawarcia ugody zwraca się połowę wpisu za instancję, w której ugoda nastąpiła.

Oddział 2

Oplata od podań i załączników

Art. 33. Od każdego podania i wniosku do protokołu złożonego poza rozprawą lub posiedzeniem i w ogóle od każdego pisma nie podlegającego opłacie wpisu pobiera się opłatę w postępowaniu przed sądami w wysokości 20 zł., a w postępowaniu przed komornikami — 10 zł.

Art. 34. Od każdego załącznika do pisma lub protokołu pobiera się opłatę w wysokości 10 zł.

Art. 35. Od opłaty od podań i załączników wolne są:

- 1) pisma, odpisy i załączniki składane przez stronę z przeznaczeniem dla innej strony,
- 2) pisma i wnioski do protokołu oraz załączniki składane przez osoby, nie będące stronami, w wykonaniu obowiązku wynikającego z ustawy lub nałożonego przez sąd,
- 3) pisma zawierające wyłącznie wskazanie miejsca zamieszkania,
- 4) pisma zawierające wyłącznie prośbę o przyśpieszenie postępowania.

Oddział 3

Oplata kancelaryjna

Art. 36. 1. Za klauzulę wykonalności, wypisy, odpisy, zaświadczenia, wyciągi oraz inne dokumenty, wydawane na wniosek na podstawie akt, pobiera się opłatę kancelaryjną w wysokości 20 zł. za każdą stronicę dokumentu, licząc 25 wierszy za stronicę.

2. Każdą rozpoczętą stronicę liczy się za całą.

3. Jeżeli pismo jest sporządzone w obcym języku lub zawiera tabelę, pobiera się opłatę w podwójnej wysokości.

Art. 37. 1. Za wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku lub postanowienia pobiera się opłatę:

- 1) jeżeli wyrok lub postanowienie z uzasadnieniem doręcza się stronie — w wysokości 100 zł
 - 2) jeżeli doręcza się tylko zawiadomienie o sporządzeniu uzasadnienia — w wysokości 20 zł
- 2) Opłata wskazana w ust. 1 pkt. 1) obejmuje również opłatę kancelaryjną za wypis wyroku lub postanowienia.
- 3) Nie pobiera się opłaty kancelaryjnej za pisma, które doręcza się z urzędu.

Oddział 4

Opłata za doręczenie

Art. 38. Opłata za doręczenie jest stosunkowa lub stała.

Art. 39. Wysokość opłaty stosunkowej zależna jest od wysokości wpisu stosunkowego lub stałego.

Art. 40. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi:

- 1) przypadki, w których pobiera się opłatę za doręczenie;
- 2) osoby obowiązane do jej uiszczenia;
- 3) wysokość opłaty;
- 4) sposób jej uiszczenia;
- 5) sposób uycia sum uzyskanych z tej opłaty.

Oddział 5

Kaucja kasacyjna

Art. 41. Wysokość kaucji, którą należy wpłacić przy wniesieniu skargi kasacyjnej, wynosi 1000 zł.

Art. 42. 1. Kaucję zwraca się z urzędu stronie:

- 1) jeżeli skarga kasacyjna została uwzględniona w całości lub w części;
- 2) jeżeli skarga kasacyjna została zwrócona lub odrzucona z powodów formalnych, nie wyłączając przypadku niedopuszczalności skargi kasacyjnej;

3) jeżeli skarga kasacyjna została cofnięta przed posiedzeniem, na którym miała być rozpoznana.

2. W innych przypadkach kaucję przelewa się do Skarbu Państwa.

Art. 43. 1. O zwrocie kaucji orzeka Sąd Najwyższy, w przypadku zaś gdy przyczyna usprawiedliwiająca zwrot kaucji zaszła w sądzie drugiej instancji — sąd drugiej instancji na posiedzeniu niejawnym.

2. Na postanowienie sądu drugiej instancji służy stronie zażalenie do Sądu Najwyższego w terminie tygodniowym od daty doręczenia zawiadomienia o odmowie zwrotu kaucji.

R o z d z i a ł III

Wydatki

Art. 44. Do wydatków należą:

- 1) koszty opłat telefonicznych i telegraficznych,
- 2) diety i koszty podróży należne sędziom, urzędnikom i funkcjonariuszom sądowym z powodu dokonywania czynności poza budynkiem sądowym,
- 3) należności świadków, biegłych i tłumaczy,
- 4) koszty przewozu osób, zwierząt i rzeczy, utrzymywania ich lub przechowywania,
- 5) koszty ogłoszeń w pismach,
- 6) opłaty należne innym władzom i urzędnikom,
- 7) koszty pobytu w areszcie.

Art. 45. 1. Na pokrycie wydatków obowiązana jest złożyć zaliczkę strona, która wniosła o podjęcie czynności połączonej z wydatkami; jeżeli dwie lub więcej stron wniosło o podjęcie czynności lub sąd z urzędu czynność zarządził, zaliczkę powinny uiścić strony w równych częściach lub w innym stosunku według uznania sądu.

2. Sąd oznaczy wysokość zaliczki i termin jej złożenia.

3. Wykonanie czynności zależne jest od uiszczenia zaliczki.

Art. 46. Koszty przeprowadzenia dowodu na żądanie sądu polubownego ponoszą obie strony. Co do złożenia zaliczki i skutków jej niezłożenia stosuje się art. 45 dekretu niniejszego.

Art. 47. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określa:

- 1) wysokość należności świadków z tytułu zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu,
- 2) wysokość wynagrodzenia biegłych za stawiennictwo w sądzie i wykonaną pracę,
- 3) wysokość należności strony z tytułu zwrotu kosztów podróży i wynagrodzenia za utratę zarobku w przypadku wezwania strony do osobistego stawiennictwa.

DZIAŁ II

Przepisy szczególne

Rozdział I

Oplaty w postępowaniu spornym

Art. 52. Piątą część wpisu stosunkowego pobiera się od wartości przedmiotu ugody, zawartej przed sądem bez uprzedniego wytoczenia powództwa, lub tej części wartości przedmiotu ugody, zawartej w toku sporu, która przewyższa wartość przedmiotu sporu. Oplatę tę pobiera się na podstawie urzędowego wymiaru.

Rozdział III

Oplaty w postępowaniu niespornym

Oddział I

Przepisy wspólne

Art. 66. Od każdego wniosku rozpoczynającego postępowanie sądowe lub samodzielłą część postępowania, który nie podlega innemu wpisowi lub nie jest zwolniony od opłat sądowych, pobiera się wpis stały w wysokości 50 zł.

Art. 67. 1. Od zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o wznowienie pobiera się taki sam wpis, jak od wniosku rozpoczynającego postępowanie, a jeżeli wniosek ten wolny jest od wpisu — wpis stały w wysokości 50 zł.

2. Jednakże od zażalenia na postanowienia przedstanowcze, jak również na postanowienia kończące postępowanie przez odrzucenie wniosku lub umorzenie postępowania pobiera się piątą część wpisu przewidzianego w ustępie poprzedzającym, nie mniej jednak niż 50 zł.

3. Jeżeli od zażalenia, skargi kasacyjnej lub skargi o wznowienie ma być według ust. 1 lub 2 pobrany wpis stosunkowy, stosuje się przepis art. 29.

Art. 68. W sprawach prowadzonych z urzędu do uiszczenia kosztów sądowych obowiązany jest ten, w którym interesie toczy się postępowanie.

2. Jeżeli postępowanie toczy się w interesie dwu lub więcej osób, są one obowiązane do uiszczenia kosztów w równych częściach lub w innym stosunku według uznania sądu.

Art. 69. W sprawach przewidzianych w rozdziale niniejszym stosuje się odpowiednio przepis art. 52.

Oddział 2

Opłaty w sprawach z zakresu prawa osobowego, małżeńskiego majątkowego i prawa o aktach stanu cywilnego

Art. 70. Wpis stały wynosi:

- 1) od wniosku o ubezwłasnowolnienie, uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia 300 zł
- 2) od wniosku o uznanie za zmarłego 200 zł
- 3) od wniosku o stwierdzenie zgonu 100 zł
- 4) od wniosku o ustalenie wysokości udziału każdego z małżonków w ponoszeniu kosztów utrzymania rodziny (art. 7 prawa małżeńskiego majątkowego 100 zł
- 5) od wniosku o udzielenie zezwolenia na dokona-

nie czynności prawnej bez zgody drugiego małżonka oraz o odebranie współmałżonkowi prawa zarządu majątkiem wspólnym 500 zł

6) od wniosku o sprostowanie aktu stanu cywilnego oraz od wniosku o ustalenie jego treści (art. 33 ust. (3) i 34 prawa o aktach stanu cywilnego) 100 zł

7) od wniosku o sprostowanie aktu stanu cywilnego 200 zł

8) od zażalenia na odmowę wykonania czynności urzędowej przez urzędnika stanu cywilnego . . . 100 zł

Art. 71. Wolne od opłat sądowych jest postępowanie o uchylenie postanowienia o uznaniu za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Oddział 3

Opłaty w postępowaniu przed władzą opiekuńczą

Art. 72. Wolne od opłat sądowych są wszelkie pisma i wnioski, będące podstawą do wszczęcia przez władzę opiekuńczą postępowania z urzędu, jak również pisma i wnioski składane w wykonaniu obowiązku wynikającego z ustawy lub nałożonego przez władzę opiekuńczą.

Art. 73. Od wniosku o udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności prawnych dotyczących osób pozostających pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą albo na wytoczenie powództwa pobiera się:

1) jeżeli przedmiotem zezwolenia jest czynność prawna o charakterze majątkowym — dziesiątą część wpisu stosunkowego od wartości przedmiotu czynności,

2) w innych przypadkach — wpis stały w wysokości 50 zł.

Art. 74. Wpis stały wynosi:

1) od wniosku o udzielenie zezwolenia na wstąpienie w związek małżeński osobie, która nie ukończyła osiemnastego roku życia 100 zł

2) od wniosku o zrównanie dziecka pozamałżeńskie 100 zł

- 3) od wniosku o zatwierdzenie aktu przysposobienia osoby mającej pełną zdolność do działań prawnych 3 000 zł
- 4) od wniosku o przywrócenie władzy rodzicielskiej 100 zł

Art. 75. 1. Jeżeli z wykonaniem opieki lub kurateli połączony jest zarząd majątkiem, z którego czysty roczny dochód przypadający dla każdego poddanego opiece lub kurateli przewyższa 36 000 złotych, pobiera się za nadzór władzy opiekuńczej nad tym zarządem wpis stosunkowy w wysokości $\frac{1}{2}\%$ od od czystego dochodu.

2. Wpis uiszcza się z majątku osoby poddanej opiece lub kurateli na podstawie wymiaru z urzędu, którego dokonywa się w związku z badaniem rachunków z zarządu.

3. Przepis artykułu niniejszego stosuje się odpowiednio, jeżeli w czasie sprawowania władzy rodzicielskiej powstanie potrzeba wykonywania przez władzę opiekuńczą stałego nadzoru nad zarządem majątku dziecka.

Art. 76. Wolne od opłat sądowych są:

- 1) postępowanie przed sądem apelacyjnym w sprawie o zatwierdzenie zrównania,
- 2) sporządzenie aktu uznania dziecka pozamałżeńskiego,
- 3) sporządzenie i zatwierdzenie aktu przysposobienia lub rozwiązania przysposobienia osoby nie mającej pełnej zdolności do działań prawnych.

O d d z i a ł 4

Opłaty w sprawach z zakresu prawa rzeczowego

Art. 77. 1. Piątą część wpisu stosunkowego pobiera się od:

- 1) wniosku o zezwolenie na rozporządzenie rzeczą wspólną,
- 2) wniosku o upoważnienie wierzyciela lub użytkownika wierzytelności obciążonej użytkowaniem do dokonania czynności prawnej,
- 3) wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości

mości i praw rzeczowych ograniczonych lub wygaśnięcia tych praw przez przedawnienie,

4) wniosku o umorzenie hipoteki.

2. Podstawą obliczenia wpisu stosunkowego w przypadkach wymienionych w ustępie poprzedzającym pkt 1) i 2) jest wartość przedmiotu czynności prawnej, która ma być dokonana.

Art. 78. Od wniosku o zniesienie współwłasności pobiera się piątą część wpisu od wartości rzeczy, mających ulec podziałowi. Jednakże od takiego wniosku pobiera się dziesiątą część wpisu w przypadku, gdy wniosek zgłoszony przez wszystkich współwłaścicieli zawiera zgodne wskazanie sposobu podziału w naturze lub zgodne żądanie sprzedaży rzeczy z licytacji.

Art. 79. Wpis stały w wysokości 100 zł pobiera się od:

- 1) wniosku o zezwolenie na dokonanie czynności zwykłego zarządu rzeczą wspólną,
- 2) wniosku o wyznaczenie zarządcy rzeczy wspólnej,
- 3) wniosku o zobowiązanie do złożenia rachunków z zarządu rzeczą wspólną,
- 4) wniosku o wyznaczenie zarządcy rzeczy obciążonej użytkowaniem.

Art. 80. W sprawach o rozgraniczenie pobiera się wp w wysokości od 100 do 500 zł. Wpis ten określa sąd pierwsz instancji w postanowieniu kończącym postępowanie.

Oddział 5

Oplaty w sprawach z zakresu prawa o księgach wieczysty

Art. 81. Piątą część wpisu stosunkowego pobiera się od:

- 1) wniosku o wpis prawa własności,
- 2) wniosku o wpis praw rzeczowych ograniczonych,
- 3) wniosku o wpis hipoteki umownej lub przymusowej,
- 4) wniosku o wpis przelewu lub innego przejścia prawa wpisanego,

Art. 82. Dziesiątą część wpisu stosunkowego pobiera się od:

- 1) wniosku o wpis prawa własności nabytego na podstawie dziedziczenia lub zapisu,
- 2) wniosku o wpis hipoteki kaucyjnej,
- 3) wniosku o wpis praw osobistych lub roszczeń osobistych.

Art. 83. Od wniosków o wpis wykreślenia praw, oznaczonych w art. 81 pkt 2) i 3) i art. 82 pkt 2) i 3) pobiera się połowę wpisu określonego w tych artykułach.

Art. 84. Wartość prawa ustalona przy wymiarze opłaty stemplowej lub podatku spadkowego, jest również podstawą obliczenia wpisu stosunkowego przewidzianego w artykułach poprzedzających.

Art. 85. 1. Wpis stały wynosi:

- 1) od wniosku o wpis prawa własności na podstawie działu spadku lub zniesienia współwłasności 200 zł
- 2) od wniosku o wpis o ubezwłasnowolnieniu lub ogłoszeniu upadłości 100 zł
- 3) od wniosku o wpis o ograniczeniu rozporządzania nieruchomości lub innym prawem wpisanym 200 zł
- 4) od wniosku o wpis o zajęciu nieruchomości lub innego prawa wpisanego 100 zł
- 5) od wniosku o wpis o zmianie pierwszeństwa prawa wpisanego 200 zł
- 6) od wniosku o wpis ostrzeżenia o niezgodności księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym 50 zł
- 7) od wniosku o połączenie nieruchomości w jednej księdze lub o odłączenie od nieruchomości pewnej części do nowej księgi 100 zł

2. Zamiast wpisu określonego w ustępie poprzedzającym pkt 1) pobiera się odpowiedni wpis stosunkowy, jeżeli prawa współwłaścicieli lub spadkobierców nie były wpisane w księdze wieczystej.

Art. 86. Od wniosków o wpis w księdze wieczystej, nie wymienionych w art. 81—83 i 85, pobiera się wpis stały w wysokości 50 zł.

Art. 87. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu określi koszty sądowe w postępowaniu przy zakładaniu ksiąg wieczystych.

Oddział 6

Oplaty w sprawach spadkowych

Art. 88. Uwolnienie od opłat sądowych w postępowaniu spadkowym służy kuratorowi spadku i likwidatorowi spadku.

Art. 89. 1. Podstawą obliczenia wpisu stosunkowego jest wartość spadku po odliczeniu długów spadek ten obciążających.

2. Jeżeli przedmiotem sprawy jest część spadku lub poszczególne przedmioty należące do spadku, podstawą obliczenia wpisu stosunkowego jest wartość tej części lub przedmiotów po odliczeniu obciążających je długów.

Art. 90. 1. Piątą część wpisu stosunkowego pobiera się od

- 1) wniosku o zmniejszenie zapisu,
- 2) wniosku o dział spadku.

2. Jednakże od wniosku o dział spadku pobiera się dziesiątą część wpisu w przypadku, gdy wniosek zgłoszony przez wszystkich spadkobierców zawiera zgodne wskazanie sposobu podziału w naturze lub zgodne żądanie sprzedaży rzeczy z licytacji.

3. Od wniosku o zmniejszenie zapisu nie pobiera się wpisu, jeżeli wniosek ten został zgłoszony w toku postępowania działowego.

Art. 91. 1. Wpis stały wynosi:

1) od wniosku o zabezpieczenie spadku	300 z
2) od wniosku o dokonanie spisu inwentarza	100 z
3) od wniosku o wyjawienie przedmiotów spadkowych	100 z
4) od wniosku o wyjaśnienie przysporzeń i darowizn	100 zł

- 5) od wniosku o nakazanie złożenia testamentu . 100 zł
- 6) od oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo zapisu 200 zł
- 7) od oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia lub odrzucenia spadku lub zapisu 500 zł
- 8) o wniosku o stwierdzenie praw do spadku . 200 zł
- 9) od wniosku o zabezpieczenie zapisu 300 zł
- 10) od wniosku o oddzielenie spadku od majątku spadkobiercy 500 zł
- 11) od wniosku o przeprowadzenie likwidacji spadku 500 zł

2. Od wniosków wymienionych w ust. 1 pkt 3) i 4) nie pobiera się wpisu, jeżeli wnioski te zostały zgłoszone w toku postępowania działowego.

Art. 92. 1. Za przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego pobiera się:

- 1) w przypadku ukończenia postępowania przez podział sum uzyskanych z likwidacji spadku — połowę wpisu stosunkowego;
- 2) w przypadku ukończenia postępowania przez przysądzenie wierzycielom na własność majątku spadkowego — piątą część wpisu stosunkowego;
- 3) w przypadku ukończenia postępowania przez zapłacenie przez spadkobiercę za zgodą wierzycieli sumy na całkowite zaspokojenie ich należności — piątą część wpisu stosunkowego;
- 4) w przypadku umorzenia postępowania z innych przyczyn — wpis w wysokości od 200 zł do 20 000 zł według uznania sądu, który bierze pod uwagę majątek spadkowy i czas trwania postępowania.

2. Wpis stosunkowy oblicza się:

- 1) w przypadku wymienionym w ust. 1 pkt 1) — od sumy

przypadającej według każdorazowego planu podziału na zaspokojenie wierzytelności;

- 2) w przypadku wymienionym w ust. 1 pkt 2) — od wartości majątku spadkowego;
- 3) w przypadku wymienionym w ust. 1 pkt 3) — od sumy wpłaconej przez spadkobiercę.

3. Wpis stosunkowy ustala się na podstawie wymiaru z urzędu, przy czym w przypadku przewidzianym w ust. 1 pkt 1) potrąca się go z sumy będącej przedmiotem podziału, w pozostałych zaś przypadkach uiszczają go:

- 1) wierzyciele, którym przysądzone majątek spadkowy,
- 2) spadkobierca, który wpłacił sumę na całkowite zaspokojenie wierzycieli,
- 3) likwidator — z majątku spadkowego.

Art. 93. Od skargi na czynności komornika, notariusza, burmistrza lub wójta pobiera się wpis taki, jak od skargi na czynności komornika w postępowaniu egzekucyjnym.

Art. 94. 1. Jeżeli został ustanowiony kurator w celu zarządu spadku, pobiera się za każdy rok trwania nadzoru, a za okres czasu mniejszy niż rok — odpowiednią część tego wpisu, licząc każdy rozpoczęty miesiąc za pełny.

2. Wpis uiszcza kurator spadku na podstawie urzędowego wymiaru z majątku spadkowego.

Oddział 7

Oplaty w innych sprawach

Art. 95. 1. Piątą część wpisu stosunkowego pobiera się od wniosku o umorzenie dokumentów.

2. Podstawą obliczenia wpisu jest nominalna wartość dokumentu, a w braku oznaczenia na dokumencie takiej wartości — wartość prawa.

Art. 96. Od wniosku o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego lub na zachowanie oraz od wniosku wierzyciela o wyłączenie depozytu lub rzeczy złożonej na zachowanie pobiera się dziesiątą część wpisu stosunkowego.

Art. 97. 1. Dziesiątą część wpisu stosunkowego pobiera się od wniosku o ustalenie przez sąd odszkodowania za wywłaszczenie.

2. Podstawą obliczenia wpisu stosunkowego jest różnica między sumą odszkodowania ustaloną orzeczeniem władzy administracyjnej a sumą, której żąda zgłaszający wniosek.

Art. 98. Wpis stały w wysokości 100 zł pobiera się od:

- 1) wniosku o odtworzenie dyplomu lub świadectwa z ukończenia nauki,
- 2) zażalenia na odmowę dokonania czynności przez notariusza.

DZIAŁ III

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 112. 1. Z dniem wejścia w życie dekretu niniejszego tracą moc dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zakresie unormowanym dekretem niniejszym.

2. W szczególności uchyla się następujące przepisy wraz z wszystkimi późniejszymi ich zmianami i uzupełnieniami:

- 1) przepisy o kosztach sądowych (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr. 15, poz. 89) z wyjątkiem art. 37 ust. 2 i 73—85;
- 2) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 października 1924 r., o opłatach stemplowych i sądowych w sprawach, związanych z przerachowaniem wierzytelności prywatno-prawnych (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 844);
- 3) art. 12¹ dekretu z dnia 7 lipca 1945 r. o odtworzeniu dyplomów i świadectw z ukończenia nauki (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 164 i z 1946 r. Nr 54, poz. 305);
- 4) art. 21 dekretu z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 225);
- 5) art. 23 dekretu z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie po-

- stępowania o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 226);
- 6) art. 34—42 i 47 dekretu z dnia 21 maja 1946 r. o postępowaniu przed władzą opiekuńczą (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 140);
 - 7) art. IX przepisów wprowadzających prawo małżeńskie majątkowe (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 197);
 - 8) art. 16 dekretu z dnia 13 września 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 298);
 - 9) patent ces. z dnia 26 stycznia 1853 r. o należnościach za przechowanie sądowe (Dz. u. p. austr. Nr 18);
 - 10) przepisy o należnościach od wpisów hipotecznych przewidzianych w taryfie należnościowej ustalonej ustawą z dnia 13 grudnia 1862 r. (Dz. u. p. austr. Nr 89);
 - 11) rozporządzenie ces. z dnia 15 września 1915 r. o należnościach sądowych (Dz. u. p. austr. Nr 279);
 - 12) art. 173 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stempowych (Dz. U. R. P. z 1935 r. Nr 64, poz. 404);
 - 13) art. 7 ustawy z dnia 18 marca 1935 r. w sprawie zmiany przepisów o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 200);
 - 14) rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 18 kwietnia 1935 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w sprawie należności od wpisu prawa własności (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 242);
 - 15) ustawę o kosztach sądowych z dnia 25 lipca 1910 r. (Zb. u. prusk. z 1910 r. str. 184 i z 1917 r. str. 17);
 - 16) §§ 40—42 ustawy depozytowej z dnia 21 kwietnia 1913 r. (Zb. u. prusk. str. 225).

Art. 113. Pozostają w mocy przepisy:

- 1) o opłatach w postępowaniu przed sądem rejestrowym;
- 2) o opłatach w sprawach z zakresu zastawu rejestrowego;
- 3) art. XIII § 4 przepisów wprowadzających prawo małżeńskie majątkowe;

4) o opłatach, przewidzianych w przepisach szczególnych.

Art. 114. 1. Całkowite lub częściowe uwolnienie od opłat sądowych zawarte w przepisach szczególnych uchyla się w zakresie spraw objętych dekretem niniejszym.

2. Pozostają jednak w mocy uwolnienia wymienione w ustępie poprzedzającym, jeżeli są zawarte w przepisach:

- 1) o przebudowie ustroju rolnego,
- 2) o sądach pracy,
- 3) wydanych po dniu 22 lipca 1944 r.

Art. 115. Jeżeli dotychczasowe przepisy utrzymane w mocy powołują się na przepisy uchylone, bądź też ogólnie odsyłają do przepisów o kosztach sądowych dotyczących przedmiotów unormowanych w dekreście niniejszym, stosuje się odpowiednio przepisy dekretu niniejszego.

Art. 116. Dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych stosuje się nadal w sprawach, wszczętych przed dniem wejścia w życie dekretu niniejszego, aż do ukończenia postępowania w instancji, a w sprawach z zakresu postępowania niesporne-go — aż do ukończenia samodzielnej części postępowania w instancji.

Art 117. Od wniosków o złożenie wniosku i dokumentów do zbioru dokumentów prowadzonego dla nieruchomości, które nie mają urządzonych ksiąg wieczystych albo których księgi zaginęły lub uległy zniszczeniu, pobiera się odpowiednio opłaty przewidziane dla wniosków o wpis do księgi wieczystej.

Art. 118. Przepisy o opłatach, przewidziane dla wniosków o wpis do księgi wieczystej, stosuje się odpowiednio do wniosków o wpis do rejestru statków handlowych morskich.

Art. 119. 1. W czasie do dnia 31 grudnia 1949 r. wolne jest od kosztów sądowych postępowanie o uznanie za zmarłego lub o stwierdzenie zgonu osób zaginionych lub zmarłych podczas pełnienia służby wojskowej w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 17 grudnia 1945 r.

2. Przepis ten nie narusza przepisu art. 27 dekretu z dnia

29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 226).

Art. 120. Do opłat od podań i świadectw urzędowych w sprawach nie objętych dekretem niniejszym i innymi przepisami o kosztach sądowych stosuje się przepisy ustawy o opłatach stemplowych.

Art. 121. 1. Upoważnia się Ministra Sprawiedliwości do umarzania oraz rozkładania na raty i odraczania zaległych w postępowaniu cywilnym, a należnych Skarbowi Państwa kosztów sądowych, jeżeli ściągnięcie ich byłoby połączone z niewspółmiernymi trudnościami lub groziłoby dłużnikowi zbyt ciężkimi skutkami.

2. Minister Sprawiedliwości może uprawnienia przewidziane w ustępie poprzedzającym przekazać kierownikom sądów.

3. Tryb postępowania określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 122. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu może zmieniać stawki opłat stałych ustalonych w dekreście niniejszym.

Art. 123. 1. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

2. Do czasu wydania rozporządzeń przewidzianych w dekreście niniejszym należy stosować przepisy rozporządzeń dotychczasowych.

Art. 124. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1947 r.

S U P L E M E N T

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 28 maja 1947 r.

**wydane co do §§ 59—62 w porozumieniu z Ministrem Skarbu
o postępowaniu przy zakładaniu ksiąg wieczystych.**

Na podstawie art. XXV i XXI § 2 przepisów wprowadzających prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych i art. 87 przepisów o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zarządza się, co następuje:

R o z d z i a ł I.

Przepisy ogólne.

§ 1. Przepisy rozporządzenia niniejszego stosuje się do nieruchomości, które nie miały urządzonych ksiąg hipotecznych (gruntowych, wieczystych) w rozumieniu przepisów obowiązujących przed wejściem w życie prawa o księgach wieczystych, jak również do nieruchomości, których księgi zaginęły lub uległy zniszczeniu.

§ 2. Księgi wieczyste będą zakładane z urzędu.

Jednakże dla nieruchomości, stanowiących własność Skarbu Państwa albo związków samorządu terytorialnego księgi wieczyste będą zakładane tylko na wniosek właścicieli.

§ 3. Do czasu zarządzenia zakładania ksiąg wieczystych z urzędu zakładanie ksiąg wieczystych następuje na wniosek właścicieli.

§ 4. Zakładanie ksiąg wieczystych należy do właściwości sądów grodzkich.

Właściwy miejscowo jest sąd grodzki, w którego okręgu nieruchomość jest położona. Jeżeli nieruchomość jest położona w okręgach kilku sądów grodzkich, sąd właściwy do założenia księgi będzie wyznaczony przez prezesa sądu okręgowego; jeżeli jest położona w okręgach kilku sądów okręgowych — przez prezesa sądu apelacyjnego; jeżeli jest położona w okręgach kilku sądów apelacyjnych — przez Ministra Sprawiedliwości.

§ 5. Dla każdej nieruchomości zakłada się osobną księgę wieczystą.

Jednakże właściciel kilku nieruchomości, które graniczą ze sobą albo stanowią całość gospodarczą, może żądać założenia dla nich jednej księgi wieczystej jako dla jednej nieruchomości. Jeżeli nieruchomości są obciążone prawami rzeczowymi, założenie dla nich jednej księgi wieczystej może nastąpić tylko wtedy, gdy uprawnieni ułożą się co do pierwszeństwa, jakie ma służyć ich prawom.

§ 6. Po postępowania przewidzianego w rozporządzeniu nieniejszym stosuje się przepisy kodeksu postępowania niespornego, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

§ 7. Zakładanie ksiąg wieczystych dla pól górniczych i naftowych, dla lokali stanowiących odrębny przedmiot własności oraz dla budynków uważanych za odrębne nieruchomości z mocy art. XXXIX § 3 przepisów wprowadzających prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych jest przedmiotem osobnych przepisów.

R o z d z i a ł II.

Zakładanie ksiąg wieczystych dla nieruchomości, które nie miały urzędzonych ksiąg.

Oddział 1.

Postępowanie z urzędu.

§ 8. Zakładanie ksiąg wieczystych z urzędu będzie przeprowadzone okręgami.

Określi oraz terminy wszczęcia postępowania w poszczególnych okręgach określi w drodze zarządzeń Minister Sprawiedliwości.

§ 9. W postępowaniu unormowanym w rozdziale niniejszym sąd przeprowadza potrzebne dochodzenia i zbiera dowody z urzędu. W szczególności sąd bierze z urzędu pod uwagę prowadzone przez sądy zbiory złożonych dokumentów.

§ 10. Zbiorami złożonych dokumentów w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są zbiory złożonych dokumentów prowadzone na podstawie art. LVII przepisów wprowadzających prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych, art. 4 dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. R. P. Nr 39, poz. 233) oraz §§ 1 — 15 rozporządzenia z dnia 26 marca 1916 r., o sądowym składaniu dokumentów celem nabycia praw rzeczowych na nieruchomościach i budowlach nie wpisanych do ksiąg grunтовых (Dz. u. p. austr. Nr 87).

§ 11. Jeżeli zbiór złożonych dokumentów prowadzony jest przez sąd, który nie jest właściwy do założenia księgi wieczystej, sąd właściwy do założenia księgi zażąda z chwilą wszczęcia postępowania o założenie księgi wieczystej nadesłania tego zbioru w celu dołączenia go do akt.

§ 12. W celu ustalenia własności sąd wezwie do złożenia wyjaśnień i dokumentów przede wszystkim:

- 1) osobę, która w zbiorze dokumentów prowadzonym dla tej nieruchomości jest wymieniona jako jej właściciel;
- 2) osobę wskazaną jako właściciel nieruchomości przez władze miernicze, gminne lub podatkowe;
- 3) posiadacza nieruchomości.

§ 13. Jeżeli osoba, wezwana stosownie do przepisów paragrafu poprzedzającego, wskaże jako właściciela nieruchomości inną osobę, sąd wezwie tę osobę do złożenia wyjaśnień i dokumentów.

§ 14. W przypadku, gdy nieruchomości jest przedmiotem współwłasności, sąd może poprzestać na wyjaśnieniach jednego współwłaściciela, jeżeli uzna jego wyjaśnienia za wystarczające. Jednakże o treści tych wyjaśnień sąd zawiadomi także pozostałych współwłaścicieli.

§ 15. W przypadku, gdy dokumenty stwierdzające prawo własności zaginęły lub uległy zniszczeniu, prawo to może być stwierdzone wszelkimi dowodami, nie wyłączając dowodu z przesłuchania strony zainteresowanej.

§ 16. Jeżeli osoba, która przypisuje sobie prawo własności, powołuje się na zasiedzenie, sąd przeprowadzi postępowanie w celu stwierdzenia zasiedzenia.

§ 17. Osoba, która przypisuje sobie prawo własności, obowiązana jest złożyć opis i plan nieruchomości, sporządzone lub zatwierdzone przez właściwe władze.

Jeżeli brak takiego opisu i planu, sąd zwróci się o nadesłanie ich do właściwej władzy mierniczej.

§ 18. W celu ustalenia obciążeń nieruchomości sąd wezwie osobę, która przypisuje sobie prawo własności, ażeby wymieniła ciążące na nieruchomości prawa rzeczowe i wskazała osoby uprawnione albo żeby złożyła oświadczenie, iż istnienie obciążeń nie jest jej wiadome.

Przepis powyższy stosuje się także do ograniczeń w rozporządzaniu nieruchomością.

§ 19. Po przeprowadzeniu dochodzeń stosownie do przepisów poprzedzających sąd zarządzi dokonanie obwieszczeń publicznych.

§ 20. Obwieszczenie powinno zawierać:

- 1) oznaczenie nieruchomości przez podanie jej nazwy, położenia i opisu ze wskazaniem sposobu korzystania z niej;
- 2) imię i nazwisko osoby, która przypisuje sobie prawo własności, oraz imiona rodziców tej osoby, a nadto jej miejsce zamieszkania;

- 3) wezwanie do wszystkich, którzy by rościli sobie prawo własności lub prawa rzeczowe ograniczone albo prawa ograniczające możliwość rozporządzania nieruchomością, ażeby w terminie wymienionym w obwieszczeniu zgłosili w sądzie swoje prawa i złożyli potrzebne dowody pod rygorem pominięcia ich praw w założonej księdze wieczystej.

§ 21. Termin do zgłaszania praw określony w obwieszczeniu nie może być krótszy niż 3 miesiące ani dłuższy niż 6 miesięcy.

§ 22. Obwieszczenie powinno być wywieszane w budynku sądowym i zamieszczone w Monitorze Polskim. Nadto powinno być przesłane do zarządu gminy, w której nieruchomość jest położona, w celu wywieszenia w budynku zarządu oraz na samej nieruchomości lub na domu sołtysa, a także w celu ogłoszenia w inny sposób zwyczajowo w gminie przyjęty.

§ 23. Interesowani mogą zgłaszać swoje prawa na piśmie albo do protokołu sądowego.

§ 24. Jeżeli w toku postępowania przy założeniu księgi wieczystej wyniknie spór o prawo własności, sąd według swego uznania wpisze jedną ze stron jako właściciela, wpisując równocześnie na rzecz drugiej strony ostrzeżenie.

§ 25. Jeżeli w toku postępowania zostały zgłoszone ograniczone prawa rzeczowe, sąd przed wydaniem postanowienia o założeniu księgi wieczystej wezwie osobę, która ma być wpisana jako właściciel nieruchomości, ażeby złożyła oświadczenie co do tych praw. W razie sporu co do zgłoszonego prawa sąd wpisze je na rzecz zgłaszającego przy równoczesnym wpisie ostrzeżenia.

Przepisy ustępu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do ograniczeń w rozporządzaniu nieruchomością.

§ 26. Po upływie terminu określonego w obwieszczeniu publicznym sąd wyda postanowienie o założeniu księgi wieczystej. W postanowieniu sąd ustali treść wpisów.

§ 27. Prawa rzeczowe ograniczone będą wpisane z zazna-

zeniem pierwszeństwa, jakie wynika z daty ich powstania. Jednakże prawu, które było ujawnione w zbiorze dokumentów prowadzonym dla nieruchomości, służy pierwszeństwo przed prawami nieujawnionymi w zbiorze. Prawa ujawnione w zbiorze złożonych dokumentów korzystają między sobą z pierwszeństwa wynikającego z tego zbioru.

Przepisy powyższe nie dotyczą przypadków, gdy prawu służy z mocy ustawy szczególne pierwszeństwo.

Prawa, których wzajemny stosunek pierwszeństwa nie da się ustalić, będą wpisane z zaznaczeniem, iż służy im równe pierwszeństwo.

§ 28. Jeżeli stosunek pierwszeństwa jest przedmiotem sporu, sąd wpisze odpowiednie ostrzeżenie.

§ 29. Dla nieruchomości nadanych na mocy dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr 3, poz. 13) założenie ksiąg wieczystych nastąpi bez dokonywania obwieszczeń.

§ 30. We wpisach dokonanych przy założeniu księgi wieczystej zaznacza się: „wpisano przy założeniu księgi wieczystej“.

§ 31. Na postanowienie o założeniu księgi wieczystej służy zażalenie stosownie do przepisów o zażaleniu na postanowienie odmawiające dokonania wpisu albo o zażaleniu przeciwko dokonaniemu wpisowi.

Oddział 2.

Postępowanie na wniosek.

§ 32. Wniosek o założenie księgi wieczystej powinien zawierać:

- 1) oznaczenie nieruchomości przez podanie jej nazwy, miejsca położenia i obszaru ze wskazaniem sposobu korzystania z niej;

- 2) oświadczenie wnioskodawcy, że nieruchomości jest jego własnością;
- 3) wymienienie ciążących na nieruchomości praw rzeczowych oraz ograniczeń w rozporządzaniu nieruchomością albo oświadczenie wnioskodawcy, że istnienie takich praw i ograniczeń nie jest mu wiadome.

§ 33. Do wniosku winny być dołączone dokumenty stwierdzające prawo własności wnioskodawcy oraz opis i plan nieruchomości, sporządzone lub zatwierdzone przez właściwe władze.

Przepisu powyższego nie stosuje się, gdy wniosek jest złożony przez osobę, którą zbiór dokumentów prowadzonych dla nieruchomości wymienia jako właściciela, a dokumenty, opis i plan znajdują się w zbiorze.

§ 34. Jeżeli dokument stwierdzający prawo własności zaginął lub uległ zniszczeniu, a wnioskodawca nie posiada urzędowego poświadczonego wypisu tego dokumentu, winien on powołać inne dowody na stwierdzenie swojego prawa.

§ 35. W przypadku współwłasności uprawnionym do złożenia wniosku o założenie księgi wieczystej jest każdy ze współwłaścicieli.

§ 36. Do złożenia wniosku o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa uprawniona jest właściwa władza administracyjna drugiej instancji, chyba że szczególne przepisy stanowią inaczej.

§ 37. Cofnięcie wniosku po zarządzeniu przez sąd obwieszczeń jest bezskuteczne.

§ 38. Jeżeli wnioskodawca uprawdopodobnił swoje prawo własności, sąd zarządzi dokonanie obwieszczeń publicznych, stosownie do przepisów §§ 20—22 rozporządzenia niniejszego.

§ 39. Do dalszego postępowania o założenie księgi wieczystej stosuje się przepisy §§ 23—31 rozporządzenia niniejszego.

§ 40. Dla nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa założenie ksiąg wieczystych nastąpi bez dokonywania obwieszczeń.

Rozdział III.

Zakładanie ksiąg wieczystych dla nieruchomości, których księgi zaginęły lub uległy zniszczeniu.

§ 41. Zaginioną lub zniszczoną w rozumieniu przepisów rozporządzenia niniejszego jest księga, z której zaginęła lub uległa zniszczeniu jakokolwiek część przeznaczona na wpisy, chyba że z zachowanych dokumentów wynika, że część ta nie zawierała żadnych wpisów.

Na obszarze, na którym obowiązywało prawo o ustaleniu własności dóbr nieruchomości, o przywilejach i hipotekach z dnia 26 kwietnia 1818 r., wpisem w rozumieniu niniejszego paragrafu jest także zastrzeżenie. Na tym obszarze księgę uważa się za zniszczoną lub zaginioną nawet wtedy, gdy zachowała się w całości część zawierająca wszystkie wpisy, jeżeli zaginęły lub uległy zniszczeniu akty notarialne i wnioski wraz z dokumentami będące podstawą wpisu zastrzeżeń.

§ 42. Jeżeli zachowały się dokumenty należące do zaginionej lub zniszczonej księgi, jako to: księga umów wieczystych wraz ze zbiorem dokumentów, akta hipoteczne wraz ze zbiorem dokumentów lub akta gruntowe wraz z tabelą, a ich stan umożliwia oznaczenie nieruchomości i odtworzenie treści ostatnich wpisów, księga będzie założona na podstawie wymienionych dokumentów po wysłuchaniu wyjaśnień osoby, która była wpisana jako właściciel nieruchomości, albo jej następcy prawnego.

Jeżeli osoba, która ma być wpisana w założonej księdze wieczystej jako właściciel, podniosła uwiarogodniony zarzut przeciwko wpisaniu prawa lub ograniczenia, które wynikają z dokumentów wymienionych w ustępie poprzedzającym, należy wpisać w założonej księdze ostrzeżenie dotyczące wpisu tego prawa lub ograniczenia.

Sąd może stosownie do okoliczności wezwać osobę, której

prawo ma być ostrzeżeniem dotknięte, ażeby złożyła oświadczenie w przedmiocie zarzutów podniesionych przeciwko wpisowi jej prawa.

W razie uznania przez tę osobę zgłoszonego zarzutu sąd nie wpisze prawa lub ograniczenia, przeciwko któremu był podniesiony zarzut.

§ 43. Poza przypadkami przewidzianymi w paragrafie poprzedzającym do postępowania przy zakładaniu ksiąg wieczystych na miejsce ksiąg zaginionych lub zniszczonych stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału II z zachowaniem przepisów poniższych.

§ 44. Oznaczenie nieruchomości we wniosku o założenie księgi wieczystej i w obwieszczeniu (§§ 20 i 33) winno zawierać podanie nazwy, jaką nosiła w zaginionej lub zniszczonej księdze, obszaru oraz sposobu korzystania z niej ze wskazaniem przy nieruchomościach miejskich miejscowości, ulicy i numeru policyjnego według stanu z sierpnia 1939 r. i w chwili obecnej, a przy nieruchomościach ziemskich nazwy powiatu, gminy i miejscowości według stanu z sierpnia 1939 r. i chwili obecnej.

Poza tym przy oznaczeniu nieruchomości należy wskazać sąd, w którym zaginiona lub zniszczona księga była prowadzona, a w miarę możliwości także imię i nazwisko właściciela nieruchomości z sierpnia 1939 r.

§ 45. Jeżeli księga była prowadzona dla kilku nieruchomości, a zaginęły lub uległy zniszczeniu części księgi dotyczące tylko niektórych nieruchomości, zakłada się księgi wieczyste tylko dla tych nieruchomości.

§ 46. W przypadku, gdy zachowała się część księgi zawierająca wymienienie właściciela, sąd wezwie do złożenia wyjaśnień i dokumentów (§ 12) przede wszystkim tę osobę albo jej następcę prawnego.

§ 47. W przypadku, gdy zachowała się część księgi obejmująca niektóre wpisy, wpisy w niej zachowane należy przednieść do założonej księgi, chyba że w toku postępowania przy

założeniu księgi wieczystej stwierdzone zostanie, iż podstawa ich odpadła.

§ 48. Jeżeli zaginęła lub uległa zniszczeniu tylko część księgi, służąca do oznaczenia nieruchomości, nie zarządza się obwieszczeń.

§ 49. Przy zakładaniu księgi wieczystej dokonywa się w niej wpisów praw z pierwszeństwem służącym im według księgi zaginionej lub zniszczonej.

Prawom, które były wpisane w zaginionej lub zniszczonej księdze, służy pierwszeństwo przed prawami wpisywanymi na podstawie zbioru dokumentów.

W razie uwiarogodnionego zarzutu co do pierwszeństwa sąd dokona wpisu z pierwszeństwem według swego uznania, wpisując równocześnie ostrzeżenie.

§ 50. Księgi wieczyste dla nieruchomości położonych na Ziemiach Odzyskanych i na obszarze b. Wolnego Miasta Gdańska, których księgi zaginęły lub uległy zniszczeniu, zakłada się tak, jak dla nieruchomości, które nie miały urządzonych ksiąg wieczystych.

Przepis ustępu poprzedzającego stosuje się także do nieruchomości położonych na innych obszarach Państwa, które przeszły na rzecz Skarbu Państwa na mocy: 1) dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr 3, poz. 13), 2) dekretu z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. R. P. Nr 15, poz. 82), 3) ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17) oraz 4) nadanych na mocy dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

§ 51. Zakładanie ksiąg wieczystych dla nieruchomości położonych na Ziemiach Odzyskanych i na obszarze b. Wolnego Miasta Gdańska, które przeszły na rzecz Skarbu Państwa na mocy: 1) ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na wła-

sność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17), 2) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 87) oraz 3) nadanych i przekazanych osadnikom na mocy dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziem Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 279) i dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r. o przekazywaniu przez Państwo mienia nierolniczego na obszarze Ziem Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 389) oraz dla nieruchomości określonych w § 50 ust. 2 odbywa się bez zarządzania obwieszczeń Nie dotyczy to przypadku, gdy przed założeniem księgi wieczystej nieruchomości przeszła na własność innych osób.

§ 52. Z chwilą założenia księgi wieczystej na miejsce księgi zaginionej lub zniszczonej księga zaginiona lub zniszczona traci moc.

W razie późniejszego odnalezienia księgi zaginionej czyni się w niej wzmiankę o założeniu nowej księgi i składa się ją do archiwum.

Jeżeli w odnalezionej księdze mieszczą się wpisy pominięte przy założeniu nowej księgi, interesowani mogą żądać ich wniesienia stosownie do przepisów o uzgodnieniu treści księgi z rzeczywistym stanem prawnym.

§ 53. W postępowaniu przy założeniu księgi wieczystej sąd rozpoznaje także wnioski o wpis hipoteki złożone po zagnięciu lub zniszczeniu księgi.

Wnioski takie mają charakter wniosków o wpis w rozumieniu prawa o księgach wieczystych.

R o z d z i a ł IV.

Prowadzenie akt.

§ 54. Pismo wszczynające postępowanie z urzędu albo na wniosek o założenie księgi wpisuje się do dziennika ksiąg wieczystych.

§ 55. Z chwilą wszczęcia postępowania w przedmiocie założenia księgi wieczystej zakłada się akta, do których składa się

wszelkie pisma i dokumenty dotyczące tego postępowania,znaczając na nich datę wpływu. Akta wciąga się pod numerem kolejnym do repertorium ksiąg wieczystych (Kw). Numer ten otrzymuje założona następnie księga wieczysta.

§ 56. Jeżeli księga wieczysta zostaje założona na miejsce zaginionej lub zniszczonej księgi, która była wciągnięta do repertorium prowadzonego stosownie do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1946 r. o urządzeniu i prowadzeniu ksiąg wieczystych (Dz. U. R. P. Nr 66, poz. 366), nie wciąga się akt do repertorium, lecz nadaje się im numer zaginionej lub zniszczonej księgi.

§ 57. Jeżeli dla nieruchomości był prowadzony zbiór dokumentów, dołącza się go do akt dotyczących założenia księgi wieczystej.

§ 58. Po zakończeniu postępowania w przedmiocie założenia księgi wieczystej wyłącza się z akt tego postępowania dokumenty, które stanowiły podstawę wpisów i składa się je do zbioru dokumentów założonej księgi wieczystej. Pozostałe pisma i dokumenty stanowią akta księgi wieczystej.

R o z d z i a ł V.

Koszty.

§ 59. Od wniosku o założenie księgi wieczystej pobiera się wpis stały w wysokości 100 zł.

§ 60. Koszty założenia księgi wieczystej ponosi w całości właściciel nieruchomości.

§ 61. Do wydatków w sprawach o założenie księgi wieczystej należy także koszt sporządzenia księgi wieczystej.

§ 62. Poza tym do spraw o założenie księgi wieczystej stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

R o z d z i a ł VI.

Przepisy końcowe.

§ 63. Postępowanie o odtworzenie księgi gruntowej,

wszczęte z urzędu przed wejściem w życie prawa o księgach wieczystych, a do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia jeszcze nie zakończone, uważa się za postępowanie o założenie księgi wieczystej.

Wnioski w sprawach o pierwsiastkową regulację hipoteki i odtworzenie zaginionej lub zniszczonej księgi hipotecznej, wszczętych przed wejściem w życie prawa o księgach wieczystych, a do dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia nie zakończonych, uważa się za wnioski o założenie księgi wieczystej.

§ 64. Postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym toczyć się będzie aż do jego prawomocnego zakończenia według przepisów dotychczasowych. Jednakże w postępowaniu tym stosuje się przepisy §§ 26. 27 i 40 rozporządzenia niniejszego co do treści postanowienia o założeniu księgi wieczystej i pierwszeństwa praw podlegających wpisaniu.

§ 65. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

SKOROWIDZ RZECZOWY do dekretu o postępowaniu spadkowym

(Liczby oznaczają artykuły dekretu)

- Administracja ogólna 9.
Akta zabezpieczenia 37.
Bezpaństwowi 174.
Burmistrz 31, 33—35.
Cudzoziemcy 165—173.
Darowizna 48.
Depozyt sądowy 7, 16.
Dobrodziejstwo inwentarza 61, 64.
Dozorca 20, 22.
Dozór 7, 20, 89.
Dział majątku wspólnego małżonków 177.
Dział spadku 141—164.
 dopłata, spłaty 152, 163.
 losowanie 150, 157.
 nieruchomości 155; ziemskiej 147, 152, 162.
 podział w naturze 152, 153, 155, 158, 162.
 przekazanie sprawy 144.
 roszczenia zwrotne 163.
 sprzedaż 158—161.
 zachówek 151
 zawieszenie postępowania 145, 151.
Egzekucja 97, 116, 117, 140.
Fundacja 83,
Gmina 79.
Grzywna 45, 51.
Inwentarz zob. Spis inwentarza.
Kasacja zob. Skarga kasacyjna.
Kierownik statku 10.
Komornik 31, 33—35.
Konsul 167, 168.
Koszty 36, 133—135.
Kurator 83, 84, 86, 103, 187.
Likwidacja spadku 107—138.
 dodatkowa 159.
 likwidator 11—114, 119, 138.
 lista wierzycieli 119.
 nadwyżka 137.
 objęcie majątku przez spadkobiercę 123, 126.
 podział funduszów 129—136.
 przysądzenie wierzycielom 122.
 sprzeciw 121.
 sprzedaż aktywów 128
 umorzenie postępowania 108.
 upadłość 107.
 zarzuty 132.
 zawieszenie egzekucji 116
 zebranie wierzycieli 123—125, 127.
 zgłoszenie wierzytelności 117—119, 120.
Milicja obywatelska 35.
Natychmiastowa wykonalność 38, 75, 85, 91.
Notariusz 31, 33—35, 49.

- Obce państwo 58, 75.
 Oddzielenie spadku 102—106.
 kurator 103; umorzenie postępowania 104, 105.
 Odrzucenie spadku 61—67.
 Ogłoszenie 71—73, 168, 182.
 Opieczętowanie 12—14.
 Pełnomocnictwo 45.
 Postanowienia
 działowe 147, 151, 152; kończące 3, 8, 101, 106.
 Prokuratoria Generalna 9, 24, 39.
 Przedawnienie 34.
 Przyjęcie spadku 61—67, 187.
 Przymus osobisty 45.
 Przysięga 44.
 Przysporzenia 48.
 Rodzina 18, 19.
 Roszczenia zwrotne 163.
 Rozprawa 40, 67, 94, 110, 122, 141.
 Sąd
 grodzki 10, 41, 144; spadku 2, 5.
 Skarb Państwa 79.
 Skarga
 kasacyjna 4, 67, 101, 106, 110, 158, 164.
 na czynności komornika, wójta, burmistrza, notariusza 33.
 Spis inwentarza 24—30, 31—39, 103.
 Sprzedaż
 nieruchomości 18, 36, 85, 173;
 aktywów 128.
 Statek (morski, powietrzny) 16.
 Stwierdzenie praw do spadku 69—81, 187, 188.
 Szkoda 34, 51.
 Testament 49—60, 75, 142, 167.
 Umorzenie
 postępowania 104, 105, 108.
 egzekucji 140.
 Umowa dziedziczenia 185.
 Uprawdopodobnienie 8, 46, 52.
 Wójt 31, 33—35.
 Wybór
 osoby zapisobiercy, przedmiotu zapisu 59
 Wyjawienie
 przedmiotów spadkowych 39—47, 52.
 przysporzeń i darowizn 48.
 Wykonawca testamentu 68.
 Wzajemność 167, 169, 171.
 Zabezpieczenie dopłat lub spłat 163.
 Zabezpieczenie spadku 5—23, 31—38, 166.
 akta 37; koszty 36.
 natychmiastowa wykonalność 38.
 sprzedaż ruchomości 18, 173.
 środki tymczasowe 9.
 uchylenia 23.
 zarząd tymczasowy 7, 21.
 zażalenie 33, 44, 45, 122.
 Zapewnienie 69.
 Zarząd
 spadku nieobjętego 82 — 86;
 tymczasowy 7, 21.
 Zatwierdzenie
 oświadczenia 67; planu podziału 154.
 Żażalenie 33, 45, 121.
 Z urzędu działanie 8, 59, 75 168, 182.

SPIS RZECZY

	Str.
Przedmowa	3
Dodatek do poprzedniego Komentarza	11
Objaśnienia skrótów	14

PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE POSTĘPOWANIA NIESPORNEGO

I. Dekret 29 maja 1946 r. Prawo małżeńskie majątkowe	art. 7, 8, 14, 20, 44, 45, 54, 56	15
II. Dekret 29 maja 1946 r. Przepisy wprowadzające prawo małżeńskie majątkowe	art. IV, VIII, IX, IX ¹ , XIII	18
III. Dekret 13 września 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości	art. 1, 3, 7, 8, 14, 15—19, 23	21
IV. Dekret 11 października 1946 r. Prawo o księgach wieczystych	art. 1—6, 11, 22, 23, 29, 30—56	25
V. Dekret 11 października 1946 r. Przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych	art. LVII, LVIII, LXII	32
VI. Dekret 8 listopada 1946 r. o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego:		
Rozdział I. Przepisy ogólne	art. 1	33
Rozdział II. Zarząd rzeczy wspólnej	art. 2—15	33
Rozdział III. Wyznaczenie zarządcy rzeczy obciążonej użytkowaniem	art. 16	40
Rozdział IV. Upoważnienie sądowe przy użytkowaniu wierzytelności	art. 17—18	40

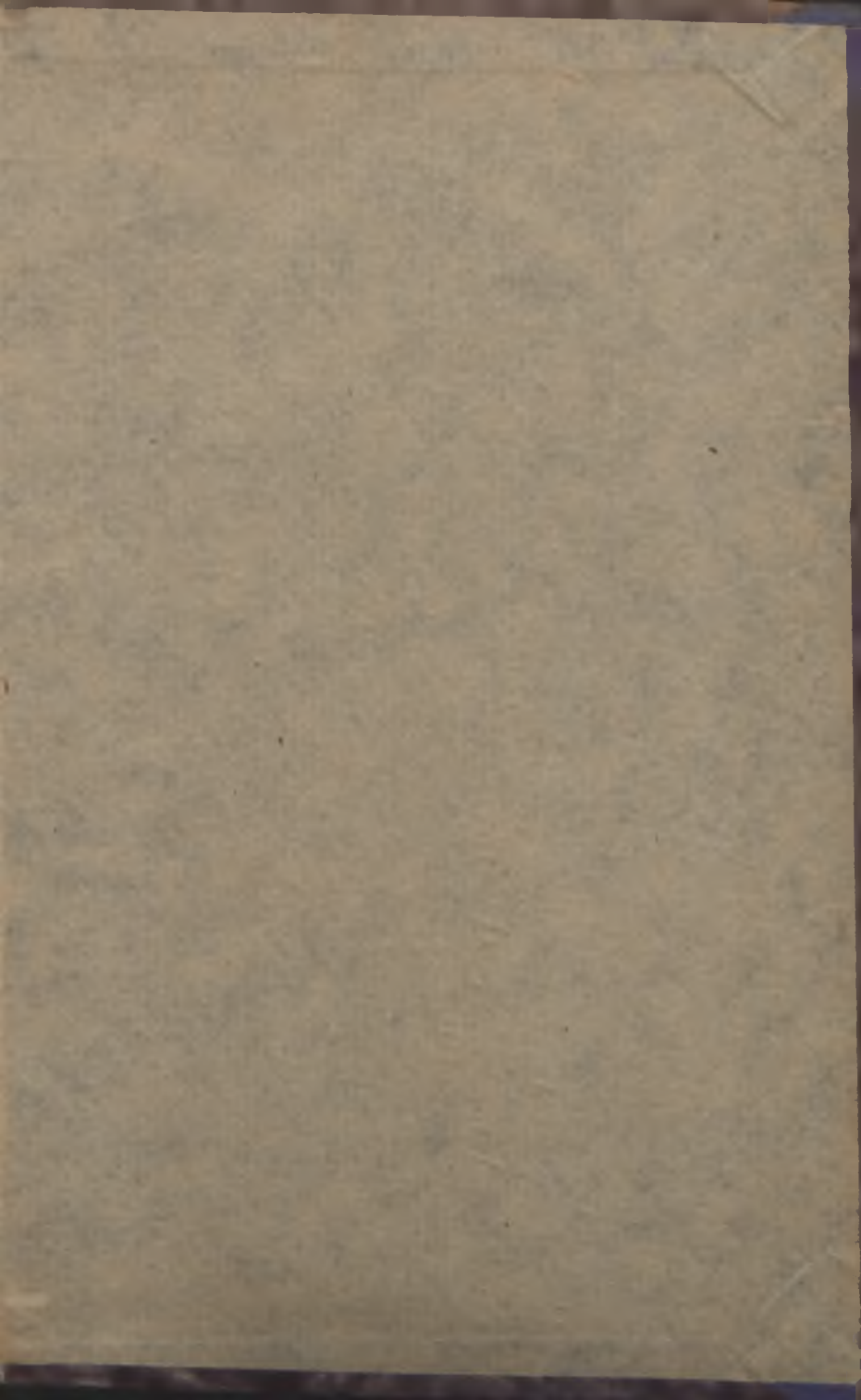
Rozdział V. Stwierdzenie zasiedzenia własności i praw rzeczowych ogra- niczonych oraz wygaśnięcia tych praw przez przedawnienie	art. 19—21	41
Rozdział VI. Umorzenie hipoteki . .	art. 22—28	42
Rozdział VII. Zniesienie współwłas- ności	art. 29—48	45
Rozdział VIII. Przepisy wprowadza- jące	art. 49—52	51
Rozdział IX. Przepisy końcowe . .	art. 53—54	52
VII. Dekret 8 listopada 1946 r. o postępo- waniu spadkowym:		
Dział I. Przepisy ogólne	art. 1—4	53
Dział II. Przepisy szczególne:		
Rozdział I. Zabezpieczenie spadku .	art. 5—23	56
Rozdział II. Spis inwentarza	art. 24—30	64
Rozdział III. Przepisy łączne o zabez- pieczeniu spadku i o spisie inwen- tarza	art. 31—38	67
Rozdział IV. Wyjawienie przedmio- tów spadkowych	art. 39—48	70
Rozdział V. Ogłoszenie testamentu .	art. 49—60	75
Rozdział VI. Oświadczenie o przyję- ciu i odrzuceniu spadku	art. 61—68	82
Rozdział VII. Stwierdzenie praw do spadku	art. 69—81	86
Rozdział VIII. Zarząd spadku nie ob- jętego	art. 82—86	96
Rozdział IX. Zabezpieczenie zapisów	art. 87—91	98
Rozdział X. Zmniejszenie zapisów .	art. 92—101	101
Rozdział XI. Oddzielenie spadku od majątku spadkobiercy	art. 102—106	105
Rozdział XII. Likwidacja spadku . .	art. 107—140	109
Rozdział XIII. Dział spadku	art. 141—164	128
Rozdział XIV. Postępowanie spadko- we po cudzoziemcach	art. 165—174	141
Dział III. Przepisy wprowadzające .	art. 175—188	146

	Str.
Dział IV. Przepisy końcowe	art. 189—190 150
VIII. Dekret 10 grudnia 1946 r. o rejestracji i umarzaniu listów hipotecznych, listów długów gruntowych i rentowych, wydanych przed dniem 1 września 1939 r.	art. 1—16 151
IX. Dekret 10 grudnia 1946 r. o umarzaniu utraconych dokumentów	art. 1—16 155
X. Dekret 20 grudnia 1946 r. o postępowaniu dotyczącym złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie:	
Rozdział I. Przepisy ogólne	art. 1—3 164
Rozdział II. Złożenie do depozytu sądowego:	
Oddział 1. Przyjęcie depozytu . . .	art. 4—6 166
Oddział 2. Wydanie depozytu . . .	art. 7—10 167
Rozdział III. Złożenie na zachowanie	art. 11—13 169
Rozdział IV. Koszty postępowania . .	art. 14 170
Rozdział V. Przepisy wprowadzające	art. 15—16 170
Rozdział VI. Przepisy przejściowe i końcowe	art. 17—19 171
XI. Dekret 3 lutego 1947 r. o rejestracji i umarzaniu niektórych dokumentów na okaziciela emitowanych przed dniem 1 września 1939 r. . . .	art. 1—22 173
XII. Dekret 6 grudnia 1946 r. Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych:	
Dział I. Przepisy ogólne:	
Rozdział I. Przepisy wspólne . . .	art. 1—23 182
Rozdział II. Opłaty sądowe	art. 24 186
Oddział 1. Wpis	art. 25—26, 29—32 187
Oddział 2. Opłata od podań i załączników	art. 33—35 188
Oddział 3. Opłata kancelaryjna . .	art. 36—37 188

	Str.
Oddział 4. Opłata za doręczenie	art. 38—40 189
Oddział 5. Kaucja kasacyjna	art. 41—43 189
Rozdział III. Wydatki	art. 44—47 190
Dział II. Przepisy szczególne:	
Rozdział I. Opłaty w postępowaniu spornym	art. 52 191
Rozdział II. Opłaty w postępowaniu niespornym:	
Oddział 1. Przepisy wspólne	art. 66—69 191
Oddział 2. Opłaty w sprawach z za- kresu prawa osobowego, małżeń- skiego majątkowego i prawa o ak- tach stanu cywilnego	art. 70—71 192
Oddział 3. Opłaty w postępowaniu przed władzą opiekuńczą	art. 72—76 193
Oddział 4. Opłaty w sprawach z za- kresu prawa rzeczowego	art. 77—80 194
Oddział 5. Opłaty w sprawach z za- kresu prawa o księgach wiecz- ystych	art. 81—87 195
Oddział 6. Opłaty w sprawach spad- kowych	art. 88—94 197
Oddział 7. Opłaty w innych sprawach	art. 95—98 199
Dział III. Przepisy przejściowe i koń- cowe	art. 112—124 200

SUPLEMENT:

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości 28 maja 1947 r., wydane co do §§ 59—62 w porozumieniu z Ministrem Skarbu o postępowaniu przy zakładaniu ksiąg wieczystych	205
Skorowidz rzeczowy do dekretu o postępo- waniu spadkowym	219

PEDAGOGICZNA
BIBLIOTEKA
WOJEWÓDZKA

Gdańsk-Wrzeszcz
Al. Gen. J. Hallera 14

5152

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

5152/2

010002005152